

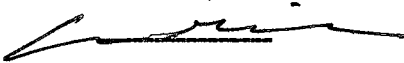
KİMLİĞİN KORUNMASINDA VE ÜRETİLMESİNDE
TÜRK DERNEKLERİNİN ROLÜ
ALMANYA / KÖLN ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ
Yusuf ADIGÜZEL

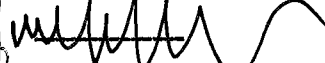
Enstitü Ana Bilim Dalı : SOSYOLOJİ

Bu tez 23/06/2004 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / ~~oyçokluğu~~
ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Edibe SÖZEN
Jüri Başkanı

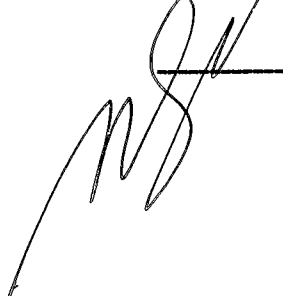
Doc. Dr. İsmail ÖSKÜN
Jüri Üyesi

Prof. Dr. H. Musa TARDELE
Jüri Üyesi

Doc. Dr. M. Suat DOĞAN
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Osman ÖZKUL
Jüri Üyesi

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KİMLİĞİN KORUNMASINDA VE ÜRETİLMESİNDE
TÜRK DERNEKLERİNİN ROLÜ
ALMANYA / KÖLN ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Yusuf ADIGÜZEL

Enstitü Ana Bilim Dalı : SOSYOLOJİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. H. Musa TAŞDELEN

MAYIS 2004

148472

ÖNSÖZ

Uzun süren II. Dünya Savaşı'nın ardından, Avrupa'nın yeniden inşası için oldukça fazla miktarda ve ucuz işgücü ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Dünya ekonomisinde daha fazla söz sahibi olmak ve Pazar paylarını genişletmek isteyen Batı Avrupa ülkeleri, savaşta ülkelerindeki işgücünün telef olması ve nüfus artışının düşük olması nedeniyle ekonominin işgücü ihtiyacını ülke içinden karşılayamamışlar, yabancı işçi almak zorunda kalmışlardır. Özellikle 1950'lerden sonra İngiltere, Fransa ve Almanya'ya bir işgücü göçü dalgası yaşanmıştır.

Almanya, İkinci dünya savaşından sonra çok hızlı sanayileşmiş ve büyük bir işgücü açığı ortaya çıkmıştır. Bu işgücü açığını NATO ülkeleriyle yaptığı işçi anlaşmalarıyla aşmaya çalışmıştır. Savaşta büyük oranda genç erkek gücünü kaybeden Almanya, 1955'te İtalya, 1960'ta da İspanya ve Yunanistan ile işgücü transferi anlaşmaları yapmıştır. Doğu Almanya'dan 380 bin, diğer kaybedilen topraklardan göçen 120 bin Alman sorunu biraz hafifletmiştir. Ancak, 1961 yılında örülen Berlin Duvarı, Batı Almanya'daki işçi sıkıntısını had safhaya ulaştırmıştır.

Almanya, 1961'de Türkiye, 1963'te Fas, 1964'te Portekiz, 1965'te Tunus ve 1968'de Yugoslavya ile işçi göçü anlaşmaları yapmıştır. 30 Ekim 1961 tarihli işgücü anlaşmasının imzalanmasıyla Türklerin 43 yılını geride bırakan Almanya işçi göçü tarihi başlamıştır.

Devletin çeşitli Kuzey ve Batı Avrupa ülkeleriyle ikili anlaşmalar imzalayarak bu konuya el atması Türkiye'den dışarıya ani bir göç akınına yol açtı. 1961'de Federal Almanya ile imzalanan anlaşmadan sonra, 1964'de Avusturya, Hollanda ve Belçika, 1967'de Fransa ve 1968'de Avustralya ile bu tür ikili anlaşmalar imzalanmıştır.

“İşgücü Anlaşması”nın ardından, hem İstanbul'da açılan Alman İrtibat Bürosu aracılığıyla gelenlere, hem de çalışacağı işyerini kendisi bulanlara çalışma ve oturma izni verilmiştir. Anlaşmanın yapıldığı 1961 yılı sonuna kadar Almanya'ya giden işçilerin sayısı 7 bin 116'ya, 1963'te 27.500'e, 1973'e gelindiğinde ise 615.827'ye

çıkmıştır. Kitlesele işgücü göçünün başlamasıyla, Almanya toplumu Türkler ve Türk kültürü ile daha yakından tanışmaya başlarken, Türklerin toplu olarak yaşadıkları “heim”lerdeki çay sohbetleriyle ilk örgütlenmeler başlamıştır.

Almanya’ya Türk göçü, yaklaşık 10’ar yıllık süreleri kapsayan üç temel grupta sınıflandırılabilir. Bunlardan birincisi 1961’den başlayıp, ekonomik kriz nedeniyle yabancı işçi alımının durdurulmasına kadarki süreci kapsayan “işgücü göçü”dür. Bunu 1973 yılından itibaren başlayan “sosyal göç” süreci takip eder. Bu süreçte Türkiye’den işçi alımının durdurulmuş olmasına rağmen, Türklerin nüfusu Türkiye’deki eş ve çocukların getirilmesi, evlenme ve yeni doğumlarla artmaya devam eder. 1980’lerden itibaren ise 12 Eylül Harekatı nedeniyle Türkiye’den kaçanların başlattığı “Siyasal göç”tür. Bu üç aşamalı kitlesele göçlerden sonra, Türkiye’den Almanya’ya yoğun bir göç dalgası yaşanmamıştır.

Almanya’ya göç Türkiye tarafından başlangıçta iki yıl ile sınırlı olarak planlanmıştır. Bu yüzden hem kendileri, hem de Almanlar onları “geçici işçi” (gastarbeiter) olarak adlandırmıştır. Ama bugün geriye dönülüp bakıldığında, iki yıl için gidenler 43 yıl geçmesine rağmen hala Almanya’da yaşamaya devam etmektedirler.

1960’lı yıllarla başlayan işgücü göçü 1973 yılında resmen durdurulmuş olmasına rağmen, aile birleştirilmesi ve Almanya’da doğanlarla birlikte bu ülkede önemli bir Türk nüfusu ortaya çıkarmıştır. “Sılaya dönüş” özlem ve istekleri de yerini yavaş yavaş “kalıcılığa” bırakmıştır. Türkiye’den gelenler bir yana, özellikle Almanya’da doğanların kendi kültür ve değerlerinden farklı bir ortamda büyümeye başlamaları, onların özellikle sosyal ihtiyaçları Türkleri sivil toplum kuruluşlarını kurmaya ve yaygınlaştırmaya zorlamıştır.

1970’li yıllarda ilk kurulan derneklerin Türkiye’deki siyasi görüşlerin birer uzantıları olarak ortaya çıktıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu dernekler içinde buldukları sorunların çözüm metotlarını Türkiye eksenli düşünmüşlerdir. Bu anlayış 1990’ların ortalarına kadar devam etmiş, son 10 yıldır ise Avrupa’daki Türkler ve Türk dernekleri

sorunlarını Türkiye'deki siyasi yapılardan bağımsız, kendi gerçekleri ışığında çözüme çabası içinde oldukları görülmektedir.

Almanya geneline oranla Türkler nüfusu oldukça genç ve dinamik bir yapıya sahiptir. Almanya'da 2 milyon Türkiye kökenli 642 bin kişi yaşamaktadır. Federal Almanya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği tarafından 21 Şubat 2002 tarihinde yayımlanan Basın Bülteni'ne göre, 2001/2002 öğretim yılında yaklaşık olarak 180.000 Türk vatandaşı öğrenci Kuzey Ren Westfalya'da kamuya ait veya özel okullarda eğitim görmektedir. Türk kökenli Alman vatandaşı öğrenciler istatistiki bilgilere dahil edilmemiş olmasına rağmen, Türk öğrencilerin tüm yabancı öğrenciler içindeki oranı % 49,6'dır. İlkokullara giden yabancı öğrencilerin %53'ünü Türk vatandaşları oluşturmaktadır.

Almanya'daki toplam Türk nüfusunun yüzde 35,5'i bu ülkede dünyaya gelmiştir. Almanya'da doğup büyüyen birinci ve ikinci kuşak Türklerin çocukları, anne babalarından tamamen farklı bir sosyal çevrede ve kültürde yetişmektedir. Alman okullarında okuyup, aile veya Türk dernekleri gibi küçük sosyal gruplar dışında, hayatın her alanında Almanca konuşmaktadırlar. Anne babalarının kültüründen farklı bir çevrede sosyalleşen yeni kuşak Türk çocukları, Türk kimlik ve kültürel değerlerini tanıma ve kültürel kimliklerine uygun biçimde yaşamakta büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Almanya'daki birinci kuşak Türklerin Türkçe, Türk kültürü, din, kimlik gibi problemleri bulunmamaktaydı. Almanya'nın dilini, kültürünü, dinini, kimliğini bilmekten kaynaklanan sorunlar vardı. İlk kuşak, geçici olarak geldiklerini düşündükleri, para kazanıp geri dönmeyi planladıkları için bunları da dert etmediler. Ama bugün dördüncü kuşak geliyor. Ama hala Türkler Almanya'dalar. Artık geri dönmekten kimse söz etmiyor. Geride kalan 43 yıllık sürede sorunlarda da değişmeler oldu. Artık yeni nesillerin Almanca'yı ve Alman kültürünü tanınamaları gibi bir sorun yok. Sorun artık yeni nesillerin ana dilleri Türkçe'yi ve öz kültürleri olan Türk kültürünü yeterince bilmemeleridir.

Bugün dördüncü kuşağa ulaşan Almanya'daki Türklerin kimlik ve kültürlerini korunması, yeni kuşaklara bu kimlik ve kültür değerlerinin aktarılabilmesi önemli bir problem olarak karşımızdadır. Almanya'daki Türkiye kökenli gençlerin Türk kimliğini inşa etmeleri ve korumalarında Türkler tarafından kurulan sivil toplum kuruluşlarının, dernek, lokal, spor kulübü, cami dernekleri, sosyal ve kültürel kursların önemi büyüktür.

Yaptığımız bu doktora tezi çalışmasında, Almanya'daki Türk derneklerinin, Türk gençlerinin kimliklerinin korunması ve kimlik üretilmesindeki rolünün ne olduğu araştırılmıştır. Yurtdışındaki Türkler ve özellikle Almanya'daki gençler ile ilgili çeşitli alan araştırmaları yapılmış olmasına rağmen, doğrudan doğruya sivil toplum kuruluşları olarak Türk derneklerinin gençlerin kimliklerinin korunmasına etkileri araştırılmamıştır. Yapılan bu alan araştırmasında elde edilen bulgular, derneklerin gençlerin kimlikleri üzerindeki etkisinin neler olabileceği noktasında ipuçları verecek boyuttadır.

Tez dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde göç olgusu ve Almanya'ya işgücü göçünün kavramsal ve tarihsel çerçevesi incelenmiştir. İkinci bölümde kültürel kimlik değerlerinin neler olduğu ve bu kimlik değerlerinin özellikle Almanya ortamında korunması ve yeniden üretilmesi için izlenen stratejiler ele alınmıştır. Yine bu bölümde Almanya'nın izlemiş olduğu kimlik politikalarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Almanya'daki Türk dernekleri çatı kuruluşları ele alınmıştır. Çatı kuruluşlarının işlevleri, misyon ve vizyonları, izledikleri kimlik politikaları ve stratejileri işlenmiştir. Bu bölümdeki bilgiler büyük ölçüde yapılandırılmış görüşme formları ile yapılan derinlemesine mülakatlarla elde edilmiştir. Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu, Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu, Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu, Avrupa Türk İslam Birliği, Diyanet İşleri Türk İslam Birliği, İslam Kültür Merkezleri Birliği, İslam Toplumu Milli Görüş, Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği, Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonlarının tepe yöneticileriyle yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler neticesinde bu teşkilatların kuruluşları ve temel görüşleri, teşkilatlanma biçimleri ve faaliyetleri ayrıntılı biçimde işlenmiştir.

Dördüncü ve son bölümde Türk derneklerinin kültürün korunması ve üretilmesindeki rolü üzerine yaptığımız alan araştırmasının sonuçları işlenmiştir. Almanya Köln merkezli yaptığımız alan araştırmasında 10-20 yaşları arasındaki 270 genç üzerinde anket uygulanmıştır. Gençlere anket formu ile birlikte, Türk Derneklerinden Yararlanma ve Sıklık Ölçeği (TDYSÖ) Formu ve Türk Derneklerine Yönelik Tutum Ölçeği (TDYTÖ) formu da dağıtılmıştır. Ankette gençler hakkındaki olgusal durum ile birlikte, dil, din, kültür ve kimlik ile ilgili sorular yöneltilmiştir. TDYSÖ ile gençlerin Türk derneklerinden hangi amaçlar için hangi sıklıkta yararlandıkları araştırılmış, TDYTÖ’nde ise gençlerin Türk derneklerine karşı tutumlarının olumlu mu olumsuz mu olduğu ölçülmüştür.

Tez konumun ilk tespit edildiği günü hatırlıyor ve hakkını vererek bu işi bitirmenin hayli zor olacağını tahmin ediyordum. Özellikle konunun Almanya merkezli olması beni oldukça ürkütmüştü. Ama daha önce Avrupa’da benzer çalışmalara imza atan çok değerli hocalarım Prof. Dr. H. Musa Taşdelen ve Prof. Dr. Edibe Sözen beni cesaretlendirerek konuyu sevmemi ve benimsememi sağladılar. 5 yıllık bu uzun ve yorucu yürüyüşün her adımında destek ve yardımlarını hep yanımda hissettiğim bu iki insana en derin şükranlarımı sunuyorum. Hoş sohbetleriyle birlikte konu tespitinden itibaren daha farklı açılardan bakabilmeme olanak sağlamaları ve kaynakların teminindeki katkılarından dolayı sevgili hocalarım Doç. Dr. İsmail Coşkun, Doç. Dr. M. Sait Doğan ve Doç. Dr. Talip Küçükcan’a, Anket formlarının hazırlanması, spss programında verilerin girilmesi ve analizinde kıymetli vakitlerini ayıran Yard. Doç. Dr. Ayşen Gürcan’a minnettar olduğumu ifade etmek isterim. Almanya’daki alan araştırmalarım esnasında açık yüreklilikleriyle bana destek olan ve görüşme zahmetinde bulunan tüm çatı kuruluşlarının genel başkanlarına ve diğer teşkilat mensuplarına teşekkür ediyorum. Köln’de bana en büyük desteği sağlayan değerli dostlarım Ali Kılıçarslan, Mustafa Can ve ATİB Genel Başkanı Fikret Ekin’e, yollarımızın Almanya’da tekrar kesiştiği arkadaşım Yusuf Genç’e misafirperverlikleri için şükranlarımı arz ediyorum. Manevi desteklerini hep yanımda hissettiğim eşim ve çocuklarıma da ilgi ve sabırlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Yusuf ADIGÜZEL

Mayıs 2004

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	ix
TABLOLAR	x
ÖZET	xiv
SUMMARY	xv
GİRİŞ	1
1. GÖÇ OLGUSU VE ALMANYA'YA İŞGÜCÜ GÖÇÜNÜN KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVESİ.....	29
1.1. Göç Olgusu	29
1.2. Göç Sınıflamaları ve İşgücü Göçü	30
1.3. Almanya'ya Türk İşgücü Göçü	32
2. KÜLTÜREL KİMLİK DEĞERLERİ VE KİMLİĞİN YENİDEN ÜRETİLMESİ.....	39
2.1. Kimlik Tanımları	39
2.2. Kültürel Kimlik Değerleri	40
2.2.1. Dil	42
2.2.2. Din	43
2.2.3. Etniklik	45
2.2.4. Tarih	46
2.2.5. Örf, Adet ve Gelenekler	47
2.2.6. Müzik ve Folklor.....	47
2.2.7. Kitle İletişim Araçları	48
2.3. Göçmenlerde Kimlik Algılaması	49
2.3.1. Diasporik Kimlik.....	51
2.4. Yeni Vatan Almanya.....	53
2.4.1. Yeni Kuşak Türkler.....	54
2.4.2. Yeni Bir Hayat Alanı Olarak Almanya.....	57
2.5. Almanya'nın Siyaset ve Stratejileri	66
2.5.1. Entegrasyon.....	69

2.5.2. Çokkültürlülük / Kùltùrlerarası Karşılama	72
2.5.3. Leit Kùltùr/ Öncü Kùltùr	74
2.6. Türklerin Siyaset ve Stratejileri	76
2.6.1. Göçmenlik Stratejisi.....	76
2.6.2. Azınlık Stratejisi	77
2.6.3. Diyaspora Stratejisi	81
3. ALMANYA'DAKİ TÜRK DERNEKLERİ ÇATI ÖRGÜTLERİ	82
3.1. Genel Olarak Sivil Toplum Kuruluşları	82
3.2. Almanya'daki Türk Derneklerinin Ortaya Çıkışı	84
3.3. Derneklerin Kronolojik Tarihi	89
3.4. Kimliğin Yeniden Üretilmesinde Dernekler	97
3.4.1. Derneklerinin İşlevleri	97
3.4.2. Derneklerin Misyon ve Vizyonları	102
3.4.3. İzledikleri Politika ve Stratejileri	103
3.5. Türk Sivil Toplum Kuruluşları Çatı Örgütleri	108
3.5.1. AABF	108
3.5.2. AADDF	114
3.5.3. ABAF	117
3.5.4. ATİB	121
3.5.5. DİTİB	128
3.5.6. İKMB	135
3.5.7. IGMG	141
3.5.8. ATKDB	145
3.5.9. ADÜTDF	149
4. TÜRK DERNEKLERİNİN KİMLİĞİN KORUNMASI VE ÜRETİLMESİNDEKİ ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	155
4.1. Anket	155
4.1.1. Olgusal Durum	155
4.1.2. Dil	161
4.1.3. Din	165

4.1.4. Kùltür	170
4.1.5. Derneklerden Yararlanma Amaç ve Sıklıkları	182
4.1.6. Derneklere Karşı Tutum.....	185
4.2. Gençlerin Derneklerden Yararlanma ve Sıklık Ölçeği	191
4.2.1. Genel Dağılımlar.....	191
4.2.2. Yararlanma Durumlarını Etkileyen Faktörler	195
4.3. Türk Derneklerine Karşı Tutumları	212
4.3.1. Yararlanma Durumlarını Etkileyen Faktörler	214
4.3.2. Türkçe ve Türk Kùltürü Dersi İsteme	215
SONUÇ VE ÖNERİLER	219
KAYNAKÇA	228
EKLER.....	253
ÖZGEÇMİŞ	372

KISALTMALAR

AABF	: Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu
AADDF	: Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu
AB	: Avrupa Birliği
ABAF	: Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu
AMGT	: Avrupa Milli Görüş Teşkilatı
ATİB	: Avrupa Türk İslam Birliği
CDU	: Hıristiyan Demokratik Birlik
DİTİB	: Diyanet İşleri Türk İslam Birliği
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ICCB	: İslam Cemaatleri ve Cemiyetleri Birliği
İKMB	: İslam Kültür Merkezleri Birliği
MEGSB	: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
IGMG	: Islamische Gemeinschaft Milli Görüş
ATKDB	: Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği
NRW	: North Rhein Westfalen (Kuzey Ren Westfelya Eyaleti)
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SPD	: Sosyal Demokrat Parti
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TAM	: Türkiye Araştırmalar Merkezi
ADÜTDF	: Avrupa Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TDYS	: Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklığı
TDYSÖ	: Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeği
TDYTÖ	: Türk Derneklerine Yönelik Tutum Ölçeği

TABLolar

TABLO 1: Örneklem Grubunun Kişisel Özellikleri.....	9
TABLO 2: TDYSÖ Maddelerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam, Faktör Analizi ve Faktörlerin İç Tutarlık Katsayıları.....	22
TABLO 3: TDYTÖ Normal Dağılım Analizleri	24
TABLO 4: TDYTÖ Temel Bileşenler Analizi	25
TOBLO 5: TDYTÖ Maddelerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam, Faktör Analizi ve Faktörlerin İç Tutarlık Katsayıları.....	27
TABLO 6: Almanya'daki Türk ve Diğer Yabancıların Nüfusları.....	34
TABLO 7: Yabancıların Alman Vatandaşlığına Geçme Durumu	38
TABLO 8: Çatı Örgütlerinin Kuruluş Yılı, Dernek ve Üye Sayıları	85
TABLO 9: Çatı Örgütlerinin Temel Söylemleri ve Ayrılan Özellikleri	89
TABLO 10: Çatı Örgütü ve Derneklerin Teşkilatlanma Biçimleri.....	91
TABLO 11: Çatı Örgütleri ve Bağlı Derneklerin Temel Faaliyetleri	98
TABLO 12 : Çatı Örgütlerinin Hedef Kitleleri.....	99
TABLO 13: Çatı Örgütlerinin Yayın Organları ve Yayın Dilleri.....	101
TABLO 14: Türk Çatı Örgütlerinin Misyonları	103
TABLO 15: Çatı Örgütlerinin Türkleri Kimlik Tanımları.....	104
TABLO 16: Çatı Örgütlerinin Türkiye'nin AB Üyeliğine Bakışları	105
TABLO17: Çatı Örgütlerinin Türklerin Alman Vatandaşlığına Geçişleriyle İlgili Görüşleri	106
TABLO 18: Çatı Örgütlerinin Din Dersinin Hangi Dilde Verilmesini İstedikleri	107
TABLO 19: Cinsiyet Durumu.....	155
TABLO 20: Yaş Dağılımı	156
TABLO 21: Doğum Yerleri	156
TABLO 22: Baba Mesleği	157
TABLO 23: Anne Mesleği.....	157
TABLO 24: Babanın Etnik Kimliği.....	158
TABLO 25: Annenin Etnik Kimliği	159
TABLO 26: Anne Baba Birliktelik Durumu.....	159
TABLO 27: Gençlerin Devam Ettikleri Okul Türü	160

TABLO 28: Okuldaki Başarı Durumu.....	160
TABLO 29: Bulunulan Ortamlara Göre Konuşulan Dil.....	162
TABLO 30: Arkadaşlarla Konuşulan Dil	163
TABLO 31: Sokakta ve Alışverişte Konuşulan Dil	163
TABLO 32: Dinlenen Müzik Dili.....	164
TABLO 33: Takip Edilen Televizyon ve Gazetenin Dili	164
TABLO 34: Dini Eğitim Alma Durumu	166
TABLO 35: Dini Eğitim Yeterlilik Algılama Durumu.....	166
TABLO 36: Dini Eğitim Alınan Yer Durumu 1	167
TABLO 37: Dini Eğitim Alınan Yer Durumu 2	167
TABLO 38: Okul Programında İslam Dersi İsteme Durumu	168
TABLO 39: Günlük 5 vakit namaz kılma durumu	168
TABLO 40: Ramazan Orucu Tutma Durumu.....	169
TABLO 41: Dua Etme Durumu.....	169
TABLO 42: Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılma Durumu	171
TABLO 43: Türkçe ve Türk Kültürü Dersi İsteme Durumu	171
TABLO 44: Kiminle Evlenmek İstedikleri.....	172
TABLO 45: Domuz Eti Yeme Durumu	173
TABLO 46: Türklerin Sünnet Olmasını İsteme Durumu	174
TABLO 47: Kız/Erkek Arkadaşı (Flört) Olma Durumu.....	175
TABLO 48: Diskoya Gitme Durumu.....	176
TABLO 49: Boş Zamanların Kimlerle Geçirildiği	177
TABLO 50: Uyuşturucu Kullanan Arkadaşlarına Üzülme Durumu.....	177
TABLO 51: Uyuşturucu Denemeye Karşı Eğilimleri.....	178
TABLO 52: Türkiye'yi Ziyaret Etme Sıklığı	179
TABLO 53: Vatan Anlayışı	180
TABLO 54: Kimlik Algılama Durumu.....	181
TABLO 55: Derneklere Dil Öğrenmek İçin Gitme Sıklığı.....	183
TABLO 56: Derneklere Okul Derslerine Destek İçin Gitme Sıklığı.....	184
TABLO 57: Derneklere Dini Bilgiler Almak İçin Gitme Sıklığı	184
TABLO 58: Derneklere Oyun ve Eğlence İçin Gitme Sıklığı	185
TABLO 59: Gençlerin Derneklerin Faydası Hakkındaki Kanaatleri.....	186

TABLO 60: Derneklerin Türkiye Hakkında Bilgi Vermesindeki Kanaatleri	186
TABLO 61: Gençlerin Derneklere Gitmeyi Arkadaşlarına Önerme Durumu	187
TABLO 62: Derneklerin Dini Bilgilere Katkısı Hakkındaki Kanaatleri	188
TABLO 63: Derneğe Gönüllü Gitme Durumu	188
TABLO 64: Gençlerin Dernek Faaliyetlerini Zamanında Duyma Durumu.....	189
TABLO 65: Derneğin Eve Uzaklığının Yararlanmayı Etkileme Durumu.....	190
TABLO 66: Derneklerin Okuldaki Başarıyı Etkileme Durumu	190
TABLO 67: Gençlerin Derneklerden Yararlanma Puan Dağılımları	191
TABLO 68: Derneklerden Boş Zaman Etkinlikleri İçin Yararlanma Puan Dağılımları	192
TABLO 69: Derneklerden Eğitim Amaçlı Yararlanma Puan Dağılımları.....	193
TABLO 70: Derneklerden Dini Amaçlı Yararlanma Puan Dağılımları	194
TABLO 71: Derneklerden Yararlanma Puanları Genel Dağılımı.....	195
TABLO 72: Cinsiyetin Derneklerden Yararlanma Durum Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları	196
TABLO 73: Yaş Gruplarının Derneklerden Yararlanma Durum Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları	198
TABLO 74: Gençlerin Dernekten Yararlanma Durumlarının Yaş Gruplarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	199
TABLO 75: Gençlerin Doğum Yerlerine Göre Derneklerden Yararlanma Durumları	201
TABLO 76: Gençlerin Okul Durumlarına Göre Derneklerden Yararlanma Durumları	202
TABLO 77: Gençlerin Dernekten Yararlanma Durumlarının Okul Türlerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	204
TABLO 78: Flörtü Olma Durumuna Göre Derneklerden Yararlanma Durumu.....	205
TABLO 79: Dini Eğitim Alma Durumuna Göre Gençlerin Derneklerden Yararlanma Durumları	207
TABLO 80: Gençlerin Namaz Kılma Sıklığı Durumlarına Göre Derneklerden Yararlanma Durumları	209
TABLO 81: Gençlerin Dernekten Yararlanma Durumlarının Namaz Kılma Sıklık Durumlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	211

TABLO 82: Türk Derneklerine Karşı Tutum Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	212
TABLO 83: Gençlerin Derneklere Karşı Tutum Puanları Dağılımı.....	213
TABLO 84: Gençlerin Cinsiyet Durumuna Göre Derneklere Karşı Tutumları.....	214
TABLO 85: Türkçe Dersi İsteme ile Derneklere Karşı Tutum Arasındaki İlişki Durumu	215
TABLO 86: Gençlerin Derneklere Karşı Tutumlarının Türkçe ve Türk Kültürü Dersi İsteme Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları ...	216
TABLO 87: Gençlerin Derneklerinden Yararlanma Sıklıkları İle Derneklerine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki.....	217

ÖZET

ANAHTAR KELİMELELER: Almanya, Kimlik, İslami Dernekler, Türk Gençliği, Göçmen Sivil Toplum Kuruluşları

İkinci Dünya savaşından sonra hızlı bir sanayileşme ve yeniden yapılanma sürecine giren Batı Avrupa ülkelerine işgücü göçü başlamıştır. 1961'de yapılan anlaşmayla Türkiye'den Almanya'ya işgücü göçü başlamıştır. İşçi alımının durdurulmasıyla 1973'ten itibaren Almanya'daki Türk nüfus aile birleşmesi yoluyla devam etmiştir. "Sılaya dönüş" özlem ve istekleri de yerini yavaş yavaş "kalıcılığa" bırakmıştır. Türkiye'den gelenler bir yana, özellikle Almanya'da doğanların kendi kültür ve değerlerinden farklı bir ortamda büyümeye başlamaları, onların özellikle sosyal ihtiyaçları Türkleri sivil toplum kuruluşlarını kurmaya ve yaygınlaştırmaya zorlamıştır. "Kalıcılık" fikri, cami dernekleri başta olmak üzere, Türklerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde derneklerin hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur.

İlk dönemlerde ortaya çıkan sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'deki siyasi görüşlerin birer uzantıları olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bir ihtiyaca binaen ortaya çıkmış olan dernekler, sorunlarının çözüm metotlarını Türkiye ekseni düşünmeye başlamışlardır. Bu anlayış 1990'ların ortalarına kadar devam etmiştir. Son 10 yıldır ise Avrupa'daki Türkler ve Türk dernekleri kendi sorunlarını Türkiye'den bağımsız, kendi gerçekleri ışığında çözüme yolunu tercih etmektedirler. Almanya'daki toplam Türk nüfusunun yüzde 35,5'i bu ülkede dünyaya gelmiştir. Almanya'da doğup büyüyen birinci ve ikinci kuşak Türk çocukları, Alman okullarında okuyup, aile veya Türk dernekleri gibi küçük sosyal gruplar dışında, hayatın her alanında Almanca konuşmaktadırlar. Anne babalarının kültüründen farklı bir çevrede sosyalleşen yeni kuşak gençler, Türk kimlik ve kültürel değerlerini tanımada ve kültürel kimliklerine uygun biçimde yaşamakta büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Bu çalışmada, Almanya'daki Türk derneklerinin, Türk gençlerinin kimliklerinin korunması ve kimlik üretilmesindeki rolü araştırılmaktadır. Çalışma kapsamında kültürel kimlik değerlerinin korunması ve yeniden üretilmesinde izlenen stratejiler, Almanya'nın kimlik politikaları, Türk sivil çatı kuruluşlarının işlevleri, misyon ve vizyonları ve derneklerin kültürün korunması ve üretilmesindeki rolü ayrıntılı biçimde işlenmiştir. Bu amaçla Almanya'nın Köln şehrinde 10-20 yaşları arasındaki 270 genç üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Gençlere anket formu ile birlikte, Türk Derneklerinden Yararlanma ve Sıklık Ölçeği (TDYSÖ) Formu ve Türk Derneklerine Yönelik Tutum Ölçeği (TDYTÖ) formu da dağıtılmıştır. Ankette gençler hakkındaki olgusal durum ile birlikte, dil, din, kültür ve kimlik ile ilgili sorular yöneltilmiştir. TDYSÖ ile gençlerin Türk derneklerinden hangi amaçlar için hangi sıklıkta yararlandıkları araştırılmış, TDYTÖ'nde ise gençlerin Türk derneklerine karşı tutumlarının olumlu mu olumsuz mu olduğu ölçülmüştür.

Almanya'daki Türkiye kökenli gençlerin Türk kimliğinin korunmasında ve üretilmesinde derneklerinin önemi büyüktür. Gençlerin, derneklerden yararlanma sıklığı arttıkça, derneklere, Türkçe'ye, Türk kültürüne olumlu bakışları da artmaktadır.

SUMMARY

THE ROLE OF TURKISH NGO IN IDENTITY CONSERVATION AND GENERATION / THE KÖLN CASE- GERMANY

KEYWORDS: Germany, Identity, Islamic Organisations, Turkish Youth, Immigrant's NGO

A flow of manpower started into West European countries which began to experience a rapid process of industrialisation and reconstruction after World War II. A similar flow of manpower from Turkey to Germany started according to a treaty signed in 1961. Since Germany stopped taking any more workers from Turkey, the Turkish workforce has continued to survive in the form of the Turkish population's integration with that of Germany since 1973. Yearnings or desires to "return to homeland" have gradually replaced by "permanent residence." As well as those who arrived from Turkey and settled in Germany, especially those who were born in Germany began to grow up in an environment rather alien to their culture and values, which has forced Turks to set up and spread social organisations to meet their social needs. The idea of "permanent residence" has caused societies, primarily mosque/religious societies to become widespread especially in areas densely populated by Turks.

It is clearly observed that initially civil Turkish societies emerged as the extensions of political views in Turkey. Therefore, Turkish societies in Germany born out of a necessity attempted to solve their problems under the influence of Turkey. This attitude continued until the mid 1990s. However, in the last decade Turks and Turkish societies in Europe have preferred to solve their problems independently from Turkey, in the light of their own realities. 35,5 percent of the total Turkish population in Germany was born in this country. The first and second generations of Turkish people who were born and grew up in Germany go to German schools and speak German in all walks of life except in small social groups such as family environment and Turkish societies. Youths of the new generation who socialise in a milieu far from the culture of their parents have great troubles recognising their own cultural identity and living in accordance with their cultural roots.

The present research deals with the role of the Turkish NGO in Germany in the preservation of Turkish youth's cultural identity and generation of new identity. Also included in the present research are the strategies pursued for the preservation of values of cultural identity and their regeneration in Germany, the cultural politics of Germany, the functions, missions and visions of the Turkish NGO and a detailed coverage of the role of so called societies in preservation and generation of culture. To this end, a survey was administered in Köln to 270 youths aged 10-20. Along with the main questionnaire, they were given two scales, namely, a Scale Showing Access to Turkish NGO and Frequency of Attendance (Türk Derneklerinden Yararlanma ve Sıklık Ölçeği: TDYSÖ) and a Scale of Attitude to Turkish NGO (Türk Derneklerine Yönelik Tutum Ölçeği: TDYTÖ). In the survey the questions about language, religion, culture, identity as well as questions about the phenomenal situation, were asked to be answered by the selected group. Through the survey TDYSÖ, for what reasons and how often the youngsters utilised the Turkish societies and the other survey TDYTÖ was intended to find out whether the youths' attitude to the Turkish societies in Germany were favourable.

GİRİŞ

30 Ekim 1961 tarihinde Federal Almanya ile Türkiye arasında yapılan mutabakat ile başlayan Türk işçilerinin Almanya'daki varlığı 43 yılı geride bırakmıştır. Bugün Almanya'da 2 milyon 642 bin Türk yaşamaktadır. Türkiye Araştırmalar Merkezi'nin (TAM) 2004 Şubat ayında yayımladığı rapora göre, 2000 yılında yeni Alman vatandaşlık yasasına göre doğuştan çifte vatandaş sayılan 100 bin Türk çocuğu da hesaba katıldığında, Türk kökenli Alman vatandaşı sayısı 2002 yılı sonunda 730 bine ulaşmıştır. Alman seçimlerinde oy kullanma hakkına sahip 500 bin Türk bulunmaktadır. Almanya nüfusu içinde yüzde 3,2 ile en büyük payı Türkler oluşturmaktadır.

Federal Almanya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği tarafından 21 Şubat 2002 tarihinde yayımlanan Basın Bülteni'ne göre, 2001/2002 öğretim yılında yaklaşık olarak 180.000 Türk vatandaşı öğrenci Kuzey Ren Westfalya'da (NRW) kamuya ait veya özel okullarda eğitim görmektedir. Türk öğrencilerin tüm yabancı öğrenciler içindeki oranı % 49,6'dır. Türk kökenli Alman vatandaşı öğrenciler istatistiki bilgilere dahil edilmemiştir. İlkokullara giden yabancı öğrencilerin %53'ünü Türk vatandaşları oluşturmaktadır. Gesamtschule denilen ve Almanya'nın bazı eyaletlerinde olan karma bir okul modeli olan bu okullarda, Türk öğrenciler % 58'lik oranla ileri derecede temsil edilmektedir. Buna karşılık liselerde % 30 ile gerekenden az temsil edilmekte. Sonderschule denilen öğrenim sorunu olan öğrencilere yönelik olan özel eğitim okullarında ise oran % 46'dır.

Almanya'da yaşayan Türkleri artık yeni bir dönem beklemektedir. Bugünün perspektifinden geçmişi ve geleceği değerlendirdiğimizde hem endişelere hem de ümitlere hak kazandıracak gelişmeler karşımıza çıkmaktadır. İnsan oldukları dahi çok geç anlaşılmiş, işgücü olarak Almanya'ya getirilmiş Türkler, artık her türlü şartta çalışmak zorunda kalan işçiler olarak değil, işyeri sahibi, patron, siyasetçi, ekonomide söz sahibi bir kesim olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Artık 4. nesile ulaşan Türkler, maddi değil, manevi kültür değerlerinin tehdidi ile karşı karşıyadırlar.

1999 yılı sonunda Almanya'da 7,34 milyon yabancı yaşamaktaydı. Toplam nüfusun 8,9'una eşit olan bu göçmenlerin 2,11 milyonu (%28,8) Türkiye'den gelmiş vatandaşlardan oluşmaktaydı. 9 Şubat 2000'de Federal Almanya Yabancılar Sorumlusu Marieluise Beck'in Almanya'da yaşayan yabancıların durumu üzerine hazırladığı rapora göre, yabancı gençler arasında eğitim oranı çok düşük, işsizlik ise işsizlik tarihsel doruk noktasındadır. Konrad Adenauer Vakfı'nın Türkiye Raporu'nda yer alan Federal Alman İş Kurumu Genel Müdürü Bernhard Jagoda'nın ifadesine göre Alman İş Kurumu Arbeitsamt'a her yıl 7 milyon kişi iş başvurusunda bulunmakta ve www.arbeitsamt.de web sitesini günde 280.000 kişi ziyaret etmektedir.

Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre 2001 yılında Almanya'daki Türk 2.053.600 Türk vatandaşının 147.922'si işsizdir. Almanya genelinde işsizlik oranı yüzde 9 iken, Türkler arasında bu oran yüzde 20,08'dir. [Abadan-Unat, 2002:328]

Türkler bir taraftan Alman toplumunda önemli bir mevki edinirken, öte yandan yükselen yabancı düşmanlığı, ekonomik kriz, artan işsizlik, suç oranındaki artış, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması ve en önemlisi bir asimilasyon ve kimlik dejenerasyonu gibi sorunlarla da karşı karşıyadır.

Problem

Almanya'daki birinci kuşak Türklerin Türkçe, Türk kültürü, din, kimlik gibi problemleri olmamıştır. Aksine Almanya'nın dilini, kültürünü, dinini, kimliğini bilmekten kaynaklanan sorunları olmuştur. İlk kuşak, geçici olarak geldiklerini düşündükleri, para kazanıp geri dönmeyi planladıkları için bunları da dert etmemişlerdir. Bugün üçüncü kuşak geride kalmasına rağmen, Türkler Almanya'da yaşamaya devam etmekte, artık kimse de geri dönmekten bahsetmemektedir.

Türklerin geride bıraktıkları 43 yıllık sürede ilk dönemdeki sorunlar aşılrken, yeni sorunlarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Artık yeni nesillerin Almanca'yı ve Alman

kültürünü tanımamaları gibi bir sorun kalmamıştır. Sorun artık yeni nesillerin ana dilleri Türkçe'yi ve öz kültürleri olan Türk kültürünü yeterince bilmemeleridir.

Uzun vadede Avrupa'da diğer Türkler'de olduğu gibi Almanya'daki Türkler için de kültürel kimliklerini muhafaza edememe gibi bir problem bulunmaktadır. Almanya'daki Türklerin kimlik ve kültürlerini korunması, kültürel kimlik değerlerinin yaşatılabilmesi, yeni kuşaklara bu kimlik ve kültür değerlerinin aktarılabilmesi oldukça önemlidir. Aksi halde birkaç nesil sonra Almanya'da Türk varlığından bile bahsedilmesi mümkün olmayacak, yeni nesil Türkler sadece "bir zamanlar Anadolu'dan gelmiş Türk kökenliler" olarak kendilerinden bahsedebileceklerdir.

Almanya'daki toplam Türk nüfusunun yüzde 35,5'i bu ülkede dünyaya gelmiştir. Almanya'da doğup büyüyen birinci ve ikinci kuşak Türklerin çocukları, anne babalarından tamamen farklı bir sosyal çevrede ve kültürde yetişmektedir. Alman okullarında okuyup, aile veya Türk dernekleri gibi küçük sosyal gruplar dışında, hayatın her alanında Almanca konuşmaktadırlar. Anne babalarının kültüründen farklı bir çevrede sosyalleşen yeni kuşak Türk çocukları, Türk kimlik ve kültürel değerlerini tanıma ve kültürel kimliklerine uygun biçimde yaşamakta büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Almanya'daki Türkiye kökenli gençlerin Türk kimliğini inşa etmeleri ve korumalarında Türkler tarafından kurulan sivil toplum kuruluşlarının, dernek, lokal, spor kulübü, cami dernekleri, sosyal ve kültürel kursların önemi büyüktür. Ancak Türk gençlerinin kimlik probleminin çözümüne katkıda bulunacak, hatta bu problemin çözümünde anahtar rol oynayacak Türk sivil toplum kuruluşlarının, gençlere bu değerleri aktarmaya yönelik yeterli vizyonları ve yetişmiş elemanları olmaması, strateji ve yöntem geliştirememeleri bir diğer problemi teşkil etmektedir.

Amaç

Bu doktora tez çalışmasında, Almanya'daki Türk Sivil Toplum Kuruluşları'nın Almanya'da yaşayan Türk gençlerinde, Türk kimliğinin inşası ve kimliklerinin korunmasındaki rolünün ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin;
 - a) Okudukları okullar ve başarı durumları,
 - b) Türkçe dili kullanım durumları,
 - c) Dini eğitim alma durumları,
 - d) Sosyal-kültürel organizasyonlara katılma durumları,
 - e) Vatan ve kimlik anlayışları
 - f) Yukarıda sayılan değişkenler arasındaki ilişki nasıldır?
2. Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin;
 - a) Sivil toplum kuruluşlarından yararlanma sıklıkları,
 - b) Sivil toplum kuruluşlarından yararlanma amaçları,
 - c) Sivil toplum kuruluşlarından yararlanmalarını etkileyen etmenler nelerdir?
3. Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin;
 - a) Sivil toplum kuruluşlarına yönelik tutumları,
 - b) Sivil toplum kuruluşlarına yönelik tutumları belirleyen etmenler nelerdir?

Önem

Geçmişle gelecek arasında bir köprü görevini üstlendiği, aynı geçmişe ve gelecek beklentisine bağlı olanla olmayana ayırmaya yaradığı için, kimlik değerlerinin nesilden nesile aktarılması son derece önemlidir. Göçmen toplumların kimlik değerlerinin yaşatılması, bu değerlerin kavramsallaştırılabilmesi, davranış kalıplarının geliştirilebilmesi, etnik kimliğin korunması ve kuşaktan kuşağa taşınabilmesi ile mümkündür. Bu taşınma esnasında toplumu algılamaya ve tasnif etmeye yönelik kültür, bilgi ve değerlerle birlikte etnik grubun kendine has davranış biçimleri de öğretilmek durumundadır.

Göçmenlerin kimliklerinin yaşatılması sürecinde sivil toplum kuruluşları büyük bir önem arz etmektedir. Bugün sayıları binlerle ifade edilen bu kuruluşlar gerek kimlik değerlerinin korunmasına yönelik faaliyetleri, gerekse Alman toplumuyla bütünleşmeye, sosyalleşmeye yönelik faaliyetleriyle önemli bir işlevi yerine getirmektedirler.

Almanya'daki yeni kuşak Türklerin kimliklerinin korunmasında Türk derneklerinin öneminin ortaya koyulması, sivil toplum kuruluşlarına gençlerle iletişim ve ilişkilerinde bir strateji ve yöntem önerilebilmesi göçmen Türklerin Alman toplumunda kaybolmadan yaşamalarına büyük bir katkı sağlayacaktır.

Almanya'daki Türkler üzerine bugüne kadar çok farklı alanlarda çalışmalar yapılmasına rağmen, diasporada Türk kültürünün yaşatılmasında büyük önemi bulunan sivil toplum kuruluşları yeterince ele alınmamıştır. Almanya'daki Türk gençlerinin, eğitimi, sosyalleşmesi, dini kimlikleri vs gibi konularda çeşitli araştırmalar yapılmış olmasına rağmen, gençlerin derneklerle ilişkisi, derneklerden hangi amaçlar için hangi sıklıkta faydalandıkları, derneklerin sosyalleşmedeki önemi, kimlik ve kültürel değerlerin aktarılmasında ve yaşatılmasında derneklerin yeri gibi konular araştırılmamıştır. Bu tez çalışması bu konulara bir giriş niteliği taşıyacağı gibi, bundan sonraki araştırmacılara ve Türk derneklerine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Ayrıca bu çalışmada çok farklı alanlarda faaliyet gösteren Türk derneklerini daha üst perdeden, dışarıdan bir göz olarak inceleyerek toplu olarak değerlendirme fırsatı elde edilecektir. Derneklerin bağlı buldukları çatı örgütleri de toplu olarak değerlendirilecektir.

Almanya'daki Türk çatı örgütleri ile ilgili bugüne kadar farklı platformlarda ve araştırmalarda yeralan bilgiler biraraya getirilecek ve böylece kıyaslama ve değerlendirme imkanı doğacaktır.

Araştırmaya temel teşkil edecek verilen tamamına yakını birincil kaynaklar olacaktır. Türk sivil toplum kuruluşları hakkındaki bilgiler doğrudan o teşkilatın en üst yöneticilerinden alınırken, gençlerin bu teşkilatlara nasıl baktıkları da yine gençlere uygulanan anket ve derinlemesine mülakatlarla elde edilen verilerden yola çıkılarak analiz edilecektir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları hakkındaki ayrıntılı diğer bilgiler de, kendi yayınlarından ve resmi internet sitelerinden alınacağı için, başkalarının bu dernekler hakkındaki kanaatlerinden çok, kendilerinin kendi teşkilatlarını nasıl tanımladıkları ve tanıttıkları da ortaya koyulacaktır.

Varsayımlar

Bu araştırmada ulaşılan ilk ve ortaöğretim çağındaki 10-20 yaş arası 270 gencin, aynı yaş diliminde yer alan Almanya'daki tüm gençleri temsil edebileceği varsayılmıştır.

Araştırmada kendileri ile mülakat yapılan, farklı anlayış ve siyasi görüşe sahip Türk sivil toplum kuruluşları çatı örgütlerinin Almanya'daki tüm sivil toplum kuruluşlarını temsil edeceği kabul edilmiştir.

Ankette yeralan sorulara gençlerin verdikleri cevapların tamamen samimi ve gerçek cevaplar olduğu varsayılmıştır.

10-20 yaş arasındaki tüm gençlerin öğrenci oldukları varsayılmıştır.

Derneklerin çatı örgütleri yetkilileri ve gençlerin yapılan mülakatlarda sorulan sorulara içtenlikle ve hiçbir etki altında kalmadan cevap verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma Federal Almanya'nın Kuzey Ren Westfalya Eyaleti'nin Köln kenti ile sınırlıdır.

Araştırma Köln'deki ilk ve orta öğretim çağındaki 10-20 yaş arası Türkiye kökenli gençleri kapsamaktadır.

Çalışma kapsamında üst düzey yöneticileriyle derinlemesine mülakat yapılarak bilgi toplanan teşkilatları ise, Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB), Avrupa Türk İslam Birliği (ATİB), Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu (ADÜTDF), İslam Kültür Merkezleri Birliği (İKM), Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği (ATKDB), Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF), Avrupa Atatürkçü Düşünce Derneği (AADDF), İslam Toplumu Milli Görüş (İGMG), Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu (ABAF) çatı örgütleridir.

Çok farklı siyasi, sosyal, dini ve kültürel özellikler taşıyan bu çatı örgütleri, Almanya'daki Türk derneklerinin tamamına yakını bünyelerinde toplamaktadırlar. Her birinin geniş bir toplumsal tabanları olup, bünyelerinde binlerce derneği ve üyeyi barındırmaktadırlar.

Tanımlar

Dernek: Almanya'da kurulan Türklerin kurdukları tüm sivil toplum kuruluşları, camiler ve dini eğitim amaçlı dernekler, hemşehri dernekleri, veli dernekleri, lokaller, spor kulüpleri, sanat ve müzik eğitimi veren dernekler.

Gençler: 10-20 yaş arası ilk ve orta öğretim çağındaki Almanya’da yaşayan Türk gençleri

Türkler: Almanya’da yaşıyan Türkler

Araştırma Yöntemi

Araştırma Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. İlişkisel tarama modelleri iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeye amaçlayan araştırma modelleridir [Karasar, 1998: 81]. Bu tür bir desenlemede aralarında ilişki aranacak değişkenler ayrı ayrı sembolleştirilir. Tarama yoluyla bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz; ancak o yönde bazı ipuçları taşır. Bir değişkendeki durumun bilinmesi ötekinin kestirilmesinde bazı yordayıcı bulgular sağlayabilir.

Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evreni tüm Almanya’dır. Bu evren içinde Kuzey Ren Westfelya (Nord Rhein Westfelya-NRW) eyaletinin Köln kenti örneklem olarak seçilmiştir. Köln’de yaşayan, ortaöğretim çağındaki, 10-20 yaş arası 270 Türk genci bu araştırmanın örneklemine teşkil etmektedir.

Federal Almanya Enformasyon Dairesi verilerine göre, Almanya’da Türklerin en yoğun olarak yaşadığı bölge Kuzey Ren Westfelya’dır. 18 milyon nüfuslu Kuzey Ren Westfelya (NRW) eyaleti Avrupa’nın en yoğun nüfuslu bölgesi olup, kilometre başına 527 kişi düşmektedir. Köln ise 964 bin nüfusu ile eyaletin en büyük kentidir.

TABLO 1: Örneklem Grubunun Kişisel Özellikleri

	Sayı	Yüzde
CİNSİYET		
Kız	119	44
Erkek	151	56
Toplam	270	100
DOĞUM YERİ		
Türkiye	21	7,8
Almanya	244	90,4
Diğer	5	1,9
Toplam	270	100
BABA MESLEĞİ		
İşçi	162	60
İş adamı	40	14,8
Memur	7	2,6
Emekli	18	6,7
İşsiz	27	10
Diğer	13	4,8
Toplam	270	100
ANNE MESLEĞİ		
İşçi	73	27
İş kadını	14	5,2
Memur	2	0,7
Emekli	3	1,1
İşsiz	7	2,6
Ev hanımı	163	60,3
Diğer	8	3
Toplam	270	100

Kuzey Ren Westfelya Almanya'ya göçün merkezidir. Göçmenlerin en yoğun olduğu bölgedir. Almanya'daki göçmenlerin yüzde 26,8'i, yani 1.957.341'i burada yaşamaktadır. Bu eyalette 672.018 Türk vatandaşı yaşamaktadır. Bu rakam yabancılar arasında yüzde 33,6'lık bir oranı ifade etmektedir. [TAM, 2002] 1994 yılı rakamlarına göre Köln'de 75.400 Türk yaşamaktadır. [Sara, 1995:5]

Köln'ün çalışmamızda merkez olmasının bir diğer ve daha önemli nedeni ise Almanya, hatta Avrupa çapında faaliyet gösteren bir çok Türk sivil toplum kuruluşunun ve çatı örgütlerinin genel merkezlerinin burada bulunmasıdır.

Bu araştırmada örneklem grubunun seçildiği Köln kentinde 10-20 yaş grubu arasında 400 kişiye ulaşılmıştır. Ancak, elde edilen anketlerin doldurulmasında eksik kalan, teslim edilmeyen veya etnik kökeni Türk olmayan toplam 130 kişinin anket verileri değerlendirme dışı bırakılmak zorunda kalmıştır. Sonuçta araştırmaya veri olarak kabul edilen örneklem sayısı 270'dir. Araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik özellikleri aşağıda tabloda verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Verilerin Toplanması

Doktora tez danışmanı Prof. Dr. Musa Taşdelen ile yapılan müzakereler sonucunda tez konusunun "Kimliğin Korunmasında ve Üretilmesinde Türk Derneklerinin Rolü, Almanya-Köln Örneği" olarak belirlenmesinin ardından ilk olarak kaynakların taranması işlemine geçilmiştir.

Konunun sınırları belirlendikten sonra, bu tür bir araştırmanın mutlaka bir ampirik çalışma ile desteklemesi gerektiğine karar verilmiş, Almanya'nın Köln kentinde bir alan araştırması yapılması gerektiği ortaya koyulmuştur. Alan araştırmasında kullanılacak metodlar ve hangi sivil toplum kuruluşlarının ele alacağı belirlenmiştir. Bu sivil toplum kuruluşlarında kimlerle irtibata geçileceği araştırılmaya başlanmıştır.

Almanya'ya işçi göçünün başladığı 1961'den bu yana, Almanya'da Türk toplumunun geçirdiği evreler, toplumsal değişimleri, gelecekle ilgili planları, Türkiye'ye Almanya'ya bakışları, Almanya'nın göçmenlere yönelik kimlik politikaları, Türkler tarafından izlenen kimlik politikaları, ekonomik durumları ve en önemlisi Almanya'da kurulan Türk sivil toplum kuruluşları, bu kuruluşların fonksiyonları vs gibi konuları farklı açılardan ele alan kitap, makale ve araştırmalara ulaşılmış ve incelenmiştir.

Geçen 43 yıllık sürede, üçüncü kuşağı geride bırakan Almanya Türk toplumunun, kimliğinin korunması sürecindeki en önemli dayanaklarından biri olan Sivil Toplum Kuruluşlarının ortaya çıkışı, gelişimi ve faaliyetleriyle ilgili dokümanların toplanmasına ve incelenmiştir. Almanya'daki kuruluşlarla internet üzerinden iletişime geçilerek gerekli dokümanlar toplanmış, bir kısmı elektronik ortamda, bir kısmı ise posta yoluyla temin edilmiştir.

Almanya'ya göçün ilk başladığı 1961 yılından bugüne kadar ki süreçte, Almanya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının ve Türklerin sosyal yaşamıyla ilgili temel değişimler kronolojik olarak incelenmeye çalışılmış, yıl yıl meydana gelen önemli değişiklikler listelenmiştir.

Tez Danışmanı Prof. Dr. Musa Taşdelen ile yapılan ön çalışmalar müzakere edilmiş, tezin "içindekiler" bölümünün taslağı hazırlanmıştır.

Konuyla ilgili görüş ve düşünceleri almak ve kaynakça tespit ve temini amacıyla, daha önce benzer konularda araştırmalar yapmış bulunan İstanbul Üniversitesi'nden Prof. Dr. Edibe Sözen ve Doç. Dr. İsmail Coşkun, Sakarya Üniversitesi'nden M. Sait Doğan, Marmara Üniversitesi'nden Zeki Parlak, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ayhan Kaya, Anadolu Üniversitesi'nden Yard. Doç. Dr. Ayşen Gürcan Namlu, İSAM'dan Uzman Doç. Dr. Talip Küçükcan ile görüşülmüştür. Bu görüşmelerde, bu araştırmanın içeriğinde neler olabileceği, hangi sivil toplum kuruluşları ile görüşülmesi gerektiği, ne tür bilgilere ihtiyaç duyulduğu, sivil toplum kuruluşlarında kimlerle ne şekilde irtibata geçileceği araştırılmaya başlanmıştır.

Görüşmeler sonucunda, önce Almanya'daki Türk dernekleri ile ilgili geniş bir araştırma yapılması, dernekler ve faaliyetleri yakından tanındıktan sonra bunların gençlerin kültürel kimlikleri üzerindeki rolünün araştırılmasının daha uygun olacağı anlaşılmıştır. Bu yüzden önce çatı örgütleri ile mülakatlar, daha sonra ise gençler üzerinde uygulanacak anket çalışmasına geçilmiştir.

Türk sivil örgütlenmelerini daha yakından tanımak amacıyla, çok farklı siyasi, sosyal, dini, kültürel özelliklere sahip ve geniş bir toplumsal tabanı olan, Almanya'daki Türk derneklerinin tamamına yakını bünyelerinde toplayacak çatı örgütlerinin üst düzey yöneticileri ile derinlemesine mülakatlar yapılması kararlaştırılmıştır. Mülakat yapılarak bilgi toplanacak çatı teşkilatlar ise şu şekilde belirlenmiştir: Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB), Avrupa Türk İslam Birliği (ATİB), Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu (ADÜTDF), İslam Kültür Merkezleri Birliği (İKM), Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği (ATKDB), Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF), Avrupa Atatürkçü Düşünce Derneği (AADD), İslam Toplumu Milli Görüş (İGMG), Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu (ABAF).

Yeni kaynaklara ulaşılması için Alman Göthe Enstitüsü ve Adeneur Vakfı ile görüşülmüş, bu kuruluşların Almanya Türkiye İlişkileri ve Almanya'daki Türkler ile ilgili olarak hazırladıkları rapor ve yayınlar temin edilmiştir.

Sivil Toplum Kuruluşları hakkında bir tablolar hazırlanmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Kuruluşun adeta "kimlik kartı" özelliği taşıyacak bu tablolarda, kuruluşlar hakkındaki çok temel bilgiler biraraya getirilmiştir.

24-25 Ocak 2003 tarihlerinde İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde düzenlenen "Türkiye-Almanya Göç İlişkilerinde Yeni Gelişmeler" başlıklı Uluslararası Seminere iştirak edilmiştir. Bu seminerde Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat, Doç. Dr. Ayhan Kaya ve Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları Birimi Müdürü Dr. Serim Timur ve Çalışma Bakanlığı Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürü Can Ünver ile görüşülmüş, seminerde sunulan bildiriler temin edilmiştir.

Almanya'da yapılacak anket çalışması öncesinde sahayı tanımak ve sivil toplum kuruluşları ile görüşme yapmak için iki haftalık bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret öncesinde Almanya'daki sivil toplum kuruluşlarında kimlerle irtibata geçileceği, görüşülecek veya bilgi alınabilecek kuruluşlarının iletişim bilgileri hazırlanmıştır.

Almanya'daki sivil toplum kuruluşlarını daha yakından tanımak amacıyla yetkililer ile yapılacak mülakatlarda sorulacak sorular, Prof. Dr. Musa Taşdelen, Prof. Dr. Edibe Sözen ve Doç. Dr. İsmail Coşkun müzakere edilmiş ve netleştirilmiştir.

6-19 Şubat 2003 tarihleri arasında Almanya'nın Köln ve Frankfurt şehirlerine gidilmiş, daha sonra yapılması planlanan anket çalışması için ön araştırmalar yapılmış, bilgi ve dökümanlar toplanmış ve sivil toplum kuruluşları çatı örgütleri yetkilileri ile mülakatlar yapılmıştır.

Kurban Bayramı'nı da içine alan Almanya'daki iki haftalık araştırma süresince Türklerin bayramı nasıl yaşadıkları konusunda da izlenimlerde bulunma imkanı olmuştur. İki haftalık seyahatin araştırma boyutu ile ilgili temel başlıkları aşağıda sunulmuştur:

6 Şubatta Frankfurt Neu Isenburg DİTİB Selimiye Cami Derneği, 7 Şubatta ise Frankfurt IGMG Mevlana Cami Derneği, Darmstad DİTİB Cami Derneği, Darmstad ATİB Emirsultan Camii Derneği ziyaret edilmiş ve yetkililer ile görüşülmüştür.

9 Şubatta Frankfurt'ta bir Türk düğününe katılmıştır. Aynı gün Gazeteci Ali Kılıçarslan ve Şefik Kantar ile görüşmeler yapılmıştır.

10 Şubatta Keupstr'deki DİTİB'e bağlı Türk Ehl-i Beyt Camii Derneği ziyaret edilmiş, İmam Ali Vekili Khoi ile görüşülmüştür. Mülheim ve Köln'deki ilk camilerden biri olan Sultan Ahmet Camii Derneği ziyaret edilmiş ve İmam İbrahim Durmuş ile görüşülmüştür.

11 Şubatta Köln DİTİB Merkez Camiinde Bayram namazına iştirak edilmiştir. Daha sonra Kerpen başta olmak üzere kurban kesim yerleri gezilmiştir. Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyon Başkanı Fuat Mansuroğlu ile telefonla görüşülmüş, İslam Kültür Merkezleri Birliği ziyaret edilmiştir.

12 Şubatta TBR okulunda Türk çocuklarının hazırladıkları bayram programı izlenmiştir. Mülheim'de IGMG eski başkanı Ali Yüksel ve IGMG Tanıtım Başkanı Ali Bozkurt ile görüşülmüştür. Köln'ün "Küçük İstanbul"u olarak bilinen Keuptstr'deki Türklerin yoğun olarak bulunduğu mekanlar gezilmiş ve Cafe Cengizhan'da Eğitimci Mustafa Can ile görüşülmüştür. Türk Federasyon Köln Merkezi ziyaret edilmiş, Başkan Ahmet Gültekin ve Gençlik Başkanı Aydın Aktaş ile görüşmeler yapılmış, Türk Fedarasyon tarafından çıkarılan dergi, bülten ve yayınlar temin edilmiştir.

13 Şubatta Avrupa Alevi Dernekleri Federasyonu Genel Sekreteri ve İkinci Başkanı Avukat Seydi Koparan ile mülakat yapılmış, hızır orucu iftar programına iştirak edilmiştir.

14 Şubatta DİTİB, Avrupa Atatürkçü Düşünce Derneği ve Avrupa Türk İslam Birliği ziyaret edilmiş ve yetkililerle görüşülmüştür.

15 Şubatta DİTİB tarafından organize edilen Kurban Bayramı kutlama programına iştirak edilmiştir. Aynı zamanda DİTİB Diyalog Müdürü Mehmet Soyhun ile görüşülmüş ve DİTİB ile ilgili dökümanlar temin edilmiştir.

16 Şubatta IGMG Genel Merkezi ziyaret edilmiş, çeşitli yayın ve dökümanlar edinilmiştir. Aynı gün IGMG tarafından organize edilen Kurban Bayramı Şöleni'ne katılmıştır.

17 Şubatta Frankfurt'ta Türk Federasyon Genel Merkezi ziyaret edilmiş ve Genel Başkan Yardımcısı Turan Şen ile mülakat yapılmıştır. Aynı gün Dietzenbach Fatih Camii ve Offenbach Yavuz Selim Camii Dernekleri ziyaret edilmiştir.

18 Şubatta Avrupa ATKDB Federasyon Genel Merkezi ziyaret edilmiş ve Genel Başkan Recep Yıldırım ile mülakat yapılmıştır. Frankfurt DİTİB Merkez Cami Derneği ziyaret edilmiştir.

Bu iki haftalık süre içinde yapılan tüm mülakatlar teybe kaydedilmiş ve görüşülen kişiler ve iştirak edilen programların fotoğrafları çekilmiştir. Türkiye dönüşünde kaydedilen tüm mülakatlar çözümlenerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

8 Kasım 2003 tarihinde Tez Danışmanı Prof. Dr. Musa Taşdelen ile yapılan çalışmalar genel anlamı ile değerlendirilmiştir. Anket soruların yeniden gözden geçirilerek son halinin verilmesi ve önümüzdeki 3 aylık süre içinde uygulanması kararlaştırılmıştır. Anketin Almanya'nın Kuzey Ren Westfalya (NRW) eyaletinin Köln Kentindeki 10-20 yaş aralığındaki öğrenciler üzerinde uygulanması planlanmıştır.

Uygulanacak ankette olgusal durum, kullandıkları dil, dini eğitimleri, kültürel değerlere bakışlar, Türkiye ziyaretleri ve kimlik olarak kendilerini nasıl tanımladıkları gibi bilgilere ulaşılmak istenmiştir. Bununla beraber gençlerin derneklere hangi sıklıkta ve hangi amaçlar için gittikleri tespit etmek için bir ölçek geliştirilmiştir. Ayrıca derneklere karşı gençlerin tutumunu ölçmeyi amaçlayan bir diğer ölçek hazırlanmıştır. Anket ve hazırlanan ölçekler üzerinde başta Tez Danışmanı Prof. Dr. Musa Taşdelen olmak üzere, çeşitli üniversitelerden uzmanlardan görüş alınmıştır.

Pilot uygulama ve uzman geçerliliği görüşmeleri yapılarak anket formuna ve ölçeklere son hali verilmiştir. 5-10 Aralık 2003 tarihlerinde anketin pilot uygulaması yapılmıştır. Frankfurt'ta 20 öğrenci üzerinde uygulanan pilot çalışma sonrasında anket soruları tekrar gözden geçirilmiştir. Anlaşılmayan sorular üzerinde tekrar çalışılmıştır. Bazı kavramlara açıklık getirilmiş, kelimeler daha yaygın ve anlaşılır olanlarıyla değiştirilmiştir. Pilot uygulama sonrasında anket formunda aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır:

- 9. Sorudaki "Hangi okulda okuyorsunuz?" sorusunun şıklarına 5 ve 6. sınıfları da kapsayan Gesamtschule de eklenmiştir.

- Sivil Toplum Kuruluşu kavramını ifade etmek üzere, dernek, lokal, kurs gibi gençlerin daha kolay anlayabileceği ibareler kullanılmıştır.
- 6 ve 7. sorulardaki “etnik köken” kavramı yerine açıklayıcı ibareler eklenmiştir.
- Kütüphane kelimesinin Almanca karşılığı Bucherei parantez içinde verilmiştir.
- Anket formlarına isim yazılmaması ve bilgilerin gizli kalacağı uyarısı yapılmıştır.
- Anket doldurulurken, anlamadıkları yeri soracakları hem Türkçe, hem Almanca bilen bir anketörün bulunması gerektiği anlaşılmıştır.

5 Kasım 2003 tarihinde yapılan çalışmalar üzerinde fikirleri alınmak üzere Prof. Dr. Edibe Sözen ile görüşülmüştür. Prof. Sözen’in tavsiyesiyle, daha önce yetkilileri ile mülakat yapılan sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili bir tablo hazırlanması kararlaştırılmıştır. Söz konusu tabloda sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili temel bilgilerin yer alması, bazı konulara yaklaşımları ve söylemlerinin işlenmesi düşünülmüştür.

19 Kasım 2003 tarihinde Avrupa’da 2 bine yakın İslam Toplumu IGMG derneklerini kuran ve uzun süre genel başkanlığını yapan Osman Yumakoğulları ile görüşülmüştür. Almanya’daki Türk toplumu ve dernekleri üzerinde değerlendirmeleri ve Almanya’da kimlerle görüşülmesi gerektiği konusunda fikirleri alınmıştır.

15 Kasım, 13 Aralık, 27 Aralık 2003 tarihlerinde Yard. Doç. Dr. Ayşen Gürcan Namlu ile yapılan görüşmede anket sorularının teknik boyutu üzerinde durulmuştur. Anket Soruları ve ölçekler, ölçme ve değerlendirme tekniği açısından değerlendirilmiştir.

18 Aralık 2003 ve 8 ocak 2004 tarihlerinde anket soruları üzerine, daha önce İngiltere’deki Türk gençleri üzerine çalışma yapan Doç. Dr. Talip Küçükcan ile görüşülerek fikri alınmıştır. Küçükcan’ın tavsiyeleri üzerine, kimlik olarak gençlerin kendilerini ifade edebilecekleri alternatifler artırılmıştır. Ayrıca madde kullanımı ile ilgili soru tipi değiştirilmiştir. Küçükcan, “gençlerin konulara yaklaşımlarının kendileri ile yapılacak derinlemesine mülakatlarla daha anlaşılacağı” tavsiyesinde bulunmuştur. 16-30 Ocak 2004 tarihlerinde anket uygulama amacıyla yapılacak olan Köln ziyaretinde gençlerle derinlemesine mülakatlar da yapılması kararlaştırılmıştır.

8 Ocak 2004 tarihinde Sigara, Alkol ve Uyuşturucu kullanımı ile ilgili soru Psikiyatrist Uzman Dr. Zerrin Kılıçarslan ile görüşülmüştür. Kendisi AMATEM'de uyuşturucu araştırmaları yapmış, ihtisasını da Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde tamamlamıştır. Şu anda ise 70. yıl Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde görev yapmaktadır. Madde kullanımı ile ilgili sorularda, doğrudan kişiye kullanıp kullanmadığının sorulması yerine, dolaylı yoldan madde kullanımına ilişkin bakışı ve eğilimini ölçecek sorular sorulmuştur.

16-30 Ocak 2004 tarihleri arasında alan araştırmasının uygulaması amacıyla Almanya'nın Köln kentine gidilmiştir. Bu süre zarfında 400 anket formu dağıtılmıştır. 15 genç ile derinlemesine mülakat yapılmış, sivil toplum kuruluşları ziyaret edilmiş, yetkiler ile görüşülmüştür.

17 Ocak'ta DİTİB Genel Merkezi ziyaret edilmiş, Kültür ve Eğitim Müdürlüğü ile görüşülmüş ve çalışmalar hakkında bilgi alınmıştır. Aynı gün ADÜTDF Köln Başkanı Ahmet Gültekin, ATİB Genel Başkanı Fikret Ekin ile görüşmeler yapılmıştır.

18 Ocak'ta Remsched Türk Kültür Ocağı tarafından organize edilen "Hacı uğurlama töreni"ne iştirak edilmiştir. Remscheid'te Türk gençlerinin yoğun olarak gittiği bilardo salonuna gidilerek Türk gençleri ile görüşülmüştür. Burada iki genç ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Yine aynı gün Köln Ahmet Yesevi Kültür Derneği'nde birinci kuşak Türk işçileri ile görüşülmüştür.

19 Ocak'ta DİTİB'e bağlı Köln Gençlik Merkezi ziyaret edilmiş ve gençlerle genel görüşmeler ve içlerinden bazıları ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Aynı gün İslam Kültür Merkezleri Genel Sekreteri Erol Pürlü ve Diyalog Eğitim Merkezi Kurs Müdürü Bayram Çevik ile görüşülmüştür.

20 Ocak'ta Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu ziyaret edilmiştir. Federasyon ikinci Başkanı Av. Seydi Koparan ve Köln Alevi Bektaşî Kültür Merkezi Başkanı Metin Kaçmaz ile görüşülmüş, tanıtıcı broşürler ve dokümanlar temin edildi ve çalışmalar hakkında bilgi alınmıştır.

21 Ocak'ta İslam Toplumu IGMG Genel Merkezi'nde Genel Başkan Yavuz Çelik Karahan ile mülakat yapılmıştır. Mülakatın ardından Merkezdeki birimler ve çalışmalar hakkında Eğitim Başkanı Mehmet Gedik tarafından bilgilendirme yapılmıştır. IGMG tarafından hazırlanan yayınlar, kitap ve broşürler temin edilmiştir.

22 Ocak'ta yaklaşık 250 Türk öğrencinin de eğitim gördüğü Theo Buraeu Schule'de Türkçe derslerine iştirak edilmiştir. Derse katılan öğrencilere anket uygulanmıştır. Öğrencilerin sınıftaki davranış ve konuşmalarını gözleme imkanı bulunmuştur. Öğrencilerin bir kısmı ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

23 Ocak'ta IGMG Köln Bölge Başkanlığı, Köln Bölge Kütüphanesi ve Fatih Cami Derneği ve Gençlik Merkezi ziyaret edilmiştir. Birinci kuşak Türk işçileri ve gençler ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

24 Ocak'ta Weisen Ortaöğretim Yatılı Gençlik Kampı'na gidilerek, eğitim programları takip edilmiştir. Kamptaki gençlere anket uygulanmış ve bazı gençlerle mülakat yapılmıştır.

25 Ocak'ta IGMG Köln Bölgesi Gençlik Sorumlularından Murat Paydar ile görüşülmüştür. Fatih Gençlik Kolları Merkezi'nde gençler ile yapılan sabah kahvaltısı programına iştirak edilmiştir.

26 Ocak'ta DİTİB Gençlik Merkezi'nde Gençlik ve Spor Hizmetleri Müdürü Nevzat Çelik ile görüşülmüştür. Spor Klübü'ndeki gençler ile irtibata geçilerek bazılarının anket uygulanmıştır.

27 Ocak'ta Mülheim Keupstrasse'deki Cafe Cengizhan'da Türk gençleri ile görüşülmüş ve bazıları ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

28 Ocak'ta Köln Nizam-ı Alem Türk Kültür Derneği ziyaret edilmiştir. Dernek başkanı ve dernekteki gençler ile görüşülmüş ve çalışmalar hakkında bilgi ve dokümanlar

alınmıştır. Aynı gün Türk gençlerinin yoğun olarak gittiği Cafe-Bar türünde bir yer olan Pale Am Rine'ye gidilmiştir.

29 Ocak'ta Köln Bektaşî Kùltür Merkezi'nde saz kursu sonrasında gençler ile görüşülmüştür.

16-30 Ocak tarihleri arasında Köln'de yapılan görüşmeler ve toplanan dokümanlar elden geçirilerek gerekli düzenleme ve fişleme çalışmaları yapılmıştır.

Tez danışmanı Prof. Dr. Musa Taşdelen ve Prof. Dr. Edibe Sözen ile istişare edilerek hazırlanan anket formuna son halinin verilebilmesi için pilot uygulama yapılmıştır. 5-10 Aralık 2003 tarihlerinde Frankfurt'ta 20 öğrenci üzerinde uygulanan pilot çalışma sonrasında anket formuna ve ölçeklere son hali verilmiştir.

16-30 Ocak 2004 tarihleri Almanya'nın Köln kentinde anket uygulanmıştır. İki haftalık süre de 400 anket formu dağıtılmış, ancak 270 adet anket değerlendirmeye tabi tutulabilmiştir. Dağıtılan anketlerden bir kısmı geri dönmemiş, bazıları yeteri kadar doldurulmamış, bazıları ise belirlenen yaş, etnik kimlik vs gibi sınırlılıklara uymadığı için değerlendirme dışı tutulmuştur.

Anketler çoğunlukla bizzat uygulanmış ancak, uygulama esnasında Türkçe'ye yeterince hakim olamayan gençlere yardımcı olması için Almanca bilen bir kişinin desteği alınmıştır.

Anketler Köln'deki bazı okulların Türkçe sınıflarında, Türk gençlerinin yoğun olarak gittiği kafe ve diskolarda, oyun salonlarında, gençlik merkezlerinde, saz ve müzik kurslarında, sokakta ve metrolarda ve Türk derneklerinde uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Mülakat

Almanya'daki sivil toplum kuruluşlarının bağlı oldukları çatı örgütlerinin üst düzey yöneticileriyle derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Bağlı bulunan dernek sayısı ve geniş bir toplumsal tabanı bulunması itibariyle en kayda değer 8 çatı örgütü üst düzey yöneticisi ile görüşülmüştür.

Anket uygulanan öğrenciler arasından seçilmiş 10 öğrenci ile ayrıca derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Bu mülakatlarda anket soruları daha da açılmış, daha fazla ve doğrudan bilgi alma imkanı sağlanmıştır.

Derneklerin ortaya çıkışları ve üstlendikleri fonksiyonlar, kimliğin korunmasındaki rolleri konularında özellikle birinci kuşak öğrenci velileri ile görüşmeler ve derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

Anket

Kimliğin korunmasında ve yeniden üretilmesinde Türk derneklerinin rolü üzerine gençlere uygulanan anket 3 formdan oluşmaktadır. İlk formda anket, ikinci formda Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeği, üçüncü formda ise Türk Derneklerine Karşı Tutum Ölçeği uygulanmıştır.

Anketteki sorular 20 başlık altında yer almaktadır. İlk 9 soru olgusal durumla ilgilidir. Bu bölümde cinsiyet, yaş, doğum yeri, baba ve anne mesleği, baba ve annenin etnik durumu, ailenin birliktelik durumu ve okudukları okullar sorulmaktadır. 10. Soruda öğrencilerin okuldaki başarı durumlarını nasıl algıladıkları sorulmaktadır.

11. soruda aile içinde, arkadaşlarla, sokakta ve alışverişte, dinlenen müzikte, takip edilen gazete ve televizyonlarda kullanılan dil sorulmakta, 12. soruda gençlerin uyuşturucuya karşı yaklaşımları ölçülmeye çalışılmaktadır. 13. ve 14. soruların alt

başlıklarında dini eğitim ve uygulama ile ilgili sorular, 15. sorunun alt başlıklarında ise Türk kültürü ile ilgili sorular yöneltilmektedir.

16. soruda gençlerin diskoya gidip gitmedikleri, 17. Soruda boş zamanlarını kimlerle geçirdikleri, 18. Soruda Türkiye'yi hangi sıklıkta ziyaret ettikleri, 19. Soruda vatan'dan ne anladıkları, 20. Soruda ise kimlik olarak kendilerini nasıl tanımladıkları sorulmaktadır.

Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeği (TDYSÖ)

TDYSÖ 11 madde olarak hazırlanmıştır. Ancak ön analizlerde 2 madde (2. ve 9. maddeler) önkoşul geçerliliğini sağlayamadığı için ölçekten çıkarılmıştır. Sonuç olarak hazırlanan sıklık ölçeği 9 madde üzerinden analiz edilmiştir. Ölçek içinde yer alabilecek maddeleri belirlemek için yapılan ön analizler olarak ölçekte yer alan her bir maddenin aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış ve madde toplam analizleri yapılmıştır.

Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeği 5'li likert düzeyinde hazırlanmış, puanlamada buna göre yapılmıştır. Likert seçenekleri olarak “neredeyse hergün” “haftada 1-2 gün”, “ayda 1-2 gün”, “ayda yılda bir çok seyrek” ve “hiçbir zaman” olarak verilmiştir. “Neredeyse hergün” seçeneği 5, “haftada 1-2 gün” seçeneği 4, “ayda 1-2 gün” seçeneği 3, “ayda yılda bir çok seyrek” seçeneği 2 ve “hiçbir zaman” seçeneği ise 1 puan olarak değer verilmiştir.

Ölçekte yer alan 9 madde üzerinde faktör (temel bileşenler) analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .84 bulunmuştur. KMO testi, kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını, dağılımının faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmektedir. KMO değerinin 0.60 değerinin üzerinde olması gerekmektedir [Hutcheson and Sofroniou, 1999]. Elde edilen bu sonucun yeterli olduğu söylenebilir. Bartlett testi sonucu, 544,672 ($p < .0001$) bulunmuştur (Bkz. Ek-6). Bartlett testi “korelasyon matrisi birim matrise eşittir” hipotezini test etmektedir. Hipotezin

rededilmesi, değişkenler arasında korelasyonunun 1'den farklı olduğu anlamına gelmekte ve faktör analizinin değişkenler için uygun olduğunu belirtmektedir [Hutcheson and Sofroniou, 1999].

Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeğinin madde analiz sonuçları aşağıda tabloda özetlenmiştir.

TABLO 2: TDYSÖ Maddelerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam, Faktör Analizi Ve Faktörlerin İç Tutarlık Katsayıları

MADDE VE FAKTÖRLER	Ortalama	SS	Madde toplam	Fak. Yüğü
FAKTÖR 1: BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME İçtutarlık $\alpha=0,75$				
1-Sportif faaliyetler için (futbol, masa tenisi vb.)	2,8227	1,4990	,5775	,717
6-Türkiye maçlarını izlemek için	2,9352	1,5327	,6227	,819
8-Oyun ve eğlence için (bilardo, santraç, tavla vb.)	2,5163	1,4783	,5760	,812
11-Arkadaşlarıyla birlikte olmak için	3,7655	1,3475	,4259	,504
FAKTÖR II: EĞİTİM AMAÇLI YARARLANMA İçtutarlık $\alpha=0,66$				
3-Dil öğrenmek için (Almanca, Türkçe)	2,5668	1,6712	,5634	,696
4-Okul derslerine destek almak için	2,6368	1,5804	,4870	,508
9-Mesleki eğitim için (bilgisayar, el sanatları vb.)	2,5545	1,3109	,3796	,841
FAKTÖR III: DİNİ AMAÇLI YARARLANMA İçtutarlık $\alpha=0,74$				
5-Dini bilgiler almak için	3,5520	1,1997	,5981	,897
7- İbadet etmek için	3,4587	1,4079	,5981	,811

Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeği (TDYSÖ) maddeleri için yapılan analizlerin sonuçları istenen ölçütlere uyduğu söylenebilir. Ölçekte kalan maddelerin ortalaması 3,76-2,51; standart sapmaları ise 1,67-1,19 arasında değişmektedir. Madde toplam korelasyon katsayıları 0,37-0,62 arasında bulunmuştur. Bu korelasyon katsayıları genel kabul gören 0,20'nin üstündedir.

Tüm ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) 0,84 olarak bulunmuştur. Toplam 9 madde ve üç faktörden oluşan ölçekte birinci faktörde dört madde ($\alpha=0,75$) bulunmaktadır. Bu maddelerin içerdiği anlamlar dikkate alındığında boş zamanları değerlendirmeye yönelik olumlu tutum maddelerinin toplandığı görülmektedir. Dolayısıyla bu faktöre “boşzaman değerlendirme etkinlikleri” ismi verilebilir. Üç maddeden oluşan ikinci faktörün ($\alpha=0,66$) bilgi ve eğitim almaya yönelik maddeler toplandığından bu faktöre “eğitim etkinlikleri” adı uygun olabilir. İki maddeden oluşan üçüncü faktörde ($\alpha=0,74$) ise dini etkinlikler yer aldığı için bu faktöre de “din etkinlikleri” ismi verilebilir.

Türk Derneklerine Yönelik Tutum Ölçeği (TDYTÖ)

TDYTÖ 25 madde olarak hazırlanmıştır. Ancak ön analizlerde 2 madde (4. ve 10. maddeler) önkoşul geçerliliğini sağlayamadığı için ölçekten çıkarılmıştır. Sonuç olarak TDYTÖ 23 madde üzerinden analiz edilmiştir. Ölçek içinde yer alabilecek maddeleri belirlemek için yapılan ön analizler olarak ölçekte yer alan her bir maddenin aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış ve madde toplam analizleri yapılmıştır.

TDYTÖ 5’li likert düzeyinde hazırlanmış, puanlamada buna göre yapılmıştır. Likert seçenekleri olarak “tamamen katılıyorum” “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” olarak verilmiştir. Tamamen katılıyorum seçeneği 5, katılıyorum seçeneği 4, kararsızım seçeneği 3, katılmıyorum seçeneği 2 ve kesinlikle katılmıyorum seçeneği ise 1 puan olarak değer verilmiştir.

TABLO 3: TDYTÖ Normal Dağılım Analizleri

Kişi Sayısı	156
Ortalama	71,2372
Ortanca / Medyan	72,0000
Stantard Sapma	11,5893
Varyans	134,3111
Çarpıklık Katsayısı	-,070
Çarpıklık Katsayısı Std. Hata Payı	,194
Basıklık Katsayısı	1,585
Basıklık Katsayısı Std. Hata Payı	,386
Değişim Aralığı	84,00
En Alt Değer	29,00
En Üst Değer	113,00

TDYTÖ'nde yer alan 23 maddenin normal dağılım analizleri yapılmıştır. Buna göre alınabilecek en düşük puan 23, en yüksek puan ise 115'dir. Ölçeğin uygulanması sonucu en düşük puan 29, en yüksek puan 113 olarak bulunmuş, genişlik 84'dür. Tutum puanlarının ortalaması 71,24, ortanca değer 72 standart sapma 11,59 değeri elde edilmiştir. Dağılım için hesaplanan çarpıklık katsayısı (Skewness value) -.07 ve basıklık katsayısı (Kurtosis value) 1,59 olarak bulunmuştur. Dağılım, normal dağılıma çok yakın dağılım göstermektedir.

TABLO 4: TDYTÖ Temel Bileşenler Analizi

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,860
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1330,881
	df	253
	Sig.	,000

Ölçekte yer alan 23 madde üzerinde faktör (temel bileşenler) analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .86 bulunmuştur. KMO testi, kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını, dağılımının faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmektedir. KMO değerinin 0.60 değerinin üzerinde olması gerekmektedir [Hutcheson and Sofroniou, 1999]. Elde edilen bu sonucun yeterli olduğu söylenebilir. Bartlett testi sonucu, 1330,881 ($p < .0001$) bulunmuştur. Bartlett testi “korelasyon matrisi birim matrise eşittir” hipotezini test etmektedir. Hipotezin reddedilmesi, değişkenler arasında korelasyonunun 1’den farklı olduğu anlamına gelmekte ve faktör analizinin değişkenler için uygun olduğunu belirtmektedir [Hutcheson and Sofroniou, 1999].

Literatürde faktör örüntüsünün oluşturulmasında 0.30 ile 0.40 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği belirtilmektedir [Coombs ve Schroeder, 1988; Dunteman, 1989; Gorsuch, 1983]. Bu araştırmada alt kesme noktası 0.40 değeri kabul edilmiştir. Buna göre faktör analizine tabi tutulan 23 maddenin özdeğeri (eigenvalue) 1’in üzerinde olan 5 faktör elde edilmiştir. Özdeğeri 1’in üzerinde olan faktörlerin toplam açıklama yüzdesi % 57,346 olarak bulunmuştur. Ancak 5 faktörün özyüklerinde ilk iki faktörün açıklama yüzdesinin dışında diğer faktörlerin özyüklerinin oldukça küçük olması nedeniyle, bir başka deyişle toplam özdeğerlerin kesme noktası faktör yükleri arasındaki farkın ilk azaldığı yerden kesilmesi ölçütü [Kline, 1994] dikkate alınarak 2 faktöre zorlanmıştır. 2 faktörün açıklama yüzdesi %

41,384 olarak bulunmuştur. Bu analiz sonucuna göre birinci faktörün sırasıyla özdeğeri 6,774, açıkladığı varyans %29,452; ikinci faktörün 2,744, % 11,932'dür.

Faktör analizi sonunda elde edilen varyans oranları ne kadar yüksek olursa, ölçeğin faktör yapısı da o kadar güçlü olmaktadır [Dunteman, 1989]. Sosyal bilimlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli bulunmaktadır [Dunteman, 1989; Gorsuch, 1983]. Ölçeğin açıklama varyans yüzdesinin % 40'ın üzerinde olması kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu göstermektedir. Faktör yük değerlerinin tamamı 0.46 ile 0.74 arasında değişmektedir.

Ölçeğe uygulanan varimax rotasyon sonucunda faktöre giren maddeler, faktör adları ve madde toplam korelasyon katsayıları, faktör analizi ve varimax rotasyon sonuçları, her bir faktörün iç tutarlık (Cronbach α) katsayıları Tablo 5'de özetlenmiştir.

TABLO 5: TDYTÖ Maddelerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Madde Toplam, Faktör Analizi Ve Faktörlerin İç Tutarlık Katsayıları

MADDE VE FAKTÖRLER	Ortalama	Standart Sapma	Madde toplam	Fak. Yüklü
FAKTÖR 1:DERNEKLERE YÖNELİK OLUMLU TUTUM İçtutarlık $\alpha=0.89$				
1-Türk derneklerinin çok faydaları olduğuna inanıyorum	4,1719	1,1067	,5954	,691
2-Almanya'daki hayatımda derneklerin varlığı bana hep destek olmuştur	3,3710	1,2820	,5959	,677
3-Ne zaman derneğe gitsem kendimi ülkemde hissettim	3,2055	1,3198	,5584	,622
6-Türk dernekleri olmasaydı, Türkiye'yle ilgili bilgileri doğru dürüst alamazdım.	3,2967	1,3721	,5189	,588
8-Keşke Türk derneklerinin sayısı daha fazla olsaydı	3,9621	1,2026	,5089	,534
11-Türk derneklerine gitmeyi buradaki Türk arkadaşlarıma öneririm	3,9621	1,2300	,5783	,645
13-Dernekte yapılan her aktiviteye katılmak isterim	3,5951	1,2784	,5064	,539
15- Dinimi dernek olmasaydı öğrenemezdim	2,9755	1,5455	,3898	,497
17- Ne zaman başım sıkışsa Türk derneklerine başvururum.	2,6220	1,3748	,4867	,601
19-Öyle zamanlar olur ki, beni sadece Türk dernekleri rahatlatır.	2,9854	1,3488	,6051	,686
21-Derneğe her gidişimde kendimi daha mutlu hissediyorum	3,3571	1,3381	,6220	,737
23-Derneğ hizmetinden yararlandığımda kendimi iyi hissediyorum	3,4118	1,3306	,6052	,662
24- Derneklerinden destek aldığım zamanlarda kendimi daha güvenli hissediyorum	3,4597	1,2732	,6830	,730
25- Eğer Türk dernekleri olmasaydı kendimi burada çok yalnız hissederdim	3,2170	1,4861	,6330	,749
FAKTÖR II: OLUMSUZ TUTUM İçtutarlık $\alpha=0,79$				
5- Bu kentte bir Türk derneğinin olması ya da olmaması beni ilgilendirmiyor*	2,3803	1,3774	,5657	,698
7- Türk derneklerinin sorunlarımı çözmede başarılı olduğunu zannetmiyorum*	3,0188	1,3030	,3446	,497
9- Yaşamını kolaylaştırmada Türk derneklerinin bana faydası hiç olmadı*	2,7170	1,3820	,5182	,597
12- Genelde dernek faaliyetlerini son anda duyarım*	3,1014	1,2442	,3818	,469
14- Elimde olsa hiç derneğe gitmezdim*	2,1280	1,2902	,5742	,710
16- Okuldaki başarımın artmasında Türk derneklerinin çok faydası olmadı*	3,0049	1,3702	,3937	,498
18- Türk derneklerinden faydalanan olduğunu zannetmiyorum*	2,5314	1,3609	,5552	,634
20- Türk dernekleri evime uzak olsa hiç gitmezdim*	2,4327	1,3389	,5180	,594
22- Derneğe zorunluluk olmadıkça gitmiyorum*	2,6471	1,2249	,4450	,509

* Bu madde tersten puanlanmıştır.

TDYTÖ maddeleri için yapılan analizlerin sonuçları istenen ölçütlere uyduğu söylenebilir. Ölçekte kalan maddelerin ortalaması 4,17-2,12; standart sapmaları ise

1,54-1,10 arasında değişmektedir. Madde toplam korelasyon katsayıları 0,34-0,68 arasında bulunmuştur. Bu korelasyon katsayıları genel kabul gören 0,20'nin üstündedir.

Tüm ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) 0,74 olarak bulunmuştur. Toplam 23 madde ve iki faktörden oluşan ölçekte birinci faktörde 14 madde ($\alpha=0,89$) bulunmaktadır. Bu maddelerin içerdiği anlamlar dikkate alındığında Türk Derneklerine yönelik olumlu tutum maddelerinin toplandığı görülmektedir. Dolayısıyla bu faktöre “olumlu tutum” ismi verilebilir. Dokuz maddeden oluşan ikinci faktörün ($\alpha=0,79$) Türk Derneklerine yönelik olumsuz tutum maddelerin toplandığı görülmektedir. Bunun için bu faktöre “olumsuz tutum” denilebilir.

Verilerin Analizi

Araştırma 2003-2004 yılları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada iki temel analiz süreci gerçekleştirilmiştir. Bunlardan birinci, yapılan görüşme kayıtlarının çözümlemesidir. Bunun için görüşme kasetleri tüm metinleri kelime çıkarmaksızın yazıya dönüştürülmüştür. Daha sonra yapılan görüşmelerin anahtarları (anahtar kavramları) belirlenmiş ve buna göre yorumlamalar getirilmiştir. Araştırmanın ikinci analiz süreci ise, Almanya'da yaşayan Türk gençlerine yönelik yapılan veri toplama sürecinin sonunda gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması sonucunda doldurulan tüm survey formları tek tek gözden geçirilmiş, eksik doldurulan formlar değerlendirme dışında tutulmuştur. Daha sonra, değerlendirmeye alınan formlarındaki verilerin bilgisayara girişi yapılarak çözümlenmesine geçilmiştir. Veriler kişisel bilgiler ve kullanılan veri toplama araçlarının puanları kodlanarak SPSS 10.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin çözümünde, frekans, yüzde, parametrik olmayan değişkenler için çapraz tablo (crosstab) ve kıkare analizi, parametrik olan değişkenler için ise *t* testi ve tek yönlü varyans analizi, korelasyon, faktör analizi, ve doğrusal basit regresyon analizleri kullanılmıştır. Varyans analizi sonrasındaki yapılan ikili karşılaştırmalarda ise Tukey-HSD testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmış ve bunun üzerinde olanlar ayrıca belirtilmiştir.

1. GÖÇ OLGUSU VE ALMANYA'YA İŞGÜCÜ GÖÇÜNÜN KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVESİ

1.1. Göç Olgusu

Göç konusundaki tanımların hemen hepsi aynı belirlemeyi yapmaktadır. Göç, kişilerin veya toplulukların gelecek yaşantılarının bir bölümünü veya tamamını geçirmek üzere bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapmış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirmedir [Demir, 1996:85]. Bir başka ifadeyle “Birey ve grupların ekonomik, sosyal, kültürel nedenlerden dolayı bir yerden başka bir yere gitmelerine” göç denmektedir [Kızılcılık, 1996:235]. Göç, “modern zamanların parçalayıcı, insanları yerinden ve yurtlarından eden” bir unsurdur [Taşdelen, 2000:1].

Göç, “Münferit veya toplu olarak, bir yerleşim biriminden ya da belli bir siyasal sınırı olan toprak parçasından başka bir birime doğru yapılan kitle hareketleri” olarak da tanımlanabilir [Karagöz, 2001:19]. Bozkurt Güvenç ise göçü, “bir grup canlıının belli mevsimlerde veya kalıcı olarak yer-yurt (mekan) değiştirmesi” olarak tarif etmektedir [Güvenç, 1996:21].

Birleşmiş Milletlerin getirdiği sınıra göre, bir topluluğun için göçten bahsedilebilmesi için “bir yıl ve üzerindeki süreler esas alınmalıdır” [Kurtuluş, 199:9]. Aynı zamanda göç için kayda değer veya önemli bir mesafe katedilmesi gerekmektedir. Aynı şehir içindeki yer değiştirmeler “taşınma”, şehirler arasındaki yer değiştirmeler ise “göç” olarak adlandırılabilir. Birleşmiş Milletler’in eğilimi, “siyasal sınırların aşılmasını”, yani uluslar arası nüfus hareketlerini “göç” olarak tanımlamak yönündedir [Kurtuluş, 199:10]. Ancak, aynı şehir içinde olsa bile Doğu-Batı Berlin örneğindeki gibi “siyasal sınır” değişiyorsa, “kayda değer” bir değişiklik, yani “göç” oluşmuş demektir.

Göçte geçicilik veya süreklilik şartlara ve gidilen mekana göre değişebilir. Göç süreci geçici bir süreyle sınırlı olabileceği gibi, ömür boyu, hatta gelecek kuşakları da bir yerleşme biriminden diğerine taşınmalarını da kapsayabilir. Ancak, bu yer değiştirmelerin göçte konu olabilmesi için, kısa mesafeler arasında değil, “kişi veya

toplulukların içinde yaşadığı fiziki ve çoğu kere sosyal çevrelerini değiştirecek” şekilde gerçekleştirilmesi şarttır [Akkayan, 1981:22]. Tatil, ziyaret, tedavi ve seyahat gibi amaçlarla yapılan değişiklikler göç kapsamında değerlendirilemez. Yer değiştirmelerin göçe konu olabilmesi için “yerleşme amacıyla” yapılmış olması gerekmektedir.

1.2. Göç Sınıflamaları ve İşgücü Göçü

Göçe sosyal, siyasal, ekonomik veya doğal afetler sebep olabilmektedir. Göçleri amacına, gerçekleştiriliş tarzına, nedenlerine, iştirak edenlerin özelliklerine, göç edilen mekanın özelliklerine ve daha bir çok faktöre göre sınıflandırmak mümkündür.

En başta göçler gönüllü olup olmamasına göre sınıflandırılabilir. Göçlere katılan kişilerin bu hareketi kendi rızalarıyla, yani serbest veya gönüllü olabileceği gibi, zorunlu veya gönülsüz de olabilir. İltica, kölelerin taşınması, nüfus mübadeleleri, tehcirler yanında ekolojik değişim ve siyasi zorlamalar da zorunlu göçü (forced migration) doğurabilir [Kurtuluş, 199:10].

İnsanlar kendi istek ve arzuları dışında bir yerden başka bir yere göç etmek durumunda kalmalarını ifade eden, gönüllü olmayan “zorunlu göçlerin” nedeni “insanların ölüm tehlikesi, işkence görme ve cezalandırılma korkusu, birtakım şahsı hürriyetlerin sınırlandırılması ve resmi otoritenin güç kullanması” olarak özetlenebilir [Taşdelen, 2000:2]. Ancak ne var ki sayılan nedenlerle iltica yoluyla “gönüllü olmayan göç” sınıfında değerlendirilen birçok göç, siyasi kılıfa sokulmuş, aslında ekonomik amaçla yapılan “gönüllü” göçlerdir.

Gönüllü göçler (voluntary migration), insanların yeni yerler görme, daha iyi hayat şartları, içinde bulunulan çevreyi beğenmeme, ailesinin geleceğini iyileştirme, ekonomik durumlarını düzeltme, gerek iş gerekse malı bakımlardan daha fazla imkanlara kavuşma gibi şahsı arzularından kaynaklanan amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen göçlerdir [Taşdelen, 2000:2; Kurtuluş, 199:11].

Gönüllü göçlerin en bariz örneği işgücü göçü ve beyin göçleridir. Buldukları yerden daha iyi bir iş bulup çalışmak amacıyla göç edenler, uluslar arası işgücü göçü (international labor migration) yapmış olurlar. Bu gruba giren göçler siyasal değil, ekonomik veya sosyal sebeplere bağlıdır.

Bazı sosyologlara göre ise, zorunlu ve zorlama göçler olarak da sınıflandırılabilir [Gündüz, 1996:110]. Zorunlu göç, insanların yaşadıkları koşullar yüzünden bir bölgeden ötekine göç etmeleri; zorlama göç ise, insanların kendi isteklerine bağlı olmaksızın baskı ile bir yerden başka bir yere göç ettirilmeleridir.

Ülke içinde olsun, uluslar arası boyutta olsun göç, iki temel farklı faktör tarafından etkilenmektedir. Bunlardan birincisi itme faktörü, ikincisi ise çekme faktörüdür [Hear, 1995:6]. İtme faktörü göçün başladığı coğrafya ile, çekme faktörü ise göç edilen coğrafya ile ilgilidir. İtme faktörü, insanların içinde yaşadıkları koşulların katlanılamayacak kadar rahatsızlık vermesidir. Toprağın verimsizliği, düşük ücret, işsizlik, eğitim ve sağlık olanaklarından yoksun olmak, kıtlık, toplumsal çatışma ve terör itme faktörleri arasında sayılabilir. Çekme faktörleri ise, iş olanakları, yüksek ücret, ucuz ve verimli toprak, yükselme olanakları, sağlık ve eğitim olanaklarının yüksekliği, gıda maddelerinin bolluğu, iyi konutlarda yaşama olanağı, toplumsal huzur ve güven olarak özetlenebilir [Özkalp, 1992:201-212].

Evrensel bir olgu olan göçler, artık nitelik değiştirmiştir. Geçmişte göçler nüfus hareketleri üzerine yoğunlaşırken, artık daha çok işgücü göçü hareketleri yaşanmaktadır. Bireylerin yaşadıkları ülkenin sınırları dahilindeki yerleşim birimleri arasında gerçekleştirdikleri göçlere iç göçler, ülkenin sınırlarını aşarak başka ülkelere yerleşmelerine dış göçler denir. Dış göçlerin en yaygın örneğini işgücü göçü teşkil eder [Taşdelen, 2000:2].

Gönüllü göç sınıfında değerlendirilen “yurtdışı işçi göçü”, bir ülke işgücünün belirli bir kısmının çalışmak amacıyla ülkeleri dışına çıkmasını ve orada istihdam edilmelerini, yani “ülke dışı istihdamı” ifade etmektedir. Bu tür göçler, “iş bulmak veya daha iyi şartlar içinde çalışmak yahut kendilerine ve ailelerine daha iyi yaşama imkanları

yaratmak” gibi nedenlerle, insanların ülkeler arasında yer değiştirmeleriyle ortaya çıkan “istihdam amaçlı işgücü hareketleridir” [Taşdelen, 2000:3]. Ülkelerarası işgücü hareketlerine ülkenin faal nüfusu katılmaktadır. Bu nüfus diliminde açık veya gizli işsizler, iş sahibi olanlar veya bunların aile ve akrabaları olabilir.

1.3. Almanya’ya Türk İşgücü Göçü

Almanya’ya Türk göçü, yaklaşık 10’ar yıllık süreleri kapsayan üç temel grupta sınıflandırılabilir. Bunlardan birincisi 1961’den başlayıp, ekonomik kriz nedeniyle yabancı işçi alınımının durdurulmasına kadarki süreci kapsayan “işgücü göçü”dür. Bunu 1973 yılından itibaren başlayan “sosyal göç” süreci takip eder. Bu süreçte Türkiye’den işçi alınımının durdurulmuş olmasına rağmen, Türklerin nüfusu Türkiye’deki eş ve çocukların getirilmesi, evlenme ve yeni doğumlarla artmaya devam eder. 1980’lerden itibaren ise 12 Eylül Harekatı nedeniyle Türkiye’den kaçanların başlattığı “Siyasal göç”tür. Bu üç aşamalı kitlesel göçlerden sonra, Türkiye’den Almanya’ya yoğun bir göç dalgası yaşanmamıştır.

Uzun süren II. Dünya Savaşı’nın ardından, Avrupa’nın yeniden inşası için fazla miktarda ve ucuz işgücü ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç da “Eski Avrupa”ya ilk işgücü göçünü başlatmıştır. Önce İngiltere ve Fransa, 1950’lerden sonra ise Almanya’ya, İtalya, İspanya, Kuzey Afrika ve Türkiye’den işgücü göçü başladı [Ramadan, 1999:119].

Türkiye’den Almanya’ya göçe bakıldığında, her iki ülkenin de menfaatlerine uygun, tamamen ekonomik ve politik nedenlerle insanların yönlendirilmesiyle gerçekleşmiş olduğu görülür.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Batı Avrupa sanayisi hızla gelişmeye başlamıştır. Dünya ekonomisinde daha fazla söz sahibi olmak ve Pazar paylarını genişletmek isteyen Batı Avrupa ülkeleri, 1958’de Roma Anlaşması ile temelini attıkları, malların, üretim faktörlerinin serbest dolaşımı kapsayan Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET)

kurmuşlardı. Savaşta ülkelerindeki işgücünün telef olması ve nüfus artışının düşük olması nedeniyle ekonominin işgücü ihtiyacını ülke içinden karşılamak mümkün olamamış, topluluk dışı ülkelere yabancı işçi alımı zorunlu olmuştur.

Almanya, İkinci dünya savaşından sonra çok hızlı sanayileşmiş ve büyük bir işgücü açığı ortaya çıkmıştır. Bu işgücü açığını NATO ülkeleriyle yaptığı işçi anlaşmalarıyla aşmaya çalışmıştır. Savaşta büyük oranda genç erkek gücünü kaybeden Almanya, 1955'te İtalya, 1960'ta da İspanya ve Yunanistan ile işgücü transferi anlaşmaları yapmıştır. Doğu Almanya'dan 380 bin, diğer kaybedilen topraklardan göçen 120 bin Alman sorunu biraz hafifletmiştir. Ancak, 1961 yılında örülen Berlin Duvarı, Batı Almanya'daki işçi sıkıntısını had safhaya ulaştırmıştır [Aslan, 1996:4].

1960 yılında 223 bin kişi Doğu Almanya'dan Batıya göçerken, bu sayı 1961'de 21 bine düşmüştür. Aynı yıl Alman İşçi Bulma Kurumu'na kayıtlı 500 bin işyeri işçi bekliyordu. İşsiz Alman sayısı ise sadece 180 bindi. Sorunun çözümü için yeni göçmen işçi anlaşmaları devreye sokulmuştur. 1961'de Türkiye, 1963'te Fas, 1964'te Portekiz, 1965'te Tunus ve 1968'de Yugoslavya ile işçi göçü anlaşmaları yapılmıştır. [Aslan, 1996:4] 30 Ekim 1961 tarihli işgücü anlaşmasının imzalanmasıyla Türklerin 43 yılını geride bırakan Almanya işçi göçü tarihi başlamıştır.

Türkiye'den işçi göçü ile ilgili ilk anlaşma Türk Dışişleri Bakanlığı ile Schleswig-Holstein Çalışma Bakanlığı arasında 1957'de yapılmıştı. Bu anlaşma sonucunda Nisan 1957'de 12 zanaatkar aileleriyle birlikte Kiel'e gönderildi [Küçükkalay, 1998]. 1960'ların başı planlı iktisadi kalkınmanın başladığı yıllardı. DPT'nin kurulması ve kalkınma planlarının başlamasıyla birlikte, Türkiye'den işgücü göçü de devletin koordine ettiği bir eylem haline gelmiştir.

Devletin çeşitli Kuzey ve Batı Avrupa ülkeleriyle ikili anlaşmalar imzalayarak bu konuya el atması Türkiye'den dışarıya ani bir göç akınına yol açtı. 1961'de Federal Almanya ile imzalanan anlaşmadan sonra, 1964'de Avusturya, Hollanda ve Belçika, 1967'de Fransa ve 1968'de Avustralya ile bu tür ikili anlaşmalar imzalanmıştır.

Almanya'ya göç Türkiye tarafından başlangıçta iki yıl ile sınırlı olarak planlanmıştır. Bu yüzden hem kendileri, hem de Almanlar onları “geçici işçi” (gastarbeiter) olarak adlandırmıştır [Aslan, 1996:4]. “İşgücü Anlaşması”nın ardından, hem İstanbul'da açılan Alman İrtibat Bürosu aracılığıyla gelenlere, hem de çalışacağı işyerini kendisi bulanlara çalışma ve oturma izni verilmiştir [Karagöz, 2001:20]. Anlaşmanın yapıldığı 1961 yılı sonuna kadar Almanya'ya giden işçilerin sayısı 7 bin 116'yı bulmuştur.

TABLO 6: Almanya'daki Türk ve Diğer Yabancıların Nüfus Dağılımı

Yıllar	Yabancı Nüfus	Türk Nüfus	Türklerin Yabancılara Oranı	Yabancıların Toplam Nüfusa Oranı
1975	4.089.594	1.077.100	26,3	6,6
1980	4.453.308	1.462.400	32,8	7,2
1985	4.378.942	1.400.400	32,0	7,2
1990	5.342.532	1.694.649	31,7	8,4
1992	6.495.792	1.854.945	28,6	8,0
1994	6.990.510	1.965.577	28,1	8,6
1995	7.173.866	2.014.311	28,1	8,8
1996	7.314.046	2.049.060	28,0	8,9
1997	7.365.833	2.107.426	28,6	9,0
1998	7.319.593	2.110.223	28,8	8,9
1999	7.343.591	2.053.564	28,0	8,9
2000	7.296.817	1.998.534	27,4	8,9
2001	7.318.628	1.947.938	26,6	8,9
2002	7.335.592	1.912.169	26,1	8,9

Kaynak: Federal İstatistik Dairesi Türkiye Araştırmalar Merkezi

Türkiye’den Almanya’ya göçe bakıldığında, her iki ülkenin de menfaatlerine uygun, kendiliğinden gelişmeyen, tamamen ekonomik ve politik sebeplerle, insanların yönlendirilmesiyle ortaya çıktığı görülür.

Ülke dışı istihdam, işgücünü dışarıya gönderen ülke yönünden olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Yurtdışında istihdam edilmek üzere işçi gönderen ülke, içeride işsizliğin azalması, giden işçilerin her türlü ek maliyetinden kurtulma ve onların ülkeye getirebilecekleri döviz fazlalığı gibi avantajlarla karşı karşıya iken, ülke içinde bağımlılık oranının artması, kalifiye işçinin yurtdışına kaçması, giden işçilerin hem gittikleri yerde, hem de ileride geri döndükleri zaman ciddi sosyal uyumsuzluklarla karşı karşıya kalmaları gibi dezavantajlarla da karşı karşıya kalmaktadır.

Recep Karagöz, işgücü anlaşmasının, Almanya’nın değil, Türkiye’nin talebiyle ve Almanya’nın kabul etmesiyle başladığını iddia etmektedir [Karagöz, 2001:20]. Karagöz’e göre, “üzerinden 30 yıl geçtikten sonra araştırmacılara açılan 30 Ekim 1961 tarihli İşgücü Anlaşması bu gerçeği ortaya koymaktadır.” NATO açısından stratejik bir konumda bulunan Türkiye, 30 Ekim 1959 tarihinde Amerikan füzelerinin topraklarına konuşlanmasına izin vermiştir. Ertesi yıl 13 Aralık 1960’ta Almanya’ya işçi gönderebilmek için Almanya Dışişleri Bakanlığı’na başvurmuştur. Hatta bu başvurunun kabul edilmemesinin NATO üyeleri arasında “tarafgirlik” olarak değerlendirileceği dile getirilmiştir.

Almanya’ya işçi göndermek üzere başvuran Türkiye’nin amacı konusunda farklı yaklaşımlar söz konusudur. Recep Karagöz, iki faktörün Türkiye’nin böyle bir talepte bulunmasına neden olduğunu söyler. Buna göre birincisi, “27 Mayıs 1960 darbesini yapan askerlerin bu yolla batılılaşmayı hızlandırmak” istemesi, ikincisi ise, Türkiye’nin içinde bulunduğu “ekonomik darboğazı dışarıdan gelecek dövizle” aşmaktır [Karagöz, 2001:20].

Almanya göç tarihi açısından önemli ayrıntılardan biri de Türkiye Cumhuriyeti’nin 1961 Anayasası’nın Türk vatandaşlarının yurt dışına çıkmalarına izin veriyor olmasıdır.

Zaten Almanya ile yapılan işgücü anlaşması da anayasanın yürürlüğe girmesinden sonradır.

30 Ekim 1961'de yapılan anlaşmanın ardından Türkiye'den Almanya'ya işgücü göçü resmen başlamıştır. Almanya'ya gönderilecek bir işçi için süreç şu şekilde işliyordu: Önce İş ve İşçi Bulma Kurumu'na müracaat ediliyor, arkasından muayeneler ve diğer formalitelerin yerine getirilmesi ve İstanbul'dan gelecek yazının beklenmesi. "İşçi Davet Mektubu" resmi adı buydu. Daha sonra işçiler İstanbul'daki Alman İrtibat Bürosu'na gidip kendini takdim ediyorlardı. Bu aşamaların geçilmesinden sonra işçilerin Almanya'ya gitmesine karar veriliyor ve ona bir çalışma mukavelesi imzalatılıyordu. Bu prosedürlerin tamamlanmasının ardından işçiler Sirkeci'den trenle, bir kumanya paketi ve iki litre su olan ibrikle Münih'e ve buradan da Almanya'da çalışacakları kente gönderiliyordu. Ardından "heim" denilen "işçi yurtları"na yerleştiriliyorlar ve bir kaç gün içinde iş başı yapıyorlardı.

Yapılan anlaşmalarla, işçilerin kendi başlarına serbest bir şekilde dolaşmak yabancı ülkelerde iş bulma imkanları büyük ölçüde ortadan kaldırmış ve dolaşımını denetim altına alınmış, dolayısıyla, işçi göçü işçi sevkiyatları haline dönüştürülmüştür. Şu veya bu nedenle sevkiyat harici kalanlar, yani sıranın geç gelmesi veya istenilen vasıfları taşımamalarından dolayı elemelerde kaybedenler, yabancı ülkelerde iş bulmak amacıyla turist olarak yurt dışına çıkmayı tercih etmişler ve normal işçi statüsünün dışında kaçak veya turist olarak çalışmaya başlamışlardır. Yabancı işverenlerin arzettikleri iş türlerinin düşük statülü ve çalışma şartları bakımından zor olmasına rağmen, önemli bir işgücü kitlesi, yurt dışında çalışarak sosyo-ekonomik durumlarını düzeltmek ve dönüş sonrası daha üst bir statüye ulaşmak amacıyla göç sürecine katılmıştır [Taşdelen, 2000:4].

Kooperatiflerin yurt dışına işçi göndermede etkili olduğu 1966 -1973 yılları arası dönemde, yurt dışına işçi göçü beklenmeyen bir noktaya ulaşmıştır. 1961'den 1966 yılına kadar yoğun biçimde devam eden yurtdışı işçi göçü, 1967 yılında Avrupa'daki ekonomik durgunlukla birlikte durağanlaşmış ancak, 1968'den itibaren ekonominin düzelmesi ile yeniden artmaya başlamıştır. 1973'teki petrol bunalımı sonucu, Avrupa

ülkelerinin işçi alımlarını durdurmalarına kadar bu akım devam etmiştir [Kudat, Sertel, 1974: 12; Taşdelen, 2000:5].

1973 petrol bunalımıyla birlikte, Almanya yabancı işçi alımını yasaklayan yasayı devreye sokmuştur. Yabancıların Alman nüfusundaki oranını azaltmayı amaçlayan bu yasayı yürürlüğe soktukları yıl, Almanya'daki Türk nüfusu 910.500'ü bulmuştu. Bu tarihten sonra Avrupa'ya işgücü göçü önemli ölçüde durmuş, Avrupa'ya gidişler kanuni olmayan yollarla turist olarak çalışmak üzere ya da mülteci olarak gerçekleşmiştir. Ancak Aile birleşimi nedeniyle Türklerin nüfusu artmaya devam etmiştir. 1973-1981 yılları arasında Türklerin sayısı 436.500 kişi artmıştır. Oysa aynı dönemde Yunanlılar'ın sayısı 193.500, İspanyollar'ın sayısı 77.800 azalmıştı [Aslan, 1996:6].

Avrupa ülkeleri yabancılar yasasında yeni düzenlemeler yaparak, işçi alımlarını ve aile birleşmelerini engellemek için, 1980 Ekim'inden itibaren Türkiye'ye vize uygulamaya başladılar. Yeni yasaya göre aile birleşimi yaşı 18'den 16'ya düşürülmüştür. Ancak, bu düzenleme de Almanya'daki Türk nüfusunun artışına engel olamamıştır. Yeni bir girişimde bulunularak 1983-1984 yılları arasında Geri Dönüşü Teşvik Kanunu uygulanmıştır [Aslan, 1996:6].

28 Kasım 1983 yılında yürürlüğe giren Geri Dönüşü Teşvik Kanununa göre geri dönenlere Almanya devleti 10 bin 500 DM yardımda bulunuyordu. Ayrıca her çocuk başına bin 500 DM ödeme yapılıyor, sigorta paralarının belli bir kısmı hiç bekletilmeden iade ediliyordu. Bu teşviklerle 250 bin Türk geri döndü. Öte yandan aile birleşimi yoluyla 1983 yılında 27 bin 800, 1984 yılında 14 bin 400 Türk Almanya'ya giriş yaptı [Aslan, 1996:8].

İstatistiklere bakıldığında 1998 yılına kadar Türk nüfusu sürekli artarken, bu yıldan sonra düştüğü görülmektedir. 1998 yılında 2.110.223 Türk vatandaşı varken, 1999 yılında bu rakam 2.053.564'e, 2000 yılında ise 1.998.536'ya gerilemiştir. Bu azalmanın nedeni son dönemlerde Türk göçmenlerin yoğun bir biçimde Alman vatandaşlığına geçmeleridir.

Federal Almanya İstatistik Dairesi rakamlarına göre 31.12.2000 tarihi itibariyle Almanya'da toplam 7.296.817 yabancı uyruklu kişi yaşamaktadır. Bunlardan yüzde 27,4'ü, yani 1.998.536'sı Türktür. Alman vatandaşlığına geçen tahmini 470.000 Türk kökenlilerle birlikte, Almanya'daki Türkiye kökenli nüfus 2,5 milyona ulaşmıştır.

İşgücü göçü ile başlayan süreç bu noktalara gelmiştir. Artık Türk göçmenler sadece işgücü olarak değil, toplumsal, ekonomik, siyasi olarak hayatın her alanında Almanya'nın önemli bir unsuru haline gelmişlerdir.

1981 yılında Yunanistan'ın, 1986 yılında da İspanya ve Portekiz'in Avrupa Birliği'ne katılmaları ile bu ülkelerin ekonomik ve siyasi yapılarında önemli ilerlemeler kaydedilmiş ve misafir işçi olan bu ülke vatandaşlarının bir kısmı ülkelere geri dönmüşlerdir. Ancak, Türkiye hala Avrupa Birliği'nden müzakere tarihi almak üzere bekleyen bir ülke olduğundan, Türkler için bu tür bir geri dönüş olmamıştır.

Tablo 7'de Federal Almanya'daki yabancıların yıllara göre Alman vatandaşlığına geçme sayıları ve bunların içinde Türklerin oranı verilmiştir.

TABLO 7: Yabancıların Alman Vatandaşlığına Geçme Durumu

Yıl	Tüm Yabancılar	Türkler	Türklerin Oranı (%)
1982	39.280	580	1,5
1983	39.485	853	2,2
1984	38.046	1.053	2,8
1985	34.913	1.310	3,8
1986	36.646	1.492	4,1
1987	37.810	1.184	3,1
1988	46.783	1.243	2,7
1989	68.626	1.713	2,5
1990	101.377	2.034	2
1991	141.630	3.529	2,5
1992	179.904	7.377	4,1
1993	199.443	12.915	6,5
1994	61.709	19.590	7,6
1995	71.981	31.578	10,1
1996	86.356	46.294	15,3
1997	82.913	40.996	15,1
1998	106.790	59.664	55,9
1999	143.267	103.900	72,5
2000	186.700	82.800	44,3
Toplam	1.703.659	420.105	24,7

Kaynak: F. Almanya İstatistik Dairesi ; Türkiye Araştırmaları Merkezi

2. KÜLTÜREL KİMLİK DEĞERLERİ VE KİMLİĞİN YENİDEN ÜRETİLMESİ

2.1. Kimlik Tanımları

Latince idem (aynı) kökünden türetilen “identite-identity” kelimesi bir aynılığı, bir özdeşliği ifade etmektedir. Türkçe’deki kimlik ise, kim, yani “kimlerdensin” sorusundan üretilmiş, zorunlu bir aidiyet işaretidir [Kılıçbay, 2003:155]. Kılıçbay’a göre kimlik kavramı, ana işareti ve yönelişi itibariyle tercih küresi içinde yer almayan bir mensubiyeti, bir aidiyeti, bir “çoklukla aynılaşmayı” göstermektedir. Bu yönüyle, bir ayrışma değil, bir aynılaşma göstergesidir.

İnsanın “ben kimim?” sorusuna verdiği cevapta gizli olan kimlik, kişilere göre, bir duygu, bir bilgi, bir bilinç, bir süreç, bir temsil gibi farklı yanları öne çıkarabilir [Bilgin, 1995:65]. Kimlik kavramı, birey ve diğerleri için “kim olduğunu” kapsadığı ölçüde bireysel ve sosyal yanlar taşır. Bazı araştırmacılar bu iki kutupluluğu “bireysel kimlik” (personel identity) ve “sosyal kimlik” (social identity) ayrımıyla ifade etmişlerdir.

Kimliğin sosyal veya kolektif boyutu, kim olduğumuzu değerlendirirken kullandığımız aidiyet grubumuza ait referansları kapsar. Sosyal kimlik bireyin kendisini bir sosyal çevre veya bir sosyal gruba göre tanımlaması ve konumlamasını ifade eder [Bilgin, 1995:66]. Bilgin’in Tajfel’den aktardığına göre sosyal kimlik bireyin sosyal bir grubun veya grupların üyesi olma bilgisiyle bu üyeliklerin taşıdığı değer ve duygusal anlamından çıkarılan benlik kavramının bir bütünüdür [Bilgin, 1995:67].

Kılıçbay’a göre kimlik bireysel bir tercih olmak zorundadır, “bireyi tarif etmeyen bir şey onun mensubiyetini de tanımlayamaz” [Kılıçbay, 2003:155]. Kula’nın Whellis’ten aktardığı kimlik tanımı da bireysel kimlik (personel identity) kavramını ifade eder. Whellis’e göre kimlik, “İnsanın çabalarına, değer yargılarına ve sonuçta kişinin bu değer yargılarıyla davranışlarının birbirine ahenkli uymasına dayanır” [Kula, 2001:44].

Kimlik kavramı, sosyal olarak üretilmiş, sosyalleştirme yoluyla ferde aktarılmış bir tür bilgi olarak ifade edilebilir. Bu açıdan, “herhangi bir sosyal durumda bir başka kimlik sergilenebilmektedir.” [Özyurt, 1995:10] Kimlik durağan ve sabit bir olgu değil, sürekli gelişen, değişen, tamamlanmamış bir süreç içindedir [Hall, 1994:122].

Doğdukları ülkeden farklı bir memlekette yerleşen göçmenler, memleketleri ile bağlarını sürdürdüğü sürece “kimlik sorunu” ile karşı karşıya kalır. Çünkü hem doğdukları, hem de içinde yaşadıkları memleketin rollerine uymak durumundadırlar [Gümüş, 1996:243].

2.2. Kültürel Kimlik Değerleri

Kültürel kimlik (cultural identity), ferdi aşan sosyal bir boyuta sahip, daha ziyade doğuştan kazanılan ve elde edilen özelliklerle ilgilidir. Sosyal bir varlık olarak ferdin, farklı özellikleriyle teşkilatlanmış insan toplulukları içinde yaşayabilmesi, topluluğu fertte temsil ettirir hale getirmiştir. Kültürel kimlik, “ben kimim, biz kimiz?” sorularına verilecek cevabın ana hatlarını içermektedir [Erkal, 1997:174].

“Milli Kültür Unsurları Üzerinde Genel Görüşler” kitabının önsözünde Aydın Sayılı, kültürü şu şekilde tarif ediyor: Kültür, bir yanda fonksiyonel, öbür yanda yapısal olmak üzere içiçe geçen, değişen ve bütünleşen sistemlerden oluşur. Objektif ve sosyo-kültürel değerlerin, sosyal davranışların ve yapısal birimler olarak sosyal grup ve müesseselerin bütünü kültürü teşkil eder. Kültür, “tarihi gelişimine sahip olan bir bilinç ile donatılmış bulunan milletin öz benliğini” oluşturur [Sayılı, 1990:VII].

İnsanları kültürel olarak birbirine bağlayan kimlik “kan birliği” olmaktan öte bir şeydir. M. Sait Doğan’ın Terakki ve Tekamül Açısından Türklerin Sosyal Tarihi çalışmasında Ziya Gökalp’ten aktardığına göre, “milli birlik, kan bağında olmayıp din, dil ve mefkure birliğidir” [Doğan, 1998:70].

Türk Tarih Kurumu Başkanı Yaşar Yücel, kültürden, Millet'in duygu, düşünce davranış kalıplarını, kendi varlığı hakkındaki tarih bilincini ve millet'in belirginleşmiş sosyal yapısına sahip sistemler bütünü, din, ahlak, hukuk, dil, sanat ve edebiyat ile ekonomik ve teknolojik kurumların biçim ve içeriklerini kapsayan hayat tartları şeklinde algılanması gerektiğini söylemektedir [Yücel ve Yediyıldız, 1990:57-58].

Kültürel kimlik, kültürün herhangi bir unsuruna bağlı olarak düşünülemez. Kültür bütün unsurlarıyla birlikte bireyin ve toplumun kültürel kimliğini belirler. Biyolojik ve genetik yollardan elde edilenler farklı bile olsa, belli bir kültür çevresi içinde yoğrulan, sosyalleşen ve ondan pay alan, mensubiyet şuuru hisseden insan, kendi kültür çevresini temsil eden kimliği taşımaya başlar. Bu yönüyle kültürel kimlik, ferdin seçmekte serbest olduğu, istediği zaman değiştirebileceği bir şey değildir [Erkal, 1997:174].

Kültür politikaları dört katmanı bulunan bir piramite benzetilebilir. En genişten başlamak üzere bu katmanlar, ideolojik, antropolojik, sosyal ve folkloriktir [DPT, 1983:17]. Kültür politikalarının en geniş çerçevesi "kültürel kimlik" boyutu yani ideolojik boyuttur. Bu boyut, fert veya topluluk veya millet'in düşünce ve hayat şeklini içine alan, duygu, değer, fikir, inanç, hulus ve sadakatle bağlantılar ve idealler ile ilgilidir [DPT, 1983:18].

Alman Schiffauer "Müslüman Türk" karakteri şöyle tasvir eder: "Genelde Türk ailelerin çocuklarına aktardığı norm ve kurallarda içsellik, motivasyon ve duygular nadiren dikkate alınır." Almanlardaki "kişilik" anlayışında herhangi bir rolü olmayan, şeref, saygı ve namus kavramlarına rastlanır Müslüman Türk karakterinde çok sık rastlanır. Schiffauer'e göre Türklere, önemli olan saygı, namus vb. gibi kuralların niçin öyle yapıldığı sorgulanmaksızın korunmasıdır. Kuralı yerine getirmeme, anında saygısızlık ve namussuzluk olarak damgalanır. Ama kurallar da sadece ritüellere değil, duruma göre şekillenir. Almanlar için kişilik kavramında önemli olan davranışın tutarlılığı, Türklere beklenemez. Olayların açıklanması, katılanın karakterinden çok duruma göre yorumlanır. Bunu algı belirler..." [Gümüş, 1996:244].

9 Haziran 1982 yılında Başbakan Yardımcısı sıfatıyla Kültür Özel İhtisas Komisyonu'na gönderdiği mesajda Turgut Özal, kalkınmanın sadece kapitale değil insan unsuruna dayalı, maddi olduğu kadar beşeri unsurlara da yönelmesi gerektiğini savunarak, “dış dünyaya açılan ülkemiz, yurtdışında yaşayan yüzbinlerce vatandaşlarımızla birlikte, dış tesirlere ancak, kendi kültürel değerlerine sahip çıkarak, milli hasletleriyle mukavemet edecek, birlik ve beraberliğini koruyabilecektir” demektedir [DPT, 1983:XXIII].

Atatürk'e göre Milli kültür, akılcı ve gerçekçi olmalı, bilime, sosyal hayatın gerçeklerine, milletin seciyesini oluşturan maddi ve manevi değerlere uygun düşen esaslara dayanmalıdır. TBMM ilk açtığında yaptığı konuşmada milli kültürün önemini şu şekilde özetlemiştir [DPT, 1983:22]: “Milli dehamızın, yaratıcılığımızın tam gelişmesi ancak tarihi karakterimize uygun bir kültür ile temin olunabilir. Kültür milli zeminle mütenasiptir. O zemin milletin karakteridir.”

Farklı kültürlerin birbirlerini etkilemesi, bazen yeni sentezlerin meydana gelmesi tabiidir. Esas olan milli özün zedelenmesinden ve hatta tamamen bir yana atılarak başka bir kültürün hakimiyeti altında yok olup gitmesinden kaçınılmasıdır [DPT, 1983:48].

2.2.1. Dil

Kültürel kimlik unsurları bütün toplumlar için genel başlıkları ile aynıdır. Dil en önemli kültürel unsurlardan biridir. Dil kültürün ilk ve temel unsuru olduğu gibi, diğer kültür unsurlarının da başlıca taşıyıcısı durumundadır. Millet herşeyden önce ve daha çok dil birliği demektir. Dil düşüncenin aynasıdır. Fertler de milletler de dil ile düşünür, Dil bir milletin düşünce tarzını, düşünme sistemini, felsefesini aksettirir. Dil fertler arasında olduğu kadar, nesiller arasında da milli bütünlüğü ve kültür birliğini temin eder [DPT, 1983:27].

Türkler için dil, kültürün ve dinin en önemli taşıyıcılarından biridir. Türk çocuklarına Anadili olarak Türkçe dersi verilmemesi, din derslerinin ana dili değil de Almanca olarak verilmesi, Türkler için hayati önem taşıyan dil - din ilişkisini koparacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından “Yurt Dışındaki İşçi Çocukları için Türkçe-Türk Kültürü ile Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı” kitabında, milli kültürün bir önemli bir ögesi olarak, Türkçe öğretilmesinin “Türk çocuklarının buldukları ülkede yaşayan diğer Türlerle dostluk, arkadaşlık kurabilmeleri, her türlü ilişkilerini sürdürebilmeleri” için önemli olduğu ifade edilmiştir [MEGGSB, 1986:7]. Aynı yayında, çocuklara öğretilen Türkçe dersi ile, “Türklük şuuru ve Türk kültürü” verilecek ve “Türk gibi düşünmeleri sağlanacak”tır.

Almanya’daki Türk çocuklarının anadillerini yeterince bilmemeleri bir taraftan okuldaki başarı durumlarını etkilerken, öte yandan kimlik ve kişilik problemlerine yol açmaktadır. OECD tarafından yapılan PISA araştırmasına göre Almanya’daki öğrencilerin diğer Avrupa ülkelerindekilerden daha başarısız bulunmasını Almanlar göçmen çocuklarının başarı düzeylerinin düşüklüğüne bağlamıştır. Bu ithamlara karşı 2 Şubat 2002 tarihinde ortak bir basın açıklaması yapan Almanya Türk Toplumunu, Almanya Türk Öğretmen Dernekleri Federasyonu ve Almanya Türk Veli Dernekleri Federasyonu, “eyaletlerdeki eğitim ve öğretim politikalarının Türk çocuklarının içinde yaşadıkları çokkültürlü topluma ve öğrenci yapısına uygun olmamasını, anadili eğitimimin ders programlarına sınıf geçmeyi etkileyecek biçimde konmamasını” eleştirmiştir. Söz konusu bildiri “çocukların anadillerinin ve kültürlerinin yuvalarda ve okullarda göz önünde bulundurulmaması, çocukları kimlik ve kişilik bunalımlarına itmektir” denilmektedir.

2.2.2. Din

Din ve ahlak insanların duygu, düşünce ve özlemlerini etkileyen kültür unsurlarından biridir. Din, bir taraftan kendi sistemi içinde insanların ruhsal boşluğunu doldururken,

öte yandan toplumsal değer yargılarına etki ederek neyin iyi, neyin kötü olduğunu gösterir [Çubukçu, 1990:65].

İhsan Işık'a göre Türklerin "kimlikleri müslüman, kültürleri İslam"dır. Işık, bin yılı aşkın süredir İslam dinini benimsemiş olarak yaşayan Türkler'in, gelenek ve göreneklerindeki İslam'a aykırı olan ve uygun düşmeyen kültürel unsurları ilk zamanlardan itibaren elediğini, böylece Türklerin kültürel miraslarının doğrudan İslam olduğunu söylemektedir [Işık, 1990:35].

Bir grubu ötekisinden ayırt eden "milliyet" kavramı, "dil, tarih, töre, örf ve adet gibi birçok unsurun yanısıra din unsurunun tayin edici rolü" ile ortaya çıkar. Din, milliyet duygusunun temelinde yeralan asli unsurlardan biridir [Doğan, 1998:58].

İslam Türk kimliğinin korunmasındaki en önemli etkenlerden biridir. İslam olmayan ve Hıristiyanlaşan Türkler'in hemen hemen tamamı (Gagavuzlar dışında) Türklüklerini de kaybetmişlerdir [Gönüllü, 2001]. Orta Asya uygarlığını niteleyen göçebe hayattan yerleşik hayata geçen Türkler, yabancı din ve kültürlerin etkisinde kalmışlardır. Kimliklerini kaybetmelerinde en önemli rolü kabul ettikleri yabancı dinler olmuştur. [Sezer, 1981:190] Sezer'e göre Türkler İslamiyetle beliren üstün bir kültür temsilcisi sıfatını kazandıkları için Anadolu'da Bizanslaşmadan varlıklarını koruyabilmişlerdir. Böyle bir aşamadan geçmeden Bizans ile ilişki kuran Türkler, Peçenekler örneğinde olduğu gibi kısa sürede hıristiyanlaşmış ve Bizanslılar arasında erimişlerdir.

Dinler, herşeyden önce toplumun kendisini tanıma ve tanıtma aracıdır [Sezer, 1981:32]. Bir üst yapı kurumu olarak din, insanların kendi varlıklarının ve toplumsal ortamlarını tanımalarının ve bilincine varmalarının en etkili biçimlerinden biridir. Baykan Sezer'e göre, dini kimlik, toplum-birey ilişkileriyle doğru orantılı olarak gelişmektedir. Toplumun bireyler üzerindeki baskısı ve bireyin kişiliğinin kurulmasındaki önemi, dinin o toplumdaki aldığı yeri kayıtlamaktadır. Bireyler toplumla olan bağlarının güçlü veya zayıf olmasına göre az veya çok dindar olmaktadır [Sezer, 1981:32].

Din kimlik ve kişiliğin taşıyıcısıdır. Dini değerlerden yoksun kuşak, kimliksiz ve kişiliksiz yetişmektedir [Ekin, 2000:4]. Din eğitimi alamayarak, dini değerlerden mahrum bırakılan çocuklar, her iki topluma da yabancı ve tehlike arz edecek bir duruma gelebilmektedir.

Avrupa'daki Müslümanların en az yüzde 80'i günlük 5 vakit namaz ibadetlerini tam olarak ibadetlerini yerine getirmemektedir. Ancak yüzde 40'ı Cuma namazlarına giderken, yüzde 70'i Ramazan orucunu tutmaktadır [Ramadan, 1999:121]. Almanya Hükümetinin "Uyum ve İslam" raporuna göre, Federal Yabancılar Danışmanlığı'nın 9 Şubat 2000 tarihli raporuna dayanılarak, Müslümanların yüzde 24'ünün haftada bir, yüzde 8'inin de haftada bir kaç defa camiye gittiği belirtilmektedir. 15-24 yaşları arasındaki Türk gençleri arasında haftada bir camiye gidenlerin oranı yüzde 18 ve haftada bir kaç kez gidenlerin ise yüzde 4'tür.

2.2.3. Etnisite

Göçmenlerin etnik özelliklerini sembolik olarak güçlendirmeleri, asimilasyon baskısına ve küçümsemeye karşı bir başkaldırıyı olanaklı kılmaktadır [Gümüş,1996:248].

Kültürün diğer unsurlarıyla birlikte bireyi kuşatan etnik kimlik ve anavatan ile duygusal bağ, aynı soydan geldiği insanların başarısı ile gururlanıp, acılarıyla hüznlenmelerine yol açar. Türkiye'de meydana gelen bir deprem, Almanya'daki Türkleri mutlaka dünyanın herhangi bir ülkesindeki depremden daha fazla etkileyecektir. Aynı biçimde Türkiye'nin kazanmış olduğu uluslar arası bir başarı diyasporadaki bireylerin kimliklerini gururla ifade etmelerine fırsat verecektir. Bunun en açık örnekleri 17 Ağustos depreminde Almaya'daki Türklerin yaptıkları yardımlar ve Türkiye'nin Dünya Kupası'nda dünya üçüncüsü olması sonucu Türklerin sokakları dökülmeleridir.

Kendisi ile yapılan mülakatta 17 yaşındaki Berufs Schule öğrencisi Cemil Kantar, Türkler ile Almanlar arasında bir fark var mı sorusuna şöyle cevap vermiştir: Bana göre Türkler Almanlardan daha ahlaklı. Türkler ailelerine daha bağlı. Almanlar 18 yaşına

geldikleri zaman ayrı eve çıkıyorlar. Almanların çoğunda Allah inancı yok. Kiliseye de gitmiyorlar. Yani çoğu dinsiz ateist. Türkler Müslümandır. Türkler, karakterli, çalışkan, dürüst, inançlı, dini görevlerini yapan iyi bir insan olmalıdır.

Hakim bir kültür içinde yaşayan azınlıkların, kimliklerini kaybetmeden yaşabilmelerinin temel şartlarından biri de etnik kimlik bilincidir. Almanya'daki Türklerin kimlik ve kültürlerinin muhafaza edilmesinde "Türklük" bilincinin kazandırılması önem arz etmektedir.

2.2.4. Tarih

Tarih bütün milletler için bir kültür unsuru olmakla birlikte, belli bir tarihsel olayın Türkler için sahip olduğu değer yargısı, ölçü ve mahiyeti başka milletlerde yoktur. Türk tarihi ve Türk tarih bilinci milli kültürümüze özgü bir kültürel ögedir [Sayılı, 1990:VIII].

Arapça kökenli bir kavram olan tarih, "bir nesnenin zamanını belirlemek" demektir. Tarihin Latince'deki karşılığı "historia" ise, "hatırlanmaya değer olayların hikayesi" anlamındadır [Yücel&Yediyıldız, 1990:57].

Tarih, bir toplumun belirli bir zaman içinde yaşadığı gerçekliği ifade etmektedir. Almanya'daki Türk Toplumunu açısından tarih kavramı, bir yandan Anavatan Türkiye'deki aynı soydan geldiği insanların ortak geçmişi olarak, diğer taraftan da 1961 İşgücü Anlaşmasıyla başlayan Türklerin Almanya'daki 40 yılı aşkın yaşanan tarihi ve sosyal olaylar bütünlüğü açısından değerlendirilmelidir.

Sosyal olaylar yaşanırken sosyolojinin ilgi alanındayken, üzerinden yıllar geçtikçe tarih biliminin ilgi alanına doğru kayar. Tarih biliminin gerçek verilere ulaşabilmesi için yaşanan dönemlerin kayıt altına alınması, güncel olayların daha sonra ulaşılabilecek şekilde yazılması, görüntülenmesi, yayınlanması ve arşivlenmesinin önemi büyüktür.

Almanya'da Türklerin yaşadığı toplumsal süreçler iyi tahlil edilmelidir. Göçün ilk yıllarındaki devlet ve toplum ilişkileri, aradan geçen 40 yılı aşkın sürede hangi dönemlerden geçerek buralara gelmiştir? Almanya'daki Türk çocuklarına, Türk gençlerine mutlaka yakın tarih bilinci de verilmelidir.

2.2.5. Örf, Adet ve Gelenekler

Toplumda, örfler, adetler, görenekler ve gelenekler sosyal düzenin ve sosyalleşmenin en önemli unsurlarıdır. Onlar olmadan hiçbir sosyal bünyedeki fertleri belli gayelere yöneltmek imkansızdır. Bunlar, insanları manevi desteklerin himayesiyle hep birlikte tutarlar.

Adetler, örfler, görenek ve gelenekler, kültür unsurları olarak, insanların duygularına, düşüncelerine ve davranışlarına doğrudan etki ederler. Bunlar sosyal grupları yaşatan muhtevalara sahiptirler. Sosyal gruplarda insanlararası ilişkileri, sosyal etkileşim açısından, sosyal beklentilere ve daha üst düzeyde ise , sosyal kurumlar bakımından, insanlararası ilişkileri sosyal kaidelere bağlarlar [Nirun&Özönder, 1990:253-253].

2.2.6. Müzik ve Folklor

Müzik, folklor ve halk sanatları, bir milletin zevkini, kültürünü, hayat tarzını, tarihini, yerleşimini, sosyo-ekonomik yapısını belirgin biçimde ortaya koyan unsurlardır. Müzik ve folklor, milletin duygu ve düşünce birliğinin, milli şuur ve aidiyet duygusunun oluşturulmasında büyük paya sahiptir. Kültürümüzün devamlılığını ve yeni nesillere aktarılmasını sağlayan Türk folkloru, milli kültürümüzün özünü ve temelini teşkil eder.

Folk (halk), lore (bilgi) kelimelerin birleşmesiyle ortaya çıkan folklor, bir toplumun veya grubun üyeleri arasında çeşitli varyantlar halinde söz ve hareketle yaşayan ve dolaşan kültür ürünlerinin toplamını ifade eder [Uysal&Günay, 1990:265]. Folklorik

bilgiler, kitaplar ve yazı aracılığı olmadan ataların bilgi ve maharetlerinin sözlü veya örneklerini bizzat göstererek genç nesillere aktardıkları bilgilerdir.

Folkloru oluşturan faaliyet alanları şu şekilde sıralanabilir: Halk edebiyatı, hayatın dönüm noktaları, halk bilgisi, halk oyunları, seyirlik oyunlar, halk müziği, bayram, hıdırellez, saya gibi belirli günler, halk mimarisi, giyim kuşam, el sanatları, mutfak [Uysal&Günay, 1990:267]. Bir milletin veya topluluğun yaşam tarzını ortaya koyan sosyal kültürü, bu unsurlarla ilmek ilmek örülerek diğer milletlerinkinden ayırır ve farklılaştırır.

Müzik ve folklor kimliği koruyan ve geliştiren unsurlardandır. DİTİB'ten Işık Uğurlu, "Kimlik, din, dil, folklor gibi faaliyetlerin artırılmasıyla yaşatılıp, geliştirilebilir." demektedir. Müzik dil öğrenmede de önemli bir faktördür. Buna en güzel örneklerden biri DİTİB'teki "Türkülerle Türkçe" programıdır. DİTİB'in Köln'deki merkezinden 60 kişilik bir koro kurulmuştur. Bu konuda çocuklar her türküde 15-20 yeni kelime öğrenmektedir. 2 yıldan beri de her hafta bir türkü ezberletilmekte, ninniler, destanlar, kahramanlık türküleriyle beraber Türkçe öğretilmektedir.

2.2.7. Kitle İletişim Araçları

Gökalp'e göre, yabancı bir yerde, Türklerden ayrı, yabancılarla dolu bir çevrede tek başına yaşarken bile milletiyle ilgili haberleri takip ederek milletin sevinçleriyle sevinip kederleriyle kederleniyorsa, yaşadığı yer küçük bir oda bile olsa orada onunla aramada milli birlik vardır [Doğan, 1998:70]. Almanya'da yaşayan Türkler de Türk televizyonları, gazeteleri, radyoları, web sitelerini takip ederek anavatanla irtibatlarını hep sıcak tutmakta, Gökalp'in deyiimiyle "milli birlik" içinde olmaktadır.

DİTİB Eğitim ve Kültür Hizmetleri Müdürü Işık Uğurlu, Türklerin kimlik ve kültürleri in büyük bir misyon yüklenebilecek bir durumda olan Türk televizyonlarının bu bilinçten uzak olduğunu söylemektedir. Uğurlu'ya göre, "Türk televizyonları Avrupa'daki insanlarımıza katkı noktasında bir şey veremiyorlar. Müzik ve fantezinin

ötesine geçemiyorlar. Ben TRT'nin dışında hiçbir kanalda, kimlik kazandıracak, Türkiye'yi tanıtacak bir yayın görmedim. Türkiye'den bir sanatçı geliyorsa, Avrupa'daki insanlara o sanatçının rezillikleri ile tanıtıyorlar. Ama herşeye rağmen, Türk kanalları içi boş da olsa yüzeysel olarak bir "Türk" adının kalmasına, korunmasına katkıda bulunuyorlar."

Türkiye Araştırmaları Merkezi'nin yaptığı bir araştırmaya göre Türkler'in yüzde 50'si sadece Türkçe gazete okuyorlar. Yaklaşık yüzde 40'ı buna ilaveten yerel veya ulusal Alman basınını takip etmektedir. Bunların yüzde 6'sı ise, sadece Almanca gazete okuyorlar [İslam ve Uyum Raporu].

Berlin Senatosu'nun Yabancılar Danışmanı tarafından 13 Ocak 2000 tarihinde, bir araştırma sebebiyle yapılan basın açıklamasında, Berlinli Türkler'in yüzde 68'i Alman televizyon yayınlarını, yüzde 52'si Alman gazetelerini takip etmektedir. Türk televizyonları için bu oran yüzde 76, gazeteleri için ise yüzde 61'dir.

2.3. Göçmenlerde Kimlik Algılaması

Kertenkele Mantığı isimli kitabında Edibe Sözen, Prof. Dr. Musa Taşdelen, Doç. Dr. Hacı Duran ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Eskicumalı ile yaptıkları ortak çalışmaya atıfta bulunarak Avrupa'daki Türklerin kimlikleri üzerine üç tezden bahsetmektedir [Sözen, 2004:131-132]. İlk teze göre birinci kuşak Türklerin, temel motivasyon kültürel değil, iktisadi olduğu ve ülkelerine geri dönmeyi düşündükleri için onların yegane belirleyicileri "milli kimlikleri" yani "Türk kimliği" olmuştur. Birinci kuşağın doğrudan gözlemlenebilecek bir uyum ve kimlik sorunu olmamasına rağmen, ikinci ve üçüncü kuşaklar bir kimlik problemi ile karşı karşıyadır. Çünkü başta okul olmak üzere, arkadaşlık ve komşuluk gibi yoğun insan ilişkilerine dayalı süreçlerde bireysel başarı yanında, belli bir dil ve iletişim becerisine sahip olmaları gerekmektedir.

Bugün Alman toplumunda geçerli olan "kültürlerarası karşılama" siyasetinin temelinde pozitif ayrımcılık vardır. Bu siyaset, kuşakların uyumu için daha olumlu gelişmelere

adaydır [Sözen, 2004:132]. İkinci tez, “kültürlerarası karşılama” siyasetinin ulus devletlerin etnik gruplara yönelik bir siyaseti olarak değerlendirilmesine ve siyasetin pratikteki fonksiyonuna ilişkindir. Buna göre etnik siyasetler, hakim siyasetlerin otoritesi ve kontrolü dışında gelişemezler. Üçüncü tez ise uyum sorunu yaşayan üçüncü kuşağın aslında güçlü bir uyum arzusu içinde olduğudur. Bu arzu çifte sosyalleşme, çift kimliklilik ve çift dillilik şeklinde kendisini gösterir. Bu türden çifte değerlilikle, hem varolma, hem de sosyal statüyü yükseltme arasında ahenk tesis edilir [Sözen, 2004:134].

Bugün toplumun önemli bir parçası olmuş, 15 milyona yakın müslüman Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır. Bunlardan çoğu da yaşadıkları ülkelerin vatandaşlıklarına sahip olmuşlardır. Tarık Ramazan’ın “Avrupalı Müslüman Olmak” (To be a European Muslim) kitabında, özellikle Avrupa’da doğan genç kuşağın artık vatanlarının Avrupa olduğu ve kimliklerinin “Avrupalı Müslüman” olarak adlandırılabilceği vurgulanmaktadır [Ramadan, 1999:120].

Ulusal ve etnik ideolojiler, bireysel kimlikleri siyasal ortama taşırlar. Buradan da bir topluluğun üyesi olma ve siyasi bağlılık durumları ortaya çıkar ki bunlar tarihle, dille, dinle veya bireyi diğer kültürel gruplardan ayırdeden belirteçlerle örgütlenmiştir.

Norveçli bir Sosyal Antropolog olan Eriksen, “farklı olma hakkı” ile “kanun önünde eşit olma hakkı”nı birlikte vurgulayarak, dünyada gruplar kadar bireylerin de varolduğu düşüncesinde ısrar eder. Eriksen, “ortaklaşacı bir duruş ile liberal bir duruş arasında bir arakonumu inşa etme”yi amaçlar [Eriksen, 2001:13]. Kimlik politikaları devletler için meşru bir hak olmakla birlikte, iktidarlar kimlik politikalarını bir baskı yöntemine dönüştürebilmektedir. Resmi olarak bugün hiçbir devlet monokültürü, hatta bir ülkede yaşayanların tek bir ortak kültürü olması gerektiğini savunmamaktadır. Eriksen’e göre “Etnik sorunların üstesinden gelmiş (post-etnik) bir topluma ne kadar yaklaşmış olsak da, şu an varolan gerçek dünyada, adalete bir katkıda bulunmada kendini eşdeğerli bireylerin yaşadığı bir gelecekte düşlemenin yararlı olacağı açıktır” [Eriksen, 2001:14].

2.3.1. Diasporik Kimlik

Modern diasporik kimlik küreselleşmenin bir ürünü olarak ortaya çıkmış, zıtlıklar üzerine kurulu, sürekli değişen ve dönüşen bir kültürel kimliktir [Kaya, 2000:12].

Diasporik kimliği ayakta tutan en önemli faktör, anavatan ile olan bağın sıkı olmasıdır. Televizyon başta olmak üzere medya, müzik kasetleri, internet, ucuz charter uçuşları, “anavatanın diasporaya, diasporanın anavatana taşınmasını kolaylaştırır” [Kaya, 2000:12].

Ayhan Kaya’ya göre Almanya’daki Türklerin kimlik oluşum süreçlerini yaşatan en önemli diasporik özneler, “karşıt kültürler, hayali cemaatler, sembolik aidiyetlerdir” [Kaya, 2000:12]. Türk gençleri, dışlanmayı ve ayrımcılığı aşabilmek için “diasporik gündelik yaşam siyaseti” geliştirirler. Bu siyaset, küresel gençlik kültürü ile geleneksel Türk kültürünü birleştirir. Böylece ortaya çıkan yeni kültürel kimliğin sacayaklarını “diaspora, anavatan ve kültürel gençlik kültürünün belli başlı merkezleri” oluşturur [Kaya, 2000:18].

2.3.1.1. Hayal edilen kimlik

Göçmenler için en baskın kimlik “milli kimlik”tir. Buna rağmen bugün Almanya’nın da uygulamaya çalıştığı çokkültürlülük siyaseti göçmenleri kaçınılmaz olarak “etnik kimlik” kategorisi içerisinde değerlendirmektedir. Burada bir paradoks vardır. Etnik kimliğe sahip kişilerin, hayal ettikleri kimlik, büyük ölçüde milli kimlik unsurlarıyla yüklüdür. Ancak gündelik hayat ve hakim kültür sürekli onları milli kimlik unsurlarından uzaklaştırmaktadır. Böyle bir ikilem içindeki göçmenler kendilerine sunulan hakları dahi alırken “milli kimliklerinin rencide olup olmayacağını” düşünmektedirler. Çünkü sunulan etnik hakların alınması onları milli kimlik tasavvurundan, ait olunan büyük cemaatten kopartabilecektir. [Sözen, 2004:133] Bu ikilem ve paradoks, Türkleri buldukları ülkenin vatandaşlığına geçip geçmeme konusunda tereddütte bırakmaktadır.

2.3.1.2. Gerçek Kimlik / Çift kimliklilik

Almanya’da doğan ikinci ve üçüncü kuşak Türk çocukları, maruz kaldıkları sosyalleşme sürecinde iki farklı kültürün etkisi altında kalmıştır. Bu durumu “çifte sosyalleşme süreci” olarak adlandırılabilir [Taşdelen, 2000:23].

İkinci ve üçüncü kuşak gençler, hem ailelerine hem de hakim Alman toplumundaki arkadaşlık gruplarına uymak için kendilerini zorlamaktadırlar. Bu zorlama sonucu ortaya çıkacak kimlik ne ailelerinin, ne de hakim kültürün kimliğidir. Üçüncü kuşak Türkler tam bir geçiş döneminde yaşadıkları için hem Türk, hem Alman kültüründen fazlasıyla etkilenmektedirler. Bu gençler iki dili bilen, iki kültürü tanıyan, Türk ve Alman kültürü arasında köprü vazifesi görebilecek göç kuşağı gençleridir.

Sözen’in 2000 yılında yapılan bir araştırma sonucuna dayandırarak ifade ettiğine göre, “uyum sorunu yaşayan üçüncü kuşak, aslında güçlü bir uyum arzusu içindedir.” Üçüncü kuşak gençler bir taraftan “aile, arkadaşlık ve okulda başarıya” değer atfederken, öte yandan “Türkçe’yi iyi bilmeye, özgür olma, sosyal itibar, kariyer yapma, çocuk sahibi olma, kendi kültürüne uygun yaşama, din, bekaret ve Avrupalı toplumun dilini bilme”ye değer atfetmektedir [Sözen, 2004:133]. Bu çifte değerlilikle gençler, hem varolma, hem sosyal statü yükseltme arzulamaktadır. Sosyal ve bireysel değerleri birlikte yaşayarak, çifte sosyalleşme, çiftillilik ve çifte kimliklilik ile birlikte, “çifte değerlilik süreci”ni işler kılmaktadır [Sözen, 2004:134].

Pedagog Dors’a göre, birden fazla kültürün yüzyüze gelmesi, patolojik bir durum değil, aksine zenginleştirici ve ufuk açıcı bir gelişmedir. İkinci ve üçüncü kuşak Türk gençlerini “iki kültür arasında” kalmakla suçlamak doğru değildir. Zira insanlar iki kültür arasında kalmazlar, olsa olsa iki kültür içinde yaşarlar ve bu da olumlu bir gelişmedir [Canatan, 1995:177]. Bu açıdan bakıldığında çiftkimlilik, kişiye zenginlik katan, olumlu bir durumdur.

Göçmenlerin kültürel değerlerinin, yerleştikleri toplumun kültürel değerlerine, özel norm ve standartlarına uymaması durumunda ortaya “kültür çatışması” diyebileceğimiz

bir çatışma ortaya çıkar. Benzer şekilde iki farklı kimliğin karşılaşması da “kimlik çatışmasını” doğurabilir.

Çift kimliklilik konusunda görüşü sorulan bir Türk genci şunları söylemektedir: iki dilde ve kültürde yetişmiş olmak kişiliğimin gelişmesine olumlu katkılarda bulundu. Ama bana daima “aidiyetsizlik” duygusu verdi. Kendimi her iki toplum ile de özdeşleştirip, her iki grubun da ferdi olmadığı hissetmem beni “kronik bir yabancı” yaptı [Tapan, 2001:95].

2.4. Yeni Vatan Almanya

Göç sonucu insanlar yeni çevrelerinde sosyo-kültürel değişmelere neden oldukları gibi, kendileri de değişime uğrarlar. Göç, toplumsal yapıda sosyal, kültürel, ekonomik ve politik değişimlere neden olur [Durugönül, 1996:95]. İşgücü göçleri, özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa ülkelerinin özellikle Almanya'nın aldığı işgücü göçü, hem göçenler, hem göç edilen ülkeler tarafından ilk etapta “geçici” olarak düşünülmüştür. Ancak “misafir” işçilerin çoğu gittikleri ülkelerde kalmışlar ve bir taraftan kendileri değişirken, bir taraftan da ev sahibi ülkenin sosyo-kültürel yapısında değişime yolaçmışlardır.

20. Yüzyılın en önemli göçlerinden biri olan Türkiye'den Almanya'ya göç, hem tarım toplumundan sanayi toplumuna, hem de İslam toplumundan, dini dili kültürü tamamen farklı olan Hıristiyan bir topluma gidişi ifade etmektedir.

Göçün ilk yıllarında gurbette çalışmayı tercih edenler daha çok genç, erkek ve bekar işçilerdi. Ama birkaç yıl çalışıp geri dönmeyi amaçlayanların geri dönüşü sürekli ertelemeleri, ailelerinden uzak olmaları nedeniyle yaşadıkları güçlükler, özellikle 1973 yılı sonrasında evli işçilerin sayısının hızla yükselmesine yol açmıştır.

Parçalanmış ailelerin birleştirilmesi düşüncesinin uygulamaya konulmasıyla birlikte, işçiler yakın akraba, eş ve çocuklarını yanlarına almaya başlamışlardır. Buldukları

ülkelerde, çocuklarına tazminat ödenmesi nedeniyle, işçiler çok çocuk sahibi olmaya da eğilim göstermişlerdir.

İş ve İşçi Bulma Kurumu verilerine göre şehirlerden gelen genç ve bekar işçilerin, yurt dışında nispeten kısa müddet kalmalarına karşılık, evli ve nitelikli işçiler daha uzun süre ikamet etmişlerdir. Evlilik sürelerine göre, erkeklerin kadınlara göre daha uzun süre yabancı bir ülkede kalmayı tercih ettikleri görülmüştür [İİBK, 1974:13].

2.4.1. Yeni kuşak Türkler

Gurbetçiler genellikle, kendi ülkelerinde işsizlik, ekonomik sıkıntılar ve yarın endişesi taşıdıkları için ülkelerini terketmişlerdir. Yapılan bir araştırma Türklerin yurtdışına çalışmaya gitme nedenlerini şöyle sıralamıştır: yüzde 62,4 geçim sıkıntısı, yüzde 13,4 para biriktirme, yüzde 11,4 iş kıtlığı, yüzde 10,2 tahsil ve diğer nedenler, yüzde 8'i de borçlarını ödemek için [Ersel, 2002:62]. Zaten geri olan ülkelerinin bile standart değerlerinin altında bir hayat süren bu kesim, göç ettikleri ülkelerde son derece modern, hareketli, yepyeni bir ortamla karşılaşmışlardır. Antropologların “kültür şoku” olarak nitelendirdikleri bu olay, göçmenleri derinden sarsmıştır [Türkdoğan, 1984:31]. O güne kadar karşılaşmadıkları büyük şehirler, gökdelenler, metrolar, banliyöler, otobanlar, teknolojik cihazlar, dev süpermarketler, modern hayatın getirdiği daha nice ayrıntılar birinci kuşak göçmenleri oldukça fazla etkilemiştir. Özellikle insan ilişkileri, giyim tarzı, konutların durumu, işçi işveren ilişkileri, kabareler, barlar, konserler gibi daha önce tanık olmadıkları iş ve ilişkiler içinde işçiler kendilerini yalnız hissetmişlerdir. Bu kültürel şokunun etkisinde kalan “yabancı”, çoğu kez çözüm olarak “autizm” denen “kabuğuna çekilme”yi tercih eder. Birey bu çıkmazdan kurtulabilmek için kendisine benzeyen, aynı kültürü paylaşan insanların aralarına karışarak yeni koloniler, gettolar oluşturur [Türkdoğan, 1984:31].

Almanya'ya ilk gelen Türklerin genelinin arkalarında Anadolu'dan Batıya bir göç geçmişleri vardır. Bu nedenle Türkiye'den Almanya'ya göç edenlerin geneli İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerden gelmekteydi [Aslan, 1996:4].

Türkiye'den Almanya'ya işgücü çerçevesinde gelenler arasında iki farklı unsur dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi erkeklerin büyük çoğunlukla eğitim olanaklarından yoksun bırakılmış taşra kökenli, kadınların ise tersine kent kökenli olmasıdır. Türkiyeli göçmenlere dair yapılacak değerlendirmelerde bu ilk bakışta önemsiz bir ayrıntı gibi duran olgu, sosyal yaşamın şekillenmesinde ve Alman toplumunun Müslüman kadın ve erkek algılamasında, önemi göz ardı edilmeyecek derecede rol oynamıştır [Karagöz, 2001:20].

Devletin göç politikası, başlangıçta kır kesiminin insanının yurt dışı işçi göçüne katılması konusunda olumlu değildi. Dolayısıyla, köy kalkınma kooperatiflerine öncelik tanınmaya kadar, kırsal kesimden yurt dışına göç pek mümkün olmamıştır. Bunun yanı sıra, turist. olarak gidenler olmakla birlikte, bunların da toplam gidenler içindeki oranı oldukça düşük seviyede idi. Bir yerde talep edilen nitelikli ve sanayi tecrübeli işçi gönderme şartı kabullenilmişti. Köy kalkınma kooperatiflerinin devreye girmesiyle, ülkenin gelişmiş bölgelerindeki özellikle büyük şehirlerdeki çoğu nitelikli ve hareketli faal işgücünün yurt dışına gitmesinin önüne büyük ölçüde geçilmiştir [Gitmez, 1983: 262; Taşdelen, 2000:5].

Yabancı ülkelerde iş bulma ve çalışma, devletlerarası anlaşmalarla bazı kurallara bağlanınca, kişisel girişimlerle iş bulma imkanı ortadan kalkmış, işçiler ile işyerleri arasında devlet kurumları aracılık etmeye başlamıştır. 1960'lı yıllarda başlayan ve başlangıçta şahsi inisiyatiflerle gerçekleştirilen Türkiye'den yurt dışına işçi göçü, Almanya ile yapılan anlaşmayla resmi bir statü kazanmıştır. İşçilerin önemli bir kısmı, sıranın geç gelmesi veya istenilen nitelikleri taşımamalarından dolayı, elemelerde kaybetmelerine rağmen, yurtdışına gitmede ısrarlı olmuşlar, resmi kanalları kullanmadan yurt dışına çıkmışlardır. Kurum kanalı ile yurt dışına çıkışlar iyice azalırken, turist olarak gidip geri dönmeyerek, kaçak çalışanların oranında önemli bir artış olmuştur.

1963 yılında DPT adına yapılan bir araştırmaya göre, Almanya'ya ilk giden işçilerin yüzde 71,4'ü okur-yazar olmayan ve yüzde 80'i de kırsal kökenlidir [Yüksel, 1981:173]. İşçi alımının yasaklandığı 1973 yılına kadar kanuni yollardan Almanya'ya

gelen 747.298 Türk işçisinin 246.181'i (yaklaşık üçte biri) kalifiye işçi niteliğindedi [Türkdoğan, 1984:37]. Göç Tarihi Dokümantasyon Merkezi Başkanı Aytaç Eryılmaz, 1960'lı yıllarda gelenlerin "kırsal kesimden geldikleri ve kalifiye olmadıkları" anlayışına karşı çıkmaktadır. "Türkiye'den Almanya'ya 1973 yılına kadar resmi kanallarla gelenlerin üçte biri kalifiye işçiydi. Bunlar Türkiye'nin sanayi şehirlerinden geliyordu ve bu insanlar Türkiye'de çalışıyordu." Eryılmaz'a göre Almanya'nın kalifiye Türk işçileri alması, Türkiye'nin zararına olmuş, Türkiye yetişmiş iş gücünü Almanya'ya kaptırmıştır [Eryılmaz, 2001].

Göç, hem Alman toplumunun hem de Türkiye'nin değişiminde önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'deki hemen hemen her ailenin 1961'lerden bugüne kadar gelen dönemde Almanya ile bir ilişkisi olmuştur. Bu etkileşimde maddi unsurlar ön planda olmakla birlikte, manevi ve kültürel yönden de karşılıklı bir kültürel etkileşim olmuştur. Gerek Türkiye'den Almanya'ya gidenler, gerekse Almanya'dan Türkiye'ye gelenler, iki ülke kültürü arasında bir köprü vazifesi görmüşlerdir. Türkiye açısından bakıldığında bunun en tipik örneği, 1970-1980 yılları arasında Almanya'dan gelen gurbetçilerin arabalarla getirdikleri mallardan anlaşılmaktadır. Türkiye video veya plakçalarını ilk olarak "Alamancı" dedikleri insanlar vasıtasıyla görmüştür. O yıllardaki büyük şehirlerdeki dolmuşlardaki 45'lik plakçalarlar, bu etkileşim sonucu Türkiye'ye girmiştir [Eryılmaz, 2001].

İşçilerin, şehir hayatının sağladığı davranış ve normlar kadar, toplum kurallarının gereği olan uyum biçimlerine ait bir tecrübeleri de yoktur. Böyle bir birikimden yoksun olunması, dinamik bir sanayi toplumunda, işçilerimizin hakim kültürle bütünleşmelerini güçleştirmektedir. Çoğu kez Türk işçiler hakim kültür içinde bir kültür adacığı oluşturarak günlük hayatlarını sürdürebilmişlerdir. Bu kültür adacığındakilerin yaşayışları, davranışları, kılık kıyafetleri hakim kültürden kopuktur.

Türkiye işgücü göçü konusunda hazırlık yapmış, gidecek insanlar için bir intibak ve hazırlık dönemi sunmuş değildir. Gidilecek ülkenin sosyal yaşantısı, hayat tarzı, karşılaşacakları durumlar, inanç ve tutumları konusunda yeterli bilgilendirme yapılmamıştır. Türk işçilerinin gittikleri ülkelerdeki hakim kültüre uyum sağlamalarını

kolaylaştıracak “Yurt Dışına Gidecek İşçiler İçin” hazırlanan el kitabı bile göçün başlamasından 10 yıl sonra İş ve İşçi Bulma Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanabilmiştir [Türkdoğan, 1984:34]. Bu kitapta işçilere, kılık kıyafet, hostellere yerleşme, tuvaletleri kullanma, yerliler ve diğer yabancılarla ilişkiler, sinema ve tiyatro gibi toplu yerlere gitme, otobüs, tren ve uçağa binme adabı gibi batılı tüm davranış kalıpları konusunda bilgiler verilmiştir.

Alman halkının yapamayacağı, “pis ve kirli işler” yabancılara bırakılmaktadır. Türk göçmen işçilerin üçte ikisinin eğitimsiz ve vasıfsız olmaları, bu kirli işlerde istihdam edilmelerini yoğunlaştırmıştır. Türkdoğan’ın İbrahim Yasa’dan aktardığına göre, “umumiyetle, sosyal itibarı olmayan, tehlikeli, yorucu, yıpratıcı ve meslek hastalıkları riski taşıyan işlerde istihdam edilenler kendi yoksulluk yuvalarında bir ‘parya hayatına’ terkedilirler [Türkdoğan, 1984:38]. Bu sonuçta, Alman toplumu kadar, Türkiye’deki sosyo ekonomik durumun, dolayısıyla göçmenlerimizin de payı büyüktür.

Türk aileleri çocuklarının kısa zamanda para kazanmalarını istemektedirler. Okul başarılarının eksikliği, iyi meslek okullarında okuyamamaları, azınlık kompleksleri gibi sebepler Türklerin iş piyasasında istenilen yere ulaşmasını engellemektedir. Almanya’daki çalışan Türklerin yüzde 70’i işçidir. Bu oran Almanlarda sadece yüzde 40’tır. Yol inşaatı ve diğer ağır sanayi sektöründe yoğun olarak Türkler çalışmaktadırlar. Bu alanlarda çalışan yabancıların yüzde 75’ini Türkler oluşturmaktadır. 1976 yılında Türklerin yüzde 70,9’u ağır sanayide, yüzde 7,4’ü hizmet sektöründe çalışırken, bu oran 1991’e gelindiğinde yüzde 58,5’e / yüzde 16,1’e yükselmiştir [Aslan, 1996:11].

2.4.2. Yeni Bir Hayat Alanı Olarak Almanya

Gettolardaki etnik göçmen gruplaşmaları üzerine yapılan araştırmalar, “mekansal etnik yoğunlaşma (ethnic concentration)/ mekansal etnik ayrışma (ethnic segregation)” olgusunun hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğunu ortaya koymaktadır [Erman, 2002:1]. Olumlu olarak ele alındığında çokkültürlülüğe fırsat tanıdığı, yabancılaşma ve

yalnızlaşmayı önlediği ve kimliklerini yeniden üretebilmelerini sağladığı söylenebilir. Eleştirilen yönü ise, göçmenlerin hakim topluma uyumlarını güçlendirdiği, davranış biçimlerini öğrenme ve içselleştirmelerini engellediği, dahası bu tür mekansal etnik yoğunlaşmaların, o mekanda yaşayanların etiketlenmesine ve bunun da şiddete varan tepkilere yol açtığı ileri sürülmektedir [Erman, 2002:2].

Sosyolojik bir vakıa olarak göç, hem göçmen toplulukta, hem de göç edilen toplumda maddi ve manevi kültür değişmelerini beraberinde getirir. Maddi kültür değişmeleri, fiziki yerleşme mekanının değişmesi, ev şeklinin değişmesi, günlük hayatta kullanılan eşyaların değişmesi ve meslek değişmesini içerir. Manevi kültür değişmeleri ise, değer hükümlerindeki değişmeler, zihniyet ve davranışlardaki değişmeler ile sosyal ilişkilerdeki ve davranışlardaki değişmeleri ihtiva eder [Bayhan, 1996:184].

Maddi ve manevi kültür değişmelerinin aynı anda olması elbette beklenemez. Maddi değişim çok hızlı gerçekleşirken, manevi değişimin gerçekleşmesi birinci kuşakta neredeyse mümkün olmaz. Maddi bir değişim olan göçün gerçekleşmesinden bir süre sonra, göçmen topluluk ile yerleşik toplum birbiriyle etkileşmeye ve birbirlerinden etkilenmeye başlar. Her iki toplumda da manevi kültür değişmeleri görülmeye başlar.

Manevi kültür değişmeleri, ekonomik adaptasyon, sosyal entegrasyon, yaşamdan alınan tatmin yerli toplumun, göçmenleri tanıma ve kabulüne bağlı bir süreçtir. Yerli toplum tarafından benimsenme, iş bulabilme ve tatmin edici sosyal ilişkiler kurabilme, göçmenler için hayati gereksinimlerdir. Bunlar göçmenlerin kendilerini “evlerinde” hissetmelerini sağlayacaktır. Bu, bazen birkaç kuşak sonrasında gerçekleşen zor ve uzun bir süreçtir. Yeni ve genç kuşaklar, anne ve babalarının orijin kültürünün değer ve normlarını benimseme ve sahip çıkmada, yeni hakim kültürün kendilerini ne ölçüde kuşattığını da göz önünde bulundururlar. Buna bağlı olarak gerginlikler ve çatışmalar yaşayabilmektedirler [Kümbetoğlu, 1996:274].

Kültür değişmesi sürecinde, maddi kültürün manevi kültürden daha hızlı gelişmesi ve kültürün iki unsuru arasındaki uyumsuzluk, Ogborn’un ifadesiyle “kültürel boşluk” ya

da “kültürel gecikme” (cultural lag) meydana getirir. Kültür gecikmesi ise sosyal problemleri ortaya çıkarır [Bayhan, 1996:183].

Ogborn’un kültürel boşluk teorisindeki sosyal problem olgusu, Merton’un sosyal yapı ile kültürel yapı arasındaki uyumsuzluk ve çatışmanın doğurduğu “anomi” tanımlamasına karşılık gelmektedir [Bayhan, 1995:100]. Göç edenlerin göç edilen coğrafya ile bütünleşmeleri daha çok maddi kültür yolu ile gerçekleşmektedir. Sosyal ve davranış olarak bütünleşme daha yavaş gelişmektedir. Özellikle kadınlara ilişkin davranış normları ve geleneklerdeki değişme çok daha yavaş olmaktadır [Bayhan, 1996:184].

Göç süreci içerisinde Almanya’daki Türk aile yapısında ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Göçün ilk zamanlarında maddi ve manevi kültür değerleri olarak Türkiye’deki toplumsal yapıya daha yakın iken, zaman içinde Alman toplumu ortalamasına doğru bir evrilme olmuştur. Türk çocuk, genç, kadın ve yaşlılarının Alman toplumundaki yeri, evlilik ve doğum oranları, şiddete başvurma gibi hususlarda ciddi değişimler meydana gelmektedir. Kadınlar kendilerinden beklenen geleneksel rolden yavaş yavaş çıkarken, gençlerde de kültürel çözümler görülmektedir.

Göçün yönü ister gelişmiş, ister gelişmekte olan, isterse az gelişmiş ülkeler doğru olsun, orijin kültürden kopuş aidiyet duygusunu zedelemekte, göçmenler için “ne orada, ne burada” olamama halini doğurmaktadır. Bunun bir başka boyutu ise geçmiş ile gelecek arasında kopan bağıdır. Orijin kültürden farklı bir çevredeki kültürleşme süreci, kültürün duygu, davranış, zihniyet, değer yargıları, dil, din ve diğer tüm örüntüleri ile donanmış birey için engel ve güçlüklerle doludur.

Göç veren ve göç alan ülkeler arasındaki kültürel farklılık kültürleşme sürecini belirleyen temel unsurlardan biridir. Sosyal olarak kabul gören kültürel davranışların yerine, yeni bir toplumda yeni kabul görür davranışlar geliştirmek, yeniden öğrenmek, yerleşim, yeni kültür hakkında bilgi edinmek, göç veren ülke ile göç alan ülke arasındaki kültürel farklılık daha az ise, daha kolay olacaktır. İki kültür arasındaki farklılık büyükse, birey kültürleşmek için yeni stratejiler geliştirmek durumunda

kalmaktadır. Yakınları ve akrabalarının bulunduğu yerlere göçen, bu tür bir sosyal desteği olan gruplarda kültürleşme stresi daha az yaşanmaktadır [Kümbetoğlu, 1996:274].

Biol Yüksel, 1981 yılında 2. Türkiye İktisat Kongresi'nde sunduğu “Yurt Dışında Çalışanlarımızın Sorunları” tebliğinde, Batı Avrupa'daki Türk işçilerinin genellikle şehrin belli bir yerinde oturduklarını, kendi kahvehane, bakkal, lokanta, sinema ve gazinolarını oluşturduklarını, yerli halkla fazla ilişkileri olmadığını, kendi müziklerini dinleyip, Türkçe gazetelerini okuduklarını söylemektedir. Yüksel, Almanya'da yapılan bir araştırmaya göre Türk işçilerinin sadece yüzde 4.3'ünün Almanlarla arkadaşlık kurduklarını söylemektedir [Yüksel, 1981:175].

Göçmenlerin yerleştiği metropollerde, kentlileşemeyen, içine kapalı, mekansal ve kültürel yerleşimlerden ürken, kentin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısından kendisini soyutlamak isteyen yerleşik kentliler; kent çevrelerinde güvenli kendi mekansal ve kültürel sitelerini oluşturmuşlardır. Mekansal ve kültürel siteleşme, “biz” ve “öteki” ayrımını derinleştirerek, “atomize” hayat alanları oluşturmakta, dolayısıyla anomik ve yabancılaşmış bir sosyal dokuyu paradoksal biçimde üretme tehlikesi taşımaktadır [Bayhan, 1996:189-190].

Almanya'daki göçmenlerin mekan ve toplumsal olarak birlikte ve Almanlar'dan ayrı yaşamaları, konut piyasasındaki dışlamalar ve yabancı düşmanlığı gibi dış etkilerin yanısıra, güvenlik ve aidiyet ihtiyacı ile de açıklanabilir [Tılıç:1996:566].

Helga Rittersberger-Tılıç'ın Heckmann'dan aktardığına göre etnik koloniler, “bir yandan göçmenlerin göçmen ve azınlık olma durumlarından kaynaklanan ihtiyaçlarına kurumsal bir yanıt olarak, diğer yandan da, memleketlerindeyken varolan toplumsal ilişkileri ‘nakil’ etme ve sürdürmenin bir yolu olarak” oluşmuşlardır. Göç büyük bir güvensizlik ortamı doğurur. Değerler ve davranış biçimlerini çökertir. Sorunları bildik klasik yollarla çözmek imkansız hale gelir. Yeni çözüm yolları geliştirme gereği ortaya çıkar [Tılıç:1996:566].

Alman halkının yabancılar, tarihi ve dini unsurlar sebebiyle özellikle Türkler hakkındaki değer yargıları, bir tür “yerli hareketler” diyebileceğimiz sert tepkilere yol açmaktadır. Artık ülkede karşıt kültür olarak ifade edilen bir “sosyal kist alanı” oluşmuş ve sürekli olarak yabancı düşmanlığını besler bir hale gelmiştir [Türkdoğan, 1984:31].

“Türk gettosu” olarak da adlandırılan bu karşıt kültür buradan beslenmektedir. Bu kültür alanı, Türk vatandaşların çalıştıkları yer ile oturdukları alan arasında yoğunlaşmış bir gruplaşmayı ifade etmektedir. Türk gettosu tümüyle Alman kültürünün hoşgörü alanlarının dışına taşmıştır. Bu gettoda, aynı dili konuşan, aynı kültürel değerleri paylaşan, gasthouse, cami, dernek, spor klübü ve diğer kuruluşlarla bir “kültür adacığı” oluşturulmuştur [Türkdoğan, 1984:31]. Türk vatandaşlar bu gettolarda, Alman toplumuyla bütünleşmek yerine daha fazla kendi kabuğuna çekilmektedir.

Getto, “ırki, dini veya kültürel (etnik) özellikleri itibariyle bütünle kaynaşamayan fertlerin yoğunlaştığı bir alan veya bölge” olarak tanımlanabilir [Erkal, 1997:121].

Getto bir yönüyle homojenlik olarak da ele alınabilirken, asıl olarak sosyal ve ekonomik olarak avantajlı durumda olmamanın bir sonucu olarak düşünülmelidir. Almanya’da yaşayan Türkler kendileri ile Almanlar arasında bir ‘eşit olmayanlar ilişkisi’ olduğunu düşünürler. Bu eşitsizliği ortadan kaldırmak, Alman ulus devletinin baskıcı hegemonyasından kısmen de olsa kurtulmak için “diyasporik öznelere, oluşturdukları karşı kültürlerle, hayali cemaatlere ve sembolik aidiyetlere” sığınır. “Bir anlamda, farklı bireyselleşme ve kimlik oluşum süreçlerini yaşayabilirler” [Kaya, 2000:12].

Kendi tercihleri bir yana Türkler gettolarda, yabancıların yoğun olarak yaşadıkları yerlerde yaşamaya bir anlamda mecbur bırakılmaktadırlar. Türk göçmenlerin en büyük sorunlarından biri ev bulma sorunudur. Belli semtler ve mahalleler hala Türklere kapalı gibidir. Genelde altyapısı bozuk, yabancıların yaşadıkları semtlerde ev bulabilmektedirler. Bu semtlerde Türklerin oranı yüzde 33’ü geçmektedir. Bu şartları aşmak isteyen Türkler son yıllarda bina alımına yönelmişlerdir. 1995 rakamlarına göre Almanya’da yaşayan Türklerin yüzde 11’i ev veya daire satın almışlardır. Bu sayının bugün iki katına çıktığı tahmin edilmektedir [Aslan, 1996:10].

Konut sıkıntısı, okuryazarlık ve gelir seviyesinin düşüklüğü yabancıların suç işleme oranını artırmaktadır. İşçilerin oluşturduğu kültür sahaları, hakim kültürün orta ve üst sınıflarından farklı bir ilişkiler sistemi ortaya koymaktadır. Sosyal araştırmalar, toplumdaki norm bozukluklarının genellikle bireylerin yaşadıkları sosyal çevre ve gelir seviyesinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Türk işçilerin çalışma yerlerine yakın yerlerde kolonileşmeleri, düşük hayat standartları ve hakim Alman toplumunun olumsuz tepkileri yeni bir “yabancılar alt sınıfı” oluşturmuştur [Türkdoğan, 1984:39]. Sosyo-ekonomik şartların ürünü olan bu alt sınıf bütün aşağı sınıflar gibi, bir takım sosyal sorunlara açıktır.

1980’li yıllarda Berlin’de yapılan bir araştırmaya göre Almanların sadece yüzde 8’i sağlıksız ve altyapısı bozuk evlerde otururken, yabancıların yüzde 44’ü, Türklerin ise yüzde 56’sı bu tip yerlerde oturmaktadır. Buna rağmen, 1987 nüfus sayımı verilerine göre, Almanlar 1 metrekare ev için 6,85 DM öderlerken, yabancılar 9,92 DM ödemektedirler. Türkler ve diğer yabancılar daha kötü koşullardaki evler için daha fazla ödemektedirler [Aslan, 1996:10].

Türkdoğan, Türk işçilerin yaşadıkları gettolar, çalıştıkları iş kolları ve temsil ettikleri sosyal kimlikleriyle hakim kültür içinde bir yan-kültür (sub-culture) alanı oluşturduklarını söyler [Türkdoğan, 1984:44]. Egemen kültürden sapan bu yan kültür alanı, çoğunlukla bir sosyal erozyona da neden olmaktadır. Egemen kültür bu erozyona karşı bazı direnç noktaları ve savunma mekanizmaları geliştirmek ister. Böylece egemen kültür ile yan kültür arasında sosyal uyumsuzluklara yolaçan bir çatışma ortamı meydana gelir.

Göçün ortaya çıkardığı sosyal problemlerin kaynağı sadece göçmenlerden değildir. Göçülen ülkelerden de kaynaklanan önemli problemler vardır. Alman toplumu ihtiyacı olan, zorunlu olduğu göçmenlerle birlikte yaşamaya mecburdur. Almanya açısından ikinci, üçüncü ve sonraki nesillerin Alman toplumuyla uyum içinde yaşaması ise daha büyük bir zorunluluğu gerektirmektedir. Birinci kuşaktan farklı olarak sonraki kuşaklar, kendi kültürlerinden, milli köklerinden tecrit edilmiştir. İki kültürün arasında bir sarkaç

gibi sallanmaktadır [Türkdoğan, 1984:45]. Eğitimleri, yabancı dil bilgileri ve Alman toplumunda kazandıkları davranış kalıplarıyla birinci nesilden çok farklıdır.

Almanya'daki yaşlı Türklerin oranı sürekli artış göstermektedir. Türklerin çoğu emekli olduktan sonra Türkiye'ye dönerek hayatlarının geri kalan kısımlarını anavatanlarında geçirmek istemekteydiler. Ancak son yıllarda durum değişmiştir. Artık emekli olan Türkler, çocuk ve torunlarının Almanya'da olması, hastane hizmetlerinin ve hayat şartlarının daha iyi olması gibi çeşitli sağlık ve sosyal nedenlerden dolayı Almanya'da kalmayı tercih etmektedirler. Almanlar'ın hayatının normal bir parçası olan yaşlılar yurdundaki Türklerin sayısı da sürekli artmaktadır. Cenazelerin Türkiye'ye yollanması yerine, Almanya'daki müslüman mezarlıklarına defnedilme oranları da yükselmektedir.

1992 yılı istatistiklerine göre Almanya'da doğan çocukların yüzde 12,4'ünü yabancılar oluşturuyordu [Aslan, 1996:20]. 1980 yılında yabancılar arasında doğum oranı yüzde 18,2 iken, Almanlar'da yüzde 10,1 idi. Bunun başlıca nedeni göçmen kadınların yeterince iş hayatının içinde olmamalarıdır. Kadınların sosyal hayata daha fazla katılmaları, iş sahibi olmaları çocuk sahibi olma oranlarını azaltmaktadır.

Almanya'daki Türk ailelerinin yüzde 73,9'u çocuk sahibi iken, bu oran Alman ailelerinde yüzde 57,9'dur. Çocuk sayısı olarak bakıldığında ise, Türklerin yüzde 31,6'sının 1, yüzde 33,7'sinin 2, yüzde 34,6'sının 3 çocuğu bulunmaktadır. Alman çiftlerin ise yüzde 29,6'sının 1, yüzde 20,9'unun 2 ve sadece yüzde 7,4'ünün 3 ve üzeri çocuğu bulunmaktadır [Aslan, 1996:20].

1963-1967 döneminde Türk işçilerin sadece dörtte birinin eşlerini yanlarında bulunmaktaydı. Geri kalan işçiler yalnız veya bekar olarak yaşamaktaydılar. Ailenin bu parçalanmış yapısı diğer sorunları da beraberinde getirmiştir. Köln Çalışma Ateşesi'nin bildirdiğine göre 1971'de Türk işçilerin yüzde 30'dan fazlası eş ve çocuklarından bağlarını koparmıştır [Türkdoğan, 1984:40].

2.5. Almanya'nın Siyaset ve Stratejileri

Günümüz ABD'sinde kimlik siyaseti "çokkültürlülük" ya da bir potada eritme (melting pot) siyaseti olarak adlandırılır. Batı Avrupa ülkelerinde ise benimsenen temel kimlik siyaseti "kültürlerarası karşılama"dır. Bu tür siyasetler genel olarak etnik ve kültürel farklılıklara, özelde ise bireyin hakim kültüre uyum sağlamasına dayanır [Sözen, 2004:130].

Kültürel Antropolog Tennekes, kavramlaştırmanın hem ampirik hem de normatif olması gerektiğini belirterek, birden fazla kültürü bünyesinde barındıran toplumlar için "çoğulcu demokratik toplum" kavramını önermektedir [Canatan, 1995:178].

Türkler'in "misafir" olarak görüldüğü ilk dönemlerde, yabancılar hukuku uzmanı olan Alman araştırmacılar, Türkler'in topluma entegre edilmeleri için hiçbir stratejinin belirlenmediğini açıklamaktadırlar. Hatta "istenmeyen gelişmelere yol açmamaları için" köklerinden koparılmamalı, yani topluma karışarak Almanlarla kaynaşmaları önlenmelidir [Hamuroğlu, 2002:15].

Türkler kendi dilleri, dinleri, yaşama ve yeme alışkanlıklarıyla birlikte Almanya'ya gelmişlerdir. Yani Türkler için olduğu kadar Almanlar için de yeni bir hayat ve ilişkiler ağı oluşmaya başlamıştır. Almanlar hiç de alışık olmadıkları müslümanlarla birlikte yaşamaya "yabancıların baskısını" üzerlerinde hissetmeye başlamışlardır. Göçmenlerin kendilerinden geri bir kültürden geldiklerini düşünen Almanlar, en kısa zamanda "gerçek kültürü", yani Alman kültürünü benimsemelerini istediler. Türkler "verdeutsche Türken" (Almanlaşmış Türkler) olmalıydılar. Burada yabancılardan beklenen, uyum yani entegrasyon adı altında kendi kimliklerinden vazgeçerek "Almanlaşmaları"ydı [Karakuş, 2001:4-5].

Almanya'ya zamanın işçileri olarak gelen Türkler bugün artık çocukları ve torunlarıyla birlikte, kaçınılmaz olarak Alman toplumunun bir parçası hâline gelmişlerdir. Bu nedenle sayıları 2,5 milyonu aşan Türkler'in ülkeye başarılı bir şekilde entegre olabilmeleri için yeni politikalar üretilmesi gerekmektedir.

Türkler geçen 43 yıla rağmen hala “Almanya’nın istediği standartlarda Alman toplumuna entegre” edilememiştir. Türkler bir taraftan kimliklerini korumaya çalışırken, bir taraftan da Alman toplumunda da bir takım değişimler meydana getirmiştir.

Almanya’nın her tarafını sarmış olan dönerciler bunun göstergelerinden biridir. Öte yandan Türkler arasında “Alman usulü” olarak tabir edilen ve küçümsenen tavır artık Almanya’da da yok olmaya başlamıştır. Almanlar Türk arkadaşlarından etkilenerek artık “Alman usulü” sadece kendi hesaplarını değil, lokantaya birlikte gittikleri diğer arkadaşların hesaplarını da ödemeye başlamışlardır.

Entegrasyon diye tabir edilen süreç bir kültürleşme sürecidir. Kültürleşme, iki ya da daha çok kültür grubunun sürekli ilişki ve etkileşim sonucunda, gruptan birisinin ötekine ait kültürel öğeleri kabul etmesi ve benimsemesi sonucunda, ortaya yeni bir kültür bileşiminin çıkması sürecidir [Adıgüzel, 2001:110]. Kendi kültürü dışındaki bir kültürle olan uzun süreli bir ilişki ve alışveriş bir kültürel değişikliğe yol açar.

Kültürleşme sürecinde, baskın olan yerleşik kültür olmakla birlikte, sadece bir kültürün diğerini baskı altına alarak tamamen değiştirmesi değil, her iki kültür grubunun da birbirini etkilemesi ve dönüştürmesi sözkonusudur. Bu süreçte insanlar değiştiği gibi tüm kültürel öğeler, araçlar ve kurumlar da değişir.

Entegrasyon, asimilasyon ve çok kültürlülük günümüz siyaset ve sosyal bilimcilerin en çok tartışları konulardandır. Ayrıca Almanya merkezli olarak tartışılan leitungskultur veya öncü kültür söylem ve siyasetleri Avrupa ülkelerinin on yıllardır kendi toplumları içinde yaşamalarına rağmen hala tamamen hakim yerli topluma benzememiş göçmenleri yerli toplum içinde eritme çabalarının görünen yüzleridir. Bu politikaların hepsi aslında birer “kimlik üretme” politikasıdır. Tüm çabalar, Avrupa’da doğup büyüyen göçmen çocuklarının artık ebeveynlerinin değil, Avrupalıların kültürel kimlik değerleriyle yetiştirilmesi içindir.

Çıkış noktası olarak bakıldığında kimlik, kişisel kazanılan bir şeydir. Birbirlerinden farklı kültürel birikimlere sahip insanlar, kendi farklı ortamlarının farklı sistematik

kültürel yetiştirme tarzlarını yaşarlar. Bu farklılıkları eşdeğerli olarak değerlendirmeyen bir toplum sisteminin kendisine “demokratik” demeye hakkı yoktur. Yerliler için olduğu kadar göçmenler için alternatif (radikal veya tutucu) çözüm olanakları olmalıdır. İsteyen Alman toplumuyla elinden geldiği kadar bütünleşebilirken, isteyen de kendi geleneklerine göre yaşayabilmelidir [Eriksen, 2001:12].

Göçmenler ve kimlik politikaları konusuna en ciddi eğilen ülke Almanya’dır. Bu ülkenin azınlık politikaları hem Almanya’nın iç ve dış siyaseti, hem de ülkedeki Türkiye kökenlilerin fazlalığından dolayı Türkiye açısından oldukça önemlidir. Konu derinlemesine incelendiğinde Almanya’nın konuya ilişkin izlediği politikaların çok demokratik ve çağdaş olmadığı anlaşılabilir.

Göçmen alan diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Almanya’nın göçmen politikasının çok farklı bir çizgide olduğu görülür. Almanya, “kendi Almanlarının yapmayacağı işlerde kullanmak üzere” [Rinaldi, 1999:25] göçmen alan bir ülkedir.

Bünyesinde birden fazla kültürü barındıran toplumlar temelde iki farklı birlikte yaşama modeli vardır. Bunlardan birincisi entegrasyon, ikincisi asimilasyondur. Entegrasyon farklı kültürlerin karşılıklı etkileşim içinde birlikte yaşamalarıdır. Asimilasyon ise azınlık kültürünün çoğunluk kültürü içinde eritilmesidir.

Almanlar için asimilasyon olmayan bir entegrasyon, bir tehdit olarak algılanmaktadır. Alman İçişleri Bakanı Otto Schily’nin 27 Haziran 2002’de Süddeutsche Zeitung adlı gazeteye verdiği röportaj Almanya’nın göçmenlere ve özellikle Türklere karşı politikalarını en açık ve dürüst biçimde ortaya koymaktadır. Bu röportajda Schily, “iki dilli bir Almanya istemiyorum”, “en iyi entegrasyon asimilasyondur”, "Almanya'da homojen bir Türk azınlık toplumu istemiyorum". gibi ifadeler kullanmıştır. Gazetecinin, "Kreuzberg'i (Berlin'deki Türk mahallesi) kaldıracak mısınız?" sorusuna Schily'nin şu şekilde cevap vermiştir: “Hayır. Kreuzberg homojen değildir, ancak bazı yerlerde etnik konsantrasyon yoğunudur, işte oralar tehlikeli olabilir, bunu değiştirmek gerekir". Şüphesiz, bu sözlerin birinci sıradaki hedefi, ülkedeki yabancılar içinde en yüksek nüfusa sahip Türklerdir. Schily, kendi görüşlerini ileri sürmekten öte, Almanya’nın

uzun yıllardır ülkedeki Türk nüfusuna yönelik sürdürdüğü politikanın özünü de ifade etmiştir. [Akgül&Sezal, 2002] Schily, etnik konsantrasyonun yoğun olduğu bölgeleri, “tehlike arzettiği gerekçesiyle kaldırmak” istediğini dile getirmiş, ancak “tehlike”nin ne olduğunu açıklamaktan çekinmiştir [Akgül&Sezal, 2002].

Almanya’daki Türkiye kökenliler ile ilgili literatür incelendiğinde, Almanya’daki Türkleri kendi içinde farklı gruplara ayıran ve bunlar arasında yapay sınırlar çizen bir çok yayınlara karşılaşılmaktadır. Daha da ötesi, Alman Devletinin bizzat bu tür çalışmaları teşvik ettiği bilinmektedir. Almanya’daki Türklerin üst kimliği Alman Türkleri (Deutsche Turken) olarak belirlenmekte ve bunun Sünnî, Alevî ve Kürt alt kimlik kategorilerinden oluştuğu savunulmaktadır [Mandel, 1989:27].

Almanya’daki varlıkları yarım asıra yaklaşan işgücü göçü orijinli göçmenler, 3. Kuşağı geride bırakıp, dördüncü kuşağa geçmeye başlamalarına rağmen hala “gastarbeiter” ya da “ausländer” olarak tanımlanabilmektedirler.

Kimi gece klüplerinin siyahları ve diğer yabancıları almaması, hatta Frankfurt’ta bir pub kapısındaki “Köpekler ve Türkler Giremez” (Kein Zutritt für Hunde und Türken) yazısı Türkler başta olmak üzere Almanya’daki göçmenlerin entegrasyon için hala çok uzun bir yollarının olduğunu göstermektedir.

Almanya, işgücü göçü ile gelenleri azınlık olarak kabul etmemektedir. Resmi ağızlar, Almanya’da yaşayan yabancıların azınlık kabul edilerek kendilerine etnik ve kültürel haklar verilmesi fikrini "çok kültürlü toplum felsefesine aykırı ırkçı bir düşünce" olarak değerlendirerek reddedip, bunun yerine Alman vatandaşlığını önermektedirler. Alman İçişleri Bakanı Otto Schily Alman devletinin kabul etmiş olduğu Sorblar, Frizyalılar ve Danimarkalılar gibi dil orijinli azınlıklar dışında başka bir azınlık grubu kabul etmeyeceğini söylemektedir [Akgül:2004].

Schilly Die Zeit gazetesinde yer alan bir röportajında “en iyi uyum şekli asimilasyondur. Türkler bizim kültür alanımızda büyümeli. Anadilleri Almanca olmalı” demektedir. Schilly, Almanya’da birinci dili Türkçe olan homojen bir azınlık oluşmasını

istemediğini açıkça dile getirmektedir [Can, 2002] [www.bianet.org/2002/08/29/12686.htm erişim: 2 Nisan 2004].

Ali Kılıçarslan, ATİB tarafından hazırlanan “Batı Avrupa Türkleri, F. Almanya’da 30. Yıl” isimli kitapta, Alman hükümetinin o tarihe kadar uyguladığı yabancılar politikasının üç hedefi olduğunu söylemektedir. Bunlar: “Almanya’da meşru şartlar altında yaşayan yabancıları intibak ettirmek: almanlaştırmak”, AB dışındaki ülkelere gelecek yeni yabancı sayısını sınırlamak ve durdurmak, son olarak da “geri dönüşü teşvik etmek, zorlamak” tır [ATİB, 1992:20].

Merkezi Köln’de bulunan Müslüman Kadınlar Eğitim ve Buluşma Merkezi (Begegnungs und Fortbildungszentrum Muslimischer Frauen e.V.) Başkanı Erika Theissen, Almanya’nın halihazırdaki kültür siyasetinin, asimilasyona giden bir aşama olarak gördüğü Alman kültürü öncülüğünde (leitkultur) bir çokkültürlülüktür [Sözen, 2004:143]. Theissen’e göre aslında Almanlar çokkültürlülüğe karşıdır. Fakat, Alman kültürünün hakim ve öncü olması şartıyla farklı kültürlerle müsamaha edebilmektedirler. Theissen, bilinç gelişmesi ve Alman kültürü dışındaki kültürlerin kendilerini ifade edebilmeleri için bunu bir şans olarak görmekte ve Türk sivil toplum kuruluşlarının bu şansını iyi değerlendirmeleri gerektiğini ifade etmektedir.

AABF Genel Sekereteri Seydi Koparan Almanya’nın izlediği göçmen politikasını şu şekilde ifade etmektedir: “Almanya kesinlikle yeni nesle sağlam bir Almanca öğretmek ana dillerini unutturmak. Şu an her ne kadar Türkler dikkat etmeye çalışsalar da birkaç kuşak sonra ırklar karışacak zaten. Bu şekliyle ortak dil Almanca olması gerekiyor. Resmi siyaset bunun üzerine. Dolayısıyla zamanla kendine has yeni bir kültür oturtuluyor. Örneğin birçok Türk artık Noel kutlamalarına, karnavallara katılıyor. Türkler de Hıristiyan Alemiyle birlikte 23-24 Aralık’ta İsa’nın göğe çıktığını düşünerek geri dönmesini bekliyorlar. Kutlamalarda evlerini ışıklandırıyorlar, çam ağacı satın alıyorlar. Böylece kendine has yeni bir nesil, yeni bir kültür oluşacak. Belki 100-200 yıl sonunda yeni nesile ad konulacak” [Koparan ile Mülakat].

2.5.1. Entegrasyon Siyaseti

Entegrasyon veya uyum, “kendiliğinden, serbest kültür teması ile” ortaya çıkar [Erkal, 1997:46]. Kendiliğinden meydana gelecek kültür değişimleri dışındaki, farklı dil, din, örf, adet, ideal ve ahlak anlayışına sahip toplumsal grupların benzeştirilmeye çalışılması, bu konuya ilişkin maksatlı politikalar yürütülmesi entegrasyon kavramı ile açıklanamaz.

Kültürel anlamda entegrasyon, göçmenlerle yerleşik toplumun birbirlerinin kültürlerine saygı göstererek ve hatta kültürel alışveriş, karşılıklı etkileşim ve iletişim yoluyla birbirinin sosyo-kültürel varlığını tümünden yoketmeden bir senteze ulaşma sürecidir [Canatan, 1990:59].

Canatan’a göre entegrasyonist politika, asimilasyonizm ile çokkültürlülük arasında orta bir yol izler. [Canatan, 1990:59] Goodman’a göre de, “azınlık grubun ana grupla arasındaki sosyal mesafeye dayanan özellikler ve hayat tarzının hakim gruba yudurulması” entegrasyon değil, asimilasyon politikasıdır [Erkal, 1997:46].

Almanya’daki yabancıların % 30’unu oluşturan Türkler, en büyük yabancı nüfus konumundadır. Dolayısıyla Alman devletinin yabancılara yönelik politikalarından en fazla etkilenen kesim de Türkler olmaktadır. Almanya’nın göçmen nüfusun yoğun olduğu diğer Avrupa ülkeleri olan İngiltere, Fransa veya Hollanda gibi ülkelerinden farklı olarak, “yabancılar tecrübesi” yoktur. Almanya dışındaki bu ülkeler, imparatorluk veya sömürge gücü olarak dünyadaki diğer bazı milletlerle karşılaşmışlar, aynı idare altında yaşamışlar, idare etmişler ve yüzleşmişlerdir. Yabancılara alışık olmayan Almanya ve Almanlar, kendileri dışındaki milletlere toleranslı davranmaktan uzaktırlar.

Bazı Alman araştırmacılar Türklerin kendi kültürlerinden uzaklaşıp, tamamen Alman Kültürünü benimseyemeyeceğini bunun için geçen sürenin önemli olmadığını iddia etmektedirler. Thomae-Venske Türklerin dini ve kültürel özellikleri bağlamında “farklılaşma” konusunda şunları söylemektedir: ikamet süresi herhangi bir önem taşımaz. Türkler, kendi çevrelerine kimseyi görmeyecek şekilde kapanırlar. Onlar, kendi

dünyalarında yaşarlar. Önemli olan buraya hangi değerlerle geldikleridir [Gümüş, 1996:244].

Devlet eliyle Almanya, Alman kültürü dışındaki kültürel özellikleri sistematik olarak “hakim kültür”e yaklaştırma çabası içindedir. Dolayısıyla Türklerdeki kültürel değişim ve Alman-Türk ilişkileri normal akış sürecine bırakılmamış, devlet politikaları ile yönlendirilmeye ve biçimlendirilmeye çalışılmıştır. Bu yönlendirmenin adı ne olursa olsun, kültürleşme sürecine yapılan bu müdahale ile göçmen azınlıkların özgün kültürlerinde Alman kültürüne aykırı duran özelliklerin bir an önce törpülenmesi amacı güdülmektedir.

Entegrasyon kültürlerin birbirinden etkilenmesi esasına dayanır. Türkler Almanlardan etkilenirken, Almanlar da Türklerden etkilenebilir. Nitekim Türk kültürü, güçlü ve özel yapısıyla Alman kültürünü zenginleştirmiş ve somut etkiler bırakmaya başlamıştır. Almanya dışındaki Almanların döner için, "bizim ulusal yemeğimiz" şeklinde konuşmaları da, Türk kültürünün etkisini göstermektedir.

İKMB Genel Sekreteri Erol Pürlü'ye göre, “Almanya entegrasyonu savunuyor ama bunun da tam bir tanımı yapılmış değil. Herkes istediği gibi anlıyor. Bizim anladığımız entegrasyon, yaşadığı ülkeye adapte olarak, kendi kimliğimiz ile yaşayabilmektir. Bunun için de eğitim ve Almanca'nın önemli olduğunu düşünüyoruz. CDU, entegrasyon yerine “Leitkultur” denilen bir politikayı savunuyor. Ama bu politika bizim tarafımızdan kabul görmediği gibi, Almanlar tarafından da eleştiriliyor.”

1990'lı yıllardan sonra Türk kültürünü Alman kültürü için bir tehdit olarak algılanmaya, Türk kültürü, işgalci kültür olarak görülmeye başlanmıştır. Bu yüzden yabancılara yönelik politikalarını sertleşmiş, saldırganlaşmıştır. Alman devleti, gelecek nesillerdeki Türkleri "Türk kökenli olduğunu hatırlayan Almanlar" olarak görmek istemektedir. ATİB Genel Başkanı Fikret Ekin “Bu toplumun asimile olmasını da kabul etmemiz mümkün değil. Bu konuda elimizden gelen herşeyi yapmaya kararlıyız. Asimilasyon ile entegrasyon kasten yanlış kullanılıyor. Hala ne Türkiye'deki ne de buradaki aydınların kafasında asimilasyon nedir, entegrasyon nedir netleşmiş değil. Ama Alman tarafı

entegrasyon isterken, asimilasyon istediğini çok net belirtiyor. Şu andaki İçişleri Bakanı bakan olduğunda yaptığı bir açıklamada, “benim için entegrasyon, asimilasyonun birinci basamağıdır” demişti. Hatta “Türklerin anadili Almanca olmalı” diyecek kadar işi ileri götürmüştü. Yabancılar Sorumlusu Fraubeck bir konuşmasında entegrasyon istediğini söylerken, “Türk annelerinin Almanca ninniler öğrenmesi gerektiğini” iddia etmişti. Demek ki bunların entegrasyondan anladıkları asimilasyon. Bizim asimilasyonu kabul etmemiz mümkün değil. Eğer entegrasyon uyum içinde birarada yaşamak ise, biz zaten bu konuda büyük gayret sarfediyoruz. İçinde yaşadığımız toplumun değerlerine ters düşecek herhangi birşeyi savunmamız sözkonusu değil. Biz insanımız kendi değerlerine sahip varlığını sürdürmeli diyoruz.” demektedir.

1970'lerden bu yana Alman devleti, ülkede yaşayan Türklerin siyasî, kültürel, toplumsal ve dini paydalar etrafında birleşebilmelerini engellemeye yönelik birçok süreci desteklemiştir. Türkler arasındaki sosyal ve kültürel çeşitlilikler, mezhep farklılıkları, çoğu zaman yapay ve uydurma biçimde teşvik edilmiş ve hatta derinleştirilmeye çalışılmıştır. Sağda olsun, solda olsun her türlü radikal hareketi destekleyen Almanya, Türkler arasında bir ayrışma unsuru olduğu ve farklılıkları derinleştirerek, ortak platformları zorlaştırdığı ölçüde çeşitli dernek ve kuruluşlar devlet tarafından teşvik edilmiş ve malî destek bulmuştur [Akgül:2004].

Türk toplumu içindeki ayrıştırma çabalarının derinleştirilmesi için Alman devleti, hem Cemalettin Kaplan'ı, hem de Alevileri destekleyebilmektedir. Kürt Aleviliği ile Türk Aleviliği ayrı ayrı örgütlenmeye teşvik edilmekte, hatta Alevilerin ayrı bir etnik azınlık oldukları bile iddia edilebilmektedir. [Akgül:2004]

Almanya, klasik "böl ve yönet politikası" uygularken 1990'lı yıllardan itibaren asimilasyon politikalarına ağırlık vermeye başlamıştır. Öncelikle Türkler için birinci derecede önemli olduğu düşünülen ulusal özelliklerinden biri olan İslâm dininin Almanlaştırılması hedeflenmiştir. Bunun için din derslerinin Almanca öğretilmesi yoluna gidilmiştir.

Asimilasyonun diğer bir aşamasını ise, Türk televizyon yayınlarının engellenmesi ve Türkçe gazetelerin Almanca çıkarılması planı oluşturmaktadır. Özellikle ikinci ve üçüncü kuşak Türkler, 1990'ların başına kadar Türkçeyi sadece aile içinde öğrenebilmekte ve Almanca-Türkçe bir dil geliştirebilmekte iken, Türk televizyon yayınlarının başlamasıyla bu durum sona ermiş, özellikle genç nesiller daha düzgün türkçe konuşabilme imkânına kavuşabilmişlerdir. Bunun üzerine Alman devleti, bütün yayınları kabloya indirmek ve çanak antenleri yasaklamak projesine girişmiştir. Hâlen birçok evsahibi, Türk kiracılarının çanak anten taktırmalarına izin vermemektedir [Akgül:2004].

Türkiye üzerinde yeni azınlıkların dilleri ile birlikte tanınması için baskı yapan Almanya'nın İçişleri Bakanı, "iki dilli bir ülkede yaşamak istemiyorum, yabancıların anadili Almanca olmalıdır" diyebilmekte ve birden fazla dilin birlikte yanyana kullanılmasının beraberinde gerginlik ve çatışma getireceğini söyleyebilmektedir [Akgül:2004].

2.5.2. Çokkültürlülük/ Kültürlerarası Karşılama Siyaseti

Batı toplumlarını azınlık-çoğunluk ilişkileri ekseninde karakterize etmek üzere kullanılan kavramların başında "kültürel çoğulculuk", "çokkültürlülük", "multi-etnik toplum" gibi nitelermeler gelmektedir [Canatan, 1995:176]. Kültürel çoğulculuk veya çokkültürlülük farklı sosyal kültürlerin birarada çatışmadan yaşadığı bir toplum tipini ifade etmekte kullanılır.

Önceleri pek sorun olarak görülmezken, 1980'lerden itibaren yabancıların uyum sağlaması, etnik kökenleri, toplumsal sorunları, yaşam biçimleri artık tüm Almanların konuştuğu ve kafa yorduğu bir hadise haline gelmişti. O güne kadar Alman toplumu içinde kendi kültürleriyle varolmak gibi bir iddiası olmayan göçmenler, artık "farklılıklarıyla yeniden konumlanmak" talebinde bulunmaya başladılar [Karakuş, 2001:38]. Çokkültürlülük diye kavramsallaştırılan bu konumlandırma farklı etnik

kökene, dine, dile ve ırka bağlı kültürlerin kimliklerini taşıyan insanların birlikte yaşamasını, farklı kültürlerin biraradlığını öngörmektedir.

Pollock'a göre göç ve diaspora ekseninde çokkültürlülüğün genel epistemolojisi, "homojenleştirilmiş evrensellik" ve "gettolaştırılmış tikellikler" arasında kurulur [Aktaran; Sözen, 2004:88].

Çokkültürlülük veya "kültürlerarası karşılama" ulus devletinin etnik gruplara yönelik bir kimlik siyaseti olarak değerlendirilebilir. Etnik siyasetler, hakim siyasetlerin otoritesi dışında gelişme gösteremezler. Hakim siyaset, bir ülkedeki resmi dili, takvimi, tatil günlerini belirler, bunlar dışındaki etnik dil ve önemli günler ancak gayri resmi bir şekilde işlenebilir [Sözen, 2004:132]. Sözen'e göre etnik grupların gündelik hayatta karşılığını bulmayan ideolojilerinin başarılı olma şansı yoktur. Hakim kültür, gerçekten "kültürlerarası karşılama" siyaseti güdüyorsa, etnik kültürlerin gündelik hayata ilişkin unsurlarını eğitimle ve kitle iletişim araçlarıyla aktarılmasını üstlenmelidir. Farklı kültürlerin tanınması ve Almanya'nın istediği seviyeye gelebilmesi için, hakim kültüre sahip Almanların, komşuluk, arkadaşlık, azınlıklar ile yakınlık kurma gibi yüzyüze iletişimin farklı boyutlarını ideolojilerinin bir parçası durumuna getirmeleri gerekmektedir [Sözen, 2004:136].

Felsefi olarak çokkültürlülük, ırka dayalı görüşlerden kültürel görüşlere geçişle, sosyolojik olarak yabancı ya da göçmen olmaktan yerliliğe geçişle, kültürel olarak da Avrupalı monokültürlerin sonu teziyle kurgulanır [Sözen, 2004:89]. Sözen'in ifadelerinden farklı olarak Van Amersfoort, göçmenlerin Batı Avrupa'ya gelişinden önce de Batı'da kültürel çoğulculuğun bir vakıa olduğunu iddia eder [Canatan, 1995:176].

1980'lerin başında gündeme gelen ve 1990'ların başından bu yana belirleyici olan küreselleşme ideolojisi, çok kültürlülük, demokrasi, ayrımcılığın önlenmesi, azınlıkların korunması ve etnik merkezli insan haklarını Batıdan hareketle bütün dünyada yükselen değerler olarak karşımıza çıkarmaktadır. Özellikle 1990'lardan bu yana anılan konular

uluslararası ve iç politikanın merkezine oturmuş, çeşitli siyasi amaçların araçları olarak da kullanılabilir hâle gelmiştir.

Avrupa Birliği son 10 yıldır kendisini evrensel değerleri paylaşan çokkültürlü bir toplum olarak tanımlamaktadır. Bu süreçte çokkültürlülük, Avrupa Birliği normları ile birlikte Batıdaki demokrasi tartışmalarıyla şekillenen hukuki bir paradigma olmuştur [Zemni, 2002:158]. Avrupa Birliği'nin bir parçası olan Almanya ise bu söylem ve politikadan oldukça uzaktır. Kendi sloganlarıyla "Almanya bir erime potası değildir". "Almanya, hiç bir zaman farklı grupların eridiği bir pota olmamıştır."

2.5.3. Leitkultur / Öncü Kültür Siyaseti

Leitkultur, çok etnikli ve çok kültürlü toplumlarda egemen kültür iddiasıyla ortaya atılmış, farklı kültür ve etnik yapılara hayat hakkı tanımayan, farklılıklara savaş açan bir yaklaşımdır. Leitkultur veya öncü kültür yaklaşımı, çokkültürlü toplum kavramına açıktan bir karşı çıkıştır.

Almanca "leiten" kelimesi "jemanden führen", yani "rehber kültür, öncü kültür" demektir. Bir başka sözlüğe göre kelime "birinin gitmesini sağlamak", "geçit vermek", "dışarıdan gelen enerjiyi almak ve iletmek" anlamındaki "laidian" kelimesinden gelmektedir [www.alamancilar.de/kultur-gesellschaft/ leitkultur-t.html, Erişim: 20.02.2004]

Milletleri, dinleri, kültürleri ve insanları alt yada üst olarak sınıflandıran, göçmenlerin haklarını reddeden, onların farklılığına saygı duymayan, tahammül edemeyen leitkultur politikası, entegrasyon, uyum adı altında göçmenlerin Alman kültürü potası içinde eritilmesini ve asimilasyonunu savunmak anlamına gelmektedir. Göçmenlerin din, kültür, vicdan ve kimliğini belirleme özgürlüğüne karşı çıkmak anlamına gelen "Öncü Alman kültürü" dayatması, evrensel insan hakları normlarına da aykırıdır.

Hıristiyan Demokrat CDU'nun parlamento grup başkanı Friedrich Merz, Federal Almanya'da yaşayan ve Cermen kökenden gelmeyen insanların Türkçe'ye "ana kültür", "öncü kültür" veya "referans kültür" diye tercüme edilebilecek "Leitkultur"e uyum sağlaması gerektiğini söylemiştir [Hadi Uluengin, Sarımsaklı Kültür, Hürriyet, 11.04.2000].

Leitkultur'ün kökenleri "Alman öncü kültür" politikası" olarak Bismarck'tan, yani 1960'lardan sonra gelişmeye başlayan, bilimsel kuramlarla ideolojileri birbirine yaklaştıran, çağdaş burjuva kültür anlayışına kadar uzanmaktadır. "Tek bir Avrupa Kültürü"nü ön plana çıkararak, üçüncü dünyaya karşı ideolojik bir hegemonya iddiasındaki bu anlayış, ülkelerin kendi içinde azınlıkları ve farklı kültürleri yok sayma, inkar etme, toplumsal eşitliklerine karşı çıkma biçimlerinde kendisini göstermektedir [Bilgin, 2000].

Yıllardan beri izlenen Almanya'nın bir göç ülkesi olmadığı yönündeki tezinden vaz geçilirken, bu defada ülkedeki göçmenlere "öncü kültür" adı altında Alman kültürü dayatılmaktadır. Özellikle Alman ana muhalefet partisi CDU, egemen kültür ideolojisini bir parti politikası olarak benimsemiş, çokkültürlülüğe açıkça tavır alarak ırkçılığa uzanan bir siyasi çizgiye doğru kaymaktadır. Tezleri ve yaklaşımları toplumda yankı bulan, sağın öncüsü durumundaki bu parti, çok büyük bir kitleyi yönlendirme ve etkileme gücüne sahiptir. Böylesine güçlü bir partinin göçmenler sorununda gerici ve ırkçı bir ideolojik tutum içinde olması, birlikte uyum içinde yaşamayı ve entegrasyonu tehdit edici bir unsurdur.

Gürsel Köksal'ın 7 Aralık 2001 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ndeki iddiası'na göre, "Leitkultur" kavramının "babası" olduğunu iddia eden Bassam Tibi, Osmanlı ve Türkiye'de "sivil toplum yokluğundan" yakınıp, "Avrupa'nın kendi kimliğini savunma hakkından" ve Türklerin "Avrupa İslamı'nı" seçmeleri gerektiğinden bahsetmektedir [Cumhuriyet, 7 Aralık 2001-<http://www.cumhuriyet-hafta.de/arsiv/fisilti071201.htm> Erişim: 18.02.2004].

Yürürlükte olan Yabancılar Yasası, yeni Vatandaşlık Yasası birçok yönüyle çok kültürlü toplum ve göçmenlerin politik eşitliğinin sağlanması ilkesine aykırı olması CDU'yu böyle bir görüşle ortaya çıkmaya cesaretlendirmektedir. Alman ve Alman olmayanların eşitsizliği her alanda göçmenlerin karşısına çıkmaktadır.

Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu(AABF)'nin resmi web sayfası'nda "Yönlendirici Kültür değil Diyalog Kültürü Gerek" başlığı ile yayımlanan bir makalede Almanya'nın leitkultur politikası eleştirilmektedir. AABF'na göre bu tartışmanın, "diyalog ve birlikte yaşama alanında gerçekleştirilmesi gereken reformları ve projeleri engellemek ve gündemi belirlemek" için ortaya atılmıştır. AABF'na göre "sadece Alman kültürünü yönlendirici kültür olarak zorlamak, Almanya'da var olan çok kültürlü zenginliği reddetmek, yok etmek ve yerine tekçi anlayışı yerleştirmek yani; sonuçta faşizme hizmet etmek" demektir.

2.6. Türklerin Siyaset ve Stratejileri

Almanya'da üçüncü kuşağa ulaşan Türkler'de her kuşağa karşılık gelen bir kimlik stratejisi vardır. Birinci kuşak Türkler'de göçmen kimliği, ikinci kuşak Türkler'de azınlık kimliği, üçüncü kuşak Türkler'de ise diasporik kimlik stratejisi hakimdir.

2.6.1. Göçmen Stratejisi

Göçmen stratejisi, hep "geri dönme" miti ile beslenmiştir. Türkler, Almanya'ya gelmeye başladıkları 1961 yılından, işçi alımlarının durdurulup aile birleşmelerinin başladığı 1973'e kadar, hep geri dönmeyi düşünmüşler, kalıcı olduklarını inanmak istememişlerdir.

Göçmen stratejisi, Türk işçilerin "heim"lerde yaşadığı, Almanlar'ın onları misafir işçi, kendilerinin ise "gurbetçi" diye niteledikleri, "biraz para biriktirip geri dönmenin" düşünüldüğü göçün ilk yıllarında ortaya çıkmıştır. O yıllarda "bir gün geri dönme

umudu”, maruz kalınan ırkçılığa, haksızlıklara, yabancı düşmanlığına ve gurbet acısına önemli bir kalkan olmuştur. Etnik kimliklerin savunma amaçlı kullanıldığı bu strateji, siyasi içerikten yoksundur [Kaya, 2000:52].

Göçmen stratejisi döneminde Türkler Alman kamusal alanında pek fazla görünmemişlerdir. Almanya’ya gelişten yaklaşık 15 yıl sonra dernekleşme faaliyetleri başlamıştır. 1970’lerin başlarında bazı sendikal hareketler olmakla birlikte bunlar siyasal bir örgütlenme için gerekli altyapıya sahip değildiler. 1970’li yılların sonlarına doğru İslami, milliyetçi, muhafazakar ve sol örgütlenmeler ortaya çıkmaya başlamıştır.

2.6.2. Azınlık Stratejisi

Sosyolojik açıdan azınlık kavramı, belirli bir topluluk içinde sayısal bakımdan azınlık oluşturan, başat olmayan ve çoğunluktan farklı niteliklere sahip olan grubu ifade eder.

Almanya’da muhafazakarların iktidara geldiği 1982 yılından itibaren yabancılara karşı dışlayıcı politikalar hız kazanmıştır. 1983’de yabancılara ülkelerine dönüşlerini özendirici yasalar çıkarılmış, göçmenler asimile olmak veya ülkelerine dönmek arasında tercih yapmaya zorlanmışlardır. Bu baskılar Türklerin daha politik tavırlar almalarına, artık Almanya’da kalıcı olmalarından kaynaklanan sorunların aşılması için örgütlü olarak mücadele etmelerine ve en önemlisi “azınlık” hakları elde etmek üzere çalışmaya başlamalarına neden olmuştur.

1980’lerin başından itibaren Almanya’da iktidarda olan Kohl hükümeti Alman milliyetçiliğini önceleyen ve Alman kültürünü azınlıkları ve göçmenleri asimile etmeye yönelik politikalar izlemiştir. Kohl döneminde azınlıklar “entegrasyon” adı altında “asimile olmak” veya “geri dönmek” arasında bir tercihe zorlanmıştır. Bu politika etnik ve siyasal bazlı Türk örgütlenmelerini ve “Azınlık Stratejisi”ni doğurmuştur [Kaya, 2000:53].

Azınlık stratejisinin ardından Türk dernekleri Türkiye'ye yönelik faaliyetler yerine, kalıcılığı esas alan ve Almanya'daki Türklere yönelik siyasi çalışmalar yapmaya ağırlık vermeye başlamışlardır. 1980'lerden itibaren tüm Almanya hatta diğer Avrupa ülkelerini de kapsayacak düzeyde etnik, dini, siyasi ve kültürel dernekler ortaya çıkmaya başlamış, ulusal hatta uluslar arası bir dayanışma ağı kurulmuştur.

1950 Birleşmiş Milletler Genel Sekreterlik Bildirisi'nde Azınlık, kendine özgü nitelikleri olan, devlete egemen olan kesimlerden farklılaşan bir ulusal kimliğe veya ulus olma niteliklerinden bir kısmına sahip bir topluluktur [Preece, 2001:38].

Azınlıklar zorunlu azınlıklar ve iradi azınlıklar olarak gruplanabilir. Bu iki gruba uygulanabilecek azınlık kimliğinin korunmasına ve geliştirilmesine yönelik eğitim, dil ve kültür özgürlüğü için yapılacak yasal düzenlemeler farklıdır. Zorunlu azınlıklar kavramı, ortak bir siyasi kimlikle ayırt edilebilen, farklı etnik-kültürel özellikler sergileyen yurttaşlar topluluğudur. Macaristan kökenli Amerikalılar veya Romanya kökenli Amerikalılar gibi. İradi azınlıklar kavramı ise, kendisini ve muhtemelen içinde yaşadığı devleti açık etnik ulusal kavramlarla ifade eden bir etnik kültürel grubu ifade eder. Macar azınlık, Romen azınlık gibi [Preece, 2001:38].

Bu açıklamalar ışığında azınlık kavramı: Bir devletin nüfusu içinde sayıca azınlıkta kalan, yönetici konumlarda olmayan, tarihsel olarak söz konusu devletin topraklarının belirli bir bölümünü işgal eden, devletin uyrukları kabul edilen bireyleri nüfusun geri kalan kesimlerinden farklı etnik, dini, dilsel veya kültürel özelliklere sahip ve kendi kültürlerini, geleneklerini, din ve dillerini korumaya yönelik gizli veya açık dayanışma sergileyen bir toplumsal gruptur [Preece, 2001:39].

Göçmenler, yabancı işçiler ve sığınmacılar bu tanımın dışında tutulmaktadır. Bu gruplardan hiçbiri 1990-1995 dönemlerinde AGİT ve Avrupa Konseyi belgelerinde azınlık sınıflandırması içinde yer almamıştır. Çünkü siyasi bağımsızlık talepleri meşru kabul edilemez [Preece, 2001:39].

Azınlıklar, nihai hedefleri olan “kendi devletlerini kurma”da başarısız olmuş ve dolayısıyla başka bir devletin sınırları içinde yaşamaya mahkum edilmiş etnik-ulusal gruplardır [Preece, 2001:40].

Alman İçişleri Bakanı Schily Süddeutsche Zeitung gazetesine verdiği demeçte, “Alman Devletinin kabul etmiş olduğu Sorblar, Frizyalılar ve Danimarkalılar gibi dilsel azınlıklar dışında başka bir azınlık grubu kabul etmeyeceğini” söylemektedir. Almanya, azınlıkların korunması ile ilgili maddelerin anayasaya konulması reddetmiş, Schily de bunun aynen korunacağını söylemiştir [Süddeutsche Zeitung, 27 Haziran 2002].

II. Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana, özellikle de Soğuk Savaş sonrası dönemde çeşitli nedenlerle bir ülkeden diğerine geçen gruplar da gittikleri yerlerde yeni azınlıklar oluşturmuşlardır. Çalışmak için gönüllü olarak göç eden ve ev sahibi ülkeye yerleşen Almanya'daki Türkler de bu türden bir azınlık grubu oluşturmaktadır.

Azınlıklar konusunda yapılmış en önemli hukuki tanım BM İnsan Hakları Komisyonunun Ayrımcılığın nlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu özel raportörü Capotorti'nin 1978'de önerdiği tanımıdır. Bu tanım o tarihten itibaren yapılan antlaşmalarda ortaya konulan tanımların da temelini oluşturmaktadır. Capotorti'ye göre azınlık, “Bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak az olan, egemen konumda bulunmayan, -o devletin vatandaşı olan- yeleri nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa bir dayanışma duygusu gösteren gruptur” [Capotorti, 1979:568]. Bu tanım 5 ana öğeye dayanmaktadır: Farklılık: azınlığın soy, dil, din, gelenekler gibi çoğunluktan çeşitli bakımlardan farklı olması; Sayı: grubun farklı özellikleri koruyacak belirli bir sayıda olması; Başatlık: Grubun o toplumda başat olmaması; Vatandaşlık: bir devletteki azınlıkların yine o devletin uyruğu olması ve azınlık bilinci: grubun özel niteliklerini ve geleneklerini korumaya istekli olması [Akgül& Sezal, 2002].

İkinci kuşak gençlerin elde edebilecekleri en iyi pozisyon etnik bir azınlık oldukları bilincine ulaşmalarıdır. Bu bilinçle Türk gençleri azınlık haklarını kazandıracak

stratejilere yönelmiştir. Bu strateji de mutlaka bir politik bilinci, pratik organizasyonları ve mücadeleyi gerektirmektedir [Özyurt&Doğan, 2002:22].

Kadir Turan'ın "Almanya'daki İkinci Kuşak Türkler'in Sosyalleşmesi ve Kültür Değişmesi" isimli doktora çalışmasında ifade edildiği gibi, ikinci kuşağın içine düştüğü en büyük sıkıntı, Türk toplumu olarak Almanya'daki varlıklarını tanıyamamalarıdır. İkinci kuşak, "kimsiniz, ne istiyorsunuz?" sorularının cevapları bulmak, onurunu zedelemeyen, soru sorma, hak talep etme, haksızlığa karşı çıkma konularında kendisini tanımlamak zorundadır. Gençler "azınlık bilinci" ve "kölelik teslimiyeti" arasında gidip gelen "sarkaç" durumundadır. Bu kuşak iyi politize edilebilirse azınlık bilinci geliştirebilir, fiili bir azınlık ortaya çıkabilirdi [Özyurt&Doğan, 2002:22].

Kendisi ile yaptığımız mülakatta, ATİB Genel Başkanı Fikret Ekin, Türklerin Almanya'da şu an için göçmen olarak yaşadıklarını ve ileride azınlık hakkını almak istediklerini ifade etmektedir. Ekin'e göre, "Bir yerde göç varsa, bir süre sonra orada azınlık ortaya çıkacak demektir. Ve azınlık ortaya çıkmıştır. Bugünkü modern sosyolojinin bir yerde göç yaşanmışsa üç farklı durum ortaya çıkabilir diyor: ya geriye dönülür, ya kalınır ve ikinci sınıf vatandaş olarak yaşanır veya asimile olunur. Biz üçüne de talip değiliz" [Ekin ile Mülakat].

AABF Genel Sekreteri Seydi Koparan da Almanya'nın Türklerin gettolaşmasını, biraraya gelmesini, bir kimlik oluşturmasını ve bu kimliğin devamını ve azınlık haklarını elde etmesini istemediklerini söylemektedir. Koparan'a göre: "Almanya gettolara kesinlikle karşıdır. Örneğin Amerika'da China Town vardır. Fransız azınlık vardır Kanada'da. Böyle bir azınlığın oluşması istemiyor Almanya. ... Bunlar azınlık olarak tanınmış oldukları için belli hakları var. Bunlar gibi bir zümre daha oluşturup bazı haklar vermek istemiyorlar. Eskiden üstü kapalı olarak söylerken, artık bunu açık açık ifade ediyorlar. Böyle bir azınlık oluştuğunda resmi dairelere eleman kota koymak zorunda olacak. Örneğin bu şehirde Türk azınlıktan şu kadar insan yaşıyorsa, idarede de şu kadar Türk memur çalıştırması gerekecek. Kesinlikle bunun önünü almak istiyorlar ve buna yönelik çalışmaları var" [Koparan ile Mülakat].

2.6.3. Diaspora Stratejisi

Yunanca bir kavram olan diaspora, yayılmak ve dağılmak gibi anlamlara gelmektedir. Klasik anlamda diaspora, zorunlu göç ile ortaya çıkmış, içinde yaşadıkları toplum ile aralarında her zaman kültürel sınırlar koyan “azınlık” gruplarını ifade etmekte kullanılır. Modern diasporalar ise işgücü göçü gibi gönüllü göçler ile ortaya çıkmıştır [Kaya, 2000:61].

Ayhan Kaya'ya göre Almanya'daki Türkler arasında son yıllarda “modern diaspora stratejisi” denebilecek bir strateji ortaya çıkmaya başlamıştır [Kaya, 2000:60]. Kaya'ya göre diasporada yaşayan Türk bireyler, kültürel olarak sürekli Türkiye'den beslenerek, Alman devletinin bir nesnesi olmaktan çıkmaktadırlar. Sürekli izlenen Türk televizyonları, okunan gazeteler, internet sayfaları, kolay ve ucuz telefon görüşmeleri, elektronik mektuplarla Türkiye ile sürekli irtibat halinde olan Türkler, yaşadıkları diasporada kendi kültürel ve sosyal adacıklarını oluşturabilmektedirler.

Almanya'nın son yıllarda izlemeye başladığı “leitkultur” stratejisi, Türkler arasındaki işsizlik ve hayat koşullarının zorluğu, zaman zaman yükselen ırkçı saldırılar Türkleri kendi kültür adacıklarına ve diaspora stratejisine itmiştir. Küreselleşmenin getirdiği iletişim kolaylığı da bu stratejinin kolayca yerleşmesine ve gelişmesine neden olmuştur.

3. ALMANYA'DAKİ TÜRK DERNEKLERİ ÇATI ÖRGÜTLERİ

3.1. Genel Olarak Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil Toplum Kuruluşlarının genel olarak ortaya çıkış şartları ve işlevlerini ortaya koymak çalışmanın önemini kavranması açısından faydalı olacaktır. Sivil Toplum Kuruluşları, işbölümünü tamamlamış, siyasal katılımın yüksek olduğu, endüstrileşmiş toplumların ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'den Almanya'ya olan işgücü göçü, hem göçen Türkler, hem de Alman toplumu açısından yeni toplumsal ilişkileri ortaya çıkarmış, önemli bir sosyal hareketlilik doğurmuştur. Sosyal hareketlilik, geleneksel yaşama düzeyinden modern yaşama düzeyine yönelmiş toplumların nüfuslarının önemli bir kısmında beliren geniş kapsamlı değişme sürecini ifade eder [Yücekök, 1972: 14]. Bu kavram üretim ilişkilerindeki değişiklikleri, göçlerle meydana gelen değişiklikleri, kurumlardaki, rollerdeki, davranışlardaki, ihtiyaçlardaki ve geleneklerdeki değişiklikleri kapsar. Bu değişiklik sonucu eski toplumsal, siyasal, psikolojik, ekonomik, bağlılıklar yıkılır ve toplum yeni toplumsal davranış kalıplarını benimsemeye başlar. Toplumsal hareketlilik beraberinde geniş bir "siyasallaşmış" vatandaş topluluğu getirir. Bu topluluğun hacmi büyüdükçe siyasal kurumların ve işlemlerin değişmesi için gittikçe büyüyen bir baskı başlar. Bunun diğer bir sonucu olarak da siyasal sürece yönünü veren insan ihtiyaçlarında bir değişiklik olur. Bu değişiklik siyasal süreci de etkileyip değiştirmektedir. İnsanların ilgileri mahalli bölgelerden ulusal düzeye çıktıkça, eski örf, adet ve geleneklerini terk edip mesleklerinde ve yaşadıkları yerlerde değişmeler meydana gelince ihtiyaçlarında da belirgin bir değişme meydana gelmektedir. Toplum gelişip değiştikçe, kişi toplum içinde giderek önemini kaybetmekte, devasa kuruluşlar ve fabrikalar, büyük şehirler ve resmi ilişkiler, ulaşılması zor siyasal yapı karşısında küçülmektedir. Böyle bir ortam doğal olarak örgütlenmeleri, Sivil Toplum Kuruluşlarını ortaya çıkarmaktadır.

İş bölümünün tamamlandığı, dolayısıyla çıkar türlerinin çoğaldığı toplumda insanlar eş görüşlere ve eş çıkarılara sahip insanlarla bir arada olmak istemektedirler. Çünkü toplumda yalnızca sosyal, siyasal ve ekonomik örgütler, unsurlar ile birlikte, kişinin

uğraşmak zorunda kaldığı problemler de büyümüşür. Toplumsal koşulların yarattığı zorunluluk sonucu Sivil Toplum Kuruluşları kurulmaya başlamıştır. Kişi, çıkarlarının ve görüşlerinin paylaşıldığı bu kurumlar sayesinde, o devasa toplum karşısında bir cüce değildir. Artık kendi çıkarları doğrultusunda başka kuruluşlara, örgütlere baskı yapabilecek, siyasal, sosyal ve ekonomik yaşantısına yön veren kararları ve unsurları etkileyebilecek bir duruma gelebilmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşları ile birlikte siyasal ve sosyal yapıda değişimler olmakta, devletin ve diğer bir kaç kuruluşun dışında kişinin bağıllık duyacağı bir çok örgüt ortaya çıkmaktadır. Artık iktidar savaşları bu gruplar aracılığı ile verilmekte ve paylaşılan bir siyasi yapı ve çoğulcu bir toplum düzeyine geçilmektedir. Sivil Toplum Kuruluşları modernleşmiş, gelişmiş ve parçalanmış bir toplumun ürünü olarak, toplumsal sistemin bünyesinden doğan bir tepki olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tepki toplumdaki gelişmeleri yabancı ve erişilmez kılan sosyal, siyasal ve ekonomik yapıya karşıdır. Sivil Toplum Kuruluşları toplumdaki ilgileri, tepkileri ve gelişmeleri üst yapıya taşırlar [Yücekök, 1972: 16].

1960'lı yıllarla başlayan işgücü göçü 1973 yılında resmen durdurulmuş olmasına rağmen, aile birleştirilmesi ve Almanya'da doğanlarla birlikte bu ülkede önemli bir Türk nüfusu ortaya çıkarmıştır. "Sılaya dönüş" özlem ve istekleri de yerini yavaş yavaş "kalcılığa" bırakmıştır. Türkiye'den gelenler bir yana, özellikle Almanya'da doğanların kendi kültür ve değerlerinden farklı bir ortamda büyümeye başlamaları, onların özellikle sosyal ihtiyaçları Türkleri sivil toplum kuruluşlarını kurmaya ve yaygınlaştırmaya zorlamıştır.

İlk dönemlerde ortaya çıkan sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'deki siyasi görüşlerin birer uzantıları olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bir ihtiyaca binaen ortaya çıkmış olan dernekler, sorunlarının çözüm metotlarını Türkiye eksenli düşünmeye başlamışlardır. Bu anlayış 1990'ların ortalarına kadar devam etmiştir. Son 10 yıldır ise Avrupa'daki Türkler kendi sorunlarını Türkiye'den bağımsız, kendi gerçekleri ışığında çözmeye yolunu tercih etmektedirler.

Almanya'ya ilk gidenlerin yarısından fazlasının kırsal kesimden olduğu ve göçün ilk başladığı yıllardaki Türkiye şartları düşünülürse sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasının hem gecikme sebebi, hem zorunluluğu daha iyi anlaşılabilir. Birkaç gün gibi bir sürede, tarım toplumundan çıkıp, sanayi toplumuna giren Türk işçileri tabir yerinde ise 'sudan çıkmış balık'a dönmüşlerdir. Türk işçileri toplumsal dayanışmanın had safhada olduğu, herkesin birbirini tanıdığı, paylaştığı, resmi kurumlarla yüzleşmediği bir yapıdan kopup, hakkında hiçbir fikri olmadığı, dilini bilmediği, yeni bir toplumun ve yeni bir üretim sürecinin içinde kendini bulmuştur.

3.2. Almanya'daki Türk Derneklerinin Ortaya Çıkışı

Federal Almanya Hükümeti'nin hazırladığı "Uyum ve İslam" raporuna göre Almanya'daki ilk Müslüman örgütlenmeler 1920'li yıllarda başlamıştır. 1922'de, 41 ülkeden Müslümanlar "Berlin İslam Toplumu"nu kurmuşlar, yine 1920'li yıllarda Müslümanların çoğunluğu tarafından tanınmayan Ahmediye hareketi Almanya'da cemiyetleşmiştir. 1924 yılında, Berlin-Wilmersdorf'ta bir cami yaparak İslami cemaatlerin ilklerinden sayılmışlardır. Her ikisi de uzun süre kalıcı olmayan "Berlin İslam Enstitüsü" (1927) ve "İslam Dünya Kongresi"nin şubesi (1932) oluşturulmuştur. "İslam Dünya Kongresi" Alman İmparatorluğu'nda yaklaşık bin kadar Müslümanı temsilen çatı örgütü olarak çalışmıştır. Bütün İslami kuruluşlar 2. Dünya Savaşı sırasında faaliyetlerini durdurmuş ve çoğu savaş sonrasında feshedilmiştir. 1950'li yıllardan sonra yeniden İslami örgütlenmeler ortaya çıkmaya başlamıştır.

"Uyum ve İslam" raporunun İslam Arşivi Merkez Enstitüsü'ne dayanarak verdiği bilgiye göre, Almanya'daki Müslümanların yüzde 10'unun örgütlü oldukları tahmin edilmektedir.

1960'lı yıllara kadar Almanya'daki Türklerin ve diğer Müslümanların nüfusları çok azdı. Üstelik bu tarihe kadar Almanya'da kalmaya karar vermiş Müslümanların çoğu "meslek sahibi ve seçkin insanlardı" [Steinbach, 2000:14].

Türkiye’den yurtdışına düzenli işgücü gönderilmesi Federal Almanya ile 30 Ekim 1961 tarihinde varılan bir mutabakat ile başlamıştır. Yıl sonuna kadar Almanya’ya giden işçilerin sayısı 7 bin kişiyi bulurken, 1963’te 27.500’e, 1973’e gelindiğinde ise 615.827’ye çıkmıştır. Kitlesele işgücü göçünün başlamasıyla, Almanya toplumu Türkler ve Türk kültürü ile daha yakından tanışmaya başlarken, Türkler de ortak ihtiyaçları ve sorunları için barındıkları “heim”lerdeki çay sohbetleriyle ilk örgütlenmeler başlamıştır.

TABLO 8: Türk Çatı Örgütlerinin Kuruluş yılı, bağlı dernek ve üye sayıları

	Kuruluş Yılı	Dernek Sayısı	Üye Sayısı
AABF	1991	96	20.000
AADDF	1994	28	6.000
ABAF	1999	63	10.000
ATİB	1987	127	10.000
DİTİB	1985	863	110.000
İKMB	1973	300	20.000
IGMG	1974	2137	87.000
ATKDB	1994	47	3.000
ADÜTDF	1978	200	26.000

Türkler güney Avrupa’dan gelen diğer göçmenler gibi ibadet edebilecekleri mekanlara sahip değildiler. Günlük hayatlarındaki İslam’a bir çerçeve oluşturabilmek, daha önemlisi bayram ve Cuma namazlarını toplu olarak kılabilmek için örgütlenmeye ve ibadet mekanları oluşturulmaya başlandı.

Türk işçileri göçün ilk yıllarında fabrikalarda ya da fabrika yakınlarında “heim” denilen yurtlarda kalıyorlardı. Nermin Abadan Unat’a göre birinci kuşak Türkler yurtlarda kendileri için namaz kılacak odalar ayrılması talebinde bulundular. İlk cami derneklerinin temelleri heimlerdeki namaz kılmak için ayrılan bu odalarda atıldı. Bunlara “arka avlu camileri” (hinterhofmoscheen) adı verildi [Abadan-Unat, 2002:229].

1963'te babası Almanya'ya gelen Darmstad Türk İslam Derneği Başkanı Abdurrahman Şahin, dernek kurma sebeplerini şu şekilde ifade etmektedir: “Biz bu derneği Türkiye'den gurbete gelmiş olan insanlarımızı birarada tutmak, çocuklarımızı kendi kültürel değerlerimize uygun olarak yetiştirebilmek için kurduk. Devlet işçilerini gurbete gönderdi ama ondan sonra hiç bir şekilde ilgilenmedi. Burada insanlarımızın kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması noktasında Türk Devleti destek vermedi. Buradaki insanların dini ihtiyaçlarını karşılamak üzere din görevlisi filan göndermedi. Buradaki insanlar da dernekleşme yoluna giderek kendi başlarının çaresine bakmaya çalıştılar. Ben şahsen çocuklarımı Türk İslam kültürü üzerine yetiştirebilmek için elimden gelen gayreti göstermeye çalışıyorum. Bu yüzden Türkiye gezilerine çocuklarımı yolluyorum. Yine bu sebepten oğlumu 20 yaşında hacca gönderdim” [Şahin ile Mülakat].

1974 yılında mimarlık eğitimi almak üzere Almanya'ya giden birinci kuşaktan Harun Cereci, Abadan'dan farklı olarak “ilk gelen Türk işçileri için Almanlar heim'lerde namaz kılacak yerler ayarlamışlardı. Ancak kırsal kesimlerden gelen işçiler buralara masalar koyarak kağıt oynamayı tercih ettiler” demektedir. Cereci'ye göre 1970'lere kadar Almanlar, işgücü ithal ettiği ülkelerin geleneklerine saygılı davranmakta, ilk gelen Türkler'i de geleneklerine ve dinlerine bağlı kimseler kabul ettiklerini söylemektedir. Cereci, “ben dini, namazı, orucu Kapıkule'den geçerken bıraktım” diyen birinci kuşak Türk işçilerinin daha sonra “kafasının dank ettiğini”, tekrar örf ve adetlerine, dinlerine döndüklerini söylemektedir. Ve 1970'li yıllardan itibaren örgütlü biçimde dinlerine sahip çıkmaya başladıklarını söylemektedir. Yine birinci kuşaktan Aslan Erdem'in söyledikleri Cereci'nin bu söyledikleri ile paraleldir: “Biz ilk geldiğimizde bazen namaz kılardık ama namazdan sonra içki içmeye meyhaneye giderdik. Cumartesi Pazar günleri meyhaneden çıkmazdık. Aslında pek dinle imanla alakamız yoktu. Kırkıktan sonra akıllandık, camiyi cemiyeti gördük.”

Türkiye'de sanat okulu'nu bitirdikten sonra kalorifer tesisatçısı olarak 1972'de Almanya'ya giden İsmail Tetik camilerin ortaya çıkışı ile ilgili şunları söylemektedir: “Yunanlı göçmen işçiler papazlarıyla birlikte geldiler. Kiliselerini açıp ibadet etmeye başladılar. Biz buralara sahipsizdik. Bize namaz kıldırarak bir imam yoktu. Beni

Yehova Şahitleri buldular. 3 kere evime İncil gönderdiler. O zamanlar dinle alakam olmadığı halde, Allah'a şükür Müslümanlığımı kaybetmedim. Bizim cebimiz para gördükten sonra yavaş yavaş aklımız başımıza geldi. Düşündük, Türkiye'de günde 5 vakit ezan sesi duyuyorduk. Burada öyle bir şey yok. O zaman cami ve mescitler açmaya başladık. Şimdi yüzlerce cami varsa onların hepsini cebimizdeki paralarla yaptırдық. Camiler açıldıkça davetiye gönderip Türkiye'den imam getirttik. Devlet imam filan göndermedi. İmamların parasını da biz veriyorduk.”

1995-1999 yılları arasında Milli Görüş'ün Genel Başkanlığı'nı yapan Ali Yüksel, 12 Şubat 2003 tarihinde Köln/ Mülheim'de kendisiyle yaptığımız mülakatta, “Almanya'daki Türklere kültür, kimlik ve dini değerler adına küçük de olsa birşeyler varsa, bunlar camiler ve dernekler sayesinde olmuştur” demiştir.

Almanya'ya ilk defa 1974'te Diyanet aracılığı ile gelen Ali Yüksel, Almanya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkış sebeplerini şu şekilde özetlemektedir: “Türkiye buradaki işçileri çok ihmal etmiştir. Alman hükümeti alacağı işçileri dışlerine, idrarlarına varana kadar çok sıkı bir denetimden geçirip alırken, çok hassas davranırken, Türkiye maalesef gönderdiği insanları sahipsiz bırakmıştır. Almanya'ya gönderilmeden evvel birkaç günlük bile olsa gidecekleri ülke ile ilgili eğitim verilmemiştir. Türk işçileri dinleri, dilleri, kültürleri, kimlikleri çok farklı, hakkında hiç bir şey bilmedikleri bir ülkeye baştan atılırcasına gönderilmiştir. Buradaki ateşelikler ve konsolosluklarda bu işçiler için hiçbirşey yapmadılar. Sahipsiz ve başıboş kalan Türk işçileri kendi el yordamlarıyla, düşe kalka dini, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını giderecek yapılanmaları kurmaya çalışmışlardır. Çok yeterli şartlara sahip olmayan camiler, dernekler, spor kulüpleri vs kurdular.”

Yüksel, sosyal ve kültürel amaçlı derneklerin, “heimlerdeki çay sohbetleriyle” başladığını, cami, mescit ve dini hizmetleri için kurulan derneklerin ise, “bayram ve Cuma namazlarını kılacak yer sıkıntısı”ndan dolayı ortaya çıktığını söylemektedir. Yüksel'e göre, “O yıllarda insanlar bayram namazlarını kılacak yer sıkıntısı çekiyorlardı. Bu sıkıntılarını gidermek için kiliseler, kapalı spor salonları, kapatılmış fabrika binalarını geçici olarak kiralyıyorlardı. Daha sonra aynı şekilde Cuma

namazlarının kılınması için yer arayışları gündeme geldi. Yer temin etme yanında insanları da namaz kılınacak yer ve zamandan haberdar etmek gerekiyordu. Türkler birbirlerini bizzat görüşerek veya telefonla haber vererek namaz kılmak için çağırıyorlardı. Bu işleri daha düzenli hale getirmek amacıyla ilk dini dernekler ortaya çıkmaya başladı.”

Birinci kuşak Türk işçilerinden Aslan Erdem’in ifadesine göre, “1974’e kadar Köln’de sadece Barbaros Camii vardı. 1974’te Süleyman Efendi Cemaati, Milli Görüş ve Cemalettin Kaplan Cemaati camiler açtılar. Ondan sonra zaten bir çok yerde cami ve mescitler açılmaya başlandı. Şimdi Köln ve çevresinde en az 60-70 cami ve mescit var.”

1972’de Köln’e gelen Aslan Erdem, “ilk zamanlarda Köln’de fazla Türk yoktu. Türklere ait bir birahane, bir de Bakkal vardı. İçki içmeyenler bile birbirini görmeye o birahaneye giderdi. Cuma namazları da Barbarosplatz’daki camide kılardık”

1974’te Barbaros Camii’ne üye olduğunu söyleyen Aslan Erdem, Ford’da çalıştığı o yıllarda namaz kılacak yer ayarlanması için 10 arkadaşıyla çalıştığı birimin Şefi Niemeier’e çıkarak yer istediklerini, şefin de hemen yer gösterdiğini belirtiyor. Erdem şöyle devam ediyor: Ford’da 10-12 bin Türk işçi çalışıyordu. 12 tane “halle” vardı. Bizim talebimizden sonra Almanlar her haleyle bir mescit açtılar. Tüm “pause”ler (molalar) namaz vakitlerine göre ayarlanmaya başlandı. Ancak binlerce işçi içinden en fazla 50 kişi namaz kılmaya geliyordu.

23 Kasım 1973 tarihi hem Almanya ve hem de Türkiyeli göçmenler için bir dönüm noktasıdır. Bu tarihte Federal Hükümet, Almanya’ya işçi gönderen tarafların hepsini kapsayacak şekilde yabancı işçi alımını durdurdu. Bu tarihe kadar hep bir miktar para biriktirip Türkiye’ye dönmeyi planlayan, Almanya’da hep geçici olduklarını düşünen Türk işçiler, ileriki yıllarda aile birleşiminin zora girebileceği kanaatiyle Türkiye’de bulunan eş ve çocuklarını yanlarına almaya başladılar.

Aile birleşmesinin hızlanması Türk göçmen kitlesinin önemli bir yapısal farklılaşmaya götürmüştür. Öncelikle Almanya'daki Türk nüfus kısa bir sürede 2 milyona yaklaşmıştır.

Bu tarihe kadar sadece erkeklerden oluşan neredeyse homojen bir yapı sergileyen Türkler, bu tarihten sonra kadın, çocuk ve yaşlılardan oluşan aile fertlerinin tümünü kapsayan heterojen bir nitelik kazandı. Din ve diğer kültürel unsurların korunması aile birleşmesinden sonra Türk işçiler için ayrı bir önem kazandı. Çocukların çok farklı bir toplumda kaybolmaması, kültürel değerlerini ve kimliklerini kaybetmemeleri için ebeveynler özel çabalar sarfetme gereği duymaya başladılar.

3.3. Derneklerin Kronolojik Tarihi

İlk Türk göçmen örgütlenmeleri 1962 yılında başladı. Bu tarihte Köln ve Çevresi Türk İşçileri Derneği resmi olarak kurulmuştur. [Karagöz, 2001:20]Almanya'da birbiri ardına kurulan, sosyal faaliyetleri de kapsayan işçi derneklerinin yanı sıra Avrupa'da esen sosyalizm rüzgarı ilk örgütlenmelerde son derece etkili olduğu görülmektedir.

TABLO 9: Çatı Örgütlerinin Temel Söylemleri ve Yapıları

AABF	Alevilik.
AADDF	Atatürkçülük.
ABAF	Ehl-i Beyt Aleviliği.
ATİB	Dini ve milliyetçi.
DİTİB	Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı.
İKMB	Dini bir teşkilat.
IGMG	Dini ve ümmetçi bir teşkilat
ATKDB	Siyasi ve dini yönü olan milliyetçi bir teşkilat
ADÜTDF	Milliyetçilik.

1962 yılında Türk işçilerinin sosyal ve politik sorunlarına danışmanlık hizmetini Arbeiterwohlfart (AWO) kurumu bünyelerinde kurulan Türk-Danış'lar üstlenmiştir. Bu teşkilatlar, değişik ülkelerden işçi göçünün başlamasıyla birlikte ortaya çıkan bağımsız sosyal hizmetteki boşluğu kapamak üzere Federal Almanya Hükümetinin değişik Bakanlıklarının ve Eyaletlerin meclislerinin Arbeiterwohlfahrt, Caritas ve Diakoni gibi topluma genelde sosyal hizmet veren kuruluşlara mali kaynak vermeleriyle birlikte kurulmuştur. Caritas ve Diakoni kuruluşlarının Katolik ve Protestan Kliselerinin yan sosyal hizmet kuruluşları olmaları nedeniyle, bu iki kuruluş dini inançları çoğunluğuyla kendi çizgilerinde olan ulusların göç nedeniyle Almanya'ya gelen fertlerini kucakladılar. Dini bir çizgisi olmayan ve işçi hareketi içerisinde doğan Arbeiterwohlfahrt teşkilatı ise çoğunluğuyla Müslüman olan Türkiye'den gelen göçmenler ile yine kimi yöreleriyle Müslüman, kimi yöreleriyle Ateist olan eski Yugoslavya'dan gelen insanlara sosyal hizmet görevini devir almışlardır [Flash Dergisi, Temmuz 2003].

1965'te Köln Dom kilisesinde ilk bayram namazı kılınırken [Karagöz, 2001:21] aynı yıl Berlin Kreuzberg'de bir araya gelen Türkler Almanya'daki ilk Türk futbol takımı olan Türkspor'u kurdular [Milliyet, 18 Temmuz 1999].

Kamuoyunda "Süleymancılar" olarak bilinen, kendi tabirleriyle "Süleyman Efendi'nin Talebeleri" 1967'de Türk Federasyonu (Türkische Union) adı ile Almanya'daki ilk çatı örgütünü kurmuşlardır. Bu kuruluş, 15 Eylül 1973 tarihinde "İslâm Kültür Merkezi", 1980 yılından sonra da İslam Kültür Merkezleri Federasyonu (VIKZ) adını almıştır [www.vikz.de].

1970'li yıllardan itibaren Türk derneklerinin sayısında gözle görülür bir artış meydana gelmiştir. Almanya'daki Türkler'in oy kullanma hakları yoktu ancak dernek kurma, gösteri yürüyüşü yapma veya kendi yayın organlarını hayata geçirme gibi hakları vardı. Türkiye'deki bazı siyasi parti ve örgütler "bu hakları kendi menfaatleri için kullanma yoluna gittiler." Türkiye'deki siyasal hareketlerin uzantısı olarak Almanya'da bir çok dernek kuruldu. Dini ve siyasal amaçlı kurulan bu dernekler ideolojik olarak Türkiye'den beslenmekteydi. Nermin Abadan-Unat, özellikle 12 Mart 1971 Muhtırası

nedeniyle Türkiye’den birçok kişinin siyasal sığınmacı olarak Almanya’ya kaçtığını ve bunlara Türk derneklerinin kucak açtığını söylemektedir [Abadan-Unat, 2002:232].

TABLO 10 : Çatı Örgütü ve Derneklerin Teşkilatlanma Biçimleri

AABF	Alevi Bektaşî Kültür Merkezleri
AADDF	ADD Dernekleri
ABAF	Cami Dernekleri
ATİB	Türk İslam Kültür Dernekleri
DİTİB	Cami Dernekleri, Veli Dernekleri, Spor Klüpleri
İKMB	Cami Dernekleri ve Yatılı Kuran Kursları
IGMG	Cami Dernekleri, Gençlik Teşkilatları, Spor Klüpleri ve İşadamları Dernekleri
ATKDB	Türk Kültür Dernekleri
ADÜTDF	Ülkücü Türk Dernekleri, Türk-Alman Dostluk Dernekleri, Sosyal Hizmetler Dernekleri, Spor klüpleri, Okul-Aile Birlikleri

1972 yılında, Almanya'ya misafir işçi olarak gelen yabancıların sorunlarını çözmek ve Almanlar ile göçmenler arasında hoşgörü ve entegrasyonu geliştirmek amacıyla Yabancılar Meclisleri kurulmaya başlanmıştır.

Alman ekonomisi petrol krizi sebebiyle yabancı işçi alımını durdurmuştur. 23 Kasım 1973'te Federal Hükümet, “misafir işçilerden ya vatanlarına dönme, ya da Almanya’da sürekli kalma” konusunda bir karar vermelerini istedi [Piest, 2000:26]. Bu tarih hem Almanya ve hem de Türkiyeli göçmenler için bir dönüm noktasıdır. Almanya’nın bu kararıyla birlikte “kalıcı olma” fikri, fiilen başlamıştır. 1974’te aile bireylerini yanlarına alma izni çıkınca, ileride Almanya’ya gelmenin daha da zorlaşacağı endişesi taşıyan Türk işçileri bir an önce ailelerini de yanlarına almak istediler. Böylece Türkiye’deki eş ve çocuklar da Almanya’ya getirilmeye başlandı. Bu tarihten sonra yeni işçi alımı hemen hemen hiç olmazken, aile birleşimi ve yeni doğumlarla Almanya’daki Türklerin nüfusu hızla artmaya devam etmiştir.

31 Ocak 1975'te Almanya'nın kanunda yaptığı değişiklikle çocuk parası alımında yeni düzenlemeye gidilmesinin ardından, bir taraftan Türkiye'deki çocuklar getirilirken, bir taraftan da çocuk sayısında büyük yükselişler yaşanmıştır.

1975 yılında bugün kısa adı IGMG olan bilinen İslam Toplumları Milli Görüş, Avrupa Milli Görüş Teşkilatı [AMGT] adıyla kurulmuştur.

1976'da Avrupa Türkiyeli Demokratik İşçi Dernekleri Federasyonu (TDF) ve Almanya Türkiyeli İşçiler Federasyonu (ATİF) kuruldu [Karagöz,2001:22].

1977'de Türkiye Halkçı Devrimci Federasyonu (HDF) kuruldu ve TDF ile ATİF birleşerek Federal Almanya İşçi Dernekleri Federasyonu (FİDEF) ismini aldı. Her ne kadar TDF, ATİF ve sonra FİDEF işçi derneği ismiyle anılıyor ise de işçi meselelerinden çok komünist ideolojinin militanlığını üstlenmişlerdir [Karagöz, 2001:22].

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)'nin Almanya kolu 1978 yılında Türk Federasyonu (Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu) adıyla kuruldu.

1 Aralık 1978'de yabancıların Alman toplumuna uyumunu kolaylaştırıcı ve teşvik edici çalışmalar yapması için Yabancılar Danışmanlığı olarak bilinen "Yabancı İşçiler ve Ailelerinin Uyumu İçin Federal Hükümet Dairesi" kuruldu [ATİB, 1992:20].

Aralık 1979'da Aralarında Alman parlamenterlerin de bulunduğu Hür Türk kısa adıyla Hürriyetçi Türk-Alman Dostluk Cemiyeti kuruldu [Karagöz, 2001:22].

12 Eylül 1980 Türkiye askeri darbesi Almanya'daki göçmenlerin yaşamını doğrudan etkilemiştir. Darbe sonrası Türkiye'den kaçmak zorunda kalan milliyetçi ve komünist ideolojiye mensup gençlerin kavgayı buraya da sıçratmış olmaları toplumsal alanda gerginliklere zemin oluşturmuş ve farklı düşünceler arasındaki zaten varolan ayrışmayı daha da derinleştirmiştir [Karagöz,2001:22].

1980’de Alman Sendikalar Birliği (DGB), bir Alman gazetecinin 10.10.1979 tarihinde Diyanet İşleri Başkan Vekili Lütfü Şentürk ile yaptığı “Federal Almanya’daki Kur’an Kursları ve Okullarda İslam Din Dersi” konusundaki mülakata dayanarak, Kur’an kurslarının kapatılmasına yönelik bir girişim başlattı [Ekin, 2000:9].

1980 yılından itibaren ağırlıklı olarak Alevilerin faal oldukları Türkiye Yurtseverler Birliği örgütlenmeleri başlamıştır. 1988 yılından sonra bu örgütler dağılmıştır [Koparan ile Mülakat].

31 Ağustos 1981’de Berlin İslam Federasyonu kurulmuştur. Ürdünlü Derduh Marashde, Pakistanlı İkrım A. Ghouri, Türk Nail Dura, Eşref Avcı, Yahya Tel, Yakup Taşçı, Zekerıya Bina Federasyonun kurucuları arasında yer almıştır [Çetinkaya, 2002:207].

8 Aralık 1981: Federal ve Eyalet hükümetleri, 16 yaşından büyük çocukların Almanya’daki anne ve babasının yanına aile birleşimi çerçevesinde getirilmesini yasaklayan bir karar almıştır [Karagöz,2001:22].

Ocak 1982’de, 15 caminin birleşmesiyle DİTİB’in bir federasyon olarak kurulma adımları atılmıştır. 12 Eylül darbesinden sonra, Almanya’yı oldukça ihmal ettiğinin farkına varan Türkiye Cumhuriyeti, “Almanya’daki radikal kuruluşların etkisini kırmak” amacıyla Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB) gibi bir teşkilatın kurulması ihtiyacı duyulmuş, Türk devletinin Almanya’daki dine olan ilgiyi konsoloslukları aracılığı ile kontrol altına almasının zor olduğunu anlamasının sonucunda DİTİB’in kurulma çalışmalarına başlanmıştır.

13 Ağustos 1983’te Köln’deki Barboros Camiinde “Devlete Gidiş Yolu Parti Mi, Tebliğ Mi?” başlıklı bir bildiri dağıtmak isteyen Cemalettin Kaplan taraftarları ile IGMG taraftarları arasındaki tartışmalar yaşanmıştır. “Barboros Hareketi” olarak anılan bu hareket ICCB’nin temelini oluşturmuş ve AMGT’den ayrılarak bağımsız bir grup olarak örgütlenmeye başlamıştır [Atacan, 1993:39].

28 Kasım 1983: Geriye Dönüşü Teşvik Yasası yürürlüğe konuldu. Bu yasayla Almanya'yı bir daha geriye dönmek kaydıyla terk edenlere sigorta primlerinin yanı sıra (bazı şartlar dahilinde)10.500 DM teşvik primi verilir. Bu yasa çerçevesinde 120 bin sigortalı 360 bin Türk vatandaşı geri dönmüştür. Bu yasa en az yabancı düşmanlığı ve ırkçılık kadar üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir özelliğe haizdir. Almanya'ya göçün tarihinde, sosyal, hukuki ve etik açısından incelenmesi gereken bir yasa niteliğindedir [Karagöz,2001:22].

05 Temmuz 1984 tarihinde hukuken kuruluşu gerçekleştirilen DİTİB, 25 Ocak 1985'te resmen kurulmuş, 12 Mayıs 1985 tarihinde Köln'deki Sporthalle'de düzenlenen ve yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı bir törenle faaliyetlerine başlamıştır.

1985'te AMGT'den ayrılan bir grup İslami Cemiyetler ve Cemaatler Birliği (ICCB) adıyla resmen örgütlenmiş ve Cemalettin Kaplan'ı hareketin “emir”i seçmiştir [Atacan, 1993:39].

13 Nisan 1985: Türk devleti ilk defa bir konu etrafında milliyetçi ve İslami kuruluşları biraraya getirmiştir. Bulgaristan'da Türklere yapılan zulümleri kınamak üzere Türk Federasyon, Milli Görüş, Hür Türk, DİTİB ve İslam Kültür Merkezleri gibi kuruluşlar Köln'deki yürüyüşte yerlerini almışlardır. Aynı gruplar Türk devletinin istemi doğrultusunda Köln ve Lahey'de PKK karşıtı eylemde de bir araya ge(tiri)lmıştır [Karagöz,2001:22].

Nisan 1986'da Hamburg'taki Türk dernekleri bir araya gelerek “Türkiye Göçmenler Birliği” ismini verdikleri çatı örgütü kurdu. Amaç, Almanya'nın göçmen ülkesi olduğu gerçeğinin giderek kabul edilmesiydi. Türkler artık “misafir işçi değil, bu ülkeye yerleşen göçmenlerdir” deniyor ve bunun gerektirdiği politik yenilenme gereğini kararlılıkla vurguluyordu [<http://www.almanyayagoc.com> – Erişim: 18 Ekim 2001].

Kasım 1986: Alman hükümetinin İslam'ın resmi din olarak tanınması ve İslam dini derslerin verilmesinde muhatap bulamaması üzerine IGMG Teşkilatları öncülüğünde Almanya İslam Konseyi ISLAMRAT (Islamrat der Bundesrepublik Deutschland)

kuruldu [Ekin, 2000:35; Karagöz,2001:23]. İslamrat'ın öncülüğünü yapan Salim Abdullah'ı “şaiBELi bir isim” olarak nitelendiren ATİB Genel Başkanı Fikret Ekin, Konsey yönetimini, “grup taassubuyla hareket etme ve popülist politikalara önem verme” gibi nedenlerle eleştirmekte ve “toparlayıcı olmaktan uzak” olarak değerlendirmektedir [Ekin, 2000:12].

Türk Federasyonu'ndan ayrılan bir grup 17 Ekim 1987 yılında Avrupa Türk-İslam Birliğı'ni kurdular. Kısa adı ATİB olan, Avrupa Türk İslam Kültür Dernekleri Birliğı, Federal Almanya'nın Nieder-Olm/Mainz şehrinde kuruldu [ATİB 11. Büyük Kurultayı, Faaliyet Raporu, 1999:6].

17 Ocak 1991'de Mainz şehrinde biraya gelen Alevi dernekleri, “Aleviler adına hak talep etmek, Aleviliğı yaşatmak ve Alevileri sahiplenmek” amacıyla Alevi Dernekleri birleşerek Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu adıyla çatı örgütlenmesine gitmiştir [Koparan ile Mülakat].

1994'te Berlin'de Nizam-ı Alem Federasyonu kuruldu. Federasyon 2002 yılında yaptığı genel kurulda resmi isminin Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliğı olarak değıştirdi [Yıldırım ile Mülakat].

27 Mart 1994'te Almanya Atatürkçü Düşünce Derneğı Köln'de kuruldu [Atılgan İle Mülakat].

Kasım 1994'te ATİB ve İKMB'nin de üye olduğı Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi ZMD (Zentralrats der Muslime in Deutschland) kuruldu [Ekin, 2000:35].

27 Aralık 1994: Almanya'daki çeşitli milletlerden 17 dini hizmet veren teşkilatın katılımıyla Almanya Müslümanları Merkez Konseyi (Zentralrat der Müslimen in Deutschland) kurulur. İmza protokolü ATİB Genel Merkezi'nde yapılır. DİTİB yöneticileri ellerinde olmayan sebeplerden dolayı resmen katılamayacaklarını, gözlemci statüsünde kalacaklarını bildirmişlerdir [Ekin, 2000:13].

9 Kasım 1996: Kurumsal alanda bir ilk daha yaşandı. HDR kısa adıyla İnsan Onuru ve Hakları Örgütü, insan hakları alanında hizmet vermek üzere kuruldu [Karagöz,2001:23].

4 Haziran 1998: Berlin Eyalet Yüksek İdare Mahkemesi Berlin İslam Federasyonu'nun "İslamiyet'in normal eğitim müfredatı kapsamında din dersi olarak okutmaya talip olduğu başvurusu"nu reddetti [Karagöz,2001:23].

27 Eylül 1998 seçimleri sonrasında, Ekin Deligöz, Almanya Parlamento tarihinde ilk Müslüman milletvekili olarak yer aldı. Türk kökenli Ekin Deligöz Federal Parlamento'ya Birlik 90/Yeşiller partisinden milletvekili seçildi [Alman Tipi Laiklik, Recep Karagöz, 20 Haziran 2001, Yeni Şafak Gazetesi].

26 Kasım 1998: Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti [NRW], yeni bir düzenleme yaparak Türkçe'yi okullarda seçmeli yabancı diller arasına aldı. [Karagöz,2001:23]

1999: SOEST Enstitüsünün öncülüğü ile NRW eyaletinde Din Bilgisi Dersi uygulaması başlatılmıştır. 1999/2000 öğrenim yılında 36 okulda pilot proje olarak başlatılmıştır. Bu uygulamayı DİTİB dışında hiçbir cemaat bu tarz bir din bilgisi eğitimini kabul etmemiş ve Din Dersi hakkı için yetkili mercilere müracaat etmiştir [Ekin, 2000:16]. Bu derslerin bir diğer özelliği ise normal müfredat içinde Almanca olarak veriliyor olması ve sınıf geçmeyi etkiliyor olmasıdır [Ekin, 2000:18].

Ocak 2000: Yeni Alman vatandaşlık yasası yürürlüğe girdi. Bu yasayla, birinci ve ikinci kuşak Türklerin Alman vatandaşı olmaları iyice ağırlaştırıldı [<http://www.almanyayagoc.com> - 18 Ekim 2001].

23 Şubat 2000: 4 Haziran 1998'de Berlin Eyalet Yüksek İdare Mahkemesi'nin almış olduğu karara itiraz edilmesi üzerine, Federal İdare Mahkeme, Berlin İslam Federasyonu'nun (BİF) "İslamiyet'in normal eğitim müfredatı kapsamında din dersi olarak okutmaya talip olduğu başvurusu"nu onayladı. Böylece, 20 yıl gibi uzun bir hukuk mücadelesinin ardından Berlin'deki okullarda İslam dini dersleri okutulması yasalaşmıştır [Karagöz,2001:23]. Bu kararıyla Berlin Mahkemesi BİF'nu dini bir

cemaat olarak tanımış ve Alman okullarında İslam Dersi verebileceğini onaylamıştır [Ekin, 2000:15].

2000: ZMD (Almanya Müslümanları Merkez Konseyi) ve IR (İslamrat), NRW Eyaletinde KIRU (Kommittee für Islamischen Religionsunterricht- İslam Din Dersi Komitesi'ni) kurdu. Ve Alman yetkililere bir "din dersi projesi" sundular [Ekin, 2000:14].

3.4. Kimliğin Yeniden Üretilmesinde Dernekler

3.4.1. Derneklerinin İşlevleri

1970-1980'li yıllar arasında, Avrupa'daki müslüman göçmenlerin zihninde, "artık geri dönüşün olmayacağı, geleceklerinin Avrupa'da olduğu" yönünde fikirler pekişmeye başladı. Bu durumu gözardı etmeyen göçmenler, kimliklerini koruyabilmek için daha organize olmaya başladılar. İbadet etmek, çocuklarını eğitmek ve çeşitli aktiviteler için mescitler açmaya ve İslami organizasyonlar kurmaya başladılar [Ramadan, 1999:120].

Özellikle 1973'ten sonra yoğunlaşan aile birleşmelerinden itibaren sayıları hızla artan Türk-İslam sivil toplum kuruluşları, Almanya'daki Türklerin ve Müslümanların kamuoyu oluşturmasında önemli bir yer tutmaktadır. İlk olarak göçmenlerin buluşma ve dertleşme amaçlı kullandıkları bu merkezler, daha sonra çok sistemli olmasa da kültürün korunmasına ve yaşadıkları topluma adaptasyonu kolaylaştıracak kurs ve seminerleri aldıkları yerler olmaya başlamıştır.

Bireysel düzeydeki çabalarla, yeni bir ülkede ve toplumda tutunma, iş fırsatlarını değerlendirme ve kültürel kimlikleri korumanın mümkün olmadığını gören göçmen Türkler, topluluk düzeyinde örgütlü dayanışmaya yönelmişlerdir. Bu yönelim göçmenlerin vakıf, dernek, spor klüpleri vs gibi sivil toplum kuruluşları etrafında örgütlenmelerini ortaya çıkarmıştır.

TABLO 11: Çatı Örgütleri ve Bağlı Derneklerin Temel Faaliyetleri

	Kültürel Kimliğe dönük	Sosyalleşmeye dönük
AABF	Alevilik Öğretisi, Semah, Bağlama, Halk oyunları, Halk Müziği Korosu	Almanca, Okuma-yazma
AADDF	Seminer, Panel, Sempozyum	Öğrenci Değişim Programı
ABAF	Folklor ve saz kursları, Kur'an Kursları	Türkçe, Almanca, Biçki-Dikiş, Mesleki Eğitimler, Spor Kursları, Sosyal Danışmanlık
ATİB	Türkiye gezileri, Folklor ve Saz Kursları, Yatılı Eğitim Kampları, Yarışmalar, Kuran Kursları, Hac Organizasyonu, Cenaze Nakil İşleri,	Almanca, Biçki-Dikiş, Mesleki Eğitimler, Okul derslerine yardım, Spor Kursları, Sosyal Danışmanlık, Paneller, Yardım Kampanyaları
DİTİB	Dini eğitimler, Folklor, Müzik, Hac Organizasyonu, Cenaze Nakil İşleri	Türkçe, Almanca, Eğitim Danışmanlığı, Spor Klüpleri
İKMB	Kuran Kursları, Dini Bilgiler, Kültür Gezileri	Okul Derslerine Yardım ve Rehberlik
IGMG	Türkiye gezileri, Yarışmalar, Yatılı Eğitim Kampları, Hac Organizasyonu, Kuran Kursları, Cenaze Nakil İşleri	Okul derslerine yardım, Spor Kursları, Üniversiteye hazırlık, Panel, Yardım Kampanyaları, Sosyal Danışmanlık
ATKDB	Folklor ve müzik kursları, Türkiye gezileri	Okul derslerine yardım, Üniversiteye hazırlık
ADÜTDF	Dini eğitimler, folklor, tiyatro, Geziler, yarışmalar	Bilgisayar kursu

Türk derneklerine gelen ve boş zamanlarının çoğunu buralarda geçiren özellikle birinci kuşak, Türkiye ile ilgili sorunları buralarda tartışmaktadırlar. Kendilerini bu kurum ve

kuruluşlarda kabul edilmiş görmektedirler. Dilleri başta olmak üzere oldukça yabancı oldukları Alman toplum değerlerinden ve sosyal yaşantısından dışlandıklarını düşünenler kendilerini Türk derneklerinin tanıdık, sıcak ve memleket havası alabildikleri ortamına atmakta, adeta dışlandıklarını düşündükleri Alman toplumundan buralara sığınmaktadırlar. Birinci kuşak Türkler, çoğu bir cami derneğinin lokali durumundaki yerlerde sohbet ederek, çay, kahve içerek ve Türkiye özlemini, anılarını ve hayallerini konuşarak geçirmektedirler.

Göçmen sivil toplum kuruluşları, çoğunluğu Türkiye'nin kırsalından gelmiş geleneksel bireylerin, modern Alman toplumunda yaşama biçimini, değerler sistemini ve davranış kalıplarını anlama sürecinde kurulan tampon kuruluşlar niteliğinde işlevsel bir yapıya sahip örgütlerdir.

Bu kuruluşlar bir taraftan Alman toplumuna etkin olarak katılmayı ve söz sahibi olmayı olanaklı kılarken, öte yandan kültürel değerlerin yeni kuşaklara öğretilmesine ve yaşatılmasına olanak vermektedir.

TABLO 12 : Çatı Örgütlerinin Hedef Kitleleri

AABF	Tüm Aleviler
AADDF	Özellikle Türk Gençleri
ABAF	Aleviler, İncancı yaşamak isteyenler
ATİB	Türkler
DİTİB	Özellikle Türkler
İKMB	Tüm Müslümanlar
IGMG	7'den 70'e tüm Türkler ve Diğer Müslümanlar
ATKDB	Türk gençleri, özellikle üniversiteliler
ADÜTDF	Türk Gençleri, özellikle Türk aileleri

Biz (göçmen Türkler) ve ötekiler (Almanlar) ikileminde, karşılaştırılmasında bizi temsil eden sivil toplum kuruluşları, ötekilerle ilişkilerde daha güçlü olmayı sağlamaktadır. Örgütlülüğten gelen gücün yanında, bu kuruluşların mensuplarına

yönelik olarak yürüttüğü niteliği geliştirici faaliyetler, seminerler, kurslar da ayrı bir güven ve güç vermektedir.

Göçmenler, modern Alman toplumsal düzeninin göçmenleri ezmesine karşı, benliğini, kişiliğini, kimliğini koruyacak mekanizmalar geliştirirler. Artık duygularla hareket eden bireyler artık düşüncelerle, akılla belli ölçülerle oluşturulmuş davranış kalıplarına göre hareket eder. Yeniden bir sosyalleşme söz konusudur. STK'lar burada devreye girerek modern toplumun değerlerini, davranış kalıplarını tanıma, kendi değerleriyle karşılaştırma, onları ölçerek kabul veya reddetmeye yardımcı olurlar.

Heckmann'a göre "ilişkilerin nakli ve çözüm yollarında akrabalık" büyük önem taşır. Bunun yanında diğer yapı taşları olarak "derneklerden, dini cemaatlerden, politik organizasyonlardan, informel sosyal ilişkiler ve buluşma yerlerinden, özgün etnik medyalardan ve son olarak etnik bir ekonomiden" söz edilebilir [Tılıç:1996:566]. Göçün ortaya çıkardığı güvensizlik ortamında, sahip oldukları değerler, yaşayış ve davranış kalıpları yıkılan göçmenler, manevi kültür sorunlarını tanıdık yollarla çözmenin imkansızlaşmasıyla yeni yapılanmalara ihtiyaç duyarlar. Bu yapılanmalar da çeşitli Türk sivil toplum kuruluşlarını ortaya çıkarmıştır.

TABLO 13: Çatı Örgütlerinin Yayın Organları ve Yayın Dilleri

Tr: Türkçe Al: Almanca Çift: İki dilli

	Sürelî – Dili	Süresiz – Dili	Web Sitesi
AABF	Alevilerin Sesi Dergisi- Çift	-	Www.alevi.com
AADDF	19 Mayıs Dergisi- Çift	Atatürk (Al), Cumhuriyete Giden Yol (Tr), Ulusal Egemenliğe Giden Yol (Tr)	Www.ataturk.de
ABAF	Ehl-i Beyt Dünyası- Tr	Yok	Yok
ATİB	Yıllık Raporlar, Vatana Hasret, ATİB Bülteni (Tr), Diyalog- Çift	Türk Basınında ATİB I, II, Göçün 30. Yılı, Göçün 35. Yılı, Göç Şiirleri, Dilimizdeki Marşlar, Elif Be, Ninniler (Tr)	Www.atib.de
DİTİB	Diyanet Avrupa- Tr	Derneklere Rehber- Türkçe	Yok
İKMB	Yok	Yok	Www.vikz.de
IGMG	Millî Görüş Perspektive- Çift	Elif-Be, Temel Bilgiler 1-2-3 (Tr)	Www.igmg.de
ATKDB	Yok	Yok	Yok
ADÜTDF	İstikbal, Bülten(Tr)	22. Büyük Kurultay	Www.turkfederasyon.com

Türkiye’de duygusal olarak hareket eden, informel ilişkiler ağı içindeki birinci kuşak Türkler, Alman toplumuna girdikten sonra daha çok formel ilişkilere maruz kalmışlardır. Bunun sonucunda, rekabet eden, daha fazla tüketen, maddiyata daha fazla düşkün bireyler haline gelmişlerdir. Maddî olanaklardan daha fazla yararlanmak için birlikte hareket eden Türk göçmenlere Sivil toplum kuruluşları bir güç ve dayanak noktası oluşturmuştur.

Sivil toplum kuruluşları çevresinde birlikte hareket etme, göçmen Türklerin siyasal bir güç olmalarını ve bu gücü pazarlık konusu yapmalarına da fırsat tanımaktadır. Artık Almanya’da yaşayan Türkler parlamento da kendilerini temsil eden kişilere sahiptirler. Bu hiç olmasa bile genel ve yerel seçimlerde kendilerine kolaylık sağlayacak siyasilere oy verme bilincindedirler. Yabancıların yüzde 29, Alman nüfusunun yüzde 9’unu oluşturan 2,5 milyon Türk, tüm siyasi partiler için gözardı edilemeyecek bir niceliği ifade etmektedir. Özellikle 2002 yılı seçimlerinde çekişen partilerin oylarının birbirine çok yakın olması, Türklerin oylarını çok önemli hale getirmiş, kolektif olarak hareket eden Türkler de bu fırsatı değerlendirmeye bilmiştir.

3.4.2. Türk Derneklerinin Misyon ve Vizyonları

AABF 2. Başkanı Av. Seydi Koparan Almanya’daki Türk derneklerinin birçoğunun geleceklerinin olmadığını savunmaktadır. Koparan’a göre “Birkaç kuşak sonra bu derneklerin güçleri azalacak. Sırf inanca yönelik olan derneklerin geleceği var. Bizim gibi belli bir inanç etrafında örgütlenmiş derneklerin bir geleceği var. Almanya’daki etnik kimliğe dayalı derneklerin, hemşehrilik derneklerinin bunların geleceği yok. Kuşak değiştikçe bunların etkileri azalacaktır. Almanya’da inançlara ve inanç kurumlarına son derece geniş imkanlar tanınıyor ve hoşgörülü davranılıyor. Kurumlar bu imkanlardan ne kadar faydalanabilirlerse o derece kök salacaklardır.”

TABLO 14: Türk Çatı Örgütlerinin Misyonları

AABF	Aleviler adına hak talep etmek, Alevilik kaynaklı sorunlarıyla ilgilenmek
AADDF	Atatürkçü düşüncüyü anlatmak
ABAF	Ehl-i Beyt'i ve gerçek Aleviliği anlatmak. Aleviliği ideolojik saplantısı olanların tekeline bırakmamak.
ATİB	Türklerin milli, dini ve manevi değerleriyle yaşayabilmeleri için çalışmak
DİTİB	Türk vatandaşlarına sosyal, kültürel ve dini konularda yardımcı olmak
İKMB	Müslümanlara dinlerini öğretmek, dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak
IGMG	Başta Türkler olmak üzere tüm Müslümanların dini, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak
ATKDB	Avrupa'da Müslüman Türk kimliğini yaşatmak
ADÜTDF	Türklerin kimliklerini, milli ve manevi değerlerinin korumak

3.4.3. İzledikleri Politika ve Stratejileri

Türk dernekleri ve çatı kuruluşlarının izledikleri politika ve stratejiler, üst düzey yöneticilerle yapılan derinlemesine mülakatlardan elde edilen bilgilerle oluşturulmuştur. Bu bölümde çatı kuruluşlarının “Türkleri kimlik olarak nasıl tanımladıkları”, “Türkiye'nin AB üyeliğine bakışları”, “Türklerin Alman vatandaşlığına geçişi”, “Din dersinin hangi dilde verileceği” konularındaki temel görüşleri tablolaştırılarak verilmiştir.

TABLO 15: Türkleri Kimlik Olarak Nasıl Tanımladıkları

AABF	Alevi Türk ve Sünni Türk
AADDF	Türk
ABAF	Avrupalı Müslüman
ATİB	Avrupalı Müslüman Türk
DİTİB	Müslüman Türk
İKMB	Müslüman Türk
IGMG	Avrupalı Müslüman
ATKDB	Batı Avrupa Türkleri
ADÜTDF	Avrupa Türkleri

Tabloda görüleceği gibi IGMG ve ABAF dışındaki çatı örgütü başkanlarının açık uçlu sorulara karşılık yaptıkları kimlik tanımlarının tamamında “Türklük” vurgulanmaktadır. ABAF, ATİB, IGMG, ATKDB ve ADÜTDF başkanlarının kimlik tanımları içinde “Avrupalılık” vurgulanmaktadır. Kimlik tanımı içine “Müslümanlık”ı koyanlar ise, ABAF, ATİB, DİTİB, İKMB ve ATKDB’dir.

Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu'nun Türk kökenli Alman üyesi Ozan Ceyhun, 1980’de siyasi nedenlerle yurtdışına ilk çıkmış ve 1992’de Alman vatandaşlığına geçmiştir. 1998’de Yeşiller Partisi’nden Avrupa Parlamentosu’na seçilen 7 milletvekilinden biri olan Ceyhun, kendisiyle yapılan bir röportajda şöyle diyor: “Adanalı bir Almanya vatandaşıyım. Daha ileri gidersem, Adanalı bir Avrupalıyım. Yurtdışına gidip, ‘bir yıl Türkiye’ye geri dönerim’ diye yaşadıktan sonra, Türkiye’deki gelişmelere bakarak Sicilyalı bir Amerikalı gibi, Adanalı bir Almanyalı olmaya karar verdim. ‘Dönerim, asıl vatanım Türkiye’dir’ gibi fantazilerden kurtulup gerçek yaşama dönmem gerekiyordu” [Güncel Haber, Sayı 10, Haziran 2000].

İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi tarafından Nisan 2004’te açıklanan “Avrupa Türkleri: Türkiye ve AB İlişkilerinde Köprü mü, Engel mi?” Raporu’na göre, “Kendinizi Türk mü, Avrupalı mı hissediyorsunuz?” sorusuna

Almanya'daki Türklerin yüzde 49,9'u "Önce Türküm sonra Avrupalıyım" cevabını vermiştir. Kendilerini sadece "Türk" kimliği ile ifade edenlerin oranı ise yüzde 36'dır.

TABLO 16: Türkiye'nin AB Üyeliğine Bakışları

AABF	Tamamen destekliyor
AADDF	Tamamen destekliyor
ABAF	Destekliyor. Ancak teslimiyetçi olunmamalı.
ATİB	Temkinli yaklaşıyor. Kesin bir görüş / destek yok.
DİTİB	Tamamen destekliyor
İKMB	Destekliyor
IGMG	Tamamen destekliyor
ATKDB	Türkiye'nin AB'ne alınacağına inanmıyor.
ADÜTDF	Destekliyor. Ancak teslimiyetçi olunmamalı.

Genel olarak Türk çatı örgütlerini biraraya getiren önemli parametrelerden biri AB'dir. Çatı örgütleri büyük oranda bu konuda ortak hareket edebilmektedir. Türk çatı örgütlerinin ATİB ve ATKDB dışındakilerin tamamı Türkiye'nin AB üyesi olmasını desteklemektedir. Bu iki teşkilat da açıktan destek vermemekle birlikte, aleyhte bir kampanyaya da girmemektedir.

TAM verilerine göre, 2002 yılı sonu itibariyle Almanya'da yaşayan Türklerden 730 bini AB vatandaşı olmuştur. AB sınırları içinde yaşayan 3,8 milyon Türk'ten yüzde 33,7'si yaşadığı ülkenin vatandaşlığına geçmiştir. AB vatandaşı olan Türklerin sayısı 1,3 milyonu aşmaktadır [TAM, Şubat 2004:8].

İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi tarafından Nisan 2004'te açıklanan "Avrupa Türkleri: Türkiye ve AB İlişkilerinde Köprü mü, Engel mi?" başlıklı rapora göre, Almanya'daki Türklerin "köprü" olarak nitelendirilebilecek yüzde 40'ı Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedir. Raporu hazırlayanlardan biri olan Ayhan

Kaya'ya göre, milliyetçilik, islamcılık ve laiklik konularında aşırı uçlarda bulunan gruplar AB üyeliğine destek vermemektedir.

TABLO 17: Türklerin Alman Vatandaşlığına Geçişyle İlgili Görüşleri

AABF	Tamamen destekliyor, üyelerini bilgilendiriyor.
AADDF	Türk vatandaşlığından çıkmamak kaydıyla destekliyor.
ABAF	Çifte vatandaşlığı savunmakla birlikte destekliyor.
ATİB	Türk vatandaşlığından çıkmamak kaydıyla destekliyor.
DİTİB	Destekliyor
İKMB	Çifte vatandaşlığı savunmakla birlikte destekliyor.
IGMG	Tamamen destekliyor. Üyelerini bilgilendiriyor.
ATKDB	Tarafsız kalıyor. Çifte vatandaşlığı savunuyor.
ADÜTDF	Destekliyor

Çatı örgütlerinin hiç biri Alman vatandaşlığına geçmeye karşı görüş belirtmemektedir. Ancak AADDF, ABAF, ATİB, İKMB ve ATKDB Alman vatandaşlığına geçerken, Türk vatandaşlığının da muhafaza edilmesi gerektiğini, yani çifte vatandaşlığın daha uygun olacağını söylemektedir. Bu konuda IGMG en aktif çalışan çatı örgüttür. Üyelerini Alman vatandaşı olmaları konusunda bilgilendirmekte ve teşvik etmektedir. Aynı şekilde AABF da üyelerine Alman vatandaşlığına geçmeyi tavsiye etmektedir.

TAM verilerine göre Alman vatandaşlığına geçenlerin yüzde 80'i 35 yaşının altındadır. [TAM, 9 Ocak 2002] Bu veri ağırlıklı olarak ikinci kuşağın Alman vatandaşlığına geçtiğini göstermektedir. Alman vatandaşlığına geçenlerin sayısı 730 bindir.

TABLO 18: Din Dersinin Hangi Dilde Verilmesini İstedikleri

AABF	Almanca
AADDF	Almanca
ABAF	Almanca
ATİB	Almanca
DİTİB	Almanca
İKMB	Almanca
IGMG	Almanca
ATKDB	Almanca
ADÜTDF	Türkçe

Tablodan da görüleceği gibi ADÜTDF dışındaki çatı örgütlerin tamamı İslam Din dersinin Almanca verilmesini savunmaktadırlar. Her bir çatı örgütünün kendisine göre gerekçeleri olmakla birlikte, temel olarak öne sürülen gerekçe, “Almanya okullarında ancak Almanca eğitim verilebileceği, Türkçe konusunda ısrar edilirse din eğitimi hakkının hiçbir zaman alınamayacağı”dır.

TAM Başkanı Faruk Şen imzasıyla 12 Mayıs 1999 tarihinde Die Zeit gazetesinde yer alan bir makalede, genellikle okul sonrasında verilen ve katılımı serbest olan anadili dersleri içinde verilen dini bilgilerin yeterli olmadığı, İslam din dersinin, Hıristiyanlık dersiyle aynı haklara sahip olması ve düzenli biçimde normal okul müfredatı içinde verilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Şen yazısında, din derslerinin Almanca verilmesi gerektiğini, öğretmenlerin de Alman yüksek okullarında okumuş göçmenlerden oluşmasının uygun olacağını iddia etmiştir.

3.5. Almanya'daki Türk Dernekleri Çatı Örgütleri

3.5.1. Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu / AABF

Adı	: Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu
Almanca Adı	: Vereinigung der Aleviten-Gemeinden e.V.
Genel Başkanı	: Turgut Öker
Teşkilat Sayısı	: 96
Üye Sayısı	: 20.000
Kuruluş Tarihi	: 17 Ocak 1991
Kuruluş Yeri	: Rheinland Pfalz / Mainz
Teşkilatlanma Şekli	: Alevi Bektaşî Kültür Merkezleri
Genel Merkezi	: Köln
İletişim Bilgileri	:
	Adresi : Stolberger 317 Köln / Almanya
	Tel : 0049 221 8006399
	Faks : 0049 221
	Web : www.alevi.com
	e-mail : info@alevi.com

3.5.1.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

AABF Avrupa'da örgütlenmiş Alevi yapılanmasından en güçlü olanıdır. Almanya'da AABF dışında, Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu ve Cem (Cumhuriyetçi Eğitim Vakfı) Vakfı'na bağlı dernekler bulunmaktadır. İki teşkilat da Türkiye'deki yapılanmalarla yakın ilişki içerisinde.

AABF Genel Sekreteri ve İkinci Başkanı Avukat Seydi Koparan, federasyonun "Aleviler adına hak talep etmek, Aleviliği yaşatmak ve Alevileri sahiplenmek" amacıyla kurulan "bağımsız" bir yapı olduğunu ifade etmektedir. Resmi web sayfasında ise AABF'nin temel amacının "Almanya'da yaşayan Alevi kitlesinin, inançsal ve kültürel

benliklerini, haklarını, ve felsefi değerlerini koruması ve gelişmeleri için çalışmalar yapmak” olduğu belirtilmektedir.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF), Aleviler adına Avrupa’da kurulmuş ilk sivil toplum kuruluşudur. 1980-1988 yılları arasında ağırlıklı olarak Alevilerin faal oldukları Türkiye Yurtseverler Birliği örgütlenmeleri bulunuyordu. 1988 yılından sonra bu örgütler dağıldı. Ancak, Doğu blokunun düşmesinden sonra Alevi derneklerine talepler artarken, mevcut Alevi dernekleri güçlenmeye başlamışlardır.

1988 yılından itibaren Almanya’da yaşayan Aleviler ilk Alevi derneklerini kurmaya başladılar. Yine bu tarihten itibaren Federasyon kurma çalışmalarını başlatmışlardır. Avusturya’dan bir, Almanya’dan yedi dernek ve şahıslar bir araya gelerek AABF’nun kurucu meclisini oluşturmuşlardır. Bu amaçla 19-20 Haziran 1990 tarihlerinde yapılan bir seçimle ilk yönetim denetim ve Onur Kurulları seçilerek Alevi Cemaatleri Federasyonu kurulmuştur. 17 Ocak 1991 yılında ise Federasyon tüzüğü onaylanarak resmîyet kazanmıştır. 1993 yılına kadar Federasyon merkezi kurulduğu yer olan Rheinland Pfalz eyaletinin Mainz şehrinde iken, 1993 yılındaki genel kurulun ardından Köln kentine taşınmıştır.

1993 yılında Federasyona bağlı dernek sayılarının artması ve Almanya dışında diğer Avrupa ülkelerinde de derneklerin kurularak Federasyona bağlanması sonucu, Federasyonun ismi Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu olarak değiştirilmiştir.

Koparan’ın ifadesiyle “Bu tarihe kadar Aleviler, Türkiye’de de olduğu gibi, çeşitli farklı sivil toplum örgütlerinde, siyasi partilerde, sendikalarda yer alırken, 1993’ten sonra Alevilerin çıkarları ve kültürel değerleri yaşatma, onlar adına hak talep etme adına kurulmuş AABF çatısı altında” faaliyet göstermeye başladılar.

Resmî web sitesinde AABF kendisine şöyle bir misyon biçmektedir: Alevi kitlesinin kültürel benliklerini, inanç ve felsefi değerlerini koruma ve geliştirmeleri için çalışmalar yapmak, kendi öz kültürlerini ve kimliklerini koruyarak buldukları ülke haklarıyla

kaynaşmalarını sağlamak, Alevilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak, Ozan, dede ve benzeri kişiliklerin anılarının yaşatılması.

AABF, kendisini Alman Anayasasına göre bir “inanç kurumu” olarak tescil ettirmiştir. Anayasası inanç kurumlarına bazı haklar vermektedir. Seydi Koparan, “Aleviler tek başına bir inanç topluluğudur. Bundan doğan kültürel farklılıkları vardır. Biz bir inanç kurumu olarak bu haklardan yararlanmak istiyoruz. Bunlardan başta geleni din dersi. Alevi öğretisinin Alman okullarında okutulması. Şu an çalışmalarımızın önceliği burada.” demektedir.

AABF Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğine ve Türklerin Alman vatandaşlığına geçişlerine tam destek verdiğini söylemektedir. Seydi Koparan, “Yayınlarımızda, katıldığımız toplantılarda, dernek yöneticilerimizle biraraya geldiğimizde bu konuları yoğun biçimde işliyoruz. Türkiye’nin AB siyasi kriterlerini, Kopenhag kriterlerini yerine getirmesi Türkiye’nin demokratikleşmesine katkıda bulunacaktır.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Alman vatandaşlığına geçilerek kazanılan seçme ve seçilme hakkının “kitle gücü olma ve talepleri kabul ettirmede” önemli bir rolü olduğunu ifade eden Koparan, üyelerine bu konuda tavsiyede bulduklarını, onları zorlamadıklarını söylemektedir. Bu konuda Alman İçişleri Bakanlığı’nın desteklediği, 3 yıl süren büyük bir projeyi hayata geçirmiştir.

Koparan, AABF’nun diğerlerinden ayrılan en önemli yönünün “Alevi kimlik ve kültürüne yönelik çalışmalar” yapıyor olmalarıdır. Koparan’a göre “Türkiye kökenli diğer STK’ların çoğu bir siyasi amaçla kurulmuştur. Çoğu da dine, bazıları etnik kökene dayalı kuruluşlardır.”

Seydi Koparan bir diğer Alevi örgütlenmesi olan Cem (Cumhuriyetçi Eğitim Vakfı) Vakfı’ndan ayrılan en önemli yönlerinin “bağımsız” olmaları ve “Türkiye’den müdahale ve yönlendirme” olmaması olduğunu iddia etmektedir. “AABF ve bağlı dernekleri, Almanya’da yaşayan Aleviler özgürce biraraya gelerek derneklerini

kurmuşlardır. Bu da Alman demokrasisini güçlendiren son derece demokratik bir girişimdir.” Koparan’a göre, “Cem (Cumhuriyetçi Eğitim Vakfı) Vakfı 1960’lı yıllarda Türkiye’de kurulmuştur. Bu vakfın tüzüğüne baktığınızda bir tek Alevi Bektaşî kelimesi yoktur.”

Göçmenlerin sorunları konusunda diğer STK’larla nadir de olsa ortak çalışmalar yapılmaktadır. AABF Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyeliğini desteklemek amacıyla kurulmuş “Avrupa Türk Platformu”nda yer almaktadır. Koparan AABF’nun kesinlikle “şeriatçı ve gerici-faşist, örneğin bir MHP, bir IGMG tabanı” ile biraya gelmelerinin düşünülmemeyeceğini söylemektedir. Koparan’a göre bunun en önemli nedenini “Sivas’ta katliam yapan bu tabandaki insanlardı.”

AABF “Alevi öğretisini Almanca’ya veya başka herhangi bir dile çevirmenin çok zor” olduğunu kabul etmekle birlikte, din dersinin Almanca olarak verilmesini savunmaktadır. Koparan’a göre “Alman anayasasına göre din dersleri Almanca olmak zorundadır. Ancak Almanca olursa Alman okullarında okutulabilir. Almanca olması ilk etapta müfredat olarak zor olabilir. Ama yabancıların da din dersini öğrenmeleri gerekiyor.”

1990’ların başından beri Alevilikle yoğun olarak ilgilenen Alman akademik çevreleri, Aleviliği kimi zaman İslam’dan tamamen farklı bir din, ve Alevileri de farklı bir etnik grup olarak tanımlamaktadırlar [Akgül&Sezal, 2002].

AABF’na bağlı Köln Alevi Bektaşî Kültür Merkezi’nin yayın organı “Dost” isimli derginin ilk sayısının 18. sayfasındaki “Aleviliğin Evrensel Değerleri” başlıklı yazıda Alman akademik çevreleri tarafından savunulan görüşlere paralel görüşlere yer verilmiştir. Bu yazıda “Alevilik İslamiyetten farklı, onun şartlarına, olmazsa olmazlarına uzak duran bir felsefedir” denerek, İslam ile Aleviliğin farklı şeyler olduğu iddia edilmiştir. Yine aynı yazıda “Alevilik çeşitli ve farklı kültürlerden, dinlerden, inançlardan aldığı öğeleri sentezleyerek bünyesine alarak orijinal bir öğreti yaratmıştır. Alevilikte Hıristiyanlıktan, İslamiyetten, Budizmden, Mani inancından, Zerdüştlükten, Anadolu’nun yerli inançlarından vb. unsurlar görülür” denilmektedir.

AABF'nun Şubat 2003'te 53. sayısı yayımlanan Aylık Alevilerin Sesi isimli Türkçe ve Almanca olarak yayımlanan dergileri bulunmaktadır.

3.5.1.2. Teşkilatlanması

AABF'na bağlı teşkilatlar, Alevi Bektaşî Kültür Merkezleri adıyla örgütlenmektedir. Cemevi adıyla örgütlenmiş dernek sayısı yok denecek kadar azdır. Sadece birkaç adet "Cemevi Yaptırma Derneği" bulunmaktadır. Bu dernekler, ve Alevi Bektaşî Kültür Merkezleri, bazı yerleri satın alıp tamir etmekte ve Cemevi olarak kullanmaktadır. Kendisiyle yapılan mülakatta Koparan, "ibadet yerleri ile normal güncel idari işlerin görüldüğü yerlerin birbirinden ayrıldığını, aynı mekanın iki iş için de kullanılmadığını" söylemektedir.

Koparan'ın ifadelerine göre, Federasyon'un Avrupa genelinde 96 derneği ve düzenli aidat ödeyen, derneklere gelip giden ve faaliyetlere katılan yaklaşık 20 bin üyesi bulunmaktadır. Köln'deki 7000 m2 alanı olan kendi merkez binasında çalışmalarını sürdüren AABF, Almanya, Avusturya, Fransa, İsviçre, İngiltere, Belçika olmak üzere 6 ülkede örgütlenmiştir.

AABF çatısı altında 6 adet kurul bulunmaktadır [www.alevi.com]. Bunlar: Dedeler, Medya, Kültür ve Sanat, Bilim ve Araştırma, Almanya Alevi Gençler Birliği, Almanya Alevi Kadınlar Birliği.

AABF kurumlaşmada bilgisel ve akademik çalışmaları öne çıkartmak için Hollanda Alevi Birlikleri Federasyonu (HAK-DER) ve Bilim Araştırma Kurulu ile Kasım 1997'de Avrupa Alevi Akademisi'ni ve Avrupa Alevi Vakfı'nı kurmuştur.

3.5.1.3. Faaliyetleri

AABF Almanca yayınlar yapmaktadır. 2002 yılında Almanya Alevi Gençler Birliği ile ortak Folklor Festivali düzenlenmiştir. Bu kurum, gençlere yönelik olarak Alevi öğretisindeki motifler, faktörler, Alevilik tarihi konularında seminerler düzenlemektedir. Bu festivale Avrupa genelinde büyük bir çoğunluğu Alevi kökenli 5 bin kişi katılmıştır.

AABF'na bağlı tüm derneklere bağlama kursu bulunmaktadır. Bunun yanında, halk oyunları, folklor, semah, halk müziği kursları düzenlenmektedir. Bazı derneklere Almanca ve okuma yazma kursları da bulunmaktadır.

Almanya'da Alevi inanç ve düşüncesini benimseyen ve destekleyen teşkilatlarla ilişkide olan, gerektiğinde birlikte çalışmalar yürüten AABF, aynı zamanda, "Alevi inancını Türkiye'de Anayasal teminat altına almak", "Türkiye'nin Demokratik, Çağdaş bir yaşama ulaşmasında katkısı olan kurum ve kuruluşlarla dayanışmak" gibi bir amaç da gütmektedir.

Seydi Koparan Türkiye'ye yönelik çalışmalar hakkında şu konulara değinmektedir: "Türkiye'de Aleviliğin resmen tanınmasını istiyoruz. Gayr-i resmi yollardan devlet erki tarafından Alevi kimliği defalarca kabul edildi. Fakat sağlam bir hukuki yapı yok. Ancak bunun sadece Alevilikle de bağlantısı yok. Türkiye'de biliyorsunuz 1925'te çıkan bir yasa ile tüm tekke ve zaviyeler ilga edilmiştir. Buradan kaynaklanan bazı sorunlar var. Anayasadan kaynaklanan sorunlar var. Resmen kabul edilme yolunda Türkiye'deki Alevilerin talepleri var. Biz de bu çabaları destekliyoruz. Diğer taraftan Diyanet Alevilere hizmet vermiyor. Başka inanç kurumları ve tarikatlara da vermiyor. Sünni, Hanefi mezhebine dayalı bir inanç oturtulmaya çalışılıyor ve teşvik ediliyor. Biz bunun yanında biz Sünnilikten farklı bir inanç yapısı olan Aleviliğin tanınmasını istiyoruz. Haklarının verilmesini ve insanların Aleviliklerinden dolayı bir kovuşturmaya, bir zorlanmaya veya şiddete maruz kalmalarını istemiyoruz. Bunların yapılması Türkiye'de demokrasinin önünü de açacaktır. Zaman zaman yalan yanlış iftiralara uğruyoruz. Bizler Türkiye'nin milli, ulusal çıkarlarını her zaman gözetmek suretiyle çalışıyoruz. Türkiye'de Alevilik kurumlarının ve Alevilerin haklarının

verilmesinden sonra, hukuk nezdinde bir problem kalmayınca bizim bir Alman örgütü olarak, Almanya'da yapılanmış bir kurum olarak kök salıp burada kalmak istiyoruz. Zaten burada yaşıyoruz. Bir çoğumuz Alman vatandaşıyız.”

3.5.2 Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu / AADDF

Adı	: Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu
Almanca Adı	: Verein zur Förderung des Gedankenguts Atatürks in der Bundesrepublik Deutschland e.V.
Genel Başkanı	: Dursun Atılğan
Teşkilat Sayısı	: 28
Üye Sayısı	: 6.000
Kuruluş Tarihi	: 27 Mart 1994
Kuruluş Yeri	: Köln
Teşkilatlanma Şekli	: Atatürkçü Düşünce Dernekleri
Genel Merkezi	: Köln
İletişim Bilgileri	:
Adresi	: Richmondstr. 7 50667 Köln / Almanya
Tel	: 0049 221 925 8890
Faks	: 0049 221 925 88 919
Web	: www.ataturk.de
e-mail	: aadd@ataturk.de

3.5.2.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

14 Şubat 2003 tarihinde Köln'deki Federasyon Genel Merkezinde kendisiyle yapılan mülakatta Genel Başkan Dursun Atılğan, AADDF'nin kuruluş amacının “her şeyden evvel Atatürkçü düşünceyi Almanya'daki gençlere, çocuklara ve topluma anlatmak” olduğunu söylemektedir.

AADDF, “bir ulus devlet olan Türkiye Cumhuriyeti hakkında, laik, demokratik, özgürlükçü Türkiye Cumhuriyeti konusunda” yurttaşları, gençleri ve çocukları bilgilendirmek üzere, 27 Mart 1994’te Köln’de kurulmuştur.

AADDF, Türkiye’nin Avrupa Birliği çabalarına desteklemektedir. Katıldıkları çeşitli konferanslarda Türkiye’nin AB’ne girme konusu işlenmektedir.

Dursun Atılgan, 2003 Şubat ayı sonunda “Almanya’daki Türk Gençliğinin Sorunları” adıyla bir seminer düzenleyeceklerini, böylece hem sorunları gündeme getireceklerini, hem de Türkiye ile ortak çalışma zeminleri arayacaklarını söylemiştir. Atılgan, “Bu konuda Türkiye’de devleti yönetenlerin bizlere çok büyük destek vermeleri gerekiyor” demektedir.

Atılgan 5-10 yıllık vizyonlar çizmediklerini, sadece yıllık program yaptıklarını belirtmektedir. Alman vatandaşlığına geçilmesi konusunda izlenen “sistemli bir politika” olmadığını, isteyen vatandaşların geçebileceğini, “Ancak, Türkiye’nin ‘Türkler Alman vatandaşlığına kabul edilsin’ diye, Türk vatandaşlığından çıkarmasına da karşı” olduklarını, “çıkarılmazlarsa, doğrudan çifte vatandaş olma durumları” olduğunu iddia etmektedir.

Atılgan, AADDF’nin Türkiye’deki ADD ile hukuki bir bağlantılarının olmadığını, sadece “gönül bağı”nın olduğunu söylemektedir.

3.5.2.2. Teşkilatlanması

Atatürkçü Düşünce Dernekleri olarak teşkilatlanmaktadır. Almanya Atatürkçü Düşünce Derneği’nin Almanya’nın çeşitli eyaletlerinde 17 şubesi bulunmaktadır. Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu’nun ise Almanya dışında 7 ülkede daha şubeleri bulunmaktadır. Avusturya’da 4 şube olmak üzere, Fransa, Hollanda, İsviçre, İngiltere, Norveç, Başkent Brüksel’de Atatürkçü Düşünce Dernek Merkezleri vardır.

Sadece Almanya ve Avusturya Atatürkçü Düşünce Derneği'nin şubeleri bulunmaktadır. Diğer Avrupa ülkelerindeki merkezlerin şubeleri yoktur.

AADDF Genel Başkanı Dursun Atılğan'ın ifade ettiğine göre, Almanya'da 4 bin, diğer Avrupa ülkelerinde 2 bin olmak üzere toplam 6 bin üyesi bulunmaktadır. Avrupa Atatürkçü Düşünce Derneği Federasyonu'na bağlı şube açmak, Köln'deki Genel Merkez'in izniyle mümkün olmaktadır. Dursun Atılğan, "Şubelerimizi kuracak kişileri özgeçmişleriyle tanıyoruz. Bugüne kadar neler yaptıklarını biliyoruz. Ondan sonra da bizim tüzüğümüze uygun olarak onların şube kurmalarına izin veriyoruz." demektedir.

3.5.2.3. Faaliyetleri

Atılğan'ın ifadesiyle, "Almanya çapında hafta sonları yapılan seminer programlarına 300 civarında genç katılmaktadır. Etkinliklerimiz duyurmak üzere kurduğumuz bir SMS ve e-mail grubumuz var. Bu grupta 72 gencimizin numarası ve e-mail adresi var."

AADDF, gençlere yönelik olarak "ulusal bayramlarda, devrim yasalarının çıktığı günlerde, Cumhuriyet tarihinde Türk ulusuna mal olmuş önemli günlerin yıldönümlerinde toplantı, seminer, panel ve sempozyumlar" düzenlemektedir.

Diğer taraftan "Çağdaş Türkiye'yi Tanıtma" projesi kapsamında Türkiye'deki çeşitli üniversitelerle öğrenci alış verişi yapılmaktadır. 2003 Şubat ayı itibariyle Gaziantep'ten Mersin'e, Antalya'dan, İzmir'e kadar çeşitli üniversitelerle 8 kez bu proje uygulanmış, her yıl 20 kişi olmak üzere toplam 160'a yakın öğrenci bu projeden faydalanmıştır.

Atılğan, "Türk dili, ulusal dil ulusal kimlik açısından çalışmaları" olduğunu belirtmekte, "19 Mayıs'ta Ren Nehri üzerinde başta gençler olmak üzere herkesin katılımına açık gemi gezileri" düzenlendiği, "Türk Halk ve Türk Sanat Müziğinin yetkin seslerine konserler" verildiğini, böylece, çokkültürlü bir ülke olan Almanya'da Türk kültürünü ortaya koymaya çalıştıklarını ifade etmektedir.

Köln'deki Atatürk Kültür Merkezi'nde her hafta sonu gençlere yönelik bilgilendirme amaçlı seminerler düzenlenmektedir. Bu seminerlerde Türkiye Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Söylev, Almanya Toplumunu konuları işlenmektedir. Dursun Atılğan, Rauf Denктаş'ı davet ederek Almanlara, Alman politikacılara ve basın mensuplarına konferans verdirdiklerini, bunun sebebinin ise "ilk elden Kıbrıs konusunda yapılan yanlışlığın görülmesi" olduğunu iddia etmektedir.

AADDF'nin iki ayda bir çıkardığı çift dilli 19 Mayıs adlı bir dergisi bulunmaktadır. Federasyon 3 adet de kitap yayımlanmıştır. Almanca olarak çıkarılan Mustafa Kemal Atatürk, Yaşamı, İlkeleri ve Eserleri kitabı dışındaki iki kitap Türkçe olarak yayımlanmıştır. Bunlar Cumhuriyetin 75. yılında çıkarılan, "Cumhuriyete Giden Yol" kitabı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunun 80. yılı dolayısıyla çıkarılan "Ulusal Egemenliğe Giden Yol" kitaplarıdır.

3.5.3. Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu / ABAF

Adı : Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu (ABAF)
Almanca Adı : Ahl-al Bayt Alevitische Religionsgemeinschaft
Genel Başkanı : Fuat Mansuroğlu
Teşkilat Sayısı : 63
Üye Sayısı : 10.000
Kuruluş Tarihi : 1999
Kuruluş Yeri : Mönchengladbach
Teşkilatlanma Şekli : Cami Dernekleri
Genel Merkezi : Frankfurt
İletişim Bilgileri :

Adresi : Münchenerstr. 80 Frankfurt / Almanya

Tel : 0049 6924009660

Faks : 0049 2403 507103

Web :

e-mail :

3.5.3.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

1 Şubat 2004'te İstanbul'a geldiğinde kendisiyle yaptığımız görüşmede Fuat Mansuroğlu, "16 yıldır Dünya Ehl-i Beyt Alevi Vakfı Başkanı Fermani Altun ile tanıştıklarını, 1997'de Türkiye'de vakfın kurulmasından sonra, Almanya'da da 1999'da şubesi niteliğinde bir yapılanmaya gidildiğini" söylemiştir. Mansuroğlu, Türkiye ile bir gönül bağları olduğunu söylemekle birlikte ABAF'nun Almanya'da bağımsız bir çatı örgütü olduğunu söylemektedir.

2001 yılının Eylül ayında Dünya Ehli Beyt Vakfının Avrupa Temsilciliği olarak 7 derneğin biraraya gelmesiyle federasyonlaşma kararı alınmıştır. 10 Ekim 2001 tarihinde ise 5 bin kişinin katılımı ile ABAF'nun kuruluşu kutlanmıştır.

Mansuroğlu kuruluş amaçlarını şu şekilde özetlemiştir: "Avrupa ve Almanya'daki Alevi toplumunun ve Alevi inancının bir takım kişi ve kurumlar tarafından yozlaştırıldığını görüyoruz. İslami bir inanç biçimi olan Alevilik, bir takım ideolojilere alet edilmektedir. Alevilik adı altında Almanya Alevi Toplumuna Ateizm, sapkınlık veya başka dinsizlik propagandaları yapılmaktadır. Aleviler dinsizlik tehlikesiyle karşı karşıya bırakılarak inanç olarak yıpratılmakta ve psikolojik olarak ezilmektedir. Biz Ehli Beyt Alevileri olarak Topluma gerçek Aleviliği anlatmak istiyoruz." ABAF'ın amacının, Sünni veya Alevi herkesin inancını özgürce yaşabilmesine katkıda bulunmak olarak ifade edilmektedir.

Mansuroğlu'na göre, "Alevilik bir din değildir. İslam inancı içerisinde, tüm mezheplerin birleştiği bir noktadır." "Hz. Ali hangi mezheptendir?", "Hz. Ebubekir hangi mezheptendir?" diye sorulursa ne cevap verebilirsiniz?" diye sormaktadır. "Alevilik önce müslümanlıktır, Kur'an ve Sünnete bağlı olmak, Ehli Beyte bağlı olmaktır. Özümüz birdir. Kökümüz Ehl-i Beyt'tir." Aleviliğin "saz çalmayı" bir ibadetmiş gibi görmediğini ifade eden Mansuroğlu, Alevi'yi "Hz. Ali gibi yaşayan" olarak tarif etmektedir. Bünyelerinde Sünni ve Caferilerden de üyeler bulunmaktadır.

Derneklerdeki din görevlisi ihtiyacı Almanya'daki vatandaşlar arasından karşılanmaktadır. İstanbul Alibeyköy'de inşaatı devam eden Akademi tamamlandığında, ABAF kendi din görevlisi ve öğretmenlerini yetiştirme olanağına sahip olmayı hedeflemektedir. Akademinin bir benzerinin de Almanya ve Hollanda'da kurulması planlanmaktadır.

ABAF Türkleri kimlik olarak "Avrupalı Müslüman" olarak tanımlamaktadır. Din derslerinin Almanca okutulmasını savunmaktadır. Bu sayede Müslümanların kendilerini Almanya'da daha rahat ifade edebilecekleri, İslam'ı daha güzel anlatabileceklerini iddia etmektedir. Nitekim İslam Konseyi'ne bağlı 23 federasyondan biri olarak verdikleri mücadele sonunda bazı eyaletlerde İslam Din Dersi verilmesi hakkının elde edildiği savunulmaktadır.

Türkiye'nin AB'ne üyeliğine destek verilmektedir. Ancak bunun elde edilmesi için Türkiye'nin teslimiyetçi bir tavır içinde olması doğru bulunmamaktadır. Mansuroğlu bu konuda " AB konusundaki çatlak seslere kulak tıkanılmamalı, Türkiye'nin farklı alternatifleri ve çıkış yolları olduğu unutulmamalı" demektedir.

ABAF'a göre Türkiye'ye geri dönüş diye bir şey söz konusu değildir. Öyleyse, Alman vatandaşlığına geçilmesi desteklenmelidir. Almanya'daki toplumun bir parçası olarak siyasi açıdan söz sahibi olunmasının gerekliliği savunulmaktadır. Ancak TC konsolosluklar yoluyla Türkiye kökenlilere sahip çıkmalı, yol göstermelidir. Alman vatandaşlığına geçildi diye sırt dönmemeli, gönüllerin Türkiye'de olduğu gözardı edilmemelidir. Almanya gizli bir asimilasyon politikası izlemektedir. Bunun en önemli kanıtı çifte vatandaşlığa karşı çıkmasıdır.

3.5.3.2. Teşkilatlanması

ABAF cami dernekleri şeklinde örgütlenmektedir. Camilerin birçoğunda çay salonu vardır. Bazılarında ise market ve gashane bulunmaktadır.

İSLAMRAT Üyesi olan ABAF, 7 teşkilatın biraraya gelerek kurdukları bir çatı kuruluştur. Şu anda ABAF'a bağlı 63 cami derneği bulunmaktadır. ABAF'ın Alevileri örgütlemesiyle ortaya çıkan, tabandan teşkilatlanma olmamıştır. Teşkilatların tamamı Federasyonunun kuruluşundan sonra kendi istekleri ile bağlanan derneklerden oluşmaktadır.

Teşkilatların 58 tanesi Almanya'da, 3'ü Hollanda'da, 2'si ise Belçika'dadır. Federasyona bağlı derneklerden faydalananların sayısı 15 bini bulmakla birlikte, bunlardan 10 bin tanesi aidat ödeyen üyelerdir.

ABAF'ın 5 kişilik bir yönetim kurulu bulunmaktadır. Yönetim Kurulunda bir başkan olmak üzere, bir Başkan Yardımcısı, Genel Sekreter, Muhasebeci ve Halkla İlişkiler Sorumlusu bulunmaktadır.

ABAF 2010 yılına kadar Almanya'da Türklerin yoğun olduğu her yerde tabandan başlayarak bir örgütlenmeye gitmeyi amaçlamaktadır. 2010 yılında 50 bin üye sayısı hedeflenmektedir.

3.5.3.3. Faaliyetleri

ABAF'a göre Avrupa'da yaklaşık 1 milyon Alevi vatandaş bulunmaktadır. Öncelikli hedef Alevi olup, Aleviliği bilmeyen ve inancını yaşamak isteyenlerdir. Bunlar içinde de ilk hedef kitle gençliktir.

Gençlere yönelik olarak folklor, spor kursları, saz ve müzik kursları bulunmaktadır. Bağlı derneklerin bazılarında Kur'an ve dini bilgiler kursları verilmektedir. Gençlere meslek sahibi olabilmeleri için biçki-dikiş kursları, çıraklık eğitimleri ve mesleki kurslar verilmektedir.

Her yıl başka bir dernek merkezinde bilgi yarışması ve Kur'an okuma yarışması yapılmaktadır.

Önümüzdeki dönemlerde semah kursları ve okul derslerine yardım kursları yapılması planlanmaktadır.

Yetişkinlere yönelik olarak her ay belli bir konu belirlenerek uzman kişilerce seminerler verilmektedir. Hukuki konularda, sigorta veya belediye hizmetleriyle ilgili hususlarda vatandaşlarımız aydınlatılmakta, merak ettikleri konularda uzmana danışma fırsatı verilmektedir.

Ayrıca haftada bir gün ailelere Türkçe ve Almanca dil kursları verilmektedir.

ABAF her yıl Türkiye’de düzenlenen Evrensel Ehl-i Beyt Kurultayı’na ve Hacı Bektaş-ı Veli Anma Törenlerine ekip olarak katılmaktadır.

3.5.4. Avrupa Türk İslam Kültür Dernekleri Birliği / ATİB

Adı	Avrupa Türk İslam Kültür Dernekleri Birliği
Almanca Adı	Union der Türkisch- Islamischen Kulturvereine in Europa e.V.
Genel Başkanı	Fikret Ekin
Teşkilat Sayısı	127
Üye Sayısı	10.000
Kuruluş Tarihi	17 Ekim 1987
Kuruluş Yeri	Neider-Olm / Mainz
Teşkilatlanma Şekli	Türk İslam Dernekleri
Genel Merkezi	Köln
İletişim Bilgileri	

Adresi Sachsenring 20 D-50677 Köln/Almanya

Tel 0049 221 31 60 19

Faks 0049 221 32 34 20

Web www.atib.org.de, www.atib-web.de

e-mail atib@atib.org

3.5.4.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

Kısa adı ATİB olan, Avrupa Türk İslam Kültür Dernekleri Birliği; resmi web sayfasında [www.atib.org] kendisini “partiler üstü, Avrupa’daki insanımızın gerçeklerine ve milli değerlere dayalı sivil bir teşkilat olarak” tanımlamaktadır.

Türk Milliyetçiliği ile İslami bir çizgisi olan ATİB 17 Ekim 1987 tarihinde, 1987 yılında Musa Serdar Çelebi öncülüğünde ADÜTDF’den kopan bir grup tarafından Federal Almanya’nın Nieder-Olm/Mainz şehrinde kurulmuştur [Aslan, 1996:29]. Halen www.atib.org web sitesinde Musa Serdar Çelebi, ATİB Kurucu Genel Başkanı ve ATİB Şeref Başkanı olarak görülmektedir.

Kendisi ile yapılan mülakatta Genel Başkan Fikret Ekin’in de ifade ettiği gibi “ATİB’in kurucuları 1977 yılından itibaren sivil toplum kuruluşları ile meşgul olan insanlardan oluşuyordu. Bu ekip aynı zamanda ADÜTDF’un kurucularıdır”

Fikret Ekin, kuruluş sebebini, “geri dönmeyi düşünmeyen, burada kalıcı olduğumuzu hesaplayan ve kalıcı olduğumuza yönelik bir teşkilatlanma düşüncesi” olarak ifade etmektedir. ATİB’in temel amacı ise, “kalıcı oluşumuzun getirdiği süreç içinde, insanlarımızın milli ve dini kimliklerini koruyabilmeleri için, göçün, insanlarımızın milli ve manevi değerlerinde yozlaşma meydana getirmeden, eşit haklarda varlığını sürdürebilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır.”

Almanya’da Türklerin kalıcı olduğunu ilk dile getiren kurumsal yapı ATİB’tir. Kendisiyle yapılan mülakatta Genel Başkan Ekin, göç sürecindeki geçen 40 yılın 20 yılının tekrar Türkiye’ye dönmek üzere hesaplarla geçtiğini söylemektedir: “20 yıl önce kalıcı olunacağı yavaş yavaş dillendirilmeye başlanmış. 15 yıl önce ATİB kurulduğunda, ilk defa ‘Avrupa Müslüman Türklüğü’nden bahsettiğimizde toplumun geniş bir kesimi tarafından tebessümle karşılandık. İnsanımızın burada kalıcı oluşumuzu kabullenışı 10 yılı geçmeyen bir süreç. 10 yıl önce yeni yeni ciddi teşkilatlanmalar ortaya çıkmış. Dolayısıyla kaybedilmiş koca bir 30 yıl var.”

ATİB resmi web sitesinde “Gayeler” başlığı altında amaçlarını maddeler halinde sıralamıştır. Burada ilk olarak “fikir ve inançlarını ön plana alarak yaptığı çalışmalarında milli ve islamî varlığın korunması ve yüceltilmesi” zikredilmiştir. Daha sonra ise sırasıyla şu hedefler sayılmıştır: “Müslüman-Türk kimliğinin muhafaza edilebilmesi ve değerlerimizin gelecek nesillere taşınabilmesi için bu ülkelerde kalıcı sosyal ve ekonomik yapılanmaya gidilmesi”, “Müslüman-Türk insanının değerlerini Avrupa toplumuna tanıtmak, göçmenlerle ilgili politikaların oluşturulmasında önyargı ile eksik ve yanlış bilginin sebep olabileceği hataların önüne geçmek ve yaşadığımız ülkelerde eşit haklara sahip olmak”, “İslam aleyhtarlığı karşısında İslamiyetin doğru tanıtılması için çalışmalar yapmak”, “kuruluşlar arası diyalogun gelişmesine katkıları ile, Müslümanların temsili konusunda üst organların oluşmasında gayret göstermek”, “Batı Avrupa Türkleri’nin yaşadıkları ülkelerde meselelerinin çözümünde, akılcı teklifler getirmek ve kamuoyunu harekete geçirmek için çaba sarfetmek”, “Müslüman-Türk insanının anavatanımız Türkiye, diğer Türk devletleri ve İslam ülkeleri ile bağlarını güçlendirmek ve kültür bağlarını geliştirmek”.

Ekin, derneklerin tamamına yakınının Türkiye’den yönlendirildiğini, kuruluşların Türkiye’deki hareketlerin uzantısı olduğunu ileri sürmektedir. Bunun ortaya çıkardığı en büyük handikap Türkiye’deki olumsuzluklardan doğrudan etkilenmektir. Ekin “Türkiye’de son yıllarda idealizmin bitmesi, burayı da bitirdi. Bu etkileşim itibariyle de istediğiniz elemanı bulmakta, altyapıyı kurmakta zorlanıyorsunuz. Bu tür sıkıntılar her geçen gün biraz daha kendisini hissettiriyor.” demektedir.

Genel Başkan Ekin ATİB’in en önemli farkının, “Türkiye’deki bir hareketin doğrudan veya dolaylı uzantısı olmayan, bağımsız, Avrupa’da kalıcı oluşumuza yönelik, milli ve manevi değerlerimizi koruyarak; kimlikli, eşit haklara sahip, ezilmeden horlanmadan varlığımızı sürdürmeyi amaçlayan faaliyetler yürüten bir teşkilat olması” olduğunun altını çizmektedir.

ATİB, Avrupa’da yaşayan Türkleri, “Avrupalı Müslüman Türk”, olarak tanımlamaktadır. Türklerin göçmen olarak yaşadıklarını ve ileride azınlık hakkını elde etmek için Türk sivil toplum kuruluşlarının ortak hareket etmeleri gerektiğini

savunmaktadır. Almanya'nın Entegrasyon politikalarına olumlu bakmamakta ve kötü niyetli olarak değerlendirmektedir. ATİB'e göre asimilasyon ile entegrasyon birbirine karıştırılmakta, Almanlar ise bilinçli olarak asimilasyon politikasını, entegrasyon kılıfı ile sunmaktadır.

Almanya'daki Türklerin en önemli meselesi "kimliksizlik"tir. Ekin, bu konuda şunları söylemektedir: "Bizim sadece buraya göçten kaynaklanan değil, Türkiye'den kaynaklanan bir kimlik problemimiz var. Çünkü biz uzun yıllardır kendi değerlerine sırt çevirmiş, batıya kapı açmış bir toplumuz. Bunun neticesinde ister istemez ortaya kimliksiz bir toplum çıkarmış. Kendi değerlerine karşı kompleksli, talip olduğu batılı değerlere de kavuşamamış, arada kalmış bir toplumuz biz. O toplumun belli bir kesimi buraya gelmiş. O toplumun maalesef en az eğitim görmüş kesimi buraya gelmiş. Burada yıllardan beri talip olduğu batılı değerleri içerden yaşama imkanı bulmuş bir toplum var. İster istemez bu kendi değerlerine doğru bir yöneliş ortaya çıkarmış. Ama bu yönelme istenildiği gibi şuurlu bir yöneliş olamamış. Yine ortada kendi değerlerinden istendiği gibi haberdar olmayan, talip olduğu değerleri de tam manası ile kavrayamayan, kimliksiz, kişisiz bir toplum ortaya çıkmış. Böyle olunca bizim yarınlarda talip olduğumuz, "eşit haklar için güçlü toplum" hedefimiz, kimlikli, şahsiyetli, kendi toplumundan haberdar, içinde yaşadığı toplumu da tanıyan, o değerlere saygı duyan bir toplum oluşturmaktır."

ATİB, Alman vatandaşlığına geçiş konusuna sıcak bakmakla birlikte, "yarın burada Türk yok" denmemesi için Türk vatandaşlığından çıkmamak gerektiğini, yani çifte vatandaşlık hakkının mutlaka elde edilmesini savunmaktadır.

ATİB, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınacağına şüphe ile bakmaktadır. Fikret Ekin, Avrupa Birliği'ni "ekonomik değil, hatta kültürel değil, siyasi bir birliktelik" olarak niteleyerek, Türkiye'nin AB'ne alınacağına inanmadığını ifade etmektedir.

ATİB'e göre din dersleri Almanca verilmelidir. Ancak, muhtevası ve öğretmenleri Müslümanlar tarafından belirlenmelidir. Türk çocuklarına Anadili dersi mutlaka

verilmesini, en azından Türkçe'nin ikinci yabancı dil olarak öğretilmesini savunmaktadır.

ATİB, Vatana Hasret, Gençlik Bülteni, ATİB Bülteni, Diyalog gibi süreli yayınlar çıkarmıştır. Şu anda bu yayınların hiçbiri devam etmemektedir. ATİB tarafından yayımlanmış bazı kitaplar da bulunmaktadır. Göçün 30. Yılı, Göçün 35. Yılı, Ozan Yusuf Polatoğlu'nun 3 şiir kitabı, Ninnilerimiz, Din Dersi Mücadelesi, Tarih boyunca Müslümanlar ve Müslüman Olmayanların İlişkisi gibi kitaplar bunlardan bazılarıdır.

3.5.4.2. Teşkilatlanması

Gençler, öğrenciler, işadamları, kadınlar vs gibi toplumun her kesimi kapsayacak şekilde örgütlenen ATİB bünyesinde, Almanya, Hollanda, Belçika'da toplam 127 teşkilat bulunmaktadır. ATİB ve bünyesindeki teşkilatların 10 bin üyesi bulunmaktadır. Genel Başkan Ekin, teşkilatlar hakkında şu tespiti yapmaktadır: "ATİB, teşkilatların biraraya gelerek kurdukları bir çatı örgüttür. Bazı kuruluşlarda, önce çatı kurulup sonra ona bağlı dernekler oluşturuluyor. Oysa ATİB'ten önce de teşkilatlar vardı. O yüzden teşkilatlarımız bölgeleri, bölgeler de merkezi, ATİB'i oluşturuyor. Teşkilatların birliğe bağlılığı şube olma şeklinde değil, gönüllü bir bağlılıktır. Yani istedikleri zaman ayrılabilirler."

ATİB faaliyetlerini daha sistemli yürütebilmek teşkilatta bazı alt birimler oluşturmuştur. Bu birimler, Kadın Kolları, Gençlik Kolları, AKEV Dershaneleri, Yüksek Öğrenim Gençliği (AYÖG), Türk İslam Araştırmaları Merkezi(ATİDAM), Cenaze Nakil Fonu(CNF) ve Avrupa ülkeleri dışında Amerika, Türkiye, Azerbaycan ve Kazakistan temsilcilikleridir [ATİB, 1999:21].

ATİB kuruluş gayesi çerçevesinde, aynı hedefleri paylaşan kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile de işbirliği yapmakta ve ortak çalışmalar yürütmektedir. Bu kuruluşlardan bazıları şunlardır: insani yardım kuruluşu Muslemisches Hilfswerk (MHW), Türk İslam Yardımlaşma Vakfı (TİVYAK), Entegrasyon, meslek eğitimi,

kadınların sağlık meseleleri gibi konulara eğilen Konrad Adenauer Stiftung, diyalog ve açık kapı gúnleri organizasyonlarında işbirliği yapılan kilise teşkilatı Evangelische Kirche Deutschland (EKD), Uluslar arası Akademik alışmalar Enformasyon ve Koordinasyon Merkezi (Inter Akademi), Türk Alman Sağlık Vakfı (TGD) [ATİB, 1999:21].

ATİB Genel Başkanı Ekin'e göre dini teşkilatlar ayrı, spor klüpleri ayrı, işadamları ayrı, akademisyenler ayrı örgütlenmelidir. Dünya görüşleri önemli değildir. Onları biraraya getiren görüş etrafında toplanmalıdırlar. Ancak böyle olursa burada güçlü bir toplum oluşturmak mümkün olabilir. Hatta gçmenlikten kaynaklanan problemlerin çözümü için diğer milletlerden göçmenlerle ortak bir platform oluşturulabilir.

Genel Başkan Fikret Ekin, ATİB tarafından oluşturulan her oluşuma sonradan diğerleri tarafından alternatifler geliştirildiğinden yakınmaktadır. "Elit kadroyu, akademisyenleri, üniversitedeki gençleri bir araya getirecek Interakademi'nin kurulmasından sonra, aynı konuda Konsolosluk ayrı, IGMG ayrı birer teşkilat kurmuştur. Türk oluştan kaynaklanan sorunların çözülmesi için Türk Vatandaşları Konseyi RTS atı örgütünün kurulmasına öncülük ettik. RTS'in kuruluşundan sonra yine bu konuya el atılarak Türkische Gemaine - Türk Toplumunu kurularak bölünmüş oldu. Müslüman oluşumuzdan kaynaklanan sorunlarımızın çözülmesi için İslam alışma Grubu başlattık. Sonra İSLAMRAT diye bir çatı organizasyon oluşturuldu."

3.5.4.3. Faaliyetleri

Genel Başkan Ekin'e göre ATİB, "kimliksiz yetişen insanların ne kendilerine ne de içinde yaşadıkları topluma bir faydası olmadığı"ndan yola çıkarak, gençlere bir kimlik kazandırmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir. Kimlik probleminin çözümü için de "tarih, din, dil gibi milleti millet yapan temel değerlerin öğretilmesi, sevdirelmesi, geçmişinden haberdar edilmesi, geleceği ile ilgili bir hedef sahibi yapılması" gerektiğine işaret edilmektedir.

Fikret Ekin, sözkonusu hedeflere ulaşmak için “çocukluktan itibaren okul, çevre ve aileyi içine alan bir eğitime ağırlık verilmesi” gerektiğini söylemektedir. Ekin “Üç ayırdığımız eğitimde okulu ele alırsak, okulun bizim kontrolümüzde olmadığı görülüyor. Çünkü ister istemez yaşadığımız toplumdaki okullara göndermek zorundayız çocuklarımızı. Çevre ve aileyi kontrol altına alarak istediğimiz gibi bir nesil oluşturmak amacındayız. Aileyi kontrol altına alabilmek için, kadın kollarının faaliyetleri, camilerdeki sohbetler, vaazlar gibi hizmetlerle aile için eğitimler vermeye ve korunmaya çalışılıyor. Çevre olarak da çocuklar ve gençlerin bu teşkilatlara gelmeleri sağlanarak iç eğitimler, konferanslar, seminerler verilerek kuşatılıyor. Okulu kontrol etmemiz mümkün olmadığı için, eğitimde etken olan diğer iki önemli faktör üzerinde duruyoruz” demektedir.

ATİB tanıtım kitapçığında, kuruluşun toplumu çocuklar, gençler, hanımlar ve yetişkinler olmak üzere dört kategoriye ayırarak eğitim çalışmalarını bu kesimlerin ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirmektedir [ATİB, 1999:21]. Çocuklara yönelik olarak; Türkçe kursları, Kur’an Kursları, din ve tarih dersleri, bayram eğlenceleri, yatılı eğitim kampları, spor çalışmaları düzenlenmektedir.

Gençlere yönelik olarak; Gençlik kampları, eğitim ve kültür gezileri, okul derslerine yardım kursları, bilgi yarışmaları, meslek eğitimine hazırlık ve yönlendirme kursları, uyuşturucu ile mücadele programları, cezaevindeki gençleri topluma kazandırma çalışmaları gibi faaliyetler yapılmaktadır. Genel Başkan Fikret Ekin, Gençlik Kolları çalışmalarıyla ilgili şu değerlendirmede bulunmaktadır: “Gençlik Kolları, gençlere yönelik olarak, bizim değerlerimize uygun eğlencelerden, yatılı eğitim kamplarına, seminerlere, konferanslara, bilgi yarışmalarına kadar pek çok noktada hizmet götürüyor. Gençleri teşkilatlarımıza çekmek, onları bizim değerlerimizden haberdar etmek, birlik ve beraberlik içinde tutmak, onların içinde yaşadığı toplumda sağlam bir eğitim almalarını temin etmek, kapitalist toplumda mesleksiz insanın toplumda tutunma şansının olmadığı bilincini vererek en azından bir meslek sahibi kılabilme, üniversiteyi bitirecek altyapıyı hazırlamak gibi destekleyici pek çok çalışma yürütülüyor.”

Hanımlara ve genç kızlara yönelik olarak; evliliğe ve anneliğe hazırlık seminerleri, sağlık dersleri, kültür ve sanat günleri, el sanatları sergileri, örf ve adetlerimiz seminerleri, Kur'an kursları, yatılı aile kampları, Almanca kursları, biçki-dikiş kursları gibi faaliyetler yürütülmektedir.

Yetişkinler ve yaşlılara yönelik olarak ise; derneklerde sohbetler, toplu gezileri, yaşlılar evi çalışması yapılmaktadır. Bunlar dışında kültür ve eğitim çalışmaları kapsamında, edebiyat sohbetleri, kütüphane, saz kursları, folklor ve tiyatro çalışmaları, seminer, konferans, panel ve açık oturumlar düzenlenmektedir [ATİB, 1999:24].

ATİB ve bağlı kuruluşları toplumun her kesimine hitabeden bu çalışmalar dışında bazı özel dini, sosyal ve kültürel hizmetler de yürütmektedir. Bunlara örnek olarak, Hac ve umre hizmetleri, yardım kampanyaları, hayır çarşıları, kurban kampanyaları, sosyal danışmanlık, fitre ve zekat yoluyla yardımlar, bayramlaşma programları, kandil programları, sünnet ve düğün törenlerinin organizasyonu gösterilebilir [ATİB, 1999:25].

Ekin'in verdiği bilgilere göre, ATİB camilerinde kurulduğundan beri aralıksız olarak Kuran Kursları, bayram ve kandil kutlamaları teşkilatın kuruluşundan beri yapılmaktadır. Yatılı iç eğitim programı 15, Türkiye gezisi etkinliği 13, Cenaze Nakil Fonu 13, Interakademi 11, Hacc organizasyonu 11, AKEV Dershanesi 10, bilgi yarışmaları 9, Kuran'ı Kerim okuma yarışmaları 8 yıldan beri devam ettirilmektedir.. "Göçün 30. Yılı", "Göçün 35. Yılı" ve "Göçün 40. Yılı" konulu paneller yapılmıştır. Ayrıca her yıl "Kutlu Doğum Haftası" paneli yapılmaktadır. M.Akif Ersoy, Seyit Ahmet Arvasi'nin ölüm yıldönümleri ve Mekke'nin fethi gibi günlerde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

3.5.5. Diyanet İşleri Türk İslam Birliği / DİTİB

Adı : Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB)
Almanca Adı : Türkisch Islamische Union Der Anstalt Für Religion

Genel Başkanı	: T.C. Almanya Başkonsolosluğu Din Ateşesi
Teşkilat Sayısı	: 863
Üye Sayısı	: 110.000
Kuruluş Tarihi	: 25 Ocak 1985
Kuruluş Yeri	: Köln
Teşkilatlanma Şekli	: Cami Dernekleri
Genel Merkezi	: Köln
İletişim Bilgileri	:
Adresi	: Venloer Str. 33-35, 50823 Köln / Almanya
Tel	: 0049 221 579820
Faks	: 0049 221 5798223
Web	:
e-mail	: ditibg@ditib.org

3.5.5.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB), Türkiye'deki Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı 1924 yılında kurulmuştur. 1950'li yıllara kadar küçük bir teşkilat olarak kalan kurum, bu tarihten sonra sürekli büyüyerek ve yeni alanlar eklenerek bugün 90 bin personel sayısı ile en geniş devlet kurumlarından biri olmuştur. Kurulmasından 4 yıl kadar önce 28 Şubat 1978'de, Başbakanlığa on adet Yurtdışı Din Hizmetleri Müşavirliği kadrosunu veren Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kadro kararnamesinin yürürlüğe girmesiyle DİTİB'in ilk temelleri atılmıştır [Tetik, 2002:14].

Almanya'dan önce 1950'lerden itibaren "dini kültürü desteklemek" amacıyla Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı'nın uygun gördüğü Kur'an Kursları ve cami yaptırma dernekleri gibi yarı sivil, gönüllü hareketler Türkiye'nin birçok köşesinde dini canlanmanın temelini oluşturmuştur [Yücekök'ten Aktaran Mardin, 1992:139]. Bu tür derneklerin sayısı 1951'de 237 iken, 1967'ye gelindiğinde 510'a yükselmiştir [Yücekök, 1971:235].

Diyanet'e göre, Diyanet İşleri Türk-İslâm Birliği (DİTİB), Türk milletinin "kendi varlığını sürdürebilmek için millî ve dinî değerlerine sahip çıkma ihtiyacını ve zaruretinden" doğmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı resmi web sitesinde milli kültürün ana unsurları, "dil, din, tarih, ahlâk, sanat, örf ve âdetler" olarak sayılmakta, DİTİB'in de ibadet hizmetlerinin yanında, Almanya'da doğmuş, Türkiye'yi yeteri kadar tanıma imkanı bulamamış Türk çocuklarına, Türkçe, gelenekler, dini ve milli değerler öğretmeyi amaçladığı belirtilmektedir [www.diyamet.org.tr]. DİTİB ve bağılı derneklerin amacı "Türk ve Alman halkını bir araya getirmeğe, karşılıklı anlayışı geliştirip derinleştirmeğe, yurttaşlarımızın Alman toplumu ile uyum içinde yaşamasını" sağlamaktır.

05 Temmuz 1984 tarihinde hukuken kuruluşu gerçekleştirilen DİTİB, 25 Ocak 1985'te resmen kurulmuş, 12 Mayıs 1985 tarihinde Köln'deki Sporthalle'de düzenlenen ve yaklaşık 20 bin kişinin katıldığı bir törenle faaliyetlerine başlamıştır.

DİTİB, 1982 yılında 15 caminin birleşmesiyle federasyon olarak kurulma adımları atılmıştır. 12 Eylül darbesinden sonra, Almanya'yı oldukça ihmal ettiğinin farkına varan Türkiye Cumhuriyeti, "Almanya'daki radikal kuruluşların etkisini kırmak" amacıyla DİTİB'i kurdurmuştur. Resmi olarak kuruluş tarihi olan 1985'te 230 dernek üye olarak bağlanmıştır. Üye sayısı ise 110 bin, bağılı dernek sayısı olarak tahmin edilmektedir [Aslan, 1996:25].

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın web sayfasından alınan bilgiler de yukarıdaki iddiaları doğrulayacak yöndedir. Şöyle ki, Türk işçilerinin Almanya'ya gelmesinden yaklaşık 25 yıl sonra kurulan DİTİB'in, Türkiye'deki siyasî çekişmelerin yurtdışına da yansımaları, dernek ve cemiyetler arasında baş gösteren sürtüşmeler ve farklılaşmaların Türk vatandaşlarını rahatsız etmeye başlamasıyla, ortaya çıktığı belirtilmektedir. DİTİB "dernekler arasında birlik, beraberlik ve dayanışmayı tesis etmek gayesiyle kurulmuş bir çatı kuruluş" (Dachverband)tur.

DİTİB'in kuruluş amacı; Almanya'da yaşayan Müslüman Türk insanına, dinî, sosyal ve kültürel alanlarda bizzat hizmette bulunmanın yanında, kendisine bağılı dernekler

aracılığıyla yürütülen hizmetlerde de rehberlik etmek, faaliyetleri koordine etmek, dinî, sosyal, kültürel ve hukukî konularda derneklere yardım etmek ve imkanları oranında onlara destek olmaktır.

Türk Hükümeti'nin siyaseti doğrultusunda faaliyet gösteren bu kuruluşlardaki din görevlisi ve diğer görevlilerin maaşları Türk Cumhuriyeti tarafından ödenmektedir.

DİTİB hakkındaki bilgilerin önemli bir kısmı Eğitim ve Kültür Müdürü Işık Uğurlu ile 14 Şubat 2003 tarihinde Köln'deki DİTİB Genel Merkezi'ndeki mülakattan elde edilmiştir.

DİTİB, Din dersinin Almanca verilmesini savunmaktadır. Işık Uğurlu bunun “ümme bilincini de geliştireceğini” söylemektedir. Uğurlu, sınıfta Türk, Arnavut, Bosnalı, Faslı vs bir sürü milletten çocuk olduğu, asgari öğrenci sayısının tutturulamaması durumunda hiç verilememesi gibi bir tehlike olduğunu, bunun da müslüman çocukların din derslerini kilisede almasına yol açacağını iddia etmektedir.

Uğurlu'ya göre, “Türkçe'nin zorunlu ikinci yabancı dil olarak okutulması gerekmektedir. Tüm Türk sivil toplum kuruluşları ve devlet kuruluşları bu konuda mücadele vermesi lazımdır.”

24 bin Türk çocuğu Almanya'daki özürölüler okuluna gittiğini söyleyen Işık Uğurlu, “24 bin Türk çocuğunun en az yarısı inanıyorum ki haksız yere bu okullara gidiyor.” demektedir. Bu tür sosyal konularda Türk derneklerinin yeterince organize olamadığını ifade eden Uğurlu, “her derneğe şu sorunun sorulması lazım: Sonderschule'ye giden çocuklarla ilgilenen bir biriminiz var mı? Emeklilerle ilgilenen bir biriminiz var mı? Evden kaçan kızlarımız ile ilgilenen bir biriminiz var mı? Uyuşturucu ile mücadele eden bir biriminiz var mı? AIDS ile ilgili bir sorun bakalım yardımcı olacak bir birimleri var mı? Bu sorulara eğer yalan söylemezlerse yüzde 99 hayır diyecekler. Yaklaşık olarak 3 bini cami, bin tanesi de diğerk olmak üzere 4 bine yakın dernek var. Bu 4 bin dernekten bu sorunlarla ciddi olarak ilgilenenlerin sayısı 50-60'ı geçmez.”

3.5.5.2. Teşkilatlanması

DİTİB Alman yasalarına göre “toplum yararına” kurulmuş bir cemiyettir. Normal dernek seçimleri gibi seçimler yaparak başkan, başkan yardımcıları ve yönetim kurullarını seçmektedir. DİTİB Merkez Teşkilatı 12 Müdürlük ve birim altında faaliyetlerini yürütmektedir.

DİTİB camiler bazında örgütlenirken, çatısı altındaki derneklerin çoğunda alt dernek olarak spor dernekleri bulunmaktadır.

DİTİB 1985'te Köln Merkez'de, 4.382 metrekare, toplam kullanım alanı 8.296 metrekare olan büyük bir merkez binası satın almıştır. Bu merkezde, her türlü sosyal, kültürel ve sportif kurslar tertip edilmekte ve böylece bu merkez; Almanya'da dinî ve millî varlığımızın, milletimizin onuruna yakışır bir şekilde temsil edilmesine vesile olmaktadır. Ayrıca, bu külliye içinde mevcut bulunan Merkez Camii, vatandaşlarımız tarafından teşkil edilen diğer cami ve ibadethaneler için de güzel bir model teşkil etmiştir. DİTİB, Merkezi'nde yetişkinler, gençler ve hanımlar için ayrı ayrı 3 adet kütüphane oluşturulmuştur.

Günden güne gelişen ve yoğunlaşan hizmetleri devamlı ve istikrarlı hale getirebilmek için, özellikle 1990'lı yıllardan sonra DİTİB'in öncülüğünde Almanya genelinde çok hızlı bir şekilde derneklerimiz mülk edinmeye, hizmete daha elverişli binalar satın almaya başlamışlardır. Satın alınan hizmet binaları yanında pek çok minareli-kubbeli cami ve külliye inşa edilmiş ve edilmeğe devam etmektedir.

3.5.5.3. Faaliyetleri

DİTİB Merkezi'nde Alman Dil Kurumu (Sprachverband) ve İş ve İşçi Bulma Kurumu (Arbeitsamt) ile işbirliği halinde; Türk vatandaşlarının eğitim ve kültürel seviyelerinin yükseltilmesine, onların meslek edinme ve iş bulabilmesine katkı sağlamak amacıyla, çok farklı alanlarda kurslar düzenlenmektedir.

Çocukların eğitimi bu kuruluşta ön planda tutulmamaktadır.[Aslan, 1996:25] Camideki faaliyetler dışında, Hacc ve umre organizasyonları, Cenaze ve kitap hizmetleri sahasında yoğun olarak çalışmaktadır.

DİTİB Kursangebete 2002-2003 kitapçığında, birlik tarafından organize ve koordine edilen kurs, eğitim ve etkinlikler şu şekilde sıralanmaktadır:

Eğitim Kursları: Almanca Dil Kursları, Bilgisayar Kursları, Okuma-Yazma Kursları, Daktilo Kursları, Dikiş ve Tekstil Kursları, Yemek Pişirme Kursları, Almanlara Türkçe Kursları, Türk Çocuklarına Türkçe Kursları, Okul Derslerine Yardım Kursları, Ortaokulu (Hauptschulabschluss) Dışardan Bitirmeye Hazırlık Kursları

Kültür Kursları: Türk Halk Oyunları (Folklor) Kursu, Saz Kursu, Ud-Kanun Kursu, Tasavvuf Müziği Kursu, Türk Halk Müziği Kursu ve Türk Sanat Müziği Kursu.

Kültürel ve Bilimsel Etkinlikler: Arşiv Çalışmaları (Eğitim ve Kültür Alanında), Geziler, Seminerler, Konferanslar, Yarışmalar, Film, Video, Slayt (Dia) Gösterleri, Önemli Günler ve Bayram Kutlamaları

Işık Uğurlu'ya göre cami derneklerinde verilen dini eğitimler yanında, gençlerin sportif, sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmesi yönünde talepleri de olmaktadır. Bu konularda en aktif dernekler DİTİB bünyesinde bulunmakla birlikte, diğer sivil toplum kuruluşları da bu konularda önemli mesafeler katetmiştir.

DİTİB bünyesindeki sportif faaliyetlerden en fazla, tekvando, karate, futbol gibi dallar ilgi görürken, kültür kursları alanında saz ve bağlama kursları başta olmak üzere enstrüman kursları; folklor alanında ise Türk halk oyunları kursları gençler tarafından ilgi görmektedir.

DİTİB Köln Merkezi gençlere yönelik bu tür faaliyetler açısından sadece DİTİB bünyesinde değil, diğer dernekler arasında da Almanya'da en iyi durumda olan kuruluştur. Şubat 2003 itibariyle 400'e yakın genç spor kurslarına, az bu sayıda genç de

kültür kurslarına devam etmektedir. 2002 yılı sonu itibariyle Eğitim ve Kültür Müdürlüğü bünyesindeki diğer kurslara yaklaşık 1800 öğrenci katılmaktadır. Kurs ve seminerlere devam eden toplam öğrenci sayısına bakıldığında yaklaşık olarak 2200 olduğu görülmektedir.

DİTİB bazı konularda ‘danışmanlık hizmeti’ de vermektedir. DİTİB’e bağlı spor, eğitim ve gençlik gibi alt birimlerin her birinde bir danışmanlık hizmeti bulunmaktadır. 2002 yılı sonu itibariyle sadece Eğitim ve Kültür Müdürlüğü bünyesinde 2500 kişiye danışmanlık hizmeti verilmiştir. Genellikle eğitim ağırlıklı danışmanlık talepleri gelmektedir. Türkiye’den Almanya’ya veya Almanya’dan Türkiye’ye eğitim ve yatay geçiş yapmak isteyenlerin problemleri ve talepleri konusunda konuşulmaktadır.

Ayrıca Almanya içindeki okullardaki yatay geçiş problemleri, mesela Hauptschule’den Realschule’ye, Realschule’den Gymnasium’a gibi kalite farkı olan okullardaki yatay geçişler konusunda da bilgilendirmeler yapılmaktadır. Gerektiğinde diğer Türk sivil toplum kuruluşlarına da bu konularda bilgilendirmeler yapılmaktadır.

Işık Uğurlu, Köln’deki tüm derneklerin Türklerin ancak yüzde 20’sine ulaştıklarını iddia etmektedir. “Köln’de yaklaşık 80 bin Türk yaşıyor. 25 bini 25 yaşın altındadır. Bunlar bizim eğitim ve kültür olarak hedef kitlemizdir. Biz bu hedef kitleden yaklaşık 2200 gence ulaşıyoruz. Diğer derneklerin tamamının toplamı da yaklaşık bu kadardır. Yani Türk dernekleri Köln’de yaklaşık 5 bin gence ulaşabiliyor. Ortada ulaşılamayan 20 bin kişilik bir kesim var. Yüzde 80’ine ulaşamıyor. Bazılarının bunlara ihtiyacı olmayabilir ama gerçekler bunlar.”

Çoğunluğu Türklerden oluşmakla birlikte, 23 değişik ülkeden kursiyerin katıldığı DİTİB kursları genellikle ücretsiz. Almanca dil kurslarının finansmanını 2003 yılına kadar Alman Dil Kurumu Sprachverband tarafından karşılanıyordu. Bu yıldan itibaren İçişleri Bakanlığı tarafından karşılanacak.

DİTİB’e göre “Kimlik, din, dil, folklor gibi faaliyetlerin artırılmasıyla yaşatılıp, geliştirilebilir.” Bunun için DİTİB “Türkülerle Türkçe” adı altında 60 kişilik bir koro

kurmuştur. Bunda amaç çocuklara ninniler, destanlar, kahramanlık türküleri aracılığıyla Türkçe öğretebilmektir.

3.5.6. İslam Kültür Merkezleri Birliği / İKMB

Adı : İslam Kültür Merkezleri Birliği (İKMB)
Almanca Adı : Verband der Islamischen Kulturzentren e.V.
Genel Başkanı : Tahsin Şafak
Teşkilat Sayısı : 300
Üye Sayısı : 20.000
Kuruluş Tarihi : 15 Eylül 1973
Kuruluş Yeri : Köln
Teşkilatlanma Şekli : Camiler ve Kuran Kursları
Genel Merkezi : Köln
İletişim Bilgileri :

Adresi : Vogelsangerstr 290 50825 Köln/ Almanya

Tel : 0049 221 954 4100

Faks : 0049 221 542 616

Web : <http://www.vikz.de>

e-mail : islam@vikz.de

3.5.6.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

İslam Kültür Merkezleri Birliği (İKMB) ile ilgili bilgilerin büyük çoğunluğu 15 Şubat 2003 tarihinde Köln'deki Genel Merkez binasında Genel Sekreter Erol Pürlü'den alınan bilgilerden oluşmaktadır.

İKMB mensupları, kendilerine başkaları tarafından izafe edilen "Süleymancılık" yakıştırmalarını ret etmektedirler. Resmi web sitelerinde bu konu ile ilgili olarak "kendilerine kurucuları ve mensupları arasında Süleyman Efendi Hazretleri'nin

talebelerinin bulunması dolayısıyla verilmiş olup, sanki islam dışı bir hareketmiş intibayı vermek maksadına matuf olarak kullanılmıştır.” denilmektedir [www.vikz.de]. Bu cümleden de anlaşılacağı ve sitede belirtildiği üzere, bu yakıştırmaya karşı çıkılmasının sebebi, “Süleymancılık”ın “ayrı bir din” veya “İslam dışı bir hareketmiş” gibi vurgulanmasıdır. Bu ince ayrıntıdan sonra web sitesinde Süleyman Hilmi Tunahan ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmektedir. İKMB’ne göre, bu cemaat, mezkûr ismi kabul etmemekte, kendilerine ille de bir isim takılması gerekiyorsa buna "Süleyman Efendi'nin Talebeleri" denilmesini tavsiye etmektedir.

Erol Pürlü’den alınan bilgilere göre, İKMB, müslümanlara dinlerini öğretmek, dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuş, siyasi açıdan bağımsız ve partiler üstü bir yapıdır. Merkezimiz Alman Anayasasına göre “dini cemaat” statüsü bulunan, “kamu yararına dernek” durumundadır.

İKMB’nin temelleri 1967’de Türk Birliği (Türkische Union) adıyla atılmıştır. 15 Eylül 1973 tarihinde ise Köln’de "İslâm Kültür Merkezi" adıyla çalışmalarını devam ettirmeye başlamıştır. Almanya’ya gelen “Müslümanların dini ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kuruluşun” temeli atılmıştır. İslam Kültür Merkezleri, 19 Haziran 1980 tarihinden itibaren çalışmalarını "İslam Kültür Merkezleri Birliği" (Verband der Islamischen Kulturzentren) çatı örgütü altında sürdürmeye başlamıştır [www.vikz.de; Aslan, 1996:27].

İslam Kültür Merkezleri ve bağlı teşkilatlar, “Müslüman çocuklarına camilerde İslâm dininin temel bilgilerinin öğretilmesi ve yetişkinlerin ibadet edebilecekleri yerlerin hazırlanması” amacıyla kurulmuştur [www.vikz.de].

Kurulduğu yıllarda “geri dönmeyi düşünen bir topluluğa hizmet verdiği için” kiralık binaları kullanan İKMB, kalıcılığın kesinleşmesinden sonra kullandığı binaları satın almaya başlamıştır. İKMB’nin Almanya’daki 300 şubesininin 180 tanesininin mülkiyeti kendisine aittir.

İslam Kültür Merkezleri, Almanya’da organizeli olarak çalışma başlatan sivil toplum kuruluşlarının başında yer almaktadır. Merkez, 1970’lerin ortalarından itibaren bir çok yerde belediye, işveren temsilcileri ve kilise yetkilileri ile ilk diyalog zemini temin etmeye başlamıştır. İslam’ın resmi din olarak kabul edilmesi için 1979 yılında ilk müracaat da yine İslam Kültür Merkezleri tarafından yapılmıştır [www.vikz.de; Aslan, 1996:27].

Kendisini, “sosyal ve kültürel sahalarda hizmet veren dini bir cemiyet” olarak tanımlayan İKMB, Köln sulh hukuk mahkemesince 6851 numara altında tescil edilmiştir. İKMB’nin tüzüğünde “her türlü parti politikasından uzak” olarak faaliyet gösterdiği vurgulanmaktadır. Bunun sebebi de “yanlış anlaşılmaya mahal olabilecek hususlardan şiddetle kaçınmak suretiyle, sadece Müslümanların dini ihtiyaçları ile alakalı problemlerin çözümünü sağlamak” olarak ifade edilmektedir [http://www.vikz.de/info/vikz_tr.html/Kurulus].

İKMB, din dersinin Almanca olmasını savunmaktadır. Pürlü bunu şu şekilde savunmaktadır: “Alman okullarında din dersi ancak Almanca verilebilir. Türkçe verilmesi mümkün olmadığı için biz de bu görüşü savunuyoruz. Almanca olarak da İslam anlatılabilir. Çünkü bu din dersini tüm müslümanların alması lazım. Türkçe verildiği zaman sadece Türkler faydalanabilir, diğerleri ise derse giremezler. Ayrıca gençlerimiz din dersini Türkçe alırlarsa Almanlara dinlerini anlatamıyorlar. Gerekğinde dinini savunabilmesi için de Almanca verilmesi önemli. Öte yandan Almanlar okul sistemlerinde verilen tüm müfredatı, dersleri kontrol ediyorlar. Eğer din dersleri Türkçe verilirse, Almanların bu dersleri kontrol edemezler.”

Pürlü’ye göre İKMB, gerektiğinde hem Türkler, hem Almanlarla işbirliğine gidebilmektedir. “Ancak buradaki Türkleri ilgilendiren konularda ortak hareket edilirken, her zaman DİTİB kendisini ön plana çıkarıyor ve bireysel davranmayı tercih etmektedir.”

İKMB, hem Türkiye'deki, hem Almanya'daki Türklere yeni haklar ve menfaatler getireceğini düşündüğü için Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini desteklemektedir.

İKMB, çifte vatandaşlığa daha sıcak bakılmakla birlikte, Türklerin Alman vatandaşlığına geçişe sıcak bakmaktadır.

İKMB, Alman resmi makamları ve Alman kamuoyu ile ilişkileri en iyi olan teşkilatlardan biridir. Eyaletlerde Alman makamları tarafından din dersi konusunda yapılan yuvarlak masa toplantılarına sürekli resmi olarak davet edilmektedir. 2002 ve 2003 yılı Alman Cumhurbaşkanlığı Resepsiyonu'na davet edilmiştir.

İKMB, Almanya'daki Türkleri kimlik olarak "Müslüman Türk" olarak tanımlamaktadır.

Erol Pürlü'ye göre Türklerin en önemli problemleri, "işsizlik, gettolarda yaşamak ve Almanca'ya yeterince hakim olamamaktır." Bunlar yanında "Gençler kendi anadillerini de çok iyi bilmiyorlar. Dini bilgileri çok zayıf. Uyuşturucu kullanımı ve diğer kötü alışkanlıklar da gençler arasında oldukça yaygın."

3.5.6.2. Teşkilatlanması

Kuruluşun çalışmalarının merkezinde Kur'an kursları ve camiler bulunmaktadır. Bazı merkezlerde ise gençlere yönelik diğer ilmi çalışmalar yapılabilmektedir. Cami din görevlileri de dahil olmak üzere tüm giderler üyelere alınan yardım ve aidatlarla karşılanmaktadır [Aslan, 1996:28].

İKMB'ne bağlı 5 yerde resmi yatılı kuran kursu bulunmaktadır. Bunun haricinde 300'e yakın dernek birliğin çatısı altındadır. Düzenli olarak aidatını ödeyen 20 bine yakın üyesi vardır.

1970'li yıllarda Türk işçilerinin Cuma namazlarını kılmak üzere mescitler açmaları ile başlayan ilk yapılanmalar, 1973'ten sonra ailelerin ve çocukların da Almanya gelmesiyle yeni bir döneme girmiştir. Mescitler artık namaz kılma işlevi yanında çocuklara dinlerini öğretmek gibi yeni bir görev de üstlenmeye başlamıştır.

Mescitlerin ibadethane olma işlevlerine zamanla yeni fonksiyonlar da eklenmiştir. Şu an İslam Kültür Merkezleri'ne bağlı derneklerin bir çoğunda cami, kütüphane, çay ocağı, misafirhane, dershane gibi bölümler bulunmaktadır.

İKMB öğretmen ve din görevlisi ihtiyacını çoğunlukla Almanya'da yetişen Türkler arasından seçmektedir. Pürlü, "burada 30 yılı aşkın bir süredir teşkilatlanmış olduğumuz için çoğunlukla kendi din görevlisi ve eğitimcilerimizi yetiştiriyoruz. Ama bazı arkadaşlarımız da ihtiyaç oldukça Türkiye'den getiriliyor." derken, Birliğin internet sitesinde istihdam edilen eğitimcilerin özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır: "ikinci nesilden, bilhassa Almanya'da doğup büyüyen, Alman okullarında okumuş, Almanca'yı doğru ve güzel konuşan, iyi bir din eğitimi görmüş genç kadrolar" [http://www.vikz.de/info/vikz_tr.html/Kurulus].

3.5.6.3. Faaliyetleri

İKMB faaliyetlerini dini ve sosyal hizmetler olmak üzere iki başlık altında toplamıştır. Dini hizmetler adı altında, cami ve mescitlerin açılması, Kuran kursları ve dini eğitim verilmesi sayılmaktadır. Sosyal hizmetler ise, cenaze fonu, çeşitli sahalarda sosyal yardımların yapılmasını, kanunlara uymaları ve çevrelerine uyum sağlayabilmeleri için yol gösterilmesini, İslami usullere uygun düğün, nişan ve sünnet merasimleri yapılmasını, hizmet içi seminerleri, dil kurslarını, dikiş nakış ve benzeri kursları kapsamaktadır.

İKMB, Almanya'da ilk örgütlenen ve geniş bir toplumsal tabana sahip bir teşkilattır. 30 yılı aşkın süredir kesintisiz olarak Kuran kursları ve dini bilgiler eğitimleri yapmaktadır.

Erol Pürlü, faaliyetlerini anlatırken özellikle Kuran kursları ve dini bilgiler kurslarına vurgu yapmaktadır: “Faaliyet alanımız özellikle dini konularda vatandaşlarımızı bilgilendirmek. Kuran kursları ve dini bilgiler kursları düzenlemek.”

İKMB, Alman toplumunun İslami konulardaki istek ve taleplerini de karşılamaktadır. Alman heyetleri, sivil toplum kuruluşları ve kiliselerin, Kuran, İslam ve camiler hakkındaki soruları cevaplanmakta, zaman zaman camiler gezdirilmektedir. Pürlü bu konuda şunları söylemektedir: “Her yıl 10. ayda Alman Birleşme Günü’nde Almanlar başta olmak üzere diğer dinlere mensup kişilere cami tanıtımları yapılıyor. Almanlar’ın “Tag der Offenen Moscheen” dedikleri “Açık Cami Günü” yapılacağında gazetelere ilanlar veriliyor. Hangi saatte, hangi camilerin tanıtılacağı herkese duyuruluyor.”

Ramazanlarda iftarlar verilmekte, sadece Türkler’e değil diğer milletlerden, hatta farklı dinlerden insanlar bu iftarlara davet edilmektedir.

Pürlü, Merkez olarak Almanya’daki tüm vatandaşlara, hatta tüm müslümanlara hizmet etmekle birlikte, faaliyetlerindeki asıl yoğunluğun yeni nesillere yönelik olduğunu vurgulamaktadır. “Derneklerimizde gençlerimize yönelik olarak dini bilgiler, Kuran Kursları, ödev yardımları yapılmaktadır. Kültürel faaliyet anlamında geziler ve toplantılar organize edilmektedir. Derneklerimizde dini dersler Türkçe olarak yapılmaktadır. Hafta sonları yapılan Kuran kurslarına sayıları az olmakla birlikte Araplar ve Bosnalı çocuklar da gelmektedir.”

İKMB derneklerinde Alman okul sistemi ile ilgili bilgiler de verilmekte, bu konuda gençler ve aileler yönlendirilmektedir.

İKMB, faaliyetlerinin temel amacını, “Almanya’da yaşayan müslümanların dini ihtiyaçlarını karşılamak ve günlük ibadetlerini ifa etmeleri esnasında meydana gelebilecek meselelerinde onlara yardımcı olmak” olarak özetlemektedir [www.vikz.de]. İlk kurulduğu yıllarda İKMB, daha çok, acil ihtiyaç olan yerlerde ibadet yerleri açmaktaydı. Bu vesileyle çeşitli yerlerde aynı maksatla bir çok cami ortaya çıkmıştır.

3.5.7. İslam Toplumu Milli Görüş / IGMG

Adı	: İslam Toplumu Milli Görüş
Almanca Adı	: Die Islamische Gemeinschaft Milli Görüş (IGMG)
Genel Başkanı	: Yavuz Çelik Karahan
Teşkilat Sayısı	: 2137
Üye Sayısı	: 87.000
Kuruluş Tarihi	: 1974
Kuruluş Yeri	: Köln
Teşkilatlanma Şekli	: Cami Dernekleri, Gençlik Teşkilatları, Spor Klüpleri, İşadamları Dernekleri
Genel Merkezi	: Köln

İletişim Bilgileri

Adresi : Boshstr. 61-65 Kerpen / Köln / Almanya

Tel : 0049 2237 6560

Faks : 0 221 973045

Web : www.igmg.de

e-mail : info@igmg.de

3.5.7.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

1985'ten itibaren on yıl Avrupa IGMG Teşkilatı'nın Gençlik Başkanlığı'nı, 8 yıl Genel Başkan yardımcılığını, 1,5 yıldır da Genel Başkanlığı'nı yürüten Yavuz Çelik Karahan ile 21 Ocak 2004 tarihinde yapılan mülakattan alınan bilgilere göre, IGMG hareketi, 1972'li yıllarda önce Avrupa Türk Birliği, sonra İslam Birliği adı altında çalışmalarını yürütmüştür. 1985'te Avrupa Milli Görüş Teşkilatı (AMGT), 1994-1995 yılından itibaren de İslam Toplumu Milli Görüş (IGMG) olarak faaliyetler yapmaya başlamıştır.

Karahan, "Avrupa'da hizmette öncü kuruluş" olan IGMG'nin "insanlarımızın dini, sosyal ve kültürel alanlardaki ihtiyaç, talep ve gereksinimlerini yerine getirmek için

alışan bir İslami, dini kuruluş” olduğunu söylemektedir. “IGMG sivil, ümmetçi ruha sahip bir kuruluştur.”

IGMG, dini, kültürel ve sosyal faaliyetlerde bulunan derneklerin ye olduğu Türk Topluluğu Konseyi RTS isimli çatı kuruluşun üyesidir. İslam Konseyi ile bazı konularda işbirliği yapabilmektedir

Karahan’a göre Türklerin temel problemi asimilasyon ve entegrasyon meselesidir. “Asimilasyona hayır, entegrasyona evet” diyen Karahan, “Alman yetkililerin asimilasyonu, entegrasyon ile kamufle etmeye çalıştıklarını” savunmaktadır.

IGMG, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne girme çabalarını desteklemekte, Türklerin Alman vatandaşlığına geçmesini de teşvik etmektedir. Karahan’a göre AB vatandaşı olarak hakları kullanmak önemlidir. Öte yandan AB ile neredeyse Almanya’daki Türk toplumu olarak aynı yaşta. AB’nin ömrü 50-52 yıl, Almanya Türk toplumunun geçmişi 42 yıl.”

Karahan Türklerin yeni kimliklerinin “Avrupalı Müslümanlar” olduğunu savunmaktadır. “Elbette etnik olarak Türkiye’de doğmuş insanlar olarak Türk’z. Ancak bundan sonra etnik kkenimizden çok dini kimliğimiz ön plana çıkmaktadır. Biz Avrupa’da Avrupalı Müslümanlar olarak ismimizi koyuyoruz.”

IGMG’e göre, Türkçe Almanya’da en çok konuşulan ikinci dildir. Dolayısıyla “okullarda seçmeli dil olarak okutulmalıdır. Alman Hükümeti veya Türkiye Devleti de bunu ele almalıdır.” Ancak, din dersleri Almanca verilmelidir. Bunun nedeni şu şekilde açıklanmaktadır: “nk burada yalnız Türk toplumu yok.” Dolayısıyla Alman yetkililer de “biz her etnik topluluk için ayrı dil de din dersi koyamayız. Ortak eğitim dili Almanca’dır. Bu konuda istiyorsanız yapın” demektedir. IGMG bu gerekçe ile bulunulan ülkenin yerel dili ile din eğitiminin verilmesini savunmaktadır.

3.5.7.2. Teşkilatlanması

IGMG'nin üç boyutlu bir teşkilat yapısı bulunmaktadır. İşlerin planlandığı, programlandığı ve takip edildiği yer olan Genel Merkez; Avrupa'da Türklerin yaşadığı ülke ve eyaletlere göre şekillenen bölgeler; bölgelerin altında da şubeler, yani teşkilatlar, cemiyetler ve temsilcilikler bulunmaktadır.

Genel Merkeze bağlı, Avrupa'da 30, Amerika/Kanada'da bir ve Avusturalya bir adet olmak üzere toplam 32 bölge vardır. Bölgelerin altında ise, 514 tane cami bulunmaktadır. Diğer teşkilatlar olan, Gençlik Teşkilatları, Üniversiteliler ve Kadın Kolları Teşkilatları yanında, Spor Klüpleri ve İşadamları/Müteşebbislerin kurdukları teşkilatlarla birlikte bölgeler bağlı toplam 2137 tane şube vardır.

IGMG bünyesindeki bizzat aidat ödeyen 87 bin civarında aktif üye bulunmaktadır. Karahan, camilere gelip giden, dini hizmetlerden, eğitim ve sosyal hizmetlerden yararlananların sayısının 300 binin üzerinde olduğunu, bunların aile olarak ele alınması durumunda, ulaşılan kişi sayısının 1 milyon 200 bine ulaşacağını iddia edilmektedir.

IGMG'nin iddiası "doğumdan ölüme kadar hizmet"tir. Teşkilat çalışmaları 0-1 yaştan 12 yaşına kadar Çocuk Kulübü'nde başlamakta, 12 yaşından sonra erkekler Gençlik Teşkilatımızın ortaöğretim bölümüne, kızlar ise Kadın Kollarının genç kızlar bölümüne yönlendirilmektedir. Bu yönlendirilme ile kızlar ve erkeklerde okul ödevlerine yardım kursları başlamaktadır.

IGMG, Avrupa'daki Türklerin yüzde 30'una ulaştığını iddia etmektedir. 2010 yılında Türklerin yaşadığı en küçük yerleşim biriminde dahi teşkilatlanmak amacıyla olduğu ifade edilmektedir.

3.5.7.3. Faaliyetleri

IGMG, “gençlerin işçi olarak değil, asimile olmadan entegrasyona katkıda bulunan, entelektüel olarak yetişebilmeleri, eğitimlerini ve akademik kariyerlerini tamamlayabilmeleri için gayret sarfetmektedir.”

“Her cami bir okul” olarak da değerlendirilmekte, camilerde hafta içinde ortaokul ve lisedeki çocukların ev ödevlerine yardımcı kurslar açılmaktadır. Şu anda 250'nin üzerinde bu şekilde hizmet veren kurs ve 4 binin üzerinde öğrenci vardır.

Gençlere hafta içinde okul derslerine yardım kursları düzenlerken, hafta sonlarında ise dini ve kültürel eğitimler verilmektedir. Karahan'ın verdiği bilgilere göre, yaz tatilinde 10-15 yaş arası 20-25 bin gencin milli kültürlerini kazanmaları ve korumaları için eğitimler yapılmaktadır. Tüm Avrupa'da hafta sonu eğitimlerine 93 bin civarında genç katılmaktadır. Bunlardan yüzde 60'ını Almanya'daki gençler oluşturmaktadır.

Yılbaşı tatilinde çocuklar, düzenlenen alternatif gecelerde içki, uyuşturucu ve huzur bozan fiillerden uzak olarak eğlenebilmektedir. Ramazan ve Kurban Bayramları'nda hem çocukların, hem de ailelerinin katılabileceği Bayram Şölenleri yapılmaktadır.

Bunlar dışında bulunulan ülkenin statülerine uygun olarak kurulmuş resmi kurs ve okullar mevcuttur. Bunlara örnek olarak, Almanya'daki kız koleji ve Belçika'daki İbni Sina Kız Koleji gösterilebilir. Ayrıca, Viyana'da İslamische Gymnasium adında kız ve erkek talebeler için bir Gymnasium, Danimarka'da 2 adet okul bulunmaktadır. Danimarka'daki okulların eğitim dili Danimarkaca. Ancak bu okullar, Türkiye'deki İmam Hatiplerdeki gibi dini derslerin de okutulduğu okullardır. Danimarka'da 2003 yılında bu okullar, üniversiteye öğrenci yerleştirmede ülke çapında ikinci olmuştur. Hollanda'da ilkokul, ortaokul ve lise seviyesinde 30'un üzerinde okul vardır. IGMG Eğitim Başkanlığı, Almanya'da “Ausbildung” verme yetkisi almıştır. Bu yetki sayesinde resmi olarak çeşitli mesleki eğitimler verilebilmektedir.

Karahan, IGMG 'nin, artık günübirlik, birer ikişer yıllık plan ve programlar değil, 5, 10 ve 50 yıllık plan ve programları ortaya koyduğunu söylemektedir. Karahan'a göre, vizyon ile ilgili strateji ve iştişare toplantıları sürekli yapılmakta, buna göre gelişmeleri, gelecekte bizi ve nesilleri bekleyen problemleri ve gereksinimler dŐnlmekte ve ona göre planlama yapılmaktadır.

Karahan IGMG'nin faaliyetlerini beş başlık altında özetlemektedir: "Sürekli yaptığımız işlerin başında teŐkilatılık gelmektedir. İkincisi ise insanlarımızın irşadı. Onlara dini bir kimlik ve kişilik kazandırılması. Üçüncüsü eğitim. Eğitim deyince yalnız gençler değil, yaşlılar, kadınlar ve çocukların eğitimi. Bunu en başından beri artırarak devam ettiriyoruz. Dördüncüsü entegrasyon. Her geçen sürede bu konuda daha fazla gelişerek ve tecrübe kazanarak çalışıyoruz. Beşincisi toplumda huzur, barış ve kardeşliğin artması ve yaygınlaşması noktasında azami gayret gösteriyoruz." Dini hizmetler olarak yaptığımız ve takdir kazanan, bu yıl 33.'sn Hac organizasyonu, 8-10 yıldır Avrupa'daki müslümanların ümmete bir hediyesi olan Kurban Kampanyaları artarak devam ediyor.

3.5.8. Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği / ATKDB

Adı	: Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği
Almanca Adı	: Föderation der Weltordnung in Europa (ANF)
Genel Başkanı	: Recep Yıldırım
Teşkilat Sayısı	: 47
ye Sayısı	: 3.000
Kuruluş Tarihi	: 1994
Kuruluş Yeri	: Berlin
Teşkilatlanma Şekli	: Nizam-ı Alem Türk Kültür Dernekleri
Genel Merkezi	: Frankfurt
İletişim Bilgileri	:
	Adresi : Mittelseestr. 25-D 60386 Frankfurt / Almanya
	Tel : 0049 69 40 80 6521-22

Faks : 0049 69 40 80 6523

Web :

e-mail :

3.5.8.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

Henüz 10 yıllık bir geçmişi bulunan Nizam-ı Alem teşkilatları hakkında daha önce yazılmış çok fazla bilgi ve belge bulunmamaktadır. Teşkilatın henüz bir web sayfası yoktur.

18 Şubat 2003 tarihinde Frankfurt Main'deki federasyon genel merkezinde Genel Başkan Recep Yıldırım ile yapılan mülakattan alınan bilgilere göre, Nizam-ı Alem, 1994 yılında Berlin'de kurulmuştur. Almanya, Danimarka, Belçika, Hollanda, Fransa, Avusturya, İsviçre olmak üzere 7 ülkede teşkilatlanmıştır.

Kısa adı ATKDB olan federasyonun, 2002 yılında yapılan genel kurulda resmi isminin Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği olarak değiştirilmesine karar verilmiştir. Recep Yıldırım böyle bir değişikliğe gidilmesinin sebebinin, ismin Almanca'ya çevrildiğinde "yeni bir dünya düzeni"ni çağrıştırdığını, buna da Alman makamlarının olumlu bulmadıklarını belirtmektedir.

21 Eylül 2002 tarihinde yapılan ATKDB Genel Kurulu'nda, Prof. Dr. Orhan Kavuncu'nun yerine, Recep Yıldırım genel başkanlığa getirilmiştir.

Yıldırım, ATKDB'i "Avrupa'da Müslüman Türk kimliğinin varlığını kaybetmeden yaşayabilmesi için Batı Avrupa Türklüğü'nün lokomotiflerinden biri", "Batı Avrupa Türklüğü'nün Türk İslam davasında uç beyleri" olarak görmektedir.

ATKDB'e göre, Türklerin en büyük problemi dil ve uyumdur. Burada problem olarak görülen özellikle ilk ve ikinci kuşağın yeterince Almanca'yı bilmemesidir. Yıldırım'a

göre, “Almanya’da yaşayan insanlarımızın Türkçe’yi kaybetmeden Almanca’yı iyi öğrenmeleri gerekmektedir.”

Recep Yıldırım, “Türkiye’nin ve Türk insanının menfaatine olacaksa alınsın. Ama ben Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne alınacağına inanmıyorum” demektir.

ATKDB, Alman vatandaşlığına geçilmesinde bir mahsur görmemektedir. Bu konuyu üyelerinin takdirine bıraktıklarını söyleyen Recep Yıldırım şöyle söylemektedir: “Türkiye Cumhuriyeti’nin önceki hükümetler döneminde çıkardığı pembe kart sebebiyle zor durumda kalınmıştır. Alman vatandaşlığına geçiş hızlanmıştır. Bunda da bir mahsur yoktur. Alman vatandaşlığına geçmek demek Türklüğünü kaybetmek demek değildir.”

ATKDB’e göre Almanya’daki Türkler, “Batı Avrupa Türkü” olarak nitelendirilebilir. “İki dilli, iki vatanlı, tek dinli bir topluluk.” Yıldırım’a göre, “42 yıllık misafirlik olmaz. Biz Batı Avrupa Türk Toplumuyuz. Buradakilerin Türkiye’ye dönmek gibi bir niyetleri yok.”

Yıldırım, “Batı Avrupa Türklüğü’nün Meseleleri” başlıklı bir rapor hazırladıkları, bu raporda Türklerin meselelerini ortaya koyduklarını, sorunların çözümü için diğer çatı örgütlerle bir işbirliğine gidebileceklerini söylemektedir. Özellikle Türk kimliğimizin devamı açısından önemli olan okulları konusunda bu örgütlerle işbirliği yapılacağı ifade edilmektedir.

Yıldırım, “Dernekleri bir siyasi partinin şubesi durumuna düşürmemek lazım.” diyerek, Almanya’daki sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’de dünya görüşü bakımından kendisine yakın olan siyasi hareketlerden bağımsız hareket etmesi gerektiğini söylemektedir. Yıldırım’a göre, “dernekler Türkiye’deki siyasi partilerin şubesi gibi değil, bir nevi bulunduğu bölgenin meclisi durumunda” olmalıdır.

Yıldırım, din derslerinin aslında Türkçe okutulmasını isteyebileceklerini, ama bu durumda, Pakistanlıların veya İtalyanlar’ın da kendi dillerinde isteyebileceklerini,

bunun da işleri zora sokacağını iddia etmektedir. Yıldırım, kendilerinde, “Her millet kendi dilinde okutulmasını isterse, kaos olabilir” düşüncesi olduğunu belirtmektedir.

Yıldırım, Almanca din dersinin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gönderilen imamların yeterince Almanca bilmesiyle çözülebileğini iddia etmektedir. Yıldırım, DİTİB’in Almanya’da 1000’e yakın din görevlisi olduğunu, bunların yüzde 90’ının tam manasıyla Almanca bilmediğini, Türkiye’den gelen din adamlarının bir Alman okuluna gidip Almanca din dersi okutabilecek kadar iyi dil bilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Yıldırım, Almanya’da din dersinin DİTİB eliyle verilmesinin uygun olacağını, “siyasi çıkar amaçlı grupların eline vermenin Türk devleti ve milletin bütünlüğü bakımından uygun olmayacağını” iddia etmektedir. Aksi halde, “devlet ve millet düşmanı gençlerin yetişebilir” uyarısında bulunmaktadır.

3.5.8.2. Teşkilatlanması

ATKDB’ye bağlı 47 dernek vardır. Bunların 33 tanesinde mescit, hanımlar ve gençler için özel bölümler bulunmaktadır. 12 tanesinin mülkiyeti satın alınmış ve külliye haline getirilmiştir. Bunların 4 tanesi Almanya dışındaki ülkelerde, 8’i Almanya’da bulunmaktadır. Avrupa çapında üye sayısı yaklaşık 3 bindir.

Genel Başkan Recep Yıldırım teşkilatlarının, mevcut Türk derneklerinin üyelerini kopararak yapılanma yoluna gitmediğini ifade ederek “Hiçbir derneğe gelmeyen yüzde 80’lik kesime ulaşmaya çalışıyoruz. Hiçbir kuruluşla da yarış halinde değiliz.” demektedir. Yıldırım’a göre, 3200’ün üzerinde Türk Derneği Almanya’daki toplam Türklerin yüzde 20 veya 30’una ulaşmakta, yüzde 70’i veya yüzde 80’ine ulaşamadığını, kendilerinin bu insanlara ulaşmayı hedefledikleri vurgulamaktadır.

3.5.8.3. Faaliyetleri

ATKDB, cami programları ve dini eğitimleri yürüten diğer dernekler olduğu için ağırlıklı olarak eğitim konusu üzerinde durduğunu ifade etmektedir. Derslere yardım kursları bunların başında gelmektedir.

Sosyal ve kültürel faaliyetlere de önem verdiklerini belirten Recep Yıldırım, “Gençlerin Türk kültür ve geleneklerini unutmamaları için faaliyetler” yaptıklarını, gençlere yönelik folklor kursları, marş koroları, Türkiye gezileri gibi faaliyetler düzenlediklerini söylemektedir.

ATKDB’e bağlı bazı derneklerde bayanlara yönelik Almanca ve dikiş-nakış kursları düzenlenmektedir.

Federasyona bağlı teşkilatlarda, Amsterdam’da 370, Fransa’da 150, İsviçre’de 70, Avusturya’da 300, Almanya’da 2000 olmak üzere 3 bine yakın genç düzenli olarak üniversite hazırlık ve diğer kurslara katılmaktadır. Özellikle Hollanda Amsterdam’da hükümetle ortak eğitim yapılmakta, eğitimi başarıyla tamamlayanlara sertifika verilmektedir.

Recep Yıldırım derneklerin ibadethane özelliğinden daha çok, kültür merkezi olma özelliğine sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Yıldırım’a göre: “Cenab-ı Allah bütün yeryüzünü ibadethane olarak yaratmıştır. İbadetimizi her yerde yapabiliriz. Ama derneklerimizin birer kültür merkezi, külliye halinde olması gençlerimize rahat hareket etme olanağı sunabilir.”

3.5.9. Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu TÜRK FEDERASYON / ADÜTDF

Adı : Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu
(ADÜTDF)

Almanca Adı : Föderation der Türkisch-Demokratischen Idealistenvereine
in Europa e.V.
Genel Başkanı : Cemal Çetin
Teşkilat Sayısı : 200
Üye Sayısı : 26.000
Kuruluş Tarihi : 18 Haziran 1978
Kuruluş Yeri : Frankfurt
Teşkilatlanma Şekli : Ülkücü Türk Dernekleri
Genel Merkezi : Frankfurt
İletişim Bilgileri :
Adresi : Friesstr 2 60388 Frankfurt / Almanya
Tel : 0049 69 384038
Faks :
Web : www.turkfederasyon.com
e-mail : avrupaturk@t-online.de

3.5.9.1. Kuruluşu ve Temel Görüşleri

Eğitim, Basın ve Yayından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Turan Şen ile 17 Şubat 2003 tarihinde Frankfurt'ta yapılan mülakatta alınan bilgilere göre ADÜTDF, "Türk insanın kendi kimliğini, milli ve manevi değerlerini kıyamete kadar koruması, yaşadığımız toplum içerisinde, kanunlara saygılı ve uyum içinde yaşaması, yaşadığımız toplumun dinine, adet ve geleneklerine saygılı olarak yaşayabilmesine yönelik faaliyetler yapmak üzere 18 Haziran 1978 tarihinde Frankfurt'ta kurulmuştur."

ADÜTDF faaliyetlerini yüzde 98'i "artık Almanya'da kalıcıyız" diyen kitlenin istekleri doğrultusunda, Avrupa Türklüğünün sosyal, kültürel, dini ihtiyaçlarını karşılama misyonunu üstlenmiştir. ADÜTDF resmi web sayfasında [<http://www.turkfederasyon.com>] kuruluş amacını şu şekilde özetlemektedir: "Türklerin her türlü sosyal-kültürel-ekonomik faaliyetlerine iştirak etmek ve yönlendirmek". ADÜTDF bulunduğu ülke

idareleri ve vatandaşları ile Türkler arasında bir köprü görevi görme amacıyla olduğunu ifade etmektedir.

1980 ihtilalinin ardından İslami motiflere daha fazla yer vermeye başlayan federasyonun Türkçü özellikleri daha baskındır. “Türkler’in İslam öncesi kültür ve tarihlerini ön plana çıkaran Pan-Türkçü bir düşünceyle” ortaya çıktığı iddia edilmektedir [Aslan, 1996:28].

1987 yılında Musa Serdar Çelebi öncülüğünde bir grup ADÜTF’den ayrılarak “Avrupa Türk İslam Birliği” ATİB’i kurmuştur.

ADÜTDF Türkleri kimlik olarak “Avrupa Türkleri” olarak tanımlamaktadır. Turan Şen’e göre bunu ilk defa ortaya ADÜTDF atmıştır.

Din derslerinin Türkçe okutulması gerektiği savunan ADÜTDF, Alman vatandaşlığına geçilmeyi desteklemekte, böylece “Almanya siyasetinde söz sahibi olabilmeyi” hedeflemektedir. Turan Şen son seçimlerde Türklerin kullandığı 500 bin oyun sonucu önemli ölçüde etkilediğini söylemektedir.

ADÜTDF Türkiye’nin “her şeyini bu uğurda harcayarak değil”, “onurunu, çıkarını ve haysiyetini koruyarak” Avrupa Birliği’ne girmesini desteklemektedir.

3.5.9.2. Teşkilatlanması

ADÜTDF, çoğunluğu Türk-Alman Dostluk Derneği, bir kısmı Sosyal Hizmetler Derneği, Okul-Aile Birliği, Türk Kültür Derneği ve Spor Dernekleri ve adına uygun diğer alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinden müteşekkil bir yapıya sahiptir.

Dernekler, Almanya'nın eyalet ve coğrafi yapısı göz önüne alınarak bölgelere ayrılmıştır. Bölgelerin yönetimi teşkilatların bir araya gelerek belirledikleri Bölge Başkanlıkları ve Bölge Yönetim Kurulları tarafından gerçekleştirir.

ADÜTDF 13 Bölge Başkanlığı ve bunlara bağlı yaklaşık 200 dernek ile faaliyet göstermektedir. ADÜTDF'nun 1980 yılı verilerine göre dernek sayısı 180, üye sayısı 26 bin idi [Aslan, 1996:28].

Turan Şen, Avrupa'da Türk insanının kalıcı olduğundan hareketle, 1995'ten itibaren derneklerde bir yapı değişikliğine gidildiğini bildirmektedir. Bu değişikliğe göre artık, "ailenin bütün fertlerini içine alan bir teşkilat yapısı" hedeflenmektedir. "Çocukların daha iyi eğitim alması, kaynaşması, ailelerin birbirleriyle irtibatı koparmamaları, geleceğe ümitle bakabilmek için" bu önemli bir konudur. Bu yüzden çocuklardan, ailelere ve yaşlılara kadar her kesimin teşkilatlara devam etmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır.

Bir üst kuruluş olarak "Türk Federasyon" Federal Almanya'da kurulduktan sonra diğer Avrupa ülkelerine de yeni dernekler ve federasyonlar kurmuştur. Bu ülkeler, Avusturya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Fransa, İsviçre, İngiltere, İsveç, Norveç ve Danimarka'dır. Avrupa dışında ise; Kanada, ABD ve Avustralya'da bulunan bazı Türk kuruluşlarını bünyesinde toplamıştır. Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetlerinde ve Kıbrıs'ta temsilcilikleri bulunmaktadır.

Turan Şen, ADÜTDF'nun "sadece din eğitim veya sadece bir cemaat yapısına sahip bir teşkilat olmadığını" belirtmektedir. Bunları kapsayan, fakat bunlardan ibaret olmayan bir teşkilat olduğunu ifade etmektedir. Teşkilatlarda, oturup sohbet etmek için uygun mekanlar, dersaneler, ailedekilerin bütün ihtiyaçlarına cevap verecek ortamlar bulunmaktadır. "Kız çocuklarına yemek kurslarından, kadınların eğitimine; ana okulu çocuklarında, ileri yaştakilerin eğitimine kadar herkese kültürümüzü sevdirmeyi sağlayacak ortam ve eğitimler hazırlanmaktadır. Nesiller arası kopukluğun giderilmesi için tedbirler alınmaktadır."

3.5.9.3. Faaliyetleri

Türk Federasyon, Türklerin, içinde yaşadıkları toplum ile yakınlaşmalarını, uyum içinde olmalarını ve işbirliği yapmalarını sağlayacak faaliyetler organize etmeyi hedeflemektedir. Avrupa’da yaşayan Türk insanının dini bilgileri en güzel ve doğru bir şekilde öğrenebilmeleri için gerekli araç ve gereçleri, hayata geçirilmesi için mekan ve zemini sağlayarak, dini vecibelerini yerine getirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. “Gettolaşarak, birlikte yaşadıkları toplumlardan ayrılmamaları için” sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlendiği ifade edilmektedir. Bu faaliyetleri, yine internet sitelerinde, “Türkiye ve Türklerin tanıtılması, mutfak ve yaşayış kültürlerinin tanıtımı, spor faaliyetleri, insani yardımlaşma faaliyetleri” olarak sıralanmaktadır.

Türklerin yaşadıkları ülkelerin kanunları çerçevesinde, kimlik bunalımına düşmeden, her türlü demokratik haklarını kullanmasını, yönetimlere iştirak etmelerini (Mahalli idareler, yabancılar meclisi gibi) vatandaşlık haklarının alınması konusunda gerekli teşvik ve çalışmaların yapılması, federasyonun başlıca faaliyetleri arasındadır.

Gençlerin iyi eğitim yapmaları ve meslek eğitimleri konusunda, temiz bir dünya bir çevre inancının verilmesi ve yaygınlaştırılması konularında çalışmalar yapan ADÜTDF, toplumun aydınlatılması, kötü alışkanlıkların önlenmesi gibi çalışmalar konusunda diğer Türk Kuruluşları ile işbirliği yapabilmektedir. Yine resmi web sitelerinde verilen bilgiye göre, “Türkiye’nin dışarıda tanıtılması, yaşadığımız ülkelerinde Türkiye’de tanıtılıp ülkeler ve kültürler arasında yakınlaşma sağlayacak her türlü faaliyetlere iştirak etmekte ve desteklemektedir.”

ADÜTDF kendisine, “Türkiye dışında doğan ve yetişen genç kuşaklara, büyük Atatürk’ün temellerini attığı Türkiye Cumhuriyeti’nin önemini ve güzelliğini öğretmek” gibi bir misyon yüklemiştir.

Turan Şen, Almanya’da yetişen yeni kuşak Türk gençlerinin tedbir alınmazsa, “ne yaşadığımız topluma, ne de Türk insanına faydalı olmayacağı, her iki toplumun da başına bela olacağını” iddia etmektedir. Şen’e göre ADÜTDF, “çalışanlarımızın,

gençlerimizin burada iyi bir eğitim almaları, kendi kimliklerinden, inançlarından, değer yargılarından kopmamaları yönünde çalışmalar yapıyor. Gençlerimizin hem Alman, hem Türk toplumuna faydalı olacak biçimde eğitilmesini hedefliyor.”

ADÜTDF, okul derslerine yardım kursları düzenlemektedir. Bu kurslar genellikle, ileri sınıflardaki gençler veya üniversiteli gençlerce verilmektedir. Dernek içindeki gençlerin yeterli olmadığı yerlerde de saat ücretleri ödenerek öğretilmeler tutulmaktadır.

Turan Şen, Türk Federasyon’un gençlik ağırlıklı bir teşkilat olduğunu söylemektedir. Bu yüzden, faaliyetlerin çoğu, gençlerin talepleri doğrultusunda yapılmaktadır. Şen tarafından bu faaliyetler şu şekilde sıralanmaktadır: “Başlarında mutlaka bir eğitmen, bir yönetici bulunmak üzere eğitim faaliyetleri, gençlerin meşgul olacakları, hoşça vakit geçirecekleri ortamların sağlanması, geziler ve yarışmalar düzenlenmesi, teşkilata geldiklerinde bütün gün vakit geçirecekleri kumar sınıfına girmeyen meşru oyunlar, bilgisayar kursları ve internet giriş imkanı sunulması.”

Federasyona bağlı dernekler kendi yapılarına göre de değişik kurs, seminer ve faaliyetler düzenleyebilmektedir. Derneklerin bazılarında eğitim faaliyetleri, dini dersler, milli, dini ve kültürel sohbet ve seminerler düzenlenebilmektedir. Teşkilatın kurulduğu yerdeki üyelerin ağırlıklarına göre değişen, folklor, halk dansları grupları oluşturulabilmektedir. Hacivat- Karagöz, orta oyunları, piyes, tiyatro etkinlikleri yapılmaktadır. Yaz aylarında piknikler ve şöenler düzenlenmekte, 19 Mayıs, 23 Nisan gibi önemli günlerde ve milli bayramlarda dernekler bünyesinde çeşitli faaliyetler yapılmaktadır.

Ramazanda özel dini programlar yapılmakta, dini bayramlarda derneklerde toplanılarak bayramlaşma yapılmaktadır.

Gençler için her yıl Türkiye gezisi ve Almanya içinde çeşitli yerlere geziler düzenlenmektedir.

4. TÜRK DERNEKLERİNİN KÜLTÜRÜN KORUNMASI VE ÜRETİLMESİNDEKİ ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu çalışmanın alan araştırmasının temel amacı, Almanya'daki Türk Sivil Toplum Kuruluşları'nın Türk gençlerinde, Türk kimliğinin inşası ve kimliklerinin korunmasındaki rolünün ortaya koyulmasıdır. Bu amaçla 270 genç üzerinde bir alan araştırması yapılmıştır.

Araştırma üç formdan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi anket, ikincisi Türk Derneklerinden Yararlanma ve Sıklık Ölçeği, üçüncüsü ise Türk Derneklerine Karşı Tutum Ölçeğidir.

4.1. Anket

İlk formda anket bulunmaktadır. Anket formunda ilk 10 soruda olgusal durum araştırılırken, ondan sonraki sorularda dil, din, kültür ve kimlik ile ilgili sorular bulunmaktadır.

4.1.1. Olgusal Durum

Ankete katılan gençlerin olgusal durumu ile ilgili olarak 10 soru yöneltilmiştir. Bunlar, cinsiyet, yaş, doğum yeri, baba ve anne meslekleri, baba ve annenin etnik kökeni, aile ile birliktelik durumu, devam edilen okul türü ve okuldaki başarı durumlarıdır.

TABLO 19 : Cinsiyet Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Kız	119	44
Erkek	151	56
Toplam	270	100

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 270 kişinin yüzde 44'e karşılık gelen 119 kişisini kız öğrenciler, yüzde 56'ya karşılık gelen 151 kişisini de erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

TABLO 20: Yaş Dağılımı

Yaş	Kişi Sayısı	Yüzde
10-12	63	23,3
13-15	134	49,6
16-20	73	27,1
Toplam	270	100

10-20 yaş gurubundaki gençleri kapsayan bu ankete katılanların yüzde 49,6'lık bölümü 13-15 yaş gurubundandır. Bu yaş gurubunu yüzde 23,3 ile 10-12 yaş gurubu izlemektedir. 16-20 yaşları arasındaki 73 kişi ise yüzde 27,1'e karşılık gelmektedir. Yaş dağılımına genel olarak bakıldığında yığılmanın 13-16 yaşları arasında olduğu anlaşılmaktadır. 10 yaşında sadece 2, 19 yaşında 5, 20 yaşında ise 7 kişi ankete katılmıştır. En fazla 14 yaş gurubundan öğrenci bulunmaktadır. Bu yaş gurubunda 48 kişi (yüzde 17,8) vardır.

TABLO 21: Doğum Yerleri

	Kişi Sayısı	Yüzde
Türkiye	21	7,8
Almanya	244	90,4
Diğer	5	1,9
Toplam	270	100

Ankete katılanların yüzde 90,4 gibi ezici bir çoğunluğu Almanya doğumludur. Türkiye doğumlu 21 kişi (yüzde 7,8), diğer ülkelerde doğan 5 kişi (yüzde 1,9) ankete katılmıştır. Araştırmanın yapıldığı yaş gurubundaki gençlerin tamamına yakını üçüncü kuşaktadır.

TAM verilerine göre, Almanya'daki Türk vatandaşlarının yüzde 35,5'i bu ülkede doğmuştur. [TAM, Şubat 2004: 3]

TABLO 22: Baba Mesleği

	Kişi Sayısı	Yüzde
İşçi	162	60
İşadamı	40	14,8
Memur	7	2,6
Emekli	18	6,7
İşsiz	27	10
Diğer	13	4,8
Cevapsız	3	1,1
Toplam	270	100

Baba mesleği işçi olan gençler yüzde 60 ile en yüksek oranı oluşturmaktadır. İşadamı oranı yüzde 14,8 iken, Memurlar yüzde 2,6 ile en düşük orana sahiptir. Babalarının işsiz olduğunu söyleyenlerin oranı ise yüzde 10'dur. Bu oran Almanya'daki genel işsizlik oranına civarındayken, Türkler arasındaki işsizlik oranının yarısı kadardır. TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2002 yılı verilerine göre Almanya'daki genel işsizlik oranı yüzde 9 iken, Türkler arasındaki işsizlik oranı yüzde 20,08'dir.

TABLO 23: Anne Mesleği

	Kişi Sayısı	Yüzde
İşçi	73	27
İşkadını	14	5,2
Memur	2	0,7
Emekli	3	1,1
Ev Hanımı	163	60,4
İşsiz	7	2,6
Diğer	8	3
Toplam	270	100

Anne mesleği ev hanımı olanlar yüzde 60,4 ile en büyük guruptur. İşçilerin oranı yüzde 27, iş kadını oranı ise yüzde 5,2'dir. Baba mesleğinin emekli olduğunu ifade edenlerin oranı yüzde 6,7 iken, anne mesleğinin emekli olduğunu söyleyenler yüzde 1,1'de kalmıştır. İşsizlik oranı baba mesleğinde yüzde 10 iken, anne mesleği cevaplarında yüzde 2,6'dır.

Kendisiyle yaptığımız mülakatta 19 yaşında bir Gymnasium öğrencisi olan Kürşat Bahadır, Türklerin çoğunun işçi olmasının, çocukların okuma isteklerini kırdığını söylemektedir: "Okuldakilerin çoğunluğu işçi çocukları. Okuma istekleri yok. Anne babaları çok üzerlerine gidiyorlar. Çok baskı yapıyorlar. Çocuklar da şöyle düşünüyor, 'Annem babam işçi. Okumamışlar ama para kazanıyorlar. Ben de işçi olurum. Niye daha fazla okuyayım ki'. Bir an önce para kazanmak istiyorlar."

TABLO 24 : Babanın Etnik Kimliği

	Kişi Sayısı	Yüzde
Müslüman Türk	253	93,7
Müslüman Alman	7	2,6
Diğer	4	1,5
Cevapsız	6	2,2
Toplam	270	100

Ankete katılan Türk gençlerinin yüzde 93,7'si babalarının etnik kimliklerini "Müslüman Türk" olarak ifade etmiştir. Yüzde 2,6'sı ise "Müslüman Alman" seçeneğini işaretlemiştir. Bu seçeneği işaretleyenlerin 7 kişinin babalarının Alman vatandaşlığına geçmiş olmasından dolayı bu seçeneği işaretlemiş olmaları ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

TABLO 25 : Annenin Etnik Kimliği

	Kişi Sayısı	Yüzde
Müslüman Türk	258	95,6
Müslüman Alman	7	2,6
Diğer	4	1,5
Cevapsız	1	0,4
Toplam	270	100

Annelerinin etnik kimlikleri sorusuna anketi cevaplayan Türk gençlerinin yüzde 95,6'sı "Müslüman Türk" seçeneğini, yüzde 2,6'sı ise "Müslüman Alman" seçeneğini işaretlemiştir. Yüzde 1.5'e karşılık gelen 4 kişi ise "diğer" seçeneğini tercih etmiştir.

TABLO 26 : Anne Baba Birliktelik Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Anne babasıyla yaşıyor	254	94,1
Anne babasından ayrı yaşıyor	4	1,5
Sadece annesiyle yaşıyor	8	3
Sadece babasıyla yaşıyor	1	0,4
Babası ve üvey annesiyle yaşıyor	1	0,4
Cevapsız	2	0,7
Toplam	270	100

Gençlerin yüzde 94,1'i anne babasıyla birlikte, yani bölünmemiş bir ailede yaşamaktadır. Yüzde 3'lük bir kesim babasından ayrı annesiyle yaşarken, annesinden ayrı babasıyla yaşayanların oranı ise yüzde 0,8'dir.

TABLO 27 : Gençlerin Devam Ettikleri Okul Türü

	Kişi Sayısı	Yüzde
Hauptschule	53	19,6
Realschule	101	37,4
Gesamtschule	40	14,8
Gymnasium	53	19,6
Berufschule	12	4,4
Diğer	11	4,1
Toplam	270	100

Realschule'ye gidenlerin oranı yüzde 37,4 ile başı çekmektedir. Gymnasium ve Hauptschule'ye gidenlerin oranı yüzde 19,6 ile birbirine eşittir. Gençlerin yüzde 4,4'ü ise mesleki eğitim veren Berufschule'ye devam etmektedir.

Üniversiteye gidebilmenin yolu büyük oranda Gymnasium'da okumaktan geçmektedir. 1999-2000 ders yılında Alman üniversitelerinde 23.762 Türk öğrenci okumaktaydı. Türk gençleri arasında yüksek öğrenim görme oranı yüzde 14,5'tir. Üniversitedeki kız öğrencilerinin oranı yüzde 36 iken, bunların okullarını bitirme oranı ise maalesef sadece yüzde 33,8'dir [Abadan-Unat, 2002:317-318].

TABLO 28: Okuldaki Başarı Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Pekiyi	24	8,9
İyi	126	46,7
Orta	112	41,5
Zayıf	3	1,1
Çok Zayıf	0	0
Cevapsız	5	1,9
Toplam	270	100

Gençlerin yüzde 46,7'si okuldaki durumlarının iyi olduğunu söylemiştir. Orta olduğunu söyleyenlerin oranı ise yüzde 41,5'tir. Hiçbir öğrenci kendisini çok zayıf olarak görmezken, sadece yüzde 1,1'i durumunun zayıf olduğunu söylemiştir. Bu verileri değerlendirirken Alman okul sisteminde öğrenciler, başarı durumları ve kapasitelerine göre ilkokul 4. sınıftan itibaren farklı okul tiplerine yönlendirilmektedir.

4.1.2. Dil

Bu bölümde gençlerin farklı ortamlarda konuştıkları dil durumu araştırılmıştır. Yöneltilen 5 soru ile aile içinde, arkadaşlarla, sokakta ve alışverişte, dinlenen müzik türünde, takip edilen televizyon ve gazetede hangi dilin ağırlıklı olarak konuşulduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu ortamlarda konuştıkları dillerin hangisi olduğunu belirtmeleri için “Tamamen Türkçe”, “Genellikle Türkçe”, “İkidal birlikte”, “Genellikle Almanca” ve “Tamamen Almanca” alternatifleri sunulmuştur.

“Bulunulan ortamlara konuşulan dil” başlığı altında beş farklı ortamda konuşulan dil araştırılmıştır. Bunlar aile içinde, arkadaş arasında, sokakta ve alışverişte, dinlenen müzikte ve takip edilen medyadaki dildir.

Kendisiyle yaptığımız derinlemesine mülakatta 11 yaşındaki Gymnasium öğrencisi Melinda Tenger'in ifadeleri Almanya'daki bir çok gencin dil durumuna açıklık getirmesi bakımından önemlidir: “Bana Almanca konuşmak daha kolay geliyor. Çünkü çevrem hep Almanlarla dolu. Oturduğumuz bölgede Türk fazla yok. Benim sadece 3-4 tane Türk arkadaşım var. Okulda zaten hep Almanca konuşuyoruz. Okuldaki Türkçe dersinde öğretmenle Türkçe konuşuyoruz. Ama arkadaşlarla daha çok Almanca konuşuyoruz. Türkçe konuşurken ya da dinlerken anlamını bilmediğimiz çok kelime çıkıyor. Hemen onun Almanca'sını söylüyoruz. Aynı cümlede hem Türkçe, hem Almanca kelimeler oluyor. Aile içinde daha çok Türkçe konuşuyoruz. Ben sizinle bu konuşmayı yapacak kadar Türkçe biliyorsam ailemde Türkçe konuşulduğu içindir.”

17 yaşında Berufs Kollege öğrencisi Cemal Cankatar Türkçe'sinin düzgün olmasının nedenini şu şekilde izah ediyor: “Hep Türk televizyon kanallarını izliyorum. Dernekte

filan da Türkçe konuşuyoruz. Okul dışı zamanlarımda hep Türkçe konuşuyorum. Ailede zaten tamamen Türkçe konuşuluyor.”

TABLO 29: Aile İçinde Konuşulan Dil

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Türkçe	95	35,2
Genellikle Türkçe	79	29,3
İki Dil Birlikte	81	30
Genellikle Almanca	7	2,6
Tamamen Almanca	3	1,1
Cevapsız	5	1,9
Toplam	270	100

Gençlerin aile içinde konuştıkları dil ağırlıklı olarak Türkçe'dir. Tamamen Türkçe ve genellikle Türkçe diyenlerin oranı yüzde 64,5'e ulaşmaktadır. İki dil birlikte diyenlerin oranı ise yüzde 30'dur. Aile içinde hiç Türkçe konuşmadığını söyleyenlerin oranı sadece yüzde 1,1 olarak bulunmuştur.

19 yaşında bir Gymnasium öğrencisi olan Kürşat Bahadır, aile içinde iki dilin birlikte konuşulduğunu söylüyor: “annem ve babamla Türkçe konuşuyoruz. Ablamla bazen Türkçe, bazen Almanca konuşuyoruz. Konuşurken bazı kelimelerin Türkçesi aklıma gelmiyor.”

TABLO 30: Arkadaşlarla Konuşulan Dil

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Türkçe	11	4,1
Genellikle Türkçe	18	6,7
İki Dil Birlikte	154	57
Genellikle Almanca	47	17,4
Tamamen Almanca	27	10
Cevapsız	13	4,8
Toplam	270	100

Gençlerin arkadaşlarıyla konuştıkları dilin yüzde 57 oranında “iki dil birlikte”, yüzde 10 oranında “Tamamen Almanca” olması büyük oranda Almanlarla arkadaşlık yaptıklarını göstermektedir.

15 yaşındaki Oğuz Farsak, arkadaşlarıyla diskoya gittiklerinde hep Almanca konuştuklarını söylemektedir. Farsak “diskoda herkes Türk olsa bile kendi aralarında Almanca konuşuyorlar. Alışkanlık olmuş. Çünkü bazen yanımızda Yugoslav, İtalyan arkadaşlar oluyor. Onlara ayıp olmasın diye Almanca konuşuyoruz. Sonra hep öyle oluyor.”

TABLO 31: Sokakta ve Alışverişte Konuşulan Dil

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Türkçe	15	5,6
Genellikle Türkçe	17	6,3
İki Dil Birlikte	80	29,6
Genellikle Almanca	88	32,6
Tamamen Almanca	52	19,3
Cevapsız	18	6,7
Toplam	270	100

Sokak ve alışveriş dili olarak Türkçe'nin kullanımının yüzde 11,9'larda kalması, gençlerin ağırlıklı olarak Türklerin yaşadığı gettolarda, adacıklarda yaşamadıklarını ortaya koymaktadır. Ankete katılanların sadece yüzde 5,6'sı sadece Türkçe'yi kullandığını söylemiştir. Oysa sadece Almanca'yı kullandığını söyleyenlerin oranı yüzde 32,6'dır.

TABLO 32: Hangi Dilde Müzik Dinledikleri

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Türkçe	68	25,2
Genellikle Türkçe	40	14,8
İki Dil Birlikte	114	42,2
Genellikle Almanca	18	6,7
Tamamen Almanca	11	4,1
Cevapsız	19	7
Toplam	270	100

Gençler müzik tercihinde ezici bir biçimde Türkçe veya Almanca'da yoğunlaşmamaktadır. Her iki dildeki müzik türünü birlikte tercih edenler yüzde 42,2 ile en yüksek oranı oluşturmaktadır. Buna karşın Tamamen Türkçe diyenlerin oranı, Tamamen Almanca diyenlerin oranından oldukça yüksektir.

TABLO 33: Takip Edilen Televizyon ve Gazetenin Dili

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Türkçe	36	13,3
Genellikle Türkçe	41	15,2
İki Dil Birlikte	116	43
Genellikle Almanca	34	12,6
Tamamen Almanca	29	10,7
Cevapsız	14	5,2
Toplam	270	100

Gençlerin tercih ettiği medya dili de “çift dilli”dir. İki dili birlikte tercih edenler yüzde 43 ile oldukça yüksektir. Çok küçük bir oranda da olsa Türkçe eğilimi gözlenmektedir. Son yıllarda uydu teknolojisi, internet ve çanak antenlerin yaygınlaşmasıyla Türk televizyon ve radyoları daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Popüler yerli dizilerin artması, yarışma programları, “Pop Star” gibi programlar gençlerin Türk televizyonlarına olan ilgisini artırmıştır. Sorunun televizyon ve gazete olarak ayrı ayrı sorulması durumunda, gazete dili olarak Türkçe’nin oldukça düşük kalacağı tahmin edilebilir.

Farklı ortamlarda konuşulan dil durumuna genel olarak bakıldığında hepsinde “iki dil birlikte” seçeneğinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Sokakta ve alışverişte kullanılan dil sorusunda yüzde 29,6 ile en az noktada olan “iki dil birlikte” seçeneği, arkadaşlarla konuşulan dilde yüzde 57’lere ulaşmaktadır.

“Tamamen Türkçe” seçeneği, “aile içinde konuşulan dil” dışında oldukça düşük kalmaktadır. Dil ile ilgili sorulardan alınan bu sonuçlar gençlerinin artık büyük oranda gettoları yaşamadığını ortaya koymaktadır. “Sokakta ve alışverişte konuşulan dil” sorusuna gençlerin 5,6’sı “Tamamen Türkçe” derken, bu oran “Arkadaşlarla konuşulan dil” sorusuna cevaplayanlar arasında yüzde 4,1’e düşmektedir.

4.1.3. Din

Ne kadar yeterli olduğu sorgulanabilir olmakla birlikte, gençlerin yüzde 93 gibi ezici bir çoğunluğu dini eğitim aldığını beyan etmiştir. Dini eğitimde camilerin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Gençlerin yüzde 58,2’sinin eğitiminde cami faktörü rol oynamıştır. Sadece okulda din dersi aldığını söyleyenlerin oranı yüzde 1,7, sadece dernekte eğitim aldığını söyleyenlerin oranı yüzde 1,5’tir. Burada camilerin çoğunun dernek adı altında faaliyet gösterdiği halde, gençlerin bu ayrımı yapmadığı, cami derneklerini de “cami” olarak algıladığı anlaşılmaktadır.

TABLO 34 : Dini Eğitim Alma Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Aldı	251	93
Almadı	16	5,9
Cevapsız	3	1,1
Toplam	270	100

Gençlerin yüzde 93 gibi ezici bir çoğunluğu dini eğitim aldığını söylemiştir. Eğitim almayanların oranı ise yüzde 5,9'dur. Bu soruyu ankete katılanların yüzde 1,1'i cevapsız bırakmıştır.

11 yaşındaki Melinda Tenger, "Dinini öğrenmek için camiye veya başka bir derneğe gitmek ister misin?" sorusuna şu cevabı vermiştir: Aslında gitmek isterdim ama vaktim yok. Okulum var. Kurslarım var. Okul daha önemli. Geleceğim için öyle olduğunu düşünüyorum. Ama okulda olursa iyi olur. Hem zaman kaybı olmaz bizim için. Türkçe dersinin içinde olsa bile bir şeyler öğrenebiliriz."

TABLO 35 : Dini Eğitim Yeterlilik Algılama Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Yeterli	50	18,5
Biraz Yeterli	107	39,6
Yeterli	73	27
Yetersiz	22	8,1
Tamamen Yetersiz	5	1,9
Cevapsız	13	4,8
Toplam	270	100

Dini eğitimlerinin yeterli olup olmadığı sorusuna gençlerin yüzde 10'u "yetersiz" cevabı verirken, yüzde 85,2'si az veya çok "yeterli" cevabını vermiştir. Bu cevap gençlerin

aldıkları sınırlı din bilgisinin kendileri için yeterli olduğunu düşündüklerini, daha fazla dini eğitim almak istemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda verilen dini eğitimin kalitesi ve gençleri ne kadar tatmin ettiği de ayrıca üzerinde durulması gereken bir durumdur.

TABLO 36: Dini Eğitim Alınan Yer Durumu 1

	Kişi Sayısı	Yüzde
Sadece Cami	129	47,8
Sadece Okul	5	1,9
Sadece Aile	15	5,5
Sadece Dernek	4	1,5
Sadece Türkiye	1	0,4
Birden Fazla Yerde	97	35,9
Cevapsız	19	7
Toplam	270	100

Dini eğitimini sadece camide alanların oranı yüzde 47,8'dir. İçinde caminin de bulunduğu birden fazla yerde eğitim aldığını söyleyenlerin oranı yüzde 35,9'dur. Yüzde 1,9'luk oran okulun din eğitiminde hiçbir rolünün olmadığını göstermektedir. Ayrıca ailede dini eğitim aldığını söyleyen yüzde 5,5'lik oran, ailelerin kendileri eğitim vermek yerine çocuklarını camilere ve derneklere yönlendirdiklerini ortaya koymaktadır.

TABLO 37: Dini Eğitim Alınan Yer Durumu 2

Birden fazla yer işaretleyenlerin dağıtılması durumunda

	Kişi Sayısı	Yüzde
Camide	246	58,2
Okulda	31	7,3
Ailede	92	21,7
Dernekte	32	7,6
Türkiye'de	22	5,2
Toplam	423	100

Birden fazla yer işaretleyenlerin dağıtılması durumunda camilerin oranı yüzde 58,2'ye yükselmektedir. Yani dini eğitim alanların yarısından fazlası camilerden almıştır. Ailenin oranı başta cami olmakla birlikte birden fazla yer belirtenler olarak değerlendirildiğinde yüzde 21,7'ye yükselmektedir. Yani dini eğitim aldığını söyleyen gençlerin ailelerinin en az yüzde 78,3'ü çocukların eğitimi ile kendileri ilgilenmemektedirler.

TABLO 38: Okul Programında İslam Dersi İsteme Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Kesinlikle İsterim	118	43,7
İsterim	72	26,7
Fark etmez	43	15,9
İstemem	17	6,3
Kesinlikle İstemem	13	4,8
Cevapsız	7	2,6
Toplam	270	100

Gençlerin 70,4 gibi büyük bir çoğunluğu “Okulunuzun normal programında İslam din dersi olmasını ister misiniz?” sorusuna “kesinlikle isterim” (yüzde 43,7) veya “isterim” (yüzde 26,7) cevabını vermiştir. Yüzde 15,9'u “farketmez” derken, istemeyenlerin oranı yüzde 11,1'de kalmıştır.

TABLO 39:Günlük 5 vakit namaz kılma durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Her zaman	32	11,9
Sık sık	36	13,3
Arada bir	87	32,2
Çok seyrek	53	19,6
Hiçbir zaman	53	19,6
Cevapsız	9	3,3
Toplam	270	100

Ankete katılanların yüzde 11,9'u 5 vakit namazı her zaman kıldığını ifade ederken, yüzde 19,6'sı hiçbir zaman kılmadığını söylemektedir. Ankete katılanların yüzde 93'ünün dini eğitim aldığı ve bunların yüzde 58,2'sinin bu eğitimleri camilerde aldıkları düşünüldüğünde, bu sonuçların çok normal olduğu görülmektedir.

TABLO 40: Ramazan Orucu Tutma Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Her zaman	187	69,3
Sık sık	31	11,5
Arada bir	20	7,4
Çok seyrek	12	4,4
Hiçbir zaman	10	3,7
Cevapsız	10	3,7
Toplam	270	100

Ramazan orucu konusunda gençlerin çok hassas oldukları, çok olağanüstü bir durum olmadıkça oruçlarını tuttıkları görülmektedir. Ankete katılanların yüzde 69,3'ü her zaman oruç tuttuğunu ifade ederken, hiçbir zaman oruç tutmadığını belirtenlerin oranı sadece yüzde 3,7'dir.

TABLO 41 : Dua Etme Durumu

Dua Etme Durumu	Kişi Sayısı	Yüzde
Her zaman	154	57,7
Sık sık	54	20
Arada bir	37	13,7
Çok seyrek	5	1,9
Hiçbir zaman	10	3,7
Cevapsız	10	3,7
Toplam	270	100

Dua etme durumunda elde edilen bulgular, oruç tutma durumundaki bulgulara oldukça yakındır. Hiçbir zaman oruç tutmadığını belirten yüzde 3,7'lik çok küçük bir grup, dua da etmediğini belirtmiştir. Gençlerin yüzde 80'den fazlası çok seyrek olmamak üzere dua etmektedir. Bu sonuç ibadete dönüşmese bile gençlerin gönlünde dini duyguların canlı olduğunu ortaya koymaktadır.

11 yaşındaki Melinda Tenger, “ibadet ediyor musun?” sorusunu şöyle cevaplamıştır: “Namaz kılmayı bilmiyorum. Ama bu yıl 1 hafta oruç tuttum. Oruç tuttuğum günler ailem ile birlikte iftar yaptık. O zaman çok mutlu oldum. Gün boyu bir şey yemeden içmeden durduktan sonra su içebiliyorsun. Bu güzel bir şey. Hergün yatarken dua ediyorum. ‘Allah’ım bütün insanları koru. Annemin, babamın ve abimin işleri iyi olsun’ diyorum.”

4.1.4. Kültür

Kültürel durumu tespit amacıyla yöneltilen sorulardan alınan cevaplar analiz edildiğinde gençlerin çift yönlü bir sosyalleşme sürecinden geçtikleri anlaşılmaktadır. Gerek sosyal ve kültürel etkinliklere katılma, gerekse boş zaman değerlendirme olsun, gençlerin ezici olarak Türkler veya Almanları tercih etmedikleri, daha fazla “farketmez” seçeneğini işaretleyerek, çok yoğun biçimde Türklere veya Almanlara yönelmedikleri anlaşılmaktadır.

“Kimlerin düzenlediği sosyal ve kültürel programlara katılıyorsunuz?” sorusuna gençlerin yüzde 49,6’sının, “Boş zamanlarınızda daha çok kimlerle birlikte oluyorsunuz?” sorusuna yüzde 38,1’ninin “farketmez” cevabını vermesi bir Ayhan Kaya’nın ifadesiyle bir “kültürel alışım”ı işaret etmektedir. Gündüz Vassaf ve Kaya’ya göre kültürler birbirleriyle karışarak, “hibrid” bir kültür oluşturmuş, bu kültürü “dejenere olmuş”, “arada kalmış” veya “kayıp kuşak” gibi nitelemelerle olumsuzlamak doğru değildir. Türk gençliği oluşturduğu yeni kültürel kimlik ile zengin bir kültürel oluşuma katkıda bulunmuştur [Kaya, 2000:27-31].

TABLO 42 : Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılma Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Sadece Türklerin	62	23
Genellikle Türklerin	66	24,4
Fark etmez	134	49,6
Genellikle Almanların	2	0,7
Sadece Almanların	1	0,4
Cevapsız	5	1,9
Toplam	270	100

Ankete katılan gençlerin sadece yüzde 1,1'i genellikle veya sadece Almanların düzenledikleri sosyal ve kültürel etkinliklere katıldığını söylemektedir. Ama sadece ve genellikle Türklerin etkinliklerine katıldığını söyleyenlerin oranı ise 47,4'tür. "Farketmez" diyenlerin oranı ise yüzde 49,6'dır. Sonuçlardan, gençlerin, etkinliklere katılım noktasında Türklerin veya Almanların düzenlemiş olmasına çok önem vermedikleri; ama bir tercihte bulunmak gerekirse Türklerin düzenledikleri etkinliklerine katılmayı yeğledikleri anlaşılmaktadır.

TABLO 43 : Türkçe ve Türk Kültürü Dersi İsteme Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Kesinlikle İsterim	101	37,4
İsterim	82	30,4
Fark etmez	59	21,9
İstemem	20	7,4
Kesinlikle İstemem	6	2,2
Cevapsız	2	0,7
Toplam	270	100

Gençlerin yüzde 67,8'inin okullarının normal programında Türkçe ve Türk Kültürü dersi olmasını istedikleri anlaşılmaktadır. “Farketmez” diyenler yüzde 21,9 iken, istemeyenlerin oranı sadece yüzde 9,8'dir.

19 yaşındaki Kürşat Bahadır, okullarında 80-100 tane Türk öğrencisi olduğu halde Türkçe dersi olmadığını ifade etmektedir. Bahadır'a göre “Kendi aralarında imza toplayıp isterlerse Türkçe dersi koyulabiliyor. Ama kimse girişimde bulunmadı. ‘Çocukların Almanca’sı zayıflar’ diye anne babaları istemiyor.”

11 yaşındaki Melinda Tenger ise “Türkçe dersine gelmeyenler Türkçe’yi iyi bildikleri için mi gelmiyorlar?” sorusunu şu şekilde cevaplamıştır: Hayır. Bilmiyorlar. Türkçe’nin gerekli olduğunu düşünmüyorlarmış. ‘Almanya’da yaşıyoruz. Türkçe’yi kiminle konuşmak için öğrenelim?’ diyorlar. Böyle yaparlarsa, onlar Türkiye’ye gittiklerinde hiç Türkçe konuşamazlar. Bence Anne babalarının konuştuğu dili öğrenmeleri lazım. Ama öğretmen derste hep aynı şeyleri anlatıyor. Mesela ben üç yıldır Türkçe dersi alıyorum. Öğretmen hiç yeni bir şey öğretmiyor.”

TABLO 44 :Kiminle Evlenmek İstedikleri

	Kişi Sayısı	Yüzde
Müslüman Türk	213	78,9
Müslüman Alman	11	4,1
Hıristiyan Alman	3	1,1
Evlenmeyi Düşünmüyor	16	5,9
Diğer	22	8,1
Cevapsız	5	1,9
Toplam	270	100

Ankete katılanların yüzde 78,9 gibi ezici bir çoğunluğu “Müslüman Türk” biriyle evlenmek istediğini ifade etmiştir. “Hıristiyan Alman” diyen yüzde 1,1’lik kesimin dışarıda tutulursa evlenme kriterinin öncelikle din odaklı olduğu, ardından etnik kimliğin önemli olduğu anlaşılmaktadır. “Diğer” maddesini işaretleyenler de büyük

oranda “müslüman olması yeterli” diyerek etnik kimlikten önce, dini kimliği vurgulamışlardır.

11 yaşındaki Melinda Tenger, “Kiminle evlenmeyi tercih edersin?” sorusunu şu şekilde cevaplamıştır: Kimi seversen onunla evlenirsin. Ben önce evleneceğim kişi ile arkadaşlık yaparım. Ondan hoşlanırsam, anlaşabilirsem evlenebilirim. Tercih olarak Türk olmasını isterim. Ama anlaşabiliyorsam Almanla da evlenebilirim.” Almanla evlenecek olması durumunda “müslüman olmasını ister misin?” sorusunu ise şu şekilde cevaplamıştır: “Böyle bir şey istemem. Arkadaşım Alman ise ona “müslüman olmalısın” demem. Kendisi bilir.”

TABLO 45: Domuz Eti Yeme Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Kesinlikle Yemem	234	86,7
Yemem	16	5,9
Farketmez	6	2,2
Yerim	4	1,5
Kesinlikle Yerim	8	3,0
Cevapsız	2	0,7
Toplam	270	100

Gençlere “İçinde domuz eti olduğunu bildiğiniz bir yemeği yer misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılan gençlerin yüzde 92,6’sı içinde domuz eti olduğunu bildiği bir yemeği yemeyeceğini belirtmiştir. “yerim” diyenlerin oranı ise yüzde 4,5, “Farketmez” diyenler ise yüzde 2,2’dir. Kimlik olarak kendisini “Alevi” olarak tanımlayan 8 kişinin bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında sadece bir tanesinin “yemem” dediği görülmektedir. 4 kişi “farketmez” derken, 3 kişi de “yerim” cevabını vermiştir.

Gençlerle yapılan mülakatlarda da “içinde domuz eti olan bir yemeği yer misiniz?” veya “Yediklerinizin içinde domuz eti olup olmamasına dikkat ediyor musunuz? Sorusu

sorulmuştur. Mülakat yapılan gençler, “Alevi” olarak tanınan gençlerin çoğunun bu konuda dikkatli olmadığı, “domuz etinin Alevilere haram olmadığı”nı söyledikleri ifade edilmiştir. Bazı Alevi teşkilatları da açıkça “Alevilik Şeriatı/İslamiyeti yadsıyan bir inanç/öğreti”dir, “Alevilik, İslamın şartlarına, olmazsa olmazlarına uzak bir felsefedir” diyerek, Alevilik ile İslam’ın aynı şey olmadığını, İslam’ın kurallarının Alevileri bağlamadığını iddia etmişlerdir [Dost, Köln ABKM, Sayı:1, Sayfa:18].

Gençlerle yapılan derinlemesine mülakatlarda da bazı Türklerin domuz eti yemekte bir sakınca görmedikleri dile getirilmiştir. “içinde domuz eti olma ihtimali olan bir yemeği yer misin?” sorusunu cevaplayan Kürşat Bahadır “Biz dikkat ediyoruz. Şüphelenirsek soruyoruz. Almanlar söylüyor. Hatta Türklere satarken içinde ‘domuz eti var’ diye uyarıyorlar. Ama bazı arkadaşlar, özellikle bazı alevi arkadaşlar dikkat etmiyorlar. Sıkıntı duymadan, rahatça yiyebiliyorlar.” demektedir.

TABLO 46:Türklerin Sünnet Olmasını İsteme Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Kesinlikle Olmalı	229	84,8
Olmalı	18	6,7
Fark etmez	9	3,3
Olmamalı	7	2,6
Kesinlikle Olmamalı	2	0,7
Cevapsız	5	1,9
Toplam	270	100

Ankete katılanların yüzde 91,5’i Türk erkeklerinin sünnet olması gerektiğini söylemiştir. Bu sonuç sünnet olmanın Türklük ve Müslümanlığın önemli bir sembolü olarak algılandığını ortaya koymaktadır.

TABLO 47 : Kız/Erkek Arkadaşı (Flört) Olma Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Müslüman Türk Arkadaş	56	20,7
Müslüman Alman Arkadaş	2	0,7
Hıristiyan Alman Arkadaş	25	9,3
Arkadaşı Yok	159	58,9
Diğer (Arkadaşı var)	15	5,6
Cevapsız	13	4,8
Toplam	270	100

Gençlere “Kız/Erkek arkadaşınız (flörtünüz) var mı? Sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılan gençlerin yüzde 58,9’u flörtü olmadığını belirtmiştir. Flörtü olanların da büyük oranda “Müslüman Türk” birini tercih ettiği görülmektedir. Flörtü olanlardan yüzde 20,7’si Müslüman Türk, yüzde 10’u Alman, yüzde 5,6’sı ise diğer milletlerden arkadaş olduğu anlaşılmıştır.

17 Yaşındaki Cemal Cankatar Türk gençlerinin kimlerle flört ettiği sorusuna şu cevabı vermektedir: “Türkler daha çok şunlarla arkadaş oluyorlar diyemem. Kişiye göre değişiyor. Uzun süreli bir ilişki düşünüyorsa, ilerde evlenmeyi filan düşünüyorsa Türkle çıkıyor. Ama gönül eğlendirmek için Almanlarla arkadaşlık yapıyorlar.”

15 yaşındaki Realschule öğrencisi Oğuz Farsak ise çoğu Türk’ün flört için Alman kızları tercih ettiğini söylemektedir. Farsak’a göre bunun nedeni Almanların “daha güzel olmaları” ve Alman kızlarla “daha serbest” ilişki içinde olabilmeleridir.

TABLO 48 : Diskoya Gitme Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Sürekli gidiyorum	6	2,2
Sık sık gidiyorum	8	3
Bazen gidiyorum	61	22,6
Sadece bir kez gittim	38	14,1
Hiç gitmedim	156	57,8
Cevapsız	1	0,4
Toplam	270	100

Ankete katılan gençlerin yüzde 41,9'u en az bir kere diskoya gittiğini belirtmiştir. Yüzde 57,8'i ise hiç diskoya gitmediğini ifade etmektedir. Gençlerin yüzde 22,6'sı "bazen" diskoya gittiğini belirtmiştir. "Sürekli" gittiğini ifade edenlerin oranı ise sadece yüzde 2,2'dir.

17 yaşındaki Cemal Cankatar Türklerin niçin ve hangi diskolara gittiği konusunda şunları söylemektedir: Genelde müzik var. Çok kız var. Dans ediliyor. Yeni arkadaşlarla tanışılıyor. Uyuşturucu ve içki var. Türk gençlerin çok gittiği Don Bosco O.T. var. Yani Don Bosco Gençlik Merkezi. Orada oyun salonları filan var. Zaman öldürmek için gidiyorlar. Daha çok berduşlar takılıyor. Uyuşturucu kullanılıyor. Dövüş yapılıyor."

15 yaşındaki Oğuz Farsak diskoya eğlenmek için gidildiğini söylemektedir. "Güzel müzikler var. İçecekler var. Kızlar var. Bedava internet var. Mesela İeBay diye bir yer var. İnternet kafe gibi bir yer. Saati 2 Euro. Genellikle Almanlarla chat yapıyoruz. Handy numaralarını alıyoruz. Buluşuyoruz. Konuşuyoruz. Geziyoruz. Zaten Alman aileler kızlarının erkek arkadaşlarından rahatsız olmuyorlar. O.T. diye bir yer daha var. Orda da büyük salonlar var. Bilardo, bowling oynanıyor. İnternet var. Müzik var. Rap yapılıyor. Kız arkadaşlarla buluşuluyor."

TABLO 49 : Boş Zamanların Kimlerle Geçirildiği

	Kişi Sayısı	Yüzde
Hep Türklerle	68	25,2
Genellikle Türklerle	80	29,6
Fark etmez	103	38,1
Genellikle Almanlarla	11	4,1
Hep Almanlarla	5	1,9
Cevapsız	3	1,1
Toplam	270	100

Gençler boş zamanlarını geçirdikleri kişinin “Türk veya Alman” olmasının çok önemli olmadığını yüzde 38,1 oranında “farketmez” diyerek vurgulamıştır. Yüzde 29,6’lık “genellikle Türklerle” tercihinin de içinde Almanlarla geçirilebileceği anlamı vardır. Bu sonuç gençlerin büyük oranda Alman akranlarıyla kaynaştığı ve iyi anlaştığı anlamına gelmektedir. Boş zaman geçirme konusunda bir tercih yapmak durumunda kaldıklarında ise yüzde 54,9’u Türklerle, yüzde 6’sı ise Almanlara boş zaman geçirmeyi tercih ettiğini ifade etmiştir.

TABLO 50:Uyuşturucu Kullanan Arkadaşlarına Üzülme Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	38	14,1
Biraz Katılıyorum	25	9,3
Kararsızım	32	11,9
Katılmıyorum	43	15,9
Kesinlikle Katılmıyorum	115	42,6
Cevapsız	17	6,3
Toplam	270	100

Gençlerin uyuşturucuya karşı tutumlarını ölçmek amacıyla 5 yargı cümlesi verilmiş ve bunlara ne kadar katıldıkları sorulmuştur. Verilen yargılara “Tamamen katılıyorum”, “Biraz katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle katılmıyorum” alternatiflerinden birini tercih etmeleri istenmiştir. Ancak tutum ölçmek için soru sayısını yeterli olmamasından dolayı fikir vermesi açısından gençlere yöneltilen sorulardan bir tanesinin dağılımları buraya alınmıştır.

Gençlere “Arkadaşlarımın sigara, alkol ve uyuşturucu kullanmasına üzülmem” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Sorulan “olumsuz” soruya rağmen gençlerin yüzde 58,5’i bu ifadeye katılmadığını söylemiştir. Katıldığını ifade edenlerin oranı ise yüzde 23,4’tür. Bu sonuçlara göre gençlerin uyuşturucu kullanan arkadaşlarının durumundan büyük oranda rahatsız oldukları söylenebilir.

Gençlere “Sigara, alkol ve uyuşturucuyu bir kere denemekle bir şey olmaz” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar aşağıdaki Tablo 51’deki gibi olmuştur.

TABLO 51 : Uyuşturucu Denemeye Karşı Eğilimleri

<i>“Uyuşturucuyu bir kere denemekle bir şey olmaz” ifadesine ne derece katıldıkları.</i>		
	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	18	6,7
Biraz Katılıyorum	17	6,3
Kararsızım	23	8,5
Katılmıyorum	36	13,3
Kesinlikle Katılmıyorum	158	58,5
Cevapsız	18	6,7
Toplam	270	100

“Uyuşturucuyu bir kere denemekle bir şey olmaz” ifadesine gençlerin yüzde 71,8’i katılmadığını belirtmektedir. Katıldığını belirtenler yüzde 13’te kalırken, kararsızların

oranı ise yüzde 8,5'tir. Bu sonuca göre gençler sorulan ifadeye büyük ölçüde katılmamaktadırlar.

TABLO 52: Türkiye'yi Ziyaret Etme Sıklığı

	Kişi Sayısı	Yüzde
Yılda birden fazla	22	8,1
Yılda bir	171	63,3
2-3 yılda bir	64	23,7
4 yıl ve üzeri	7	2,6
Sadece bir kez	2	0,7
Hiç ziyaret etmedik	2	0,7
Cevapsız	2	0,7
Toplam	270	100

Tablo 52'deki sonuçlar Türklerin Türkiye ile çok sıkı ilişkiler içinde olduklarını, akrabalık bağları ve tatil sebebiyle her yıl memleketlerini ziyaret ettiklerini ortaya koymaktadır. Türk gençlerinin yüzde 71,4'ünün en az yılda bir kez Türkiye'yi ziyaret ettiği anlaşılmaktadır. 2-3 yılda bir ziyaret edenlerin oranı yüzde 23,7, 4 yıl ve üzeri sürelerde ziyaret edenlerin oranı ise yüzde 2,6'dır.

11 yaşındaki Melinda Tenger, ailesiyle birlikte 2 sene de bir Türkiye'ye gittiklerini, Antalya'da 2 hafta tatil yaptıklarını söylemektedir. Tenger tatil kadar akrabalarını görmenin de kensini çok mutlu ettiğini ifade ederek: "Babamın ailesini görüyorum. Onları görmek hoşuma gidiyor. Türkiye'yi ve akrabalarımızı özledim." demektedir.

TABLO 53: Vatan Anlayışı

	Kişi Sayısı	Yüzde
Doğduğum ülke	46	17
Büyüdüğüm ülke	14	5,2
Vatandaşı olduğum ülke	41	15,2
Kültürel olarak bağlı olduğum ülke	48	17,8
İhtiyaçlarımı giderebildiğim ülke	7	2,6
Anne babamın doğduğu ülke	93	34,4
Diğer	10	3,7
Cevapsız	11	4,1
Toplam	270	100

Gençlerin vatan anlayışlarına bakıldığında en yüksek oranın yüzde 34,4 ile “anne babamın doğduğu ülke” maddesini tercih ettikleri görülmektedir. En yüksek ikinci oran ise yüzde 17,8 ile “Kültürel olarak bağlı olduğum ülke” seçeneğidir. Tablo 53’teki bu sonuçlar gençlerin büyük oranda Türkiye’yi vatan olarak algıladıklarını ortaya koymaktadır.

19 yaşındaki Kürşat Bahadır “Kalbimde vatanım Türkiye. Pasaportum da Türk. Ama Alman pasaportum olsa bile vatanım Türkiye olur. Kendimi Türk hissediyorum, milletim Türkiye’de önemli olan bu. İsimiz burada olsa bile, burada doğmuş olsam bile kültürümüz Türk ve biz Türkiyeliyiz.” demektedir.

17 yaşındaki Cemal Cankatar ise “Ben Almanya’da doğdum. Ama vatanım Türkiye. Ben Türküm. Akrabalarım Türkiye’de. Annem, babam oradan gelmiş.” diyerek Almanya’da doğmuş olmasına rağmen, anne babasının doğdukları Türkiye’yi vatan olarak gördüğünü ifade etmektedir.

11 yaşındaki Melinda Tenger “vatan” denilince ne anladığını şöyle izah etmektedir: “Bence vatan anne babamın doğup büyüdüğü yer. Ama benim vatanım Almanya. Türkiye de benim vatanım. Çünkü Türkiye’de beni çeken bir şey var.”

TABLO 54: Kimlik Algılama Durumu

	Kişi Sayısı	Yüzde
Türk	113	41,9
Kürt	2	0,7
Alman	3	1,1
Müslüman	21	7,8
Alevi	8	3
Avrupalı	1	0,4
Müslüman Türk	90	33,3
Avrupalı Türk	1	0,4
Avrupalı Müslüman	4	1,5
Avrupalı Müslüman Türk	24	8,9
Diğer	1	0,4
Cevapsız	2	0,7
Toplam	270	100

Gençlerin kimlik tanımlarında en baskın faktör etniklik yani Türklük'tür. Bunu dini kimlik olan Müslümanlık izlemekte, daha sonra ise Avrupalılık kimliği vurgulanmaktadır. Gençlerin yüzde 84,5'nin kimlik algılamasında "Türklük" unsuru; yüzde 51,5'inde "Müslümanlık" unsuru; 10,8'inde "Avrupalılık" vurgulanmıştır.

Ankete katılanların yüzde 41,9'u Almanya'da kim olduğu sorulduğunda, ilk olarak kendisini "Türk" olarak tanımlarken, yüzde 33,3'ü "Müslüman Türk", yüzde 8,9'u "Avrupalı Müslüman Türk" olarak tanımlamıştır.

17 yaşındaki Cemal Cankatar Türkler ile Almanlar arasında nasıl bir fark olduğu sorusuna şu cevabı vermiştir: "Bana göre Türkler Almanlardan daha ahlaklı. Türkler ailelerine daha bağlı. Almanlar 18 yaşına geldikleri zaman ayrı eve çıkıyorlar. Almanların çoğunda Allah inancı yok. Kiliseye de gitmiyorlar. Yani çoğu dinsiz ateist. Türkler Müslümandır. Türkler, karakterli, çalışkan, dürüst, inançlı, dini görevlerini yapan iyi bir insan olmalıdır."

15 yaşındaki Oğuz Farsak, ise Türkler ile Almanlar arasındaki farkı şöyle açıklıyor: “Bence Türk kızları Alman kızları gibi giyinmez. Mesela Türk kızları mini rock giymez. Mini rock giyilince, etek çok kısa olduğu için çamaşırları görünür. Türk kızları böyle yapmaz. Yapmamalı. ... Çoğu Türk kültürünü bilmiyor. Kimlik olarak Türklükle alakası yok. Çoğu bilerek domuz eti yiyor. İçki içiyorlar. Kızlarla yatıp kalkıyorlar. Özellikle Alevi arkadaşlar domuz eti konusunda rahat davranıyorlar. ‘Bize haram değil. Biz yiyebiliriz’ diyorlar. Saçları boyalı, küpeli, kollarına garip dövmele yaptırın Türkler var. Aynı Almanlar gibi.”

4.1.5. Derneklerden Yararlanma Amaç ve Sıklıkları

Alan araştırmamızda anket ile birlikte gençlerin derneklerden hangi amaçlarla, hangi sıklıkta yararlandığını ölçebilmek amacıyla bir ölçek geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu ölçekte “Türk dernek, lokal veya kurslarından hangi sıklıkta ve ne amaçla yararlanıyorsunuz? Size en uygun seçeneği (X) işaretleyiniz” başlığı altında 11 farklı amaç sayılmıştır. Bu amaçlar için “Neredeyse hergün”, “Haftada 1-2 gün”, “Ayda 1-2 gün”, “Ayda yılda bir-çok seyrek”, “Hiçbir zaman” sıklık derecelerinden birini işaretlemeleri istenmiştir.

Bu kısımda Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeğinde ankete katılan gençlere yöneltilen 11 sorudan bazı örnekler alınmıştır. Gençlerin derneklerden hangi amaçlarla ve sıklıkta yararlandıkları ölçmek amacıyla tüm sorular daha sonra bir bütün olarak ele alınacak olmakla birlikte, burada gençlerin derneklere hangi amaç için hangi sıklıkta gittiklerini yorumlamakta bir çıkış noktası olabileceği düşünülerek bazı sorulara verilen cevaplar tek tek tablolastırılmıştır.

Tablolar sadece soruyu cevaplayanlar arasındaki oranlara göre oluşturulmuştur. Ölçek, anket formu ile birlikte toplam 270 kişi üzerinde uygulanmış olmasına rağmen, ölçekteki bazı sorular boş bırakılmıştır. Her soruyu işaretleyenlerin sayısı farklı olup, boş bırakılanlar değerlendirilmeye alınmamıştır.

Derneklerden Yararlanma Amaç ve Sıklıkları ile ilgili aşağıdaki tablolarda “Neredeyse hergün” seçeneği ile “haftada 1-2 gün” seçenekleri “sık”, “ayda 1-2 gün” ve “Ayda yılda bir, çok seyrek” seçenekleri ise “seyrek” olarak derneklere değerlendirilmiştir.

TABLO 55: Derneklere Dil Öğrenmek İçin Gitme Sıklığı

	Kişi Sayısı	Yüzde
Neredeyse hergün	46	21,2
Haftada 1-2 gün	37	17,1
Ayda 1-2 gün	11	5,1
Ayda yılda bir / Çok seyrek	23	10,6
Hiçbir zaman	100	46,1
Toplam	217	100

Derneklerden dil öğrenmek için gitme sıklığına bakıldığında, bu soruya cevap veren 217 gençten yüzde 21,2’sinin Türkçe veya Almanca öğrenmek için neredeyse hergün, yüzde 17,1’inin haftada 1-2 gün, yüzde 5,1’inin ayda 1-2 gün derneklere gittiği görülmektedir. Kurs veya seminer amaçlı olup olmadığı belirgin olmamakla birlikte gençlerin 63,9’u en azından ayda bir dilini geliştirmek için derneğe gitmektedir.

Sonuçlara sık gidenler ve seyrek gidenler olarak bakarsak, gençlerin yüzde 38,3’ünün her hafta derneklere bu amaçla gittikleri, yüzde 15,7’sinin ise 15 günde birden fazla olmamak üzere seyrek olarak gittiği görülmektedir. Bu amaçla hiçbir zaman derneğe gitmeyenlerin oranı ise yüzde 46,1’dir. Bu yüksek oran gençlerin derneklere gitmediği şeklinde değil, gitme amaçları arasında Türkçe veya Almanca öğrenmek olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

TABLO 56: Derneklere Okul Derslerine Destek İçin Gitme Sıklığı

	Kişi Sayısı	Yüzde
Neredeyse hergün	33	15,6
Haftada 1-2 gün	53	25
Ayda 1-2 gün	17	8
Ayda yılda bir / Çok seyrek	22	10,4
Hiçbir zaman	87	41
Toplam	212	100

Derneklerden okul derslerine destek almak için gitme sıklığına bakıldığında, bu soruya cevap veren 212 gençten yüzde 15,6'sının söz konusu amaç için neredeyse hergün, yüzde 25'inin haftada 1-2 gün, yüzde 8'inin ayda 1-2 gün derneklere gittiği görülmektedir. Ayda yılda bir gidenlerin oranı ise yüzde 10,4'tür. Bu sonuçlara göre okul derslerine destek amaçlı olarak derneklerden sık yararlananların oranı yüzde 40,6, seyrek yararlananların oranı yüzde 18,4, hiç yararlanmayanların oranı ise yüzde 41'dir.

TABLO 57: Derneklere Dini Bilgiler Almak İçin Gitme Sıklığı

	Kişi Sayısı	Yüzde
Neredeyse hergün	33	14,9
Haftada 1-2 gün	125	46,3
Ayda 1-2 gün	23	10,4
Ayda yılda bir / Çok seyrek	11	5
Hiçbir zaman	29	13,1
Toplam	221	100

Derneklere dini bilgiler almak için gitme sıklığının diğer amaçlar için gitme sıklıklarından oldukça farklı olduğu görülmektedir. Bu soruya cevap veren 221 gencin yüzde 61,2'si sık, yüzde 15,4'ü ise seyrek olarak dini bilgiler almak üzere derneklere gitmektedir. Gitmeyenlerin oranı ise yüzde 13,1'de kalmaktadır. Bu sonuçlara göre

gençlerin büyük çoğunlunun başta cami dernekleri olmak üzere hafta sonları düzenlenen Kursları ve dini bilgiler derslerine katıldıkları söylenebilir.

TABLO 58: Derneklere Oyun ve Eğlence İçin Gitme Sıklığı

	Kişi Sayısı	Yüzde
Neredeyse hergün	21	9,8
Haftada 1-2 gün	54	25,1
Ayda 1-2 gün	30	14
Ayda yılda bir / Çok seyrek	20	9,3
Hiçbir zaman	90	41,9
Toplam	215	100

Türk derneklerine bilardo, satranç, tavla ve diğer oyunlar ve eğlence amaçlı gitme sıklıklarına bakıldığında, sık ve seyrek gidenler arasındaki farkın, diğer amaçlardaki kadar fazla olmadığı görülmektedir. Sık gidenlerin oranı yüzde 33,9 iken, seyrek gidenlerin oranı yüzde 23,3'tür. Gençlerin yüzde 41,9'unun ise oyun ve eğlence için hiçbir zaman derneklere gitmediği söylenebilir.

4.1.6. Derneklere Karşı Tutumları

Bu kısımda Türk Derneklerine Karşı Tutum Ölçeğinde ankete katılan gençlere yöneltilen 25 sorudan bazı örnekler alınmıştır. Tutumu ölçmek amacıyla tüm sorular daha sonra bir bütün olarak ele alınacak olmakla birlikte, burada gençlerin dernekler hakkındaki kanaatlerini yorumlamamızda ipucu olabilecek bazı sorular tek tek tablolandırılmıştır.

Tablolar sadece soruyu cevaplayanlar arasındaki oranlara göre oluşturulmuştur. Ölçek, anket formu ile birlikte toplam 270 kişi üzerinde uygulanmış olmasına rağmen,

ölçekteki bazı sorular boş bırakılmış, bu kısımda doldurulmayan anketler dikkate alınmamıştır.

TABLO 59: Gençlerin Derneklerin Faydası Hakkındaki Kanaatleri

“Derneklerin çok faydalı olduğuna inanıyorum” ifadesine ne kadar katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	116	52,5
Biraz katılıyorum	59	26,7
Kararsızım	23	10,4
Katılmıyorum	14	6,3
Kesinlikle Katılmıyorum	9	4,1
Toplam	221	100

Türk Derneklerine Karşı Tutum Ölçeğindeki ilk yargı olan “Türk derneklerinin çok faydaları olduğuna inanıyorum” ifadesi hakkında ankete katılan gençlerden 221 tanesi görüş belirtmiştir. Bu gençlerden yüzde 52,5’i tamamen katıldığını, yüzde 26,7’si ise biraz katıldığını, yüzde 6,3’ü katılmadığını, yüzde 4,1’i ise kesinlikle katılmadığı belirtmiştir. Yüzde 10,4’ü ise kararsız kalmıştır. Gençlerin yüzde 79,2’si Türk derneklerinin çok faydaları olduğunu, yüzde 10,4’ü ise bunun tersini düşünmektedir.

TABLO 60: Derneklerin Türkiye Hakkında Bilgi Vermesindeki Kanaatleri

“Türk Dernekleri olmasıydı, Türkiye ile ilgili bilgileri doğru dürüst alamazdım”

ifadesine ne derece katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	55	26,3
Biraz katılıyorum	41	19,6
Kararsızım	54	25,8
Katılmıyorum	29	13,9
Kesinlikle Katılmıyorum	30	14,1
Toplam	209	100

“Türk Dernekleri olmasıydı, Türkiye ile ilgili bilgileri doğru dürüst alamazdım” ifadesine soruyu cevaplayan 209 kişiden 96’sı katıldığını, 59’u ise katılmadığını belirtmiştir. Çok belirgin ve baskın olarak ifade edilmemiş olmakla birlikte olumlu kanaat bildirenlerin oranının yüzde 45,5 olması, derneklerin “Türkiye hakkında güvenilir bilgi alınacak yer” olarak algılandığını göstermektedir. Bu yargıya karşı “kararsız” olduğunu belirtenlerin oranının yüzde 25,8 gibi yüksek bir oran olması, derneklerin Türkiye ile ilgili doğru ve güvenilir bilgi verme noktasında kendisini daha iyi anlatması gerektiği ortaya koymaktadır. Ayrıca bu kanaat hakkındaki yüzde 28’lik olumsuz kanaat de ayrıca üzerinde durulması gereken bir durumdur.

TABLO 61: Gençlerin Derneklere Gitmeyi Arkadaşlarına Önerme Durumu
“Türk Derneklerine gitmeyi arkadaşlarıma öneririm” ifadesine ne derece katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	100	47,4
Biraz katılıyorum	44	20,9
Kararsızım	40	19
Katılmıyorum	13	6,2
Kesinlikle Katılmıyorum	14	6,6
Toplam	211	100

“Türk Derneklerine gitmeyi buradaki Türk arkadaşlarıma öneririm” ifadesi hakkında 211 kişi kanaat belirtmiştir. Bunlardan yüzde 68,3’ü “katılıyorum” seçeneği ile olumlu, yüzde 12,8’i “katılmıyorum” seçeneği ile olumsuz kanaatte bulunmuştur. Kararsız olanların oranı ise yüzde 19’dur.

TABLO 62: Derneklerin Dini Bilgilere Katkısı Hakkındaki Kanaatleri

“Dinimi dernekler olmasaydı öğrenemezdim” ifadesine ne derece katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	48	23,5
Biraz katılıyorum	41	20,1
Kararsızım	28	13,7
Katılmıyorum	32	15,7
Kesinlikle Katılmıyorum	55	27
Toplam	204	100

“Dinimi dernekler olmasaydı öğrenemezdim” ifadesi hakkında 204 kişi kanaat belirtmiştir. Bunlardan yüzde 43,6’sı “katılıyorum” seçeneği ile olumlu, yüzde 32,7’si “katılmıyorum” seçeneği ile olumsuz kanaatte bulunmuştur. Kararsız olanların oranı ise yüzde 13,7’dir. Dini eğitim noktasında cami derneklerini çok büyük rolü olmasına rağmen, “Dinimi dernekler olmasaydı öğrenemezdim” gibi çok kesin ve keskin bir yargıya tamamen katılma yüzde 23,5’te kalmıştır.

TABLO 63*: Derneğe Gönüllü Gitme Durumu

“Elimde olsa derneğe hiç gitmezdim” ifadesine ne derece katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	17	8,1
Biraz katılıyorum	16	7,6
Kararsızım	40	19
Katılmıyorum	42	19,9
Kesinlikle Katılmıyorum	96	35,6
Toplam	211	100

* Bu tablo tersten puanlanmıştır.

Gençlerin Türk derneklerine gönüllü mü, yoksa ailelerinin zorlamasıyla mı gittiği hakkında bir kanaate sahip olabilmek için tersten puanlanacak “Elimde olsa derneğe hiç

gitmezdim” ifadesine ne derece katıldıkları sorulmuştur. Bu yargı hakkında 211 kişi kanaat belirtmiştir. Bunlardan yüzde 55,5’i “katılmıyorum” seçeneğini işaretleyerek dernekler hakkında olumlu bir kanaat belirtmiştir. “katılıyorum” seçeneğini işaretlemelerinden yola çıkılarak “Derneklere gönüllü gitmediği” kanaati uyandıranların oranı ise yüzde 15,7’dir. Gençlerden yüzde 19’u ise bu yargıya karşı “kararsız” olduğunu belirtmiştir.

TABLO 64: Gençlerin Dernek Faaliyetlerini Zamanında Duyma Durumu

“Genelde dernek faaliyetlerini son anda duyuram” ifadesine ne derece katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	30	14,5
Biraz katılıyorum	52	25,1
Kararsızım	63	30,4
Katılmıyorum	33	15,9
Kesinlikle Katılmıyorum	29	14
Toplam	207	100

* Bu tablo tersten puanlanmıştır.

Dernek faaliyetlerinin zamanında öğrenilip öğrenilmediği hakkında bir kanaate sahip olabilmek amacıyla gençlere “Genelde dernek faaliyetlerini son anda duyuram.” yargısına ne kadar katıldıkları sorulmuştur. Tersten puanlanan bu soru hakkında gençlerin yüzde 29,9’u “katılmıyorum” seçeneği ile derneklerin faaliyetlerini zamanında duyduğu hakkında olumlu bir kanaat belirtmiştir. Yüzde 39,6’sı ise “katılıyorum” seçeneği ile dernek faaliyetlerini genelde son anda duyduğu yönünde karar belirtmiştir. Kararsızların oranı ise yüzde 30,4’tür. Dernek faaliyetlerinden zamanında haberdar olma noktasında olumsuz kanaatin olumludan 10 puan daha yüksek olması, Türk derneklerinin faaliyetlerini daha planlı yapmaları, yapacakları faaliyetleri önceden üyelerine duyurmaları konusunda eksiklikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Kararsızların oranındaki yükseklik de bu yargı için olumlu olarak değerlendirilemeyecek bir durumdur.

TABLO 65: Derneğin Eve Uzaklığının Yararlanmayı Etkileme Durumu
“Türk dernekleri evime uzak olsa hiç gitmezdim” ifadesine ne kadar katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	23	11,1
Biraz katılıyorum	22	10,6
Kararsızım	46	22,1
Katılmıyorum	48	23,1
Kesinlikle Katılmıyorum	69	33,2
Toplam	208	100

* Bu tablo tersten puanlanmıştır.

Derneklerin gençlerin oturdukları evlere uzak veya yakın olmasının dernekten yararlanmayı etkileyip etkilemediği hakkında bir kanaat vermesi açısından, “Türk dernekleri evime uzak olsa hiç gitmezdim” ifadesine ne derece katıldıkları bir ipucu verebilmektedir. Tersten puanlanan bu yargı hakkında gençlerin yüzde 21,7’si “katılıyorum” diyerek olumsuz, yüzde 56,3’ü “katılmıyorum” diyerek olumlu bir tutum göstermiştir. Bu yargıya karşı gençlerin yüzde 22,1’i kararsız kalmıştır. Bu sonuçlara göre derneklerin gençlerin evlerine uzak veya yakın olması dernekten yararlanmayı çok fazla etkilemediği söylenebilir.

TABLO 66: Derneklerin Okuldaki Başarıyı Etkileme Durumu
“Okuldaki başarımın artmasında Türk derneklerinin hiç faydası olmadı” ifadesine ne derece katıldıkları

	Kişi Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	42	20,5
Biraz katılıyorum	33	16,1
Kararsızım	47	22,9
Katılmıyorum	50	24,4
Kesinlikle Katılmıyorum	33	16,1
Toplam	205	100

* Bu tablo tersten puanlanmıştır.

Türk derneklerinin gençlerin okuldaki başarılarına etkileri konusunda, gençlerin kanaatleri hakkında “Okuldaki başarımın artmasında Türk derneklerinin hiç faydası olmadı” ifadesine ne kadar katıldıklarının bir fikir verebileceği söylenebilir. Gençlerden 205 tanesi bu konuda kanaat belirtmiştir. Tersten puanlanan bu yargıya gençlerin yüzde 36,6’sı “katılıyorum” seçeneği ile olumsuz, yüzde 40,5’i “katılmıyorum” seçeneği ile olumlu kanaat belirtmiştir. Gençlerin yüzde 22,9’unun ise kararsız olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre gençlerin, Türk derneklerinin okuldaki başarıyı artırdığı yönünde olumlu bir kanaate sahip olduğu söylenebilir.

4.2. Gençlerin Derneklerden Yararlanma Durumları

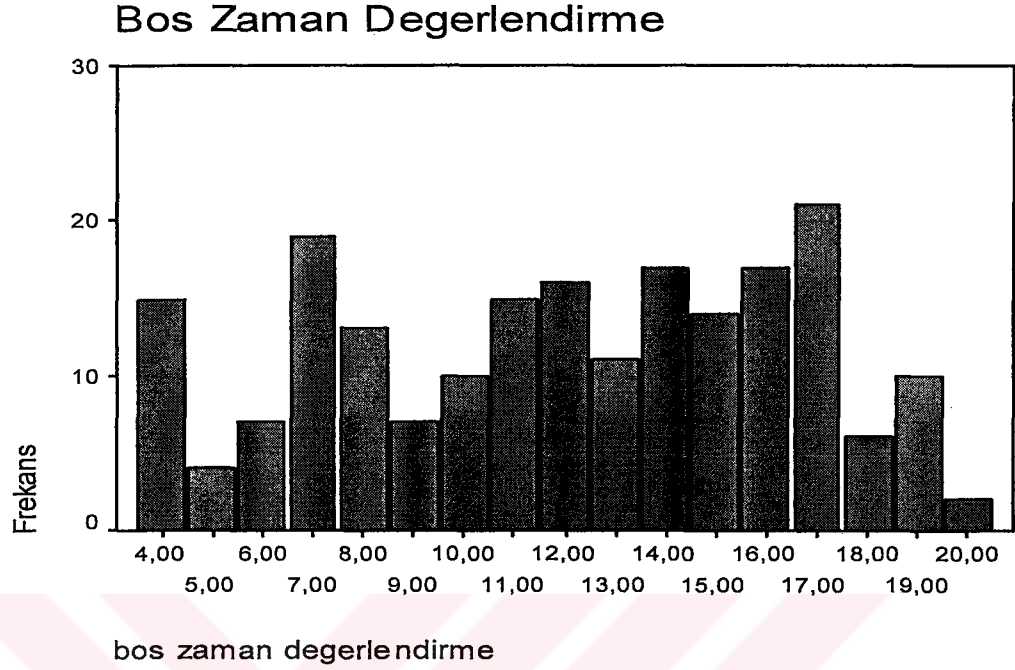
4.2.1. Genel Dağılımlar

TABLO 67: Gençlerin Derneklerden Yararlanma Puan Dağılımları

	Boş Zaman	Eğitim	Din	Toplam
Kişi Sayısı	204	202	209	185
Ortalama	11,966	7,6535	6,9522	26,3351
Ortanca / Medyan	12,0000	7,0000	8,0000	26,0000
Stantard Sapma	4,4635	3,5364	2,3509	8,6619
Varyans	19,9232	12,5062	5,5265	75,0284
Değişim Aralığı	16,00	12,00	8,00	32,00
En Alt Değer	4,00	3,00	2,00	9,00
En Üst Değer	20,00	15,00	10,00	41,00

Araştırmaya katılan gençlerin Türk Derneklerinden yararlanma sıklıkları incelendiğinde; boş zamanlarını değerlendirme amaçlı, eğitim amaçlı, dini eğitim ve ibadet amaçlı olmak üzere üç boyutta yararlanma düzeyleri incelenmiştir.

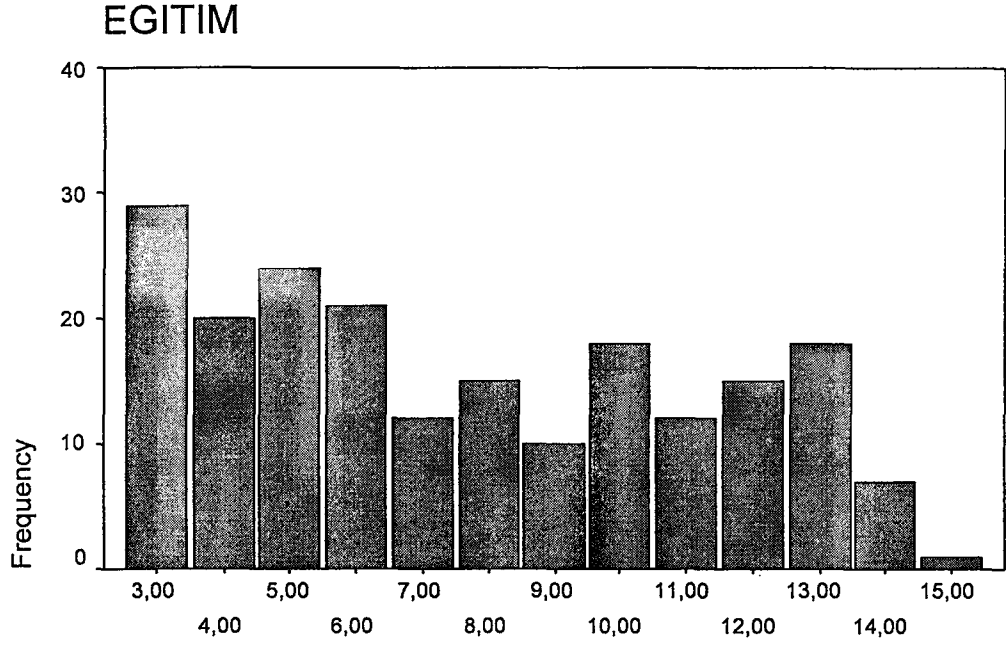
TABLO 68: Derneklerden Boş Zaman Etkinlikleri İçin Yararlanma Puan Dağılımları

Boş zaman etkinlikleri için yararlanma durumlarına bakıldığında ortalama yararlanma puanı 11.94, standart sapma puanı 4.46 olarak bulunmuştur. Bu etkinlikten en düşük yararlanma puanı 4, en yüksek yararlanma puanı ise 20'dir.

Bu değerler göz önüne alındığında Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin Türk derneklerinden boş zamanlarını değerlendirmek üzere yararlanma durumları orta düzeyde olduğu söylenebilir. Bu da ölçme aracındaki ayda 1-2 gün seçeneğine karşılık geldiği düşünülürse genelde, ayda en az 1 kere derneğe gittikleri anlaşılmaktadır.

TABLO 69: Derneklerden Eğitim Amaçlı Yararlanma Puan Dağılımları

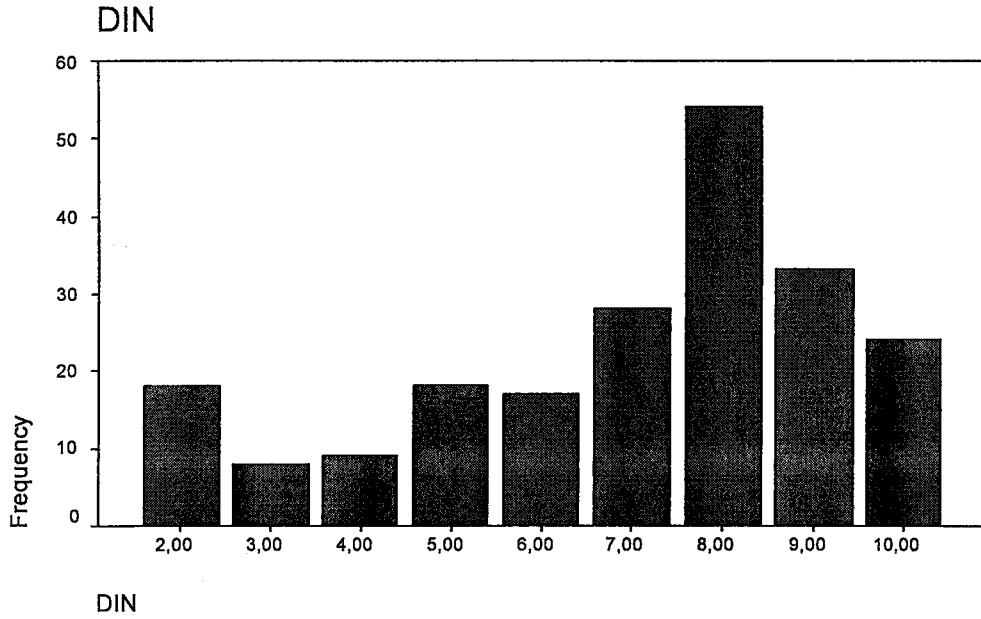

EGITIM

Derneklerden dil öğrenmek, okul derslerine destek veya kütüphanesinden yararlanmak gibi eğitim amaçlı yararlanma durumlarına bakıldığında, ortalama yararlanma puanı 7.65, standart sapma puanı 3.53 olarak bulunmuştur. Bu etkinlikten en düşük yararlanma puanı 3, en yüksek yararlanma puanı ise 15'tir.

Derneklerden Eğitim Amaçlı Yararlanma Puan Dağılımları Tablosu'na göre Almanya'daki Türk gençlerinin derneklerinden eğitim amaçlı olarak yararlanma durumları orta düzeydedir denebilir. Bu sonuç ölçme aracıdaki "Ayda 1-2 gün" seçeneğine denk düşmektedir.

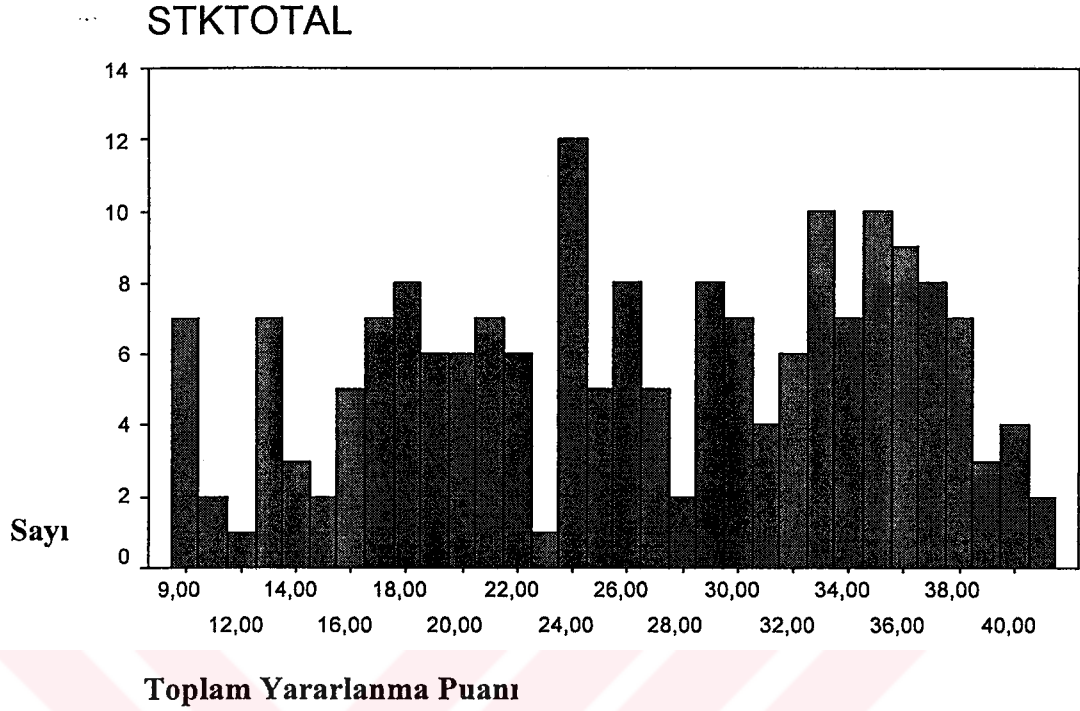
TABLO 70 : Derneklerden Dini Amaçlı Yararlanma Puan Dağılımları

Derneklerden dini bilgiler almak veya ibadet etmek amacıyla yararlanma durumlarına bakıldığında, ortalama yararlanma puanı 6.95, standart sapma puanı 2.35 olarak bulunmuştur. Bu etkinlikten en düşük yararlanma puanı 2, en yüksek yararlanma puanı ise 10'dur.

Derneklerden Dini Amaçlı Yararlanma Puan Dağılımları Tablosu'na göre gençlerin derneklerinden eğitim amaçlı olarak yararlanma durumları ortanın üzerindedir. Bu da ölçme aracındaki "Haftada 1-2 gün"e seçeneğine karşılık gelmektedir. Bu veriler, gençlerin büyük çoğunlunun haftada en az 1 gün dini amaçlı olarak derneklere gittiğini göstermektedir.

TABLO 71: Derneklerden Yararlanma Puanlarının Genel Dağılımı

Derneklerden yararlanma sıklık durumuna genel olarak bakıldığında, ortalama yararlanma puanı 26.33, standart sapma puanı 8.66 olarak bulunmuştur. Bu etkinlikten en düşük yararlanma puanı 9, en yüksek yararlanma puanı ise 41'dir.

Bu değerlere göre gençlerin derneklerinden yararlanma puanlarının ortalaması alındığında, yararlanma durumlarının orta düzeyde kaldığı söylenebilir.

4.2.2. Türk Derneklerinden Yararlanma Durumlarını Etkileyen Faktörler

4.2.2.1. Cinsiyet

Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin Türk derneklerinden yararlanma durumlarını etkileyen etmenlerden birisi olarak cinsiyet durumları incelenmiştir. Kız ve erkeklerin derneklerden yararlanma sıklıkları genel ve alt boyutlar olmak üzere ortalama standart

sapma ve iki grup arasındaki ortalama farkın anlamını araştırmak üzere yapılan t testi sonuçları Tablo 72’de verilmiştir.

Tablo 72: Cinsiyetin derneklerden yararlanma durum puanlarının ortalama ve standart sapma dağılımları

	Grup	Sayı	Ortalama	Standard Sapma	t	P Anlamlılık
Boş zaman	Kız	85	9,0353	3,6692	-9,421	.0001
	Erkek	119	14,0252	3,7720		
Eğitim	Kız	86	6,8023	3,3600	-3,004	.003
	Erkek	116	8,2845	3,5455		
Din	Kız	85	6,2941	2,5158	-3,436	.001
	Erkek	124	7,4032	2,1258		
Toplam	Kız	75	21,6000	7,8877	-6,866	.0001
	Erkek	110	29,5636	7,6465		

Tablo 72’deki kız ve erkek gençlerin Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Durumu incelendiğinde, yararlanma puanlarının erkekler lehine yüksek fark gösterdiği görülmektedir.

Boş zamanları değerlendirme açısından bakıldığında, erkeklerin yararlanma puan ortalaması 14.02 iken, kızların 9,03 olarak bulunmuştur. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise erkekler lehine 9.421 bulunmuştur. İstatistiksel açıdan anlamlı olan bu sonuca göre, erkeklerin derneklerden boş zamanlarını değerlendirmek amaçlı yararlanma durumları kıızlardan daha yüksektir.

Derneklerden eğitim amaçlı yararlanma açısından tabloya bakıldığında, erkeklerin yararlanma puan ortalaması 8,28 iken, kızların 6,80 olarak bulunmuştur. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise erkekler lehine 3,004 bulunmuştur. Erkeklerin

derneklerden eğitim amaçlı yararlanma durumlarının kızlardan daha yüksek görünmektedir.

Tablo 72 incelendiğinde dini bilgiler almak ve ibadet etmek amaçlı olarak da erkeklerin kızlardan daha fazla derneklerden yararlandıkları söylenebilir. Erkeklerin dini amaçlı yararlanma puan ortalaması, 7,40 iken, kızların ortalaması 6,29'da kalmıştır. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise erkekler lehine 3,436 bulunmuştur.

Derneklerden yararlanma durumunu cinsiyetin genel anlamda nasıl etkilediğini üç amaç için ortak olarak ele aldığımızda da erkeklerin puan ortalamasının 29,56, kızların puan ortalamasının 21,60 olduğu anlaşılmaktadır. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise erkekler lehine 6,866 olarak tespit edilmiştir. İstatistiksel açıdan anlamlı olan bu sonuca göre, erkeklerin kızlardan daha fazla derneklerden yararlandıkları göstermektedir.

Sonuç olarak cinsiyet değişkeninin gençlerin derneklerden yararlanma durumunda etkili olan bir değişken olduğu söylenebilir. Bir başka deyişle gençlerin cinsiyetine göre derneğe gitme durumları değişmektedir. Elde edilen bu bulgu tez amaçlı yapılan görüşme ve mülakatlardaki söylem analizleri ile de tutarlılık göstermektedir.

4.2.2.2. Yaş

Gençlerin derneklerden yararlanmasını etkileyen faktörlerden birisi de yaş durumlarıdır. Araştırmaya katılan 270 gencin yaşları dağılım frekansları dikkate alınarak üç grupta toplanılmıştır. Bunlar, 10-12 yaş, 13-15 yaş ve 16-20 yaşır.

Bu yaş gruplarının derneklerden yararlanma durumlarının dağılımları (ortalama ve standart sapma) Tablo 73'te gösterilmiştir.

Tablo 73: Yaş gruplarının derneklerden yararlanma durum puanlarının ortalama ve standart sapma dağılımları

		BOS ZAMAN	EGITIM	DIN	TOPLAM
10-12 YAŞ	Ortalama	11,6098	8,3721	7,1556	26,7027
	Sayı	41	43	45	37
	Standard Sapma	3,9742	3,6516	2,3448	8,4488
13-15 YAŞ	Ortalama	12,8641	8,1400	7,3558	28,3913
	Sayı	103	100	104	92
	Standard Sapma	4,4038	3,4787	2,1448	8,7190
16-20 YAŞ	Ortalama	10,6000	6,3051	6,1000	22,7143
	Sayı	60	59	60	56
	Standard Sapma	4,5741	3,2231	2,5090	7,6151
Total	Ortalama	11,9461	7,6535	6,9522	26,3351
	Sayı	204	202	209	185
	Standard Sapma	4,4635	3,5364	2,3509	8,6619

Tabloda görüldüğü gibi, gençlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri için derneklerden yararlanma puan dağılımlarına bakıldığında 10-12 yaş grubunun ortalaması 11.60, 13-15 yaş grubunun ortalaması 12.86, 16-20 yaş grubunun ise 10,60 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar incelendiğinde 13-15 yaş grubunda bulunan gençlerin derneklerden boş zamanlarını değerlendirme amaçlı yararlanma durumları en fazla grup olduğu söylenebilir. En az yararlanan grup ise,16-20 yaş grubu gözükmemektedir.

Derneklerden eğitim amaçlı yararlanma da yaş durumundan etkilenmektedir. Buna göre derneklerden yararlanma puan durumlarına bakıldığında 10-12 yaş grubunun ortalaması 8,37, 13-15 yaş grubunun ortalaması 8,14, 16-20 yaş grubunun ise 6,30 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre derneklerden eğitim amaçlı olarak en fazla 10-12 yaş grubu, en az da 16-20 yaş grubu faydalanmaktadır.

Gençlerin din amaçlı olarak derneklerden yararlanma durumlarına bakıldığında, 7,35 puan durumu ile 13-15 yaş grubunun önde olduğu görülmektedir. 7,15 puan durumu ile 10-12 yaş grubu ikinci, 6,10 puan durumu ile 16-20 yaş grubu üçüncü sırada yer almaktadır.

Yaş gruplarına göre gençlerin derneklerden yararlanma puan dağılım durumları genel olarak incelendiğinde ise, 10-12 yaş grubunun 26,70, 13-15 yaş grubunun 28,39, 16-20 yaş grubunun 22,71 olduğu görülmektedir. Toplam puan ise 26,33'tür.

Gençlerin yaş gruplarına göre derneklerden yararlanma durumlarında görülen farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek üzere tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçları tabloda verilmiştir.

TABLO 74: Gençlerin Dernekten yararlanma durumlarının yaş gruplarına göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P Anlamlılık
BOSZAM	Gruplar arası	200,154	2	100,077	5,233	,006
	Grup içi	3844,253	201	19,126		
	Toplam	4044,407	203			
EGITIM	Gruplar arası	153,148	2	76,574	6,455	,002
	Grup içi	2360,595	199	11,862		
	Toplam	2513,743	201			
DIN	Gruplar arası	62,374	2	31,187	5,910	,003
	Grup içi	1087,148	206	5,277		
	Toplam	1149,522	208			
TOPLAM	Gruplar arası	1128,150	2	564,075	8,098	,000
	Grup içi	12677,071	182	69,654		
	Toplam	13805,222	184			

Gençlerin dernekten yararlanma durumlarının yaş gruplarına göre tek yönlü varyans analizi sonuçlarının verildiği tablo genel olarak incelendiğinde tüm analiz sonuçlarının anlamlı olduğu görülmektedir. Gençlerin boş zamanlarını değerlendirme amaçları derneklerden yararlanma durumlarının yaş gruplarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 5,233 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer .006 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, yaş grupları arasında dernekten boş zamanlar için yararlanma durumları arasında fark olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç, boş zamanlar için düzenlenen dernek etkinliklerinin hitap ettiği yaş grubu olarak 13-15 yaş grubu olmasından kaynaklanmış olabilir.

Gençlerin eğitim amaçlı derneklerden yararlanma durumlarının yaş gruplarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 6,455 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer .002 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuca göre, yaş grupları arasında dernekten eğitim amaçlı yararlanma durumları arasında fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Dini amaçlı yararlanma durumlarının yaş gruplarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 5,910'dur. Bu değer .003 düzeyinde anlamlıdır.

Gençlerin dernekten yararlanma durumlarının tümünün yaş gruplarına göre ortalamalar arası farkını ortaya koyan F değeri ise 8,098 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama, anlamlı bir değer değildir. Tablo genel olarak değerlendirildiğinde, yaş gruplarının dernek etkinliklerine katılma durumunda etkili olduğu söylenebilir.

4.2.2.3. Doğum Yeri

Türk gençlerinin derneklerinden yararlanma durumlarını, Türkiye veya Almanya'da doğmuş olmalarının etkili olup olmadığı incelenmiştir. Türkiye'de doğumlu ve Almanya doğumlu gençlerin derneklerden yararlanma sıklıkları genel ve alt boyutlar olmak üzere ortalama standart sapma ve iki grup arasındaki ortalama farkın anlamını araştırmak üzere yapılan t testi sonuçları tablo da verilmiştir

Tablo 75: Doğum yerlerine göre Derneklerden Yararlanma Durumları

	Doğum Yeri	Sayı	Ortalama	Stantard Sapma	t	P Anlamlılık
BOŞ ZAMAN	Türkiye	18	12,2778	5,3666	,394	,694
	Almanya	182	11,8407	4,3939		
EGITIM	Türkiye	17	8,4706	4,0638	1,099	,273
	Almanya	180	7,4889	3,4665		
DİN	Türkiye	19	7,1053	2,5363	,344	,731
	Almanya	185	6,9081	2,3607		
TOPLAM	Türkiye	16	27,8125	10,5970	,788	,432
	Almanya	165	26,0182	8,4964		

Tabloda 75'te görüldüğü gibi Türkiye doğumlu olan gençlerin sayıca az olmasına rağmen, derneklerden yararlanma sıklıkları Almanya'da doğmuş olanlarıki ile kıyaslandığında daha yüksek oranda yararlandıkları görülmektedir. Ancak bu farklılığın anlamlılığı için yapılan t testi sonuçlarının hiç birinde anlamlı sonuç bulunmamıştır. Bu sonuç da göstermektedir ki gençlerin derneklerden yararlanma sıklıkları doğdukları ülke durumuna göre anlamlı bir değişim göstermemektedir.

4.2.2.4. Okul

Araştırma amaçlarından bir tanesi de gençlerin derneklerden yararlanma durumunda devam ettikleri okul türünün etkili olup olmadığını ölçmektir. Araştırmaya katılan 270 gencin devam ettiği okul türleri altı başlık altında toplanmıştır. Bunlar Hauptschule, Realschule, Gesamtschule, Gymnasium, Berufschule ve diğer okullardır. Almanya'da en yaygın olarak bulunan 5 okul dışındaki okullara devam edenler "Diğer" başlığı altında toplanmıştır.

Devam ettikleri okul tiplerine göre gençlerin derneklerden yararlanma durumlarının dağılımları (ortalama ve standart sapma) Tablo 76'da gösterilmiştir.

Tablo 76: Okul Durumlarına Göre Derneklerden Yararlanma Durumları

OKUL	KAYNAK	BOŞ ZAMAN	EGITIM	DIN	TOPLAM
Hauptschule	Ortlama	13,4474	8,0909	7,2051	28,3939
	Sayı	38	33	39	33
	Std. Sapma	4,6423	3,6260	2,3416	9,3305
Realschule	Ortlama	12,2237	8,1067	7,0000	27,4783
	Sayı	76	75	76	69
	Std. Sapma	4,1299	3,5964	2,3438	8,5123
Gesamtschule	Ortlama	12,4667	7,8750	7,3333	27,3793
	Sayı	30	32	33	29
	Std. Sapma	4,4236	3,5988	1,8819	8,0818
Gymnasium	Ortlama	9,8409	6,2558	6,3953	22,0513
	Sayı	44	43	43	39
	Std. Sapma	3,9470	3,2447	2,5274	6,8401
Berufschule	Ortlama	11,2222	8,0909	7,0000	25,8889
	Sayı	9	11	11	9
	Std. Sapma	5,5628	3,0481	2,4083	9,4927
Diğer	Ortlama	12,7143	7,6250	6,5714	25,3333
	Sayı	7	8	7	6
	Std. Sapma	5,4685	3,5832	3,3594	12,4847
Toplam	Ortlama	11,9461	7,6535	6,9522	26,3351
	Sayı	204	202	209	185
	Std. Sapma	4,4635	3,5364	2,3509	8,6619

Tablo 76’da görüldüğü gibi gençlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri için derneklerden yararlanma puan dağılımları, Hauptschule’de okuyan öğrencilerin ortalaması 13.44, Realschule’de okuyan öğrencilerin ortalaması 12.22, Gesamtschule’de okuyan öğrencilerin ortalaması 12.46, Gymnasium’da okuyan öğrencilerin ortalaması 9.84, Berufschule’de okuyan öğrencilerin ortalaması 11.22, Diğer okullarda okuyan

öğrencilerin ortalaması 12.71 bulunmuştur. Bu ortalamalar incelendiğinde, dernekleri boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla kullanma durumları en fazla olan grubun Hauptschule'de okuyan öğrencilerin bulunduğu grup olduğu söylenebilir. En az ise, Gymnasium'da okuyan öğrenciler olduğu grubun yararlandığı gözükmektedir.

Gençlerin eğitim amaçlı derneklerden yararlanma puan dağılımlarına bakıldığında Hauptschule'de okuyan öğrencilerin ortalaması 8,09, Realschule'de okuyan öğrencilerin ortalaması 8,10, Gesamtschule'de okuyan öğrencilerin ortalaması 7,87, Gymnasium'da okuyan öğrencilerin ortalaması 6,25, Berufsschule'de okuyan öğrencilerin ortalaması 8,09, Diğer okullarda okuyan öğrencilerin ortalaması 7,62, toplam ise 7,65 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalara göre, derneklerden eğitim amaçlı yararlanma durumları en fazla olan grubun Realschule'de okuyan öğrencilerin, en az ise Gymnasium'da okuyan öğrencilerin bulunduğu grubun olduğu söylenebilir.

Derneklerden yararlanma puan dağılımına bakıldığında dini amaçlı olarak en fazla Gesamtschule'de okuyanların faydalandığı görülmektedir. En az ise Gymnasium'da okuyan öğrenciler dini amaçlı olarak derneklerden faydalanmaktadırlar.

Gençlerin okul durumlarına göre derneklerden yararlanma durumları tüm amaçlar toplamında değerlendirildiğinde, 28,39 ortalama puan ile en fazla Hauptschule'de okuyanların faydalandığı, en az ise 22,05 puanı ile Gymnasium'da okuyanların faydalandığı görülmektedir.

Gençlerin okul durumlarına göre derneklerden yararlanma durumlarında görülen farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek üzere tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçları Tablo 77'de verilmiştir.

TABLO 77: Gençlerin Dernekten Yararlanma Durumlarının Okul Türlerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
BOŞ ZAMAN	Gruplar arası	303,478	5	60,696	3,212	,008
	Grup içi	3740,929	198	18,894		
	Toplam	4044,407	203			
EGITIM	Gruplar arası	109,398	5	21,880	1,784	,118
	Grup içi	2404,344	196	12,267		
	Toplam	2513,743	201			
DIN	Gruplar arası	21,836	5	4,367	,786	,561
	Grup içi	1127,686	203	5,555		
	Toplam	1149,522	208			
TOPLAM	Gruplar arası	985,178	5	197,036	2,751	,020
	Grup içi	12820,043	179	71,620		
	Toplam	13805,222	184			

Gençlerin dernekten yararlanma durumlarının okudukları okul türlerine göre tek yönlü varyans analizi sonuçlarının verildiği tablo incelendiğinde, derneklerden boş zaman değerlendirme amaçlı faydalanma ve toplam faydalanma durumlarının anlamlı, eğitim ve dini amaçlı faydalanma durum puanlarını ise .05'ten büyük olduğu için anlamsız olduğu görülmektedir.

Gençlerin boş zamanlarını değerlendirme amaçları derneklerden yararlanma durumlarının okudukları okul türü gruplarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 3,212 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer .008 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, gençlerin okudukları okul türlerine göre, derneklerden boş zamanlar için yararlanma durumları arasında fark olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, boş zamanlar için düzenlenen dernek etkinliklerinden en fazla Hauptschule'de okuyan öğrencilerin grubunun, en az ise, Gymnasium'da okuyan öğrenciler olduğu grubun yararlanmasından kaynaklanabilir.

Okul türlerine göre ortalamalar arası farkın test edildiği toplam F değeri 2,751 olarak bulunmuştur. Bu değer, .020 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuca göre gençlerin okudukları okul türlerinin dernekten yararlanma durumlarını etkilediği sonucuna ulaşılabilir.

4.2.2.5. Flörtü Olma

Türk gençlerinin derneklerinden yararlanma durumlarında, flörte sahip olma durumunun etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Flörtü olan ve olmayan gençlerin derneklerden yararlanma sıklıkları genel ve alt boyutlar olmak üzere ortalama standart sapma ve iki grup arasındaki ortalama farkın anlamını araştırmak üzere yapılan t testi sonuçları Tablo 78’de verilmiştir.

Tablo 78: Flörtü Olma Durumuna Göre Derneklerden Yararlanma Durumu

	Flört Durumu	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	t	P Anlamlılık
BOŞ ZAMAN	Flörtüm var	72	13,2917	4,4609	3,510	.001
	Flörtüm yok	122	11,0246	4,2765		
EGITIM	Flörtüm var	69	8,2029	3,6806	2,035	.043
	Flörtüm yok	122	7,1393	3,3459		
DİN	Flörtüm var	74	6,9865	2,0904	,170	.865
	Flörtüm yok	124	6,9274	2,5123		
TOPLAM	Flörtüm var	64	28,0938	8,6221	2,345	.02
	Flörtüm yok	112	24,9911	8,3434		

Tablo 78 incelendiğinde “flörtüm var” diyenlerin derneklerinden yararlanma sıklıklarının, “flörtüm yok” diyenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Boş zamanları değerlendirme açısından bakıldığında, flörtü olanların yararlanma puan ortalaması 13,29 iken, flörtü olmayanların 11,02 olarak bulunmuştur. Farkın anlamlılığı

için yapılan t testi skoru ise flörtü olanlar lehine 3,510 bulunmuştur. İstatistiksel açıdan anlamlı olan bu sonuca göre, flörtü olanların derneklerden boş zamanlarını değerlendirmek amaçlı yararlanma durumları flörtü olmayanlara göre daha yüksektir.

Derneklerden eğitim amaçlı yararlanma açısından tabloya bakıldığında, flörtü olanların yararlanma puan ortalaması 8,20 iken, flörtü olmayanların 7,13 olarak bulunmuştur. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise flörtü olanlar lehine 2,035 bulunmuştur. Bu sonuç, flörtü olanların, flörtü olmayanlara göre eğitim amaçlı olarak daha fazla yararlandığını göstermektedir.

Tablo incelendiğinde dini bilgiler almak ve ibadet etmek amaçlı olarak da flörtü olanların çok küçük bir puan ortalamasıyla önde oldukları görülmektedir. Flörtü olanlar dini amaçlı yararlanma puan ortalaması, 6,98 iken, flörtü olmayanların ortalaması 6,92'dir. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise flörtü olanlar lehine .170 bulunmuştur.

Derneklerden yararlanma durumunu flörtü olup olmamanın genel anlamda nasıl etkilediğini üç amaç için ortak olarak ele aldığımızda flörtü olanların puan ortalamasının 28,09, flörtü olmayanların puan ortalamasının 24,99 olduğu anlaşılmaktadır. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise flörtü olanlar lehine 2,345 olarak tespit edilmiştir. İstatistiksel açıdan anlamlı olmamakla birlikte, genel olarak flörtü olanların, olmayanlara göre derneklerden daha fazla yararlandıkları söylenebilir.

Sonuç olarak flörtü olup olmama gençlerin derneklerden yararlanma durumunda anlamlı bir etkisi olmadığı söylenebilir.

4.2.2.6. Din Eğitimi Alma Durumu

Derneklerinden yararlanma durumlarında, dini eğitimin bir etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Dini eğitim aldığını ve almadığını söyleyen gençlerin derneklerden

yararlanma sıklıklarının ortalama standart sapması ve iki grup arasındaki ortalama farkın anlamını araştırmak üzere yapılan t testi sonuçları Tablo 79’da verilmiştir.

Tablo 79: Dini Eğitim Alma Durumuna Göre Gençlerin Derneklerden Yararlanma Durumları

	DIN	Sayı	Ortalama	Standard Sapma	t	P Anlamlılık
BOSZAMAN	Evet	187	12,1604	4,4932	2,041	.043
	Hayır	15	9,7333	3,4942		
EGITIM	Evet	187	7,8075	3,5899	2,096	.037
	Hayır	13	5,6923	2,1364		
DIN	Evet	194	7,2526	2,1458	6,942	.001
	Hayır	13	3,0769	1,1152		
TOPLAM	Evet	171	27,0643	8,5269	3,873	.001
	Hayır	12	17,4167	4,5817		

Tablo 79’da görüldüğü gibi dini eğitim aldığını söyleyenlerin derneklerinden yararlanma sıklıklarının, dini eğitim almayanlara göre daha yüksektir.

Boş zamanları değerlendirme açısından dini eğitim alanların derneklerden yararlanma puan ortalaması 12,16 iken, dini eğitim almayanlarınki 9,73 olarak bulunmuştur. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise dini eğitim alanlar lehine 2,041 bulunmuştur. İstatistiksel açıdan anlamlı olan bu sonuç, dini eğitim alanların boş zamanlarını değerlendirmek amaçlı derneklerden yararlanma durumlarının almayanlara oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tabloya, derneklerden eğitim amaçlı yararlanma açısından bakıldığında, dini eğitim alanların yararlanma puan ortalaması 7,80 iken, dini eğitim almayanların puan ortalaması 5,69 olarak bulunmuştur. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise dini eğitim alanlar lehine 2,096 bulunmuştur. Bu sonuca göre, dini eğitim alanların,

almayanlara oranla derneklerden genel eğitim amaçlı olarak daha fazla yararlanmakta oldukları söylenebilir.

Dini bilgiler almak ve ibadet etmek amaçlı olarak derneklerden yararlananlara bakıldığında, dini eğitim almış olanların almayanlara oranla çok daha fazla derneklerden yararlandıkları görülmektedir. Dini eğitim alanların din amaçlı derneklerden yararlanma puan ortalaması 7,25 iken, almayanların ortalaması 3,07 bulunmuştur. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise dini eğitim alanlar lehine 6,94 bulunmuştur.

Derneklerden yararlanma durumunu, dini eğitim almanın genel anlamda nasıl etkilediğini anlayabilmek için, üç amacın toplamını ele aldığımızda dini eğitim almış olanların puan ortalamasının 27,06, dini eğitim almamış olanların puan ortalamasının 17,41 olduğu anlaşılmaktadır. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise dini eğitim alanlar lehine 3,873 olarak tespit edilmiştir. İstatistiksel açıdan oldukça anlamlı olan bu sonuca göre, dini eğitim alanların, almayanlara oranla derneklerden daha fazla yararlandıkları söylenebilir.

Dini eğitim aldığını ifade edenlerin derneklerden daha fazla yararlanıyor olmasının en temel nedenlerinden birinin, dini eğitimlerin çoğunlukla cami derneklerinde alınıyor olmasındandır. Tablo 'da da görüleceği gibi, dini eğitim aldığını ifade edenlerin yüzde 58,2'si camide eğitim aldıklarını söylemişlerdir.

4.2.2.7. İbadet Etme Sıklığı

Gençlerin ibadet etme durumlarının derneklerden yararlanmalarını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Bunun için günlük namazları kılıp kılmamalarına göre derneklerden yararlanma durumları araştırılmıştır. Gençlerin namaz kılma sıklıkları beş şık altında sorulmuştur. Bunlar, “her zaman”, “sık sık”, “arada bir”, “çok seyrek” ve “hiçbir zaman” şıklarıdır.

Gençlerin namaz kılma sıklıklarına göre, derneklerden yararlanma durumlarının dağılımları (ortalama ve standart sapma) Tablo 80’de gösterilmiştir.

Tablo 80: Gençlerin Namaz Kılma Sıklığı Durumlarına Göre Derneklerden Yararlanma Durumları

		BOŞ ZAMAN	EGITIM	DIN	TOPLAM
Her zaman	Ortalama	10,2000	7,8800	8,1481	26,0417
	Sayı	25	25	27	24
	Standard Sapma	4,9582	3,7784	2,5070	9,9847
Sık sık	Ortalama	12,3333	8,8077	8,1481	29,1905
	Sayı	24	26	27	21
	Standard Sapma	4,2495	3,2127	1,7476	7,2637
Arada bir	Ortalama	13,4118	8,4242	7,3582	29,2500
	Sayı	68	66	67	60
	Standard Sapma	3,9218	3,5823	1,7030	7,3959
Çok seyrek	Ortalama	11,6512	6,9302	7,0000	25,5581
	Sayı	43	43	47	43
	Standard Sapma	4,7353	3,2249	2,0108	8,5337
Hiçbir zaman	Ortalama	10,6667	6,0513	4,5897	20,6857
	Sayı	42	39	39	35
	Standard Sapma	4,3148	3,1867	2,3700	8,0651
Toplam	Ortalama	11,9406	7,6181	6,9614	26,3169
	Sayı	202	199	207	183
	Standard Sapma	4,4829	3,5212	2,3521	8,6671

Tablo 80’de görüldüğü gibi, gençlerin boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri için derneklerden yararlanma puan dağılımlarına bakıldığında namaz kılma durumları “her zaman” grubunun ortalaması 10,20, “sık sık” grubunun ortalaması 12,33, “arada bir” grubunun 13,41, “çok seyrek” grubunun 11,65, “hiçbir zaman” grubunun 10,66 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar incelendiğinde “arada bir” namaz kıldığını söyleyenlerin derneklerden boş zamanlarını değerlendirme amaçlı yararlanma durumları en fazla olan

grup olduğu söylenebilir. En az yararlanan grubun ise, “her zaman” namaz kıldığını söyleyen grup olduğu gözükmetedir.

Namaz kılma sıklığı durumuna göre derneklerden eğitim amaçlı yararlananlara bakıldığında, namaz kılma durumları “her zaman” grubunun ortalaması 7,88, “sık sık” grubunun ortalaması 8,80, “arada bir” grubunun ortalaması 8,42, “çok seyrek” grubunun ortalaması 6,93, “hiçbir zaman” grubunun ortalaması 6,05 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar incelendiğinde “sık sık” namaz kıldığını söyleyenlerin derneklerden eğitim amaçlı yararlanma durumları en fazla olan grup olduğu, en az yararlananların ise, “hiçbir zaman” namaz kılmadığını belirten grup olduğu söylenebilir.

Namaz kılma sıklığı durumuna göre derneklerden “dini bilgiler almak” ve “ibadet etmek” amaçlı yararlananlara bakıldığında, namaz kılma durumları “her zaman” grubunun ortalaması 8,14, “sık sık” grubunun ortalaması 8,14, “arada bir” grubunun ortalaması 7,15, “çok seyrek” grubunun ortalaması 7,00, “hiçbir zaman” grubunun ortalaması 4,58 olarak bulunmuştur. Bu ortalamalara göre “her zaman” ve “sık sık” namaz kıldığını söyleyenlerin derneklerden din amaçlı yararlanma durumları en fazla olan grup, “hiçbir zaman” grubunun ise en az olan grup olduğu söylenebilir.

Namaz kılma sıklıklarına göre gençlerin derneklerden yararlanma puan dağılım durumları genel olarak incelendiğinde ise, “her zaman” grubunun 26,04, “sık sık” grubunun 29,19, “arada bir” grubunun 29,25, “çok seyrek” grubunun 25,55, “hiçbir zaman” grubunun 20,68 olduğu görülmektedir. Toplam puan ise 26,31’dir.

Sonuç olarak namaz kılma sıklıklarına göre derneklerden en fazla yararlananlar “arada bir” namaz kıldığını söyleyenler grubu iken, en az yararlananlar ise “hiçbir zaman” namaz kılmadığını söyleyenler grubu olmuştur.

Gençlerin namaz kılma sıklık durumlarına göre derneklerden yararlanma durumlarında görülen farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek üzere tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçları Tablo 81’de verilmiştir.

TABLO 81: Dernekten Yararlanma Durumlarının Namaz Kılma Sıklık Durumlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P Anlamlılık
BOŞ ZAMAN	Gruplar arası	298,382	4	74,596	3,928	,004
	Grup içi	3740,905	197	18,989		
	Toplam	4039,287	201			
EGITIM	Gruplar arası	197,487	4	49,372	4,243	,003
	Grup içi	2257,488	194	11,637		
	Toplam	2454,975	198			
DIN	Gruplar arası	306,037	4	76,509	18,539	,000
	Grup içi	833,654	202	4,127		
	Toplam	1139,691	206			
TOPLAM	Gruplar arası	1826,024	4	456,506	6,860	,000
	Grup içi	11845,594	178	66,548		
	Toplam	13671,617	182			

Gençlerin dernekten yararlanma durumlarının namaz kılma sıklık durumuna göre tek yönlü varyans analizi sonuçlarının verildiği Tablo 81 incelendiğinde, derneklerden boş zaman değerlendirme, eğitim, din ve toplamdaki bütün faydalanma durumlarının anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Gençlerin boş zamanlarını değerlendirme amaçları derneklerden yararlanma durumlarının namaz kılma sıklık durumlarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 3,928 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer .004 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, gençlerin derneklerden boş zamanlar için yararlanma durumlarının, namaz kılma sıklığına göre değişebildiğini göstermektedir.

Gençlerin namaz kılma sıklık durumlarına göre derneklerden eğitim amaçlı yararlanmalarında ortalamalar arası farkın test edildiği toplam F değeri 4,243 olarak bulunmuştur. Bu değer, .003 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuca göre gençlerin namaz

kılma sıklık durumlarının derneklerden eğitim amaçlı yararlanma durumlarını etkilediği sonucuna ulaşılabilir.

Gençlerin din amaçları derneklerden yararlanma durumlarının namaz kılma sıklık durumlarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 18,539 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu değer .000 düzeyinde anlamlıdır.

Gençlerin genel olarak derneklerden yararlanma durumlarının namaz kılma sıklık durumlarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 6,860 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu değer .000 düzeyinde anlamlıdır.

4.3. Gençlerin Derneklere Karşı Tutumları

Araştırmaya katılan gençlerin Türk Derneklerine karşı tutumları, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki boyutta incelenmiştir. “Olumlu” olarak nitelendirilen tutum derneklere karşı olumlu bir tutumu ifade edebilecek 14 soru ile bulunan değerleri, “olumsuz” olarak nitelendirilen tutum ise derneklere karşı olumsuz yargıları ifade eden 9 soru ile bulunan değerleri kapsamaktadır. Ancak tabloyu değerlendirirken, “olumsuz” tutumu ifade eden yargı cümlelerinin tersten puanlandığı göz önünde bulundurulmalıdır.

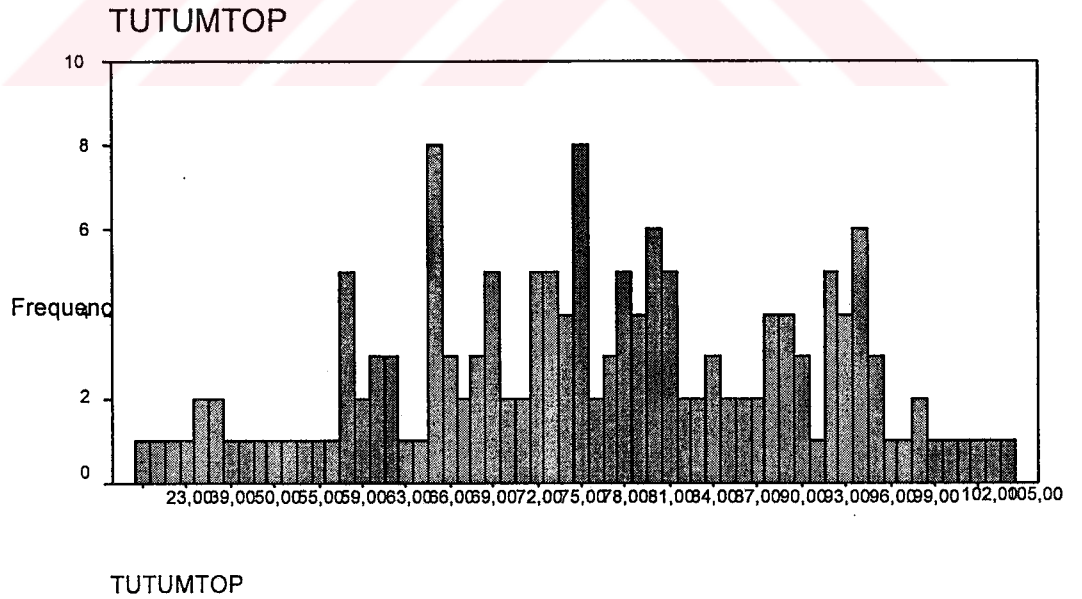
	Olumlu	Olumsuz	Toplam
Kişi Sayısı	175	176	156
Ortalama	47,4229	30,3580	78,3782
Ortanca / Medyan	49,0000	31,0000	78,5000
Stantard Sapma	11,6887	7,2018	15,5116
Varyans	136,6248	51,8654	240,7657
Değişim Aralığı	56,00	36,00	87,00
En Alt Değer	14,00	9,00	23,00
En Üst Değer	70,00	45,00	110,00

Derneklere karşı olumlu tutuma bakıldığında, ortalama tutum puanı 47.42, standart sapma puanı 11,68 olarak bulunmuştur. Derneklere karşı en düşük olumlu tutum puanı 14, en yüksek olumlu tutum puanı ise 70'dir. Olumsuz tutum puanlarına bakıldığında ise, ortalama tutum puanının 30,35, standart sapma puanının 7,20 olduğu görülmektedir. En düşük olumsuz tutum puanı 9, en yüksek ise 45 olarak tespit edilmiştir.

Türk derneklerine karşı tutum ölçeği tablosu, bir bütün olarak incelendiğinde, toplam 23 soruluk formu tam olarak 156 kişinin doldurduğu görülmektedir. Gençlerin derneklere karşı ortalama tutum puanı 78,37, standart sapma puanı 15,51 olarak tespit edilmiştir. En düşük tutum puanı 23, en yüksek tutum puanı ise 110 olarak bulunmuştur.

Gençlerin derneklere karşı 78,37'lik ortalama puanları 5 üzerinden 3,40'a karşılık gelmektedir. En olumlu puanın 5, en olumsuz puanın 1 olduğu kabul edilirse, 3,40'lık bir puan iyiye yakın değer olarak değerlendirilebilir.

TABLO 83 : Gençlerin Derneklere Karşı Tutum Puanları Dağılımı

Gençlerin derneklere karşı tutum puanlarının 23-105 arasında dengeli bir biçimde dağıldığı görülmektedir. Puanların yoğunlaştığı puan aralığı ise 60 ila 90 arasındır. Uç noktalarda bir yığılma görülmemektedir.

4.3.1. Derneklere Karşı Tutumu Etkileyen Faktörler

4.3.1.1. Cinsiyet

TABLO 84: Gençlerin Cinsiyet Durumuna Göre Derneklere Karşı Tutumları

	Cinsiyet	Sayı	Ortalama	Standard Sapma	t	P Anlamlılık
OLUMLU	Kız	68	43,9118	12,8443	-3,254	.001
	Erkek	107	49,6542	10,3469		
OLUMSUZ	Kız	72	30,2778	6,8345	-,123	.903
	Erkek	104	30,4135	7,4776		
TOPLAM	Kız	64	75,0313	16,5769	-2,277	.024
	Erkek	92	80,7065	14,3699		

Olumlu tutum ile ilgili sorular açısından tabloya bakıldığında görülmektedir ki erkeklerin kızlara göre derneklere karşı tutumları biraz daha olumludur. Kızların derneklere karşı olumlu tutum puan ortalaması 43,91 iken, erkeklerin ortalaması 49,65'tir. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise erkekler lehine -3,254 bulunmuştur. İstatistiksel açıdan anlamlı olan bu sonuca, erkeklerin derneklere karşı daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir.

Tabloya, olumsuz tutum ile ilgili sorular açısından bakıldığında, kızların puan ortalamasınının 30,27, erkeklerin ise 30,41 olduğu görülmektedir. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise erkek öğrenciler lehine -,123 bulunmuştur. Bu sonuç, olumsuz yargılar açısından, kız ve erkekler arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir.

Türk derneklerine karşı olumlu ve olumsuz yargularla ilgili tutumlar birlikte değerlendirildiğinde, kızların puan ortalamasının 75,03, erkeklerin puan ortalamasının 80,70 olduğu anlaşılmaktadır. Farkın anlamlılığı için yapılan t testi skoru ise erkekler lehine -2,227 olarak tespit edilmiştir. İstatistiksel açıdan oldukça anlamlı olan bu sonuca göre, erkeklerin, kızlara göre derneklere karşı daha olumlu bir tutum içinde oldukları söylenebilir.

4.3.2. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi İsteme

Gençlerin “Okulunuzun normal programında Türkçe ve Türk kültürü dersi olmasını istermisiniz?” sorusuna verdikleri “Kesinlikle isterim”, “İsterim”, “fark etmez”, “İstemem”, “Kesinlikle istemem” cevapları ile derneklere karşı tutumları arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

Gençlerin Türkçe ve Türk kültürü dersi isteme durumları ile, derneklere karşı tutumları arasındaki bağlantıyı gösteren dağılımın ortalama ve standart sapma değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TABLO 85: Türkçe Dersi İsteme ile Derneklere Karşı Tutum Arasındaki İlişki

		OLUMLU	OLUMSUZ	TUTUM TOPLAM
Kesinlikle isterim	Ortalama	51,7059	32,8696	84,3871
	Sayı	68	69	62
	Standrd. Sapma	8,9544	5,8885	11,8659
İsterim	Ortalama	43,6800	29,7018	74,7234
	Sayı	50	57	47
	Standrd. Sapma	13,3622	7,5663	18,6369
Farketmez	Ortalama	46,0476	28,1944	75,3143
	Sayı	42	36	35
	Standrd. Sapma	11,4678	7,7527	14,1271
İstemem	Ortalama	44,6000	27,6250	70,4286
	Sayı	10	8	7
	Standrd. Sapma	12,3216	5,7554	12,5414
Kesinlikle istemem	Ortalama	43,8000	24,3333	70,8000
	Sayı	5	6	5
	Standrd. Sapma	13,4239	7,3666	16,5741
Total	Ortalama	47,4229	30,3580	78,3782
	Sayı	175	176	156
	Standrd. Sapma	11,6887	7,2018	15,5166

Gençlerin Türkçe dersi isteme durumlarına göre derneklere karşı tutum puanlarına bakıldığında, “Kesinlikle isterim” diyenlerin ortalama puanı 84,38, “İsterim” diyenlerin ortalaması 74,72, “Farketmez” diyenlerin ortalaması 75,31, “İstemem” diyenlerin ortalaması 70,42, “Kesinlikle istemem” diyenlerin ortalaması 70,80’dir. Ortalama tutum puan ortalaması ise 78,37 olarak bulunmuştur.

Bu ortalamalar incelendiğinde Türkçe ve Türk kültürü dersini “Kesinlikle isterim” diyenlerin derneklere karşı en fazla olumlu tutum puanına sahip oldukları görülmektedir. En az olumlu puan ortalaması ise “İstemem” diyen gençlerde bulunmuştur. Bu sonuçlara bakılarak, Türkçe dersi isteyenlerin, genel olarak istemeyenlere oranla derneklere karşı daha olumlu bir tutum içinde oldukları söylenebilir.

Gençlerin Türkçe ve Türk kültürü dersi isteme durumlarına göre derneklere karşı tutumlarında görülen farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek üzere tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçları Tablo 86’da verilmiştir.

TABLO 86: Gençlerin Derneklere Karşı Tutumlarının Türkçe ve Türk Kültürü Dersi İsteme Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
OLUMLU	Gruplar arası	2172,606	4	543,152	4,275	,003
	Grup içi	21600,102	170	127,059		
	Toplam	23772,709	174			
OLUMSUZ	Gruplar arası	905,846	4	226,461	4,740	,001
	Grup içi	8170,603	171	47,781		
	Toplam	9076,449	175			
TOPLAM	Gruplar arası	3924,515	4	981,129	4,436	,002
	Grup içi	33394,171	151	221,153		
	Toplam	37318,686	155			

Gençlerin derneklere karşı tutumlarının Türkçe ve Türk kültürü dersi isteme durumuna göre tek yönlü varyans analizi sonuçlarının verildiği Tablo 86 incelendiğinde, olumlu, olumsuz ve toplam tutum durumlarının tamamında anlamlı sonuçlara rastlanılmıştır.

Gençlerin derneklere karşı toplam tutumlarının Türkçe ve Türk kültürü dersi isteme durumlarına göre ortalamalar arası farkının test edildiği F değeri 4,436 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer .002 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, gençlerin derneklere karşı tutumlarının, Türkçe ve Türk kültürü dersi isteme durumuna göre değişebildiğini göstermektedir. Derneklere karşı tutum puanı yükseldikçe, yani derneklere karşı olumlu bakış arttıkça, Türkçe ve Türk kültürü dersi isteme durumu da artmaktadır.

TABLO 87: Gençlerin Derneklerinden Yararlanma Sıklıkları İle Türk Derneklerine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki				
		OLUMLU	OLUMSUZ	TUTUM TOPLAM
OLUMLU	Pearson Korelasyonu	1,000	,324	,905
	Anlamlılık**	,	,000	,000
	Sayı	175	156	156
OLUMSUZ	Pearson Korelasyonu	,324	1,000	,695
	Anlamlılık**	,000	,	,000
	Sayı	156	176	156
TUTUMTOP	Pearson Korelasyonu	,905	,695	1,000
	Anlamlılık**	,000	,000	,
	Sayı	156	156	156
BOŞZAMAN	Pearson Korelasyonu	,289	-,087	,180
	Anlamlılık**	,000	,279	,032
	Sayı	160	157	142
EGITIM	Pearson Korelasyonu	,165	-,108	,079
	Anlamlılık**	,039	,176	,348
	Sayı	156	158	142
DIN	Pearson Korelasyonu	,329	-,034	,207
	Anlamlılık**	,000	,665	,013
	Sayı	164	163	145
STKTOTAL	Pearson Korelasyonu	,304	-,113	,179
	Anlamlılık**	,000	,170	,038
	Sayı	149	149	135

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Gençlerin derneklerinden yararlanma sıklıkları ile Türk derneklerine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi gösteren Tablo 87'ye baktığımızda, boş zaman değerlendirmek için ve dini amaçlar için derneklerden yararlananlar ile derneklere karşı tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğu görünmektedir. Aynı şekilde derneklerden yararlanma toplam puanları ile derneklere karşı tutum arasında da anlamlı bir ilişki vardır.

Türk derneklerinden boş zaman değerlendirme amacıyla yararlananların derneklere karşı tutum puanlarının anlamlı olup olmadığına baktığımızda ,032 düzeyinde anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuca göre, boş zaman değerlendirme amacıyla derneklerden yararlanma puanı arttıkça, derneklere karşı daha olumlu bir tutum içinde olunduğunu gösterdiği söylenebilir.

Derneklerden eğitim amaçlı yararlanma ile tutum arasındaki ilişkiye baktığımızda ,348 oranında bir fark görünmektedir. Bu fark ,05'ten daha büyük olduğu için anlamlı değildir. Bu sonuçtan yola çıkarak, eğitim amaçlı olarak derneklerden yararlanma ile derneklere karşı olumlu tutum arasında anlamlı bir ilişki yoktur denebilir.

Derneklerden dini amaçlar için yararlanma ile derneklere karşı olumlu tutum arasında doğrusal bir ilişki olduğu görünmektedir. Bu iki parametre arasındaki fark ,013 düzeyinde anlamlıdır. Gençlerin derneklerden dini amaçlar için yararlanma oranları arttıkça, derneklere karşı daha olumlu bir tutum içinde oldukları söylenebilir.

Derneklerden yararlanma amaçları toplam puanı ile, derneklere karşı tutum arasındaki ilişkiye bakıldığında da anlamlı bir farklılık olduğu görünmektedir. Farkın anlamlılığı için yapılan korelasyon testi sonucuna göre fark ,038 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuç, gençlerin derneklerden yararlanma oranları arttıkça derneklere karşı daha olumlu bir tutum takındıkları şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İşgücü göçü, başladıktan 12 yıl sonra resmen durdurulmasına rağmen, Almanya'daki Türk nüfusu 1973 yılından itibaren “sosyal göç” statüsünde devam etmiştir. Aile birleştirilmesi ve Almanya'da doğanlarla birlikte bu ülkede önemli bir Türk nüfus ortaya çıkmıştır. “Sılaya dönüş” özlem ve istekleri de yerini yavaş yavaş “kalıcılığa” bırakmıştır. Türkiye'den gelenler bir yana, özellikle Almanya'da doğanların kendi kültür ve değerlerinden farklı bir ortamda büyümeye başlamaları, onların özellikle sosyal ihtiyaçları Türkleri sivil toplum kuruluşlarını kurmaya ve yaygınlaştırmaya zorlamıştır. “Kalıcılık” fikri, cami dernekleri başta olmak üzere, Türklerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde derneklerin hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur.

İlk dönemlerde ortaya çıkan sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'deki siyasi görüşlerin birer uzantıları olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bir ihtiyaca binaen ortaya çıkmış olan dernekler, sorunlarının çözüm metotlarını Türkiye ekseni düşünmeye başlamışlardır. Bu anlayış 1990'ların ortalarına kadar devam etmiştir. Son 10 yıldır ise Avrupa'daki Türkler ve Türk dernekleri kendi sorunlarını Türkiye'den bağımsız, kendi gerçekleri ışığında çözüme yolunu tercih etmektedirler.

Türkler'in “misafir” olarak görüldüğü ilk dönemlerde, yabancılar hukuku uzmanı olan Alman araştırmacılar, Türkler'in topluma entegre edilmeleri için hiçbir stratejinin belirlenmediğini açıklamaktadırlar. Hatta istenmeyen gelişmelere yol açmamaları için “köklerinden koparılmamalı, Alman toplumuna karışarak kaynaşmaları önlenmeli” diye düşünmüşlerdir [Hamuroğlu, 2002:15].

Ama geçen 43 yılın ardından, artık kimse “Türkler geri dönecek” diye düşünmemektedir. Öyleyse uyum içinde birlikte yaşamının formülü geliştirilmelidir. Türkler kendi dilleri, dinleri, yaşama ve yeme alışkanlıklarıyla birlikte Almanya'ya gelmişlerdir. Yani Türkler için olduğu kadar Almanlar için de yeni bir hayat ve ilişkiler ağı oluşmaya başlamıştır. Almanlar hiç de alışık olmadıkları “yabancıların baskısını” üzerlerinde hissetmeye başlamışlardır.

Çok kültürlülük, farklı etnik grupların, kendi kimliklerini koruyarak diğerleriyle aynı haklara sahip, uyum içinde yaşayabilmesidir. Kültürel değerlerden verilecek tavizlerle sağlanmış bir entegrasyon, daha fazla asimilasyon tanımına uymaktadır. Milli değerlerden yoksun Türkiye kökenliler, Almanya nüfusunu 2,5 milyon artırmaktan daha fazla şey ifade etmelidir. Bu da ancak, kendi kültür ve kimlik değerleriyle, Alman toplumuyla uyum içinde yaşayan bir Almanya Türk Toplumunu ile mümkün olabilir.

Son dönemlerde kamuoyuna gelen “leitkultur” tartışmaları, Alman toplumunun hala “çokkültürlülük” yaklaşımından oldukça uzak olduğunu göstermektedir. Göçmenlerin kendilerinden geri bir kültürden geldiklerini düşünen leitkultur savunucuları, göçmenlerin en kısa zamanda “gerçek kültürü”, yani Alman kültürünü benimsemelerini istemektedirler. Bunlara göre Türkler “Verdeutsche Türken” (Almanlaşmış Türkler)” olmalıdırlar. Burada yabancılardan beklenen, uyum yani entegrasyon adı altında kendi kimliklerinden vazgeçmeleridir.

Alman Federal İstatistik Dairesi 2002 yılı sonu rakamlarına göre Almanya’daki Türk vatandaşlarının 679.137’si, yani yüzde 35,5’i bu ülkede doğmuştur. Almanya’da doğup büyüyen birinci ve ikinci kuşak Türk çocukları, Alman okullarında okuyup, aileleri veya Türk dernekleri gibi küçük sosyal gruplar dışında, her alanda Almanca konuşmaktadırlar. Anne babalarının kültüründen farklı bir çevrede sosyalleşen yeni kuşak gençler, Türk kimlik ve kültürel değerlerini tanımada ve kültürel kimliklerine uygun biçimde yaşamakta büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Almanya’daki Türkiye kökenli gençlerin Türk kültür ve kimliğini öğrenmelerinde ve korumalarında Türkler tarafından kurulan derneklerin önemli bir işlevi bulunmaktadır.

2003 ve 2004 yıllarında Almanya Köln merkezli olarak yapılan alan araştırmasını kapsayan bu doktora çalışmasında, Almanya’daki Türk derneklerinin, Türk gençlerinin kimliklerinin korunması ve kimlik üretilmesindeki rolünün ne olduğu araştırılmıştır. Yapılan bu alan araştırmasında elde edilen bulgular, derneklerin gençlerin kimlikleri üzerindeki etkisinin neler olabileceği noktasında ipuçları vermektedir.

Almanya'nın Köln şehrinde 10-20 yaş arasındaki 270 öğrenci üzerinde yaptığımız alan araştırmasına göre gençlerin okudukları okullar ve başarı durumları şu şekilde tespit edilmiştir. Realschule'ye gidenler yüzde 37,4 ile başı çekerken, yüzde 19,6'sı Gymnasium'a ve yine yüzde 19,6'sı Hauptschule'ye gitmektedir. Okuldaki başarı durumlarına bakıldığında ise yüzde 8,9'unun durumu pekiyi, yüzde 46,7'sinin durumu iyi, yüzde 41,5'nin durumu ise orta düzeydedir.

Gençlerin Türkçe'yi kullanım durumlarına bakıldığında, aile içinde tamamen Türkçe konuşanlar, yüzde 35,2 iken, sokakta ve alışverişte bu oran yüzde 5,6'ya, arkadaşlar arasında yüzde 4,1'e düşmektedir. Sadece Türkçe müzik dinleyenlerin oranı yüzde 25,2 iken, Türk televizyon ve gazetelerini takip ettiğini söyleyenlerin oranı ise yüzde 13,3'tür.

Türk gençlerinin dil kullanım durumları genel olarak incelendiğinde tam bir geçiş sürecinde olduğu, gençlerin "çift dilli" oldukları anlaşılmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, Türk gençleri aile içinde bile yüzde 30 oranında Almanca ve Türkçe'yi birlikte kullanmaktadırlar. Bu oran televizyon ve gazete dilinde yüzde 43'e, arkadaşlar arasında yüzde 57'ye kadar yükselmektedir.

Araştırmaya katılanların yüzde 93'ü dini eğitim aldığını belirtirken, bunlardan sadece yüzde 18,5'i aldığı eğitimin "tamamen yeterli" olduğunu düşünmektedir. Dini eğitim, yüzde 58,2 oranında camilerde alınmıştır. Okullarının normal programlarında İslam Din Dersi olmasını isteyenlere bakıldığında "kesinlikle isterim" diyenler yüzde 43,7 iken, "kesinlikle istemem" diyenler yüzde 4,8'dir.

Gençlerin ibadet etme durumlarına bakıldığında ise yüzde 11,9'unun günlük namazlarını her zaman kıldıkları, yüzde 69,3'ünün ise ramazan orucunu her zaman tuttıkları görülmektedir.

Sosyal ve kültürel organizasyonlara katılma durumlarına bakıldığında yüzde 23'ü sadece Türklerin düzenlediği organizasyonlara katıldığını, yüzde 49,6'sı ise organizasyonun Türk veya Almanlarca düzenlenmesinin farketmeyeceğini belirtmiştir.

Okullarının normal programlarında Türkçe ve Türk kültürü dersi olmasını kesinlikle isteyenlerin oranı yüzde 37,4 iken, kesinlikle istemeyenlerin oranı yüzde 2,2'dir. Çocukların ve gençlerin Ana dillerine sahip çıkabilmeleri ve kendi kültürlerini benimsemeleri için çok küçük yaştan itibaren Türk kültürü ve Türkçe ile tanıştırılmaları gerekmektedir. Bunun en sistemli yolu Türklerin anasınıfından başlayarak kendi okullarını kurmaları ve en azından anasınıflarının Türklerin yoğun olarak bulunduğu yerlerde çift dilli olmasıdır. Çocuklara küçük yaştan itibaren ana dilleri öğretilmeli, kültürlerinin ilk nüveleri verilmelidir. Almanya'daki Ana okullarının neredeyse tamamı Kiliselere aittir. 1990 verilerine göre 0-6 yaş grubundaki 160.000 Türk çocuğundan sadece 11,800'ü çocuk yuvalarına gidebilmiştir. Ana okuluna gitme oranı Türklerde yüzde 7 iken, Almanlarda yüzde 68'dir [ATİB, 1992:76]. Bu oranlar artık çok değişmiş olmakla birlikte, hala ana okullarında Türkçe konuşan öğretmenler bulunmamakta ve çocuklar Hristiyan ve Alman kültür değerleriyle yetiştirilmeye devam edilmektedir. Aile içinde bile sadece Türkçe'nin kullanılma oranının yüzde 35,2 olması, gelecek nesillerde bu oranın çok çok daha düşük olacağını haberci olduğu söylenebilir.

Gençlerin yüzde 78,9'u Müslüman Türk biriyle evlenmek istediğini belirtirken, yüzde 84,8'i "Türkler kesinlikle sünnet olmalı" demektedir. Domuz eti yiyip yemeyecekleri sorusuna ise yüzde 86,7'si "kesinlikle yemem" derken, yüzde 6,7'si farketmez veya yerim demiştir.

Gençlerin flört durumlarına bakıldığında ise yüzde 20,7'sinin Müslüman Türk bir arkadaşı olduğu, yüzde 58,9'unun ise "arkadaşım yok" dediği görülmektedir. Gençlerin yüzde 25,2'si boş zamanlarında "hep Türklerle" olduğunu belirtirken, yüzde 29,6'sı "genellikle Türklerle", yüzde 38,1'i ise "farketmez" demektedir.

Araştırmamıza göre gençlerin yüzde 71,4'ü en az yılda bir kere Türkiye'yi ziyaret etmektedir. Yüzde 23,7'si ise 2-3 yılda bir Türkiye'ye gelmektedir. Bu ziyaretler bir taraftan yeni kuşakların ana vatanla irtibatlarını sağlamakta, bir taraftan da "vatan" denilince, anne babalarının vatanlarını anlamalarına ve Türkiye ile gönül bağı kurmalarına neden olmaktadır. Araştırmamızda, "vatan"dan ne anladıkları sorusuna

gençlerin yüzde 34,4'ü "Anne babamın doğduğu yer" diyerek doğrudan Türkiye'yi kastetmektedirler.

Gençlerin kimlik olarak kendilerini nasıl tanımladıklarıyla ilgili soruya, yüzde 41,9'u "Türk", yüzde 33,3'ü "Müslüman Türk", yüzde 8,9'u "Avrupalı Müslüman Türk", yüzde 7,8'i "Müslüman" cevabını vermiştir.

Gençlerin derneklerden yararlanma amaçlarına bakıldığında boş zaman değerlendirme, eğitim ve dini amaçlı olarak üç başlıkta toplanabileceği görülmektedir. Gençler ayda en az bir kere boş zaman değerlendirme ve eğitim amaçlı olarak dernekleri giderlerken, dini amaçlı olarak haftada en az bir kere derneklere gitmektedirler.

Derneklerden yararlanma durumunu etkileyen faktörlerin başında cinsiyet gelmektedir. Erkekler kızlara göre derneklerden daha fazla yararlanmaktadırlar. Derneklerde kız öğrenciler için daha cazip ve daha etkili eğitim ve öğretim metotları uygulanmalıdır. Özellikle yaş grupları dikkate alınarak kız ve erkeklerin birlikte veya ayrı ayrı uygulayabilecekleri faaliyetler geliştirilmelidir. Yaş gruplarına göre derneklerdeki faaliyetlere en fazla 13-15 yaş grubundakiler katılırken, 16-20 yaş grubundakilerin katılımı en alt düzeydedir. Çocukluktan çıkıp, gençlik çağına girenlere Türk kültür ve kimliğine aykırı olmayan, onlara daha cazip gelecek organizasyonlar yapılmalıdır.

Okul durumlarına göre derneklerden yararlanmaya bakıldığında ise en fazla Hauptschule'de, en az ise Gymnasium'da okuyanların derneklere gittiği anlaşılmaktadır. Derneklerde Gymnasium'da okuyan başarılı öğrencilere yönelik olarak daha kaliteli ve özel eğitim ve programlar uygulanmalıdır. Bu gençler ile uzun vadeli eğitim programları planlanmalı, üniversite yılları ve sonrasında Türk derneklerine eğitim ve öğretim düzeyinde katkıda bulunabilecekleri göz önüne alınarak yeni bir vizyon geliştirilmelidir.

Dini eğitim alanlar, almayanlara göre derneklerden daha fazla yararlanmaktadır. Bunun en temel nedenlerinden biri, dini eğitimlerin camiler başta olmak üzere derneklerde veriliyor olmasıdır. Cami dernekleri, dini eğitim amacıyla camilere gelen gençlere, Türk

dili ve kültürü, tarih, coğrafya gibi farklı alanlarda da katkıda bulunmalıdır. Din eğitimi almak için hafta sonlarında camilere gelen gençlere yönelik olarak, oyun ve eğlence programları yapılmalı, spor, kültür, sanat ve edebiyat alanında birbirlerine destek olabilecek arkadaş grupları oluşturulmalıdır.

Gençlerin Türk derneklerine karşı tutumlarına bakıldığında, en az puanın 23, en fazla puanın 115 olabileceği bir tabloda ortalama olumlu tutum puanı 78,37 olarak bulunmuştur. Puanların yoğunlaştığı aralık 60-90 arasındadır. Bu puan gençlerin derneklere karşı genel olarak “olumlu” bir tutum içinde olduklarını göstermektedir.

Gençlerin derneklere karşı tutumları etkileyen faktörlerin başında cinsiyet gelmektedir. Erkekler kızlara göre derneklere daha olumlu yaklaşmaktadırlar. Derneklere kız öğrencilerin olumsuz bir tavır takınmasına neden olan durumlar araştırılmalı ve kızları rahatsız edecek ortam ve durumlar giderilmelidir.

Türk derneklerine karşı olumlu bir tutum içinde olanların okullarında Türkçe ve Türk kültürü dersi isteme oranları da artmaktadır.

Gençlerin derneklerden yararlanma sıklıkları ile derneklere karşı tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde derneklere daha sık gelenlerin derneklere karşı daha olumlu bir tutum içinde oldukları görülmektedir. Bu sonuca göre gençlerin dernekte geçirecekleri zamanın artması, farklı amaçlar için derneklere daha sık gelmeye başlamaları, onların derneği sevmeye başlamalarına ve daha olumlu bakmalarına neden olmaktadır.

Almanya'daki Türk çatı kuruluşlarının yetkilileriyle yapılan mülakatlarla da anlaşılmıştır ki, derneklerin en büyük problemlerinden biri kendilerine bir vizyon çizmemiş olmalarıdır. Kuruluşların kendi geleceklerine dair sistemli bir çalışması yokken, gençlere ve Türk toplumuna karşı bir vizyon geliştirmeleri mümkün görünmemektedir. Almanya Federal İstatistik Dairesinin 2002 yılı sonun raporuna göre 730 bin Türk Alman vatandaşlığına geçmiştir. Sembolik de olsa “Türk” olmanın göstergelerinden biri olan Türk pasaportunu bırakmak ileride bu etnik kimliğinin değerlerinden kopmayı da beraberinde getirecektir. Birinci ve ikinci kuşak için pek

sorun olarak görülmemekle birlikte, Almanya’da doğmuş ve büyümüş üçüncü ve sonraki kuşakların Türk kültür ve kimliğini tanınması ve benimsemesi büyük bir tehdit altındadır. Alman pasaportlu, Türkçe konuşamayan, 16 yaşından itibaren tamamen ailesinden kopan Türk gençlerinin Türkiye ve Türk toplumu hakkında ne kadar olumlu kanaate sahip olabileceği sorgulanmalıdır.

Türk dernekleri hangi alanda uzmanlaşacaklarına karar vermeli, misyonlarının çerçevesini iyi çizmeli ve 5-10-20 yıllık plan ve programlar yaparak kendi dernek ve çatı kuruluşu başta olmak üzere, hitabettiği Türk toplumuna vizyon belirlemelidir.

Almanya’daki Türklerin yeni nesilleri için son derece hayati önem taşıyan Türkçe, Türk kültürü ve İslam Din Dersi gibi konularda tüm Türk çatı örgütleri ortak hareket edebilmelidir. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti ile daha sıkı ilişkisi olan DİTİB öncülük yapmalı, bu öncülük diğer çatı örgütleri arasında ayrımcılık ve ayrıcalığa değil, ortak çıkarlar için birlikte harekete yönelik olmalıdır.

Alman makamlarının din ve dil konusunda Türklere çıkardıkları engellerin başında “muhatap sorunu” gelmektedir. Yani Türklerin çok farklı fraksiyonlarda olmaları, bölünmüş olmaları, aynı konuda herkesin farklı düşünmesi Alman makamlarının “karşımızda tek bir muhatap olmalı” bahanesiyle, 2,5 milyonu aşkın nüfusu olan Türkler, okullarda çocuklarına Anadili Türkçe Dersi ve İslam Din Dersi verememektedir.

Alman vatandaşlığına geçiş neredeyse bütün sivil teşkilatlar tarafından desteklenmektedir. Vatandaş olarak siyasi olarak oy hakkı kazanan Türkiye kökenliler mutlaka bu potansiyellerini daha organize kullanabilmelidir. Yaklaşık 500 bin Türk Almanya seçimlerinde oy verebilecek durumdadır. Son seçimlerde birkaç bin oyla başbakanın belirlenmesi bu miktarın Almanya ortamında ne kadar önemli olduğunu göstermeye yetecektir. Bu potansiyelin Türk dernekleri çatı kuruluşları tarafından iyi kullanılması, Almanya Türk toplumu lehine siyasi baskı kurulması için kullanılabilir.

43 yıl önce yapılan hataya benzer bir hata tekrarlanmamalıdır. Nasıl ilk gönderilen işçiler hiçbir eğitime ve bilgilendirilmeye tabi tutulmadan Almanya'ya yollandıysa, şimdi de gönderilecek görevli kişiler için aynı yanlış yapılmamalı, adaylar gideceği ülkenin dili, kültürü, siyasi yapısı vs konularında yeterince bilgilendirildikten sonra yollanmamalıdır. Bununla birlikte başta DİTİB olmak üzere Türkiye Devleti tarafından Almanya'ya gönderilecek kişiler idealist kişiler olmalıdır. Yurtdışındaki vatandaşların sorunlarını bilen ve çözüme gayreti içinde olabilecek kişilerden seçilmelidir.

Bu teze konu olan alan araştırması sadece Köln'deki 10-20 arasındaki gençlere uygulanmıştır. Aynı anket, ölçek mülakatlar Türklerin yoğun olarak yaşadığı diğer şehirlerde de uygulanarak farklı sonuçlar elde edilip edilemeyeceği araştırılabilir.

Bu araştırma kullanılan Anket formu yanında, Türk Derneklerinden Yararlanma Sıklık Ölçeği (TDYSÖ) ve Türk Derneklerine Yönelik Tutum Ölçeği (TDYTÖ) geliştirilmiştir. Dördüncü kuşak üzerinde uygulanacak aynı anket ve ölçekler çok farklı sonuçlar verebilir. Türkçe'nin kullanımı, her kuşakta biraz daha azalma eğilimindedir. Derneklere karşı tutum ve derneklerden yararlanma amaç ve sıklıkları da değişme yeni kuşaklarda değişme gösterebilir.

Derneklerden yararlanma amaç ve sıklığı farklı yaş grupları, yetişkinler üzerinde uygulanabilir. Aynı şekilde derneklere karşı tutum ölçeği de farklı yaş grupları ve ebeveynlere uygulanabilir. Türk Derneklerine Yönelik Tutum Ölçeği (TDYTÖ) doğrudan dernek yöneticilerine uygulanırsa çok çarpıcı sonuçlar elde edilebilir. Böylece yöneticilerin dernekleri nasıl gördükleri ve algıladıkları araştırılabilir.

Sonuç olarak Almanya'daki Türk derneklerinin gençlerin kimliklerinin korunmasında ve üretilmesinde önemli bir rolü vardır. Bu rolün en iyi şekilde oynanabilmesi için başta dernekler ve çatı kuruluşları yetkilileri olmak üzere, ebeveynlere ve Türk toplumuna önemli görevler düşmektedir. Çatı kuruluşları, Almanya Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu ve duyacağı din görevlisi, eğitimci ve diğer yetişmiş eleman ihtiyacını buldukları ülke şartlarında yetiştirebilecek bir idealde olmalıdırlar. Daha düzeyli ve

düzenli bir eğitim ve faaliyet programı hazırlanarak, dernekler gençleri için cazibe merkezi haline getirilmelidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ABADAN-UNAT, Nermin, Neşe KEMİKSİZ, Türk Dış Göçü 1960-1984, Yorumlu Bibliografya, Ankara, 1986.

ABALI, Ünal, Almanya'daki Türk Eğitimcileri İçin Öğretmen El Kitabı, MEB yayınları, İstanbul, 2000.

ADIGÜZEL, Yusuf, Kültür Endüstrisi, Kitle Toplumun Açmazları, Şehir Yayınları, İstanbul, 2001.

AKBABA, Şaban, Penceremden Sızan Işık: Hamburger Yazılar (Gezi, Gözlem, İnceleme Yazıları ve Röportajlar), T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

AKKAYAN, Taylan, Göç ve Değişme, İÜ EF Yayınları, No:2573, İstanbul, 1981.

ASLANOĞLU, Rana A., Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Asa Yayınları, Bursa, 1998.

AŞIKOĞLU, Nevzat Y., Almanya'da Temel Eğitimdeki Türk Çocuklarının Din Eğitimi, TDV Yayınları, Ankara, 1993.

ATACAN, Fulya. Kutsal Göç: Radikal İslamcı Bir Grubun Anatomisi, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1993.

ATİB, 2000'li Yıllara Doğru Batı Avrupa Türkleri'nin Ana Meseleleri, ATİB Yayınları, İstanbul, 2000.

ATİB, Tanıtım Kitapçığı, ATİB Yayınları, Köln, 1999.

ATİB, Türk Basınında ATİB – 2, 1993-1997, ATİB Yayınları, Köln, 1997.

ATİB, Türk Basınında ATİB, ATİB Yayınları, Frankfurt, 1993.

ATİB, Batı Avrupa Türkleri, F.Almanya'da 30. Yıl, Frankfurt, 1992.

AYTAÇ, Kemal, Federal Almanya Cumhuriyetinde Okul Sistemi, Engin Yayınevi, Ankara, 1999.

BAŞKURT, İrfan, Federal Almanya'da Din Eğitimi, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1995.

BİLGİN, Nuri, Kollektif Kimlik, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1999.

BİLGİN, Nuri, Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1995.

BİLGİN, Nuri, Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu, Ege Yayıncılık, İzmir, 1994.

BOZDOĞAN, Sibel, KASABA, R. Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, 2. Baskı: Çev: Nurettin Elhüseyni, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999.

CANATAN, Kadir, Avrupa'da Müslüman Azınlıklar, İnsan Yayınları, İstanbul, 1995.

CANATAN, Kadir, Göçmenlerin Kimlik Arayışları, Endülüs Yayınları, İstanbul, 1990.

CAPATORTİ, Francesco, Study on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, United Nations, New York, 1979.

COOMS, W. ve H. Schroeder, An Analysis of Factor Analytic Data. Personalty and Individual Differences, 1988.

COŞKUN, Hasan ve Diğerleri, Türkiye ve Almanya'da İslam Din Dersi Tartışmaları, İslam Din Dersi İçin ereve Şartları ve Deneyimler, Edisyon, Konrad Adenauer Vakfı ve Cumhuriyet Üniversitesi, Ankara, 2000.

CUAYYIT, Hişam, Avrupa ve İslam, ev: Kemal Kahraman, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995.

ÇETİNKAYA, Hikmet, İrticanın Kara Yüzü, Usame bin Ladin'den Kaplıncılar'a, Günizi Yayıncılık, İstanbul, 2002.

ÇULCU, Murat. Neonazizmin Suçüstü Tutanakları, Yeni Alman İrkçılığı ve Türkler, 2. Baskı: Kastaş Yayınevi, İstanbul, 2000.

DEMİRBAĞ, Hasan, DİTİB'e Bağlı Derneklere Rehber, DİTİB Yayınları, Köln, 1999.

DOĞAN, M. Sait, Terakki ve Tekamül Açısından Türklerin Sosyal Tarihi, SAÜ Yayınları, Sakarya, 1998.

DOĞAN, M. Sait, Selahattin ÖZYURT, Gençlik Problemleri Açısından Üniversite Gençliği, Değişim Yayınları, Adapazarı, 2002.

DOĞAN, M. Sait, Terakki ve Tekamül Açısından Türklerin Sosyal Tarihi, Sakarya Üniversitesi, Yayın No:34, Adapazarı, 1998.

DPT, Milli Kùltür, Ankara, 1983.

EKİN, Fikret, Almanya'da Din Dersi Mùcadelesi, ATİB yayınları, Köln, 2000.

ERDİN, Murat, Almanya'nın Kucağında İrtica, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 2002.

ERKAL, Mustafa E. ve Diğerleri, Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul, 1997.

ERIKSEN, Thomas Hylland, Kültür Terörizmi, Kültürel Arınma Düşüncesi Üstüne Bir Deneme, Avesta Yayınları, İstanbul, 2001.

ERKAL, Mustafa ve Diğerleri, Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul, 1997.

FALATURİ, Abdulcevat, Udo TWORUSCHA, Alman Okul Kitaplarında İslam, Çev: Mehmet Zeki Okur, DİTİB Yayını, Braunschweig, 1992.

FEDERAL Hükümet Basın ve Enformasyon Dairesi, İşte Almanya, Çev: Belma Emircan, Almanya, 1999.

FRANSIZ Anadolu Araştırmaları Enstitüsü & Orient Istitut, Türkiye’de Sivil Toplum ve Milliyetçilik, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

FRIEDMAN, Jonathan, Cultural Identity & Global Process, SAGE Publications, London, 1994.

GEZGİN, M. Fikret, İşgücü Göçü ve Avrupa’daki Türk İşçileri, İÜ Yayınları, No: 3743, İstanbul 1994.

GİTMEZ, Ali S. Yurtdışına İşçi Göçü ve Geri Dönerler, Alan Yayınları, İstanbul, 1983.

GOULD, W.T.S, Population Migration and The Changing World Order, Published by John Wiley & Sons Ltd. West Sussex, England, 1994.

GORSUCH, R. L, Factor Analysis. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum ,1983.

- GÖNEL, Aydın**, Önde Gelen STK'lar, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.
- GÜVENÇ, Bozkurt**, Kültür Konusu ve Sorunlarımız, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985.
- HALL, Stuart**. "The Question of Cultural Identity", The Polity Reader in Cultural Theory, Page: 119-125, Polity Press, Cambridge, UK, 1994.
- HAMUROĞLU, Alp**, Alman İslamı, 5. Baskı: Kaynak Yayınları, İstanbul, 2002.
- HUTCHESON, Graeme and Nick Sofroniou**, The Multivariate Social Scientist: Introductory Statistics Using Generalized Linear Models. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1999.
- İŞİK, İhsan**, Kültürümüzün Kimliği, Genişletilmiş 3. Baskı, Ünlem Yayınları, İstanbul, 1990.
- KAPLAN, Mehmet**, Türk Milletinin Kültürel Değerleri, MEB Yayınları, Ankara, 2001.
- KARAKUŞ, Mahmut. Nilüfer KURUYAZICI**, Gurbeti Vatan Edenler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991.
- KARASAR, Niyazi**, Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayınları, Ankara, 1998.
- KASTORYANO, Riva**, Kimlik Pazarlığı, Fransa ve Almanya'da Devlet ve Göçmen İlişkileri, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.
- KAYA, Ayhan**, Sicher in Kreuzberg, Berlin'deki Küçük İstanbul, Diasporada Kimliğin Oluşumu, Büke Yayınları, İstanbul, 2000.
- KEANE, John**, Sivil Toplum ve Devlet, Avrupa'da Yeni Yaklaşımlar, Çev: Erkan Akın ve Diğerleri, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993.

KESKİN, Abdalbaki, Doğu-Batı ve 21. Yüzyıl Üçgeninde İslam (Makaleler I), TDV Yayınları, Ankara, 1994.

KIZILÇELİK, Sezgin. Y. ERJEM, Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü, Saray Kitabevi, İzmir, 1996.

KLINE, P, An Easy Guide to Factor Analysis, Routledge, UK, 1994.

KONRAD ADENAUER VAKFI, Küreselleşme ve Modernleşme Sürecinde Kültürel Kimlik, Ankara, 2001.

KÖSE, Ali, Neden İslamı Seçiyorlar?, Müslüman Olan İngilizler Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme, TDV, İstanbul, 1997.

KULA, M. Naci, Kimlik ve Din, Ergenler Üzerine Bir Araştırma, Ayışığı Yayınları, İstanbul, 2001.

KURESHI, Hanif, Varoşların Budası, Çev: Alev Bulut Kerimoğlu, Can Yayınları, İstanbul, 2001.

KURTULUŞ, Berrak, Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk Göçü:Göç Süreci ve Özellikler, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1999.

KUCUKCAN, Talip, Politics of Ethnicity, Identity and Religion, Turkish Muslims in Britain, Ashgate Publishing, England, 1999.

LEMMEN, Thomas, Islamische Organisationen in Deutschland, Bonn, 2000.

LUNBERG, George A. ve Diğerleri, Sosyoloji, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayını, No:19, Ankara, 1970.

MARDİN, Şerif, Din ve İdeoloji, 5. Baskı: İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.

- MARSHALL T.H., T. BOTTOMORE**, Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar, Çev: Ayhan Kaya, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000.
- MEGSB**, “Yurt Dışındaki İşçi Çocukları için Türkçe-Türk Kültürü ile Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı”, Ankara, 1986.
- MORLEY D., K. ROBINS**, Kimlik Mekanları, Küresel Medya, Elektronik ortamlar ve Kültürel Sınırlar, Çev: Emrehan Zeybekoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997.
- OKYAVUZ, Mehmet**, Federal Almanya’nın Yabancılar Politikası, Doruk Yayınları, Ankara, 1999.
- ÖZDEMİR, Cem**, Ben Almanyalıyım, Alman Parlamentosundaki İlk Türk Asıllı Milletvekili, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.
- ÖZDİLEK, Hüsnü**, Türkiye’den Uzaklarda, Ocak Yayınları, 1992.
- ÖZKALP, Enver**, Sosyolojiye Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1992.
- ÖZTÜRK, Ali Osman**, Alamanya Türküleri: Türk Göçmen Edebiyatının Sözlü / Öncü Kolu, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
- PIEST, Uli**, Almanya’daki Müslümanların Yaşamı, Entegrasyon Sürecinin Neresindeyiz?, Çev: Necil Buyan, Internationes, Bonn, 2000.
- PREECE, Jennifer J.**, Ulusal Azınlıklar ve Avrupa Ulus-Devlet Sistemi, Çev: Ayşegül Demir, Donkişot Yayınları, İstanbul, 2001.
- RAMADAN, Tariq**, To Be A European Muslim, A Study of Islamic Sources in the European Context, The Islamic Foundation, London, 1999.

SAĞLAM, Mustafa, Federal Alman İlkokullarında Türkçe ve Türk Kültürü Programının Etkililiği- Kuzey Ren Vestfalya Örneği, Anadolu üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1991.

SEZAL, İhsan, Şehirleşme, Ağaç Yayınları, İstanbul, 1992.

SEZER, Baykan, Toplum Farklılaşması ve Din Olayı, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981.

SEZGİN, Osman, Üçüncü Neslin Eğitimi, TDV Yayınları, Ankara, 1991.

SHAYEGAN, Daryush. Yaralı Bilinç, Geleneksel Toplumlarda Kültürel Şizofreni, Çev: Haldun Bayrı, Metis Yayınları, İstanbul, 1991.

SÖZEN, Edibe, Kentenkele Mantığı, Birey Yayınları, İstanbul, 2004.

SÖZEN, Edibe, Demir Kafesten Plastiğe Kimliklerimiz, Birey Yayınları, İstanbul, 1999.

TACAR, Pulat, Kültürel Haklar, Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996.

TAŞDELEN, Musa ve Diğerleri, Avrupa'da Yeni Kuşak Türk Gençliği (Kimlik Ve Uyum Sorunları), Sakarya Üniversitesi Yayınları, Yayın no:40, Sakarya, 2000.

TAVUKÇUOĞLU, Mustafa, Belçika'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi, Mehir Vakfi Yayınları, Konya, 2000.

TAVUKÇUOĞLU, Mustafa, Avrupa'da Türk Ailesi ve Din Eğitimi, (Avusturya Örneği), Mehir Vakfi Yayınları, Konya, 2000.

TDV, Türkiye Dışındaki Türk Topluluklarının Milli, Manevi ve Siyasi Meseleleri, TDV Yayınları, Ankara, 1994.

TEZCAN, Mahmut, Gençlik Sosyolojisi Yazıları, “Avustralya’da Türk Gençliği ve Kültürel Kimlikleri”, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1991, Sayfa:163-172.

TOSUN, Cemal, Din ve Kimlik, TDV Yayınları, Ankara, 1996.

TUNA, Korkut, Yurtdışına İşçi Gönderme Olayının Sosyolojik Eleştirisi, İAEF Yayınları, İstanbul, 1981.

TÜRKDOĞAN, Orhan, İkinci Neslin Dramı (Avrupa’daki İşçilerimiz ve Çocukları) Orkun Yayınevi, İstanbul,1984.

TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ, Kentleşme, Göç ve Yoksulluk, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Konresi, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2002.

YÜCEKÖK, Ahmet N., Türkiye’de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı (1946-1968), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 335, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971.

YÜCEKÖK, Ahmet N., Türkiye’de Dernek Gelişimleri (1946-1968), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 335, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972.

YÜKSEL, Birol, Yurt Dışında Çalışanların Sorunları, 2. Türkiye İktisat Kongresi III, 2-7 Kasım 1981, İzmir.

VASSAF, Gündüz, Daha Sesimizi Duyuramadık, Avrupa’daki Türk İşçi Çocukları, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002.

VASSAF, Gündüz, Daha Sesimizi Duyuramadık. (Avrupa'daki Türk İşçi Çocukları),
Belge Yayınları, İstanbul, 1983.

MAKALELER

AKGÜL, Deniz A., Alman İçişleri Bakanı, Asimilasyon ve Kopenhag Kriterleri, <http://www.ab.kemalist.org/modules.php?name=News&file=article&sid=224>,

Erişim: 24.02.2004.

AKGÜL, Deniz A., S. Rana Sezal, Almanya'nın Asimilasyonist Politikaları ve Entegrasyon Anlayışı, http://www.avsam.org/turkce/analizler/15_analiz.htm,

Erişim: 24.02.2004.

AKTAY, Yasin, Birleşen Dünyada Çoğalan Kültürler, Avrupa Günlüğü, Yıl:1 Sayı:2, 2002, Sayfa: 201-223.

ARAL, Berdal, Türk Dış Politikası Söylemine Eleştirel Bir Yaklaşım: Türkiye Avrupa Birliği Ortaklığı, <http://www.liberal-dt.org.tr/idd/m13/DDbe-ar.htm> Erişim: 25.08.2001.

ARSLAN, Mehmet, Yurtdışı İşçi Göçü Bağlamında Almanya'daki Türk Çocuklarının Eğitim ve Uyum Sorunları, Kentleşme, Göç ve Yoksulluk, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2002, Sayfa: 81-104.

AYATA, Ayşe G., “Kültürel Kimlik- Türkiye’de Etnik Kimlik ve Etnik Gruplar”, Göç ve Toplum: II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 221-230.

AYDIN, Mustafa, “Birlikte Yaşamak Bağlamında Çokkültürlülük Sorunu”, Avrupa Günlüğü, Yıl:1, Sayı:2, 2002, Sayfa:333-344.

AYHAN, Ahmet Turan. Akıl Tutulması ya da AB Öyküsü, Karizma Dergisi, Sayı:4, 2001, Sayfa:78-82.

BAL, Hüseyin, “Kentsel Toplumda Anomi-Yabancılaşma Olgusu Kente Göç Edenlerin Alternatif Çözümü: Hemşehri Dernekleri”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 431-440 .

BAYHAN, Vehbi, “Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 178-193 .

CAN, Süleyman, Biz de Almanya’da Yaşıyoruz, <http://www.bianet.org/2002/08/29/12686.htm> Erişim: 02.04.2004.

CANATAN, Kadir, “Hollanda’da Çok Kültürlü Toplum Tartışmaları ve Karşı-Çokkültürcü Söylemin Analizi”, Avrupa Günlüğü, Yıl:1, Sayı:2, 2002, Shf: 317-332.

CANATAN, Kadir, “Azınlıklar ve Azınlıkların Oluşumu”, Avrupa Günlüğü- Altı Aylık Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:1, Sayı:1, 2001, Sayfa: 81-94.

ÇINAR, Alev, Cartel’in Rap’i, Melezlik ve Milliyetçiliğin Sınırları: Almanya’da Türk Olmak Türkiye’de Türk Olmaya Benzemez, Doğu Batı Dergisi, Yıl 4, Sayı: 15, Mayıs, Haziran, Temmuz 2001, Sayfa:141-151.

ÇUBUKÇU, İbrahim A., “Kültürümüzde Din Unsuru”, Milli Kültür Unsurları Üzerinde Genel Görüşler, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1990, Sayfa: 65-78.

ERMAN, Tahire, Mekansal Kümelenme, Siyaset ve Kimlik, Kentleşme, Göç ve Yoksulluk, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2002, Sayfa: 1-17.

ERSEL, Birsen, “Türkiye’den Yurt Dışına İşçi Göçü Akımı ve Ortaya Çıkardığı Sosyal Politika Sorunları”, Kentleşme, Göç ve Yoksulluk, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2002, Sayfa: 55-80.

GÖNÜLLÜ, Gani, “AB Üyeliğine Nesnel Yaklaşım”, Yeni Düşünce Dergisi, 30 Mart - 5 Nisan 2001, Sayı 13.

GÖNÜLLÜ, Gani, “AB Üyeliğine Nesnel Yaklaşım”, Yeni Düşünce Dergisi, 30 Mart - 5 Nisan 2001, Sayı 13.

GÜMÜŞ, Adnan, “Göç, Din ve Asimilasyon”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin Sayfa: 243-251.

DEMİR, Gülsen, “Göç Nedenleri ve Göçenlerin Beklentilerindeki Gerçekleşme Durumu: Bolu İli Kıbrısçık İlçesi Örneği”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, Sayfa: 85-94, 20-22 Kasım 1996, Mersin.

DURUGÖNÜL, Esmâ, “Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 95-100.

GÜNDÜZ, Mustafa. N. YETİM, “Terör ve Göç”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 110-116.

GÜVELİ, Ayşe, “Hollanda’da Mutlu Bir Müslüman”, Tezkire- Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi, Yıl 11, Sayı 23, Kasım- Aralık 2001, Sayfa:26-29.

GÜVENÇ, Bozkurt, “Göç Olgusu ve Türk Toplumunu”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, Sayfa: 21-25, 20-22 Kasım 1996, Mersin.

HALL, Stuart, “The Question of Cultural Identity”, The Politiy Reader in Cultural Theory, Page: 119-125, Cambridge, 1994.

HEAR, Nicholas Van, Migration, Displacement And Social Integration, Occasional Paper No.9, Word Summit For Social Development, Copenhagen, March 1995.

JONES, Philip N., “Destination Germany: The Spatial Distirbution and impacts of the ‘Third Wave’ of Post-War Immigrants”, Population Migration and The Changing World Order, Published by John Wiley & Sons Ltd. West Sussex, England, 1994, Page: 27-46.

JONES, Philip N., West Germany’s Declining Guestworker Population: Spatial Change and Economic Trends in the 1980s, Regional Studies, 24, England, 1990, Page: 223-233.

KARAGÖZ, Recep, “Yaban Sıla Oldu: Türkiye’den Almanya’ya Göçün 40. Yılı”, Tezkire Dergisi, Kasım- Aralık 2001, Sayı 23, Sayfa:19-25.

KARAGÖZ, Recep, “Batı Avrupa Müslüman Toplumunu: Endişeler, Ümitler, Sorunlar, Sorumluluklar” www.platformdergisi.nl/sayfalar/batiavrupamuslumantoplumu.html, Erişim: 10 Mart 2002.

KESKİN, Hakkı, “Almanya’nın Göç ve Entegrasyon Politikası, Yeni Bir Dönem mi Olacak?” <http://www.almanyayagoc.com/default.asp?konum=readarticle&articleid=67>, Erişim Tarihi: 18 Ekim 2000.

KILIÇARSLAN, Ali, “Almanya’da İslami Yapılanma Süreci”, Avrupa Günlüğü- Altı Aylık Sosyal Bilimler Dergisi, 2001, Yıl:1, Sayı:1, Sayfa: 295-298.

KILIÇBAY, Mehmet Ali. “Kimlikler Okyanusu”, Doğu Batı, 2003, Yıl:6, Sayı:23, Sayfa: 155-159.

KÜÇÜKKALAY, Abdullah M, “Planlı Dönemde Yurtdışı İş Gücü İstihdamı ve Türkiye Ekonomisine Etkileri” Dış Ticaret Dergisi, Ekim 1998 <http://www.foreigntrade.gov.tr/ead/DTDERGI/1ekim98/planli.htm> Erişim Tarihi: 5.11.2001.

KÜMBETOĞLU, Belkıs. “Göçmenlik, Mültecilik, Yeni Bir Yaşam ve Sonrası” II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 271-280.

NİRUN, Nihat. M. Cihat ÖZÖNDER, “Adetler, Örfler, Görenekler, Gelenekler”, Milli Kültür Unsurları Üzerinde Genel Görüşler, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1990, Sayfa: 252-264.

RINALDI, Alfred. “No Turks, please, We’re German”, New Statesman, Cilt 128 (4417), 1 Ocak 1999, Sayfa:25.

RUTH, Mandel, “Turkish Headscarves and the ‘Foreigner Problem’: Constructing Difference Through Eblems of Identity”, New German Critique, 1989, no. 46, Sayfa: 27 – 46.

STEINBACH, Udo, “Günlük Yaşama Çoğu Zaman Her İki Tarafın Önyargıları Damgasını Vurur”, Almanya’daki Müslümanların Yaşamı, Entegrasyon Sürecinin Neresindeyiz?, Çev: Necil Buyan, Internationes, Bonn, 2000, Sayfa: 10-19.

SÖZEN, Edibe, “Çokkültürlülük Bağışlayıcı mıdır?”, Avrupa Günlüğü, Yıl:1, Sayı:2, 2002, Sayfa: 183-191.

TAPAN, Nilüfer, İki Kültür Arasında Bir Köprü: Yurda Dönen Genç Kuşak. Gurbeti Vatan Edenler, Ankara, 2001, Sayfa:95-112.

TETİK, Gaffar, M. Bulut, “Diyanet İşleri Başkanlığı 78 Yaşında”, Diyanet Avrupa Dergisi, Sayı: 35, 15 Şubat-15 Mart 2002, Sayfa: 11-15.

TILIÇ, Helga Rittersberger, “Almanya’dan Geriye Göç ve Kadın”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 564-572.

UYŞAL, Ahmet E., Umay Günay. “Bir Kültür Unsuru Olarak Folklor Konusunda Bazı Genel Bilgiler”, Milli Kültür Unsurları Üzerinde Genel Görüşler, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1990, Sayfa: 252-264.

YALÇIN, Hasan. “Tedavi Edilen Adam”, Türkiye’de Aydınlik, Haftalık Haber Yorum Dergisi, 13 Ocak 2002, Sayı:756-6, Sayfa: 64.

YEŞİLTUNA, Dilek Çiftçi, Hemşehri Derneklerinin İçerdiği İletişim Yapısı, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum, TC Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sayfa: 441-449,

YÜCEL, Yayar, Bahaeddin Yediyıldız, “Tarih ve Kültür”, Milli Kültür Unsurları Üzerinde Genel Görüşler, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1990, Sayfa: 57-64.

ZEMNİ, Sami, Islam, European Identity and The Limits of Multiculturalism, Religious Freedom and the Neutrality of the State: The Position of Islam in the European Union, Peeters, Leuven-Paris, 2002, Sayfa:158-173 .

PANEL, KONGRE VE SEMPOZYUMLAR

Avrupa Birliği Devlet ve STK'lar, Tarih Vakfı, İstanbul, 1998.

Kentleşme Göç ve Yoksulluk, 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Ankara, 2002.

Sivil Toplum Kuruluşları, Üç Sempozyum, Tarih Vakfı, İstanbul, 1998.

Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, T.C. Başbakanlık DİE ve Sosyoloji Derneği.

Türkiye Dışındaki Türk Topluluklarının Milli, Manevi ve Siyasi Meseleleri Paneli, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1994.

Yurt Dışında Çalışanların Sorunları, 2. Türkiye İktisat Kongresi III, İzmir, 2-7 Kasım 1981.

DERGİLER

Avrupa Günlüğü (Euro Agenda), Altı Aylık Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:1, Sayı 1.

Avrupa Günlüğü (Euro Agenda), Altı Aylık Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 2, Sayı :2.

Diyanet Avrupa Dergileri

Doğu Batı, Kimlikler, Mayıs, Haziran, Temmuz 2003, Yıl:6, Sayı:23.

Dost, Köln Alevi-Bektaşî Kültür Merkezi Yayın Organı, Sayı:1, Yıl:2003.

Dünya Hafta, "Ezan Sesine Resmi Bir Engel Yok" Yasemin Karakaşoğlu Aydın ile Röportaj, Sayı : 9, 23 Şubat-1 Mart 2001.

Dünya Hafta, "Anadil Eğitime İlgî Gösterilmemesi Asimilasyon Politikasının Bir Belirtisi", Dr. Sami Özkara ile Ropörtaj, Sayı: 26, 22-28 Haziran 2001.

Dünya Hafta, "Yaban, sılan olur" Türkiye'den Göçün Doküstasyon Merkezi ve Müzesi (DOMİT) Koordinatörü Aytaç Eryılmaz İle Ropörtaj, Sayı: 40, 28 Eylül - 4 Ekim 2001.

Stratejik Analiz, "Almanya'nın Asimilasyonist Politikaları ve Entegrasyon Anlayışı", Ağustos 2002, Sayı 28.

Türk Yurdu Dergisi, "Dış Göç Olgusunun Türk Edebiyatına Yansıması I", Mehmet NARLI, Sayı 173, Aralık 2001.

Türk Yurdu Dergisi, "Dış Göç Olgusunun Türk Edebiyatına Yansıması I", Mehmet NARLI, Sayı 174, Ocak 2002.

Economist, "Turkish Germans," Cilt 350 (Issue 8101), 9 Ocak 1999, s: 34.

GAZETELER

Türkiye Gazetesi / Fikret Ekin Köşe Yazıları.

Türkiye Gazetesi, “Almanya Artık Gurbet Değil”, 21 Şubat 2004, Sayfa 9.

Türkiye Gazetesi, “Büyük Soru Önergesi: Uyum ve İslâm”, Ali Kılıçarslan, 27-30 Aralık 1999.

Süddeutsche Zeitung, Heribert Pranti tarafından Almanya İçişleri Bakanı Otto Schily ile yapılan röportaj, 27 Haziran 2002.

Yeni Şafak, Avrupa’daki Türk Diasporası, Abdullah Muradoğlu, 20-21-22 Şubat 2004, Sayfa 4.

Yeni Şafak Gazetesi, 20 Haziran 2001, Alman Tipi Laiklik, Recep Karagöz.

Zaman Gazetesi, “Diyanet Almanya’da Türkçe din dersi ısrarından vazgeçiyor”, 29 Ekim 2003, Sayfa 10.

RAPORLAR

ASLAN, Adnan. Otuzbeş Yıllık Göç ve Almanya'daki Türkler, Durum Raporu, 1996.

DİTİB, 2001 Yılı Faaliyet Raporu.

FEDERAL ALMANYA HÜKÜMETİ, Uyum ve İslam Raporu, 14. Çalışma Döneminde, Dr. Jürgen Rüttgers, Erwin Marschewski, Wolfgang Zeitlmann ve 43 Milletvekilinin Hıristiyan Birlikçiler (CDU/CSU) Meclis Grubu Adına 14 Aralık 1999'da verdikleri 135 soruluk "Büyük Soru Önergesi"nin 14/2301 sayılı cevabı.

DPT, Milli Kültür, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 1983.

JAHODA, Bernhard, ve Diğerleri, "Türkiye Raporu", Konrad Adenauer Vakfı, Aralık 2001, Ankara.

KAYA, Ayhan, Ferhat Kentel, "Avrupa Türkleri: Türkiye ve AB İlişkilerinde Köprü mü, Engel mi?" İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, İstanbul, Nisan 2004 .

SARAL, Talat, Yurtdışındaki Türk Vatandaşı Nüfus ve Dağılımı, Batı Avrupa'daki Türklerle İlgili Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşler Müşavirliği Raporu, Ankara, 21.09.1995.

TAM Vakfı, Almanya'da ve Diğer AB Ülkelerindeki Türk Hane ve Girişimcilerinin Ekonomik Gücü Raporu, Duisburg –Essen, Şubat 2004.

TAM Vakfı, Almanya'da Türkler, Demografik, Sosyal ve Ekonomik Veriler Raporu, Duisburg –Essen, 9 Ocak 2002.

**TAM Vakfı, Sayıların Diliyle Almanya'da 40 Yıllık Türk Göçü Raporu, Duisburg –
Essen, 31 Ekim 2001.**

TEZLER

BAYHAN, Vehbi, Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma, İnönü Üniversitesi Uygulaması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya,1995.

ÖZYURT, Selahattin, Kültürel Kimlik ve Türkiye’de Birlik Şuuru Açısından Türk Kimliği Meselesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1995.

BASIN BÜLTENLERİ

Federal Almanya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği, 21 Şubat 2002.

DİTİB, Wir Stellen Uns Vor, Mayıs 2001.

DİTİB, Wir Über Uns, 1 Ocak 2001.

WEB SAYFALARI

<http://www.almanyayagoc.com>

<http://www.bbc.co.uk/turkish/almanya.shtml>

<http://www.bianet.org/2002/08/29/12686.htm>

<http://www.turkischweb.com/1804-goc-komisyonu.htm>

<http://www.atib.org>

<http://www.turkfederasyon.com>

<http://www.domit.de>

<http://www.abhaber.com>

<http://www.diyanet.gov.tr>

<http://www.disisleri.gov.tr/>

<http://www.calisma.gov.tr/>

<http://www.turkab.net/abk/ab02kurulus.html>

<http://www.kinderaerzte-lippe.de/anababadikkat.htm>

<http://www.domit.de/tuerkischdoku.html>

<http://www.almanyayagoc.com>

<http://www.europa.eu.int/eurostat.html>

EKLER

EK 1

ANKET FORMU

KİMLİĞİN KORUNMASINDA VE ÜRETİLMESİNDE ALMANYA'DAKİ TÜRK DERNEKLERİNİN ROLÜ / KÖLN ÖRNEĞİ

Sevgili Gençler,

Almanya'daki Türk Derneklerinin Türkiye kökenli gençlerin kültürel kimlikleri üzerindeki etkilerini ölçmek üzere bir araştırma yapmaktayız. Aşağıdaki sorulara içtenlikle vereceğiniz cevaplar araştırmanın daha sağlıklı sonuçlar vermesini sağlayacaktır. Ayrıca, sizlerin verdiği bu değerli bilgilerle oluşturulacak çalışma, Almanya'daki Türkiye kökenli gençlere de ışık tutacaktır.

Anketlere lütfen adınızı yazmayınız. Verdiğiniz bilgiler bizde gizli kalacaktır.

Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür eder, tüm hayatınızda başarılar dilerim.

Selam, sevgi ve saygılarımla

Yusuf ADIGÜZEL

Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

ANKET SORULARI

Cinsiyetiniz

() Kız () Erkek

1. Yaşınız (.....)

2. Doğum yeriniz (.....)

3. Babanızın mesleği nedir?

() İşçi () İş adamı () Memur () Emekli () İşsiz () Diğer

4. Annenizin mesleği nedir?

() İşçi () İş kadını () Memur () Emekli () İşsiz () Ev hanımı () Diğer

5. Babanızın durumu aşağıdaki seçeneklerden hangisine uymaktadır?

Müslüman Türk Müslüman Alman Hıristiyan Alman Diğer (Belirtiniz).....

6. Annenizin durumu aşağıdaki seçeneklerden hangisine uymaktadır?

Müslüman Türk Müslüman Alman Hıristiyan Alman Diğer (Belirtiniz).....

7. Ailenizin birliktelik durumu aşağıdaki seçeneklerden hangisine uymaktadır?

- Annem ve babam ile birlikte yaşıyorum.
 Annem ve babamdan ayrı yaşıyorum.
 Annem ve babam ayrı evlerde yaşıyorlar; annemle ben birlikte kalıyoruz.
 Annem ve babam ayrı evlerde yaşıyorlar; babamla ben birlikte kalıyoruz.
 Annem başka biriyle evli; ben onlarla kalıyorum.
 Babam başka biriyle evli; ben onlarla kalıyorum.

8. Hangi okulda okuyorsunuz?

- Hauptschule Realschule Gesamtschule
 Gymnasium Berufsschule Diğer (Belirtiniz)

9. Okuldaki başarı durumunuz nasıldır?

- Pekiyi İyi Orta Zayıf Çok zayıf

10. Aşağıda farklı ortamlarda konuştuğunuz dil ile ilgili seçeneklerden size uygun olanını (X) işaretleyiniz.

	Tamamen Türkçe	Genellikle Türkçe	İki dil birlikte	Genellikle Almanca	Tamamen Almanca
a. Aile içinde.....	☐	☐	☐	☐	☐
b. Arkadaşlarınızla	☐	☐	☐	☐	☐
c. Sokakta ve Alışverişte.....	☐	☐	☐	☐	☐
d. Dinlediğiniz müzik dili.....	☐	☐	☐	☐	☐
e. Takip ettiğiniz tv ve gazete.....	☐	☐	☐	☐	☐

11. Aşağıdaki cümlelerde kendinize en yakın bulduğunuz seçeneği (X) işaretleyiniz.

	Tamamen Kesinlikle	Biraz katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle
a. Uyuşturucu kullananların kesinlikle tedavi edilmesi gerekir.....	☐	☐	☐	☐	☐

- b. Arkadaşlarımın sigara, alkol ve uyuşturucu kullanmalarına üzülmem. () () () () ()
 c. Uyuşturucu bağımlısı arkadaşlarımın olması beni rahatsız eder () () () () ()
 d. Bazen uyuşturucu madde iyi ki keşfedilmiş diyorum () () () () ()
 e. Sigara, alkol ve uyuşturucuyu bir kere denemekle bir şey olmaz..... () () () () ()

12. Dini eğitim aldınız mı?

- () Evet () Hayır (Cevabınız Hayır ise lütfen b sorusuna geçiniz.)

a. Dini eğitiminizi nerede aldınız?

- () Camide () Okulda () Ailede () Dernekte () Türkiye'de

b. Dini eğitiminizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- () Tamamen yeterli () Biraz yeterli () Yeterli
 () Yetersiz () Tamamen yetersiz

c. Okulunuzun normal programında İslam din dersi olmasını ister misiniz?

- () Kesinlikle isterim () İsterim () Farketmez
 () İstemem () Kesinlikle istemem

14. Aşağıdaki dini görevleri hangi sıklıkta yapıyorsunuz? Size en uygun seçeneği (X) işaretleyiniz.

	Her zaman	Sık sık	Arada bir	Çok seyrek	Hiçbir Zaman
a. Günlük 5 vakit namaz kılarım.....	()	()	()	()	()
b. Cuma namazlarını kılarım.....	()	()	()	()	()
c. Bayram namazlarına giderim	()	()	()	()	()
d. Ramazan orucunu tutarım	()	()	()	()	()
e. Cem veya Semah törenleri ne katılırım	()	()	()	()	()
f. Dua ederim	()	()	()	()	()

15. Aşağıda Türkçe ve kültür ile sorular bulunmaktadır. Size uygun seçeneği (X) işaretleyiniz

a. Kimlerin düzenlediği sosyal ve kültürel programlara katılıyorsunuz?

- () Sadece Türklerin () Genellikle Türklerin () Farketmez
 () Genellikle Almanların () Sadece Almanların

b. Okulunuzun normal programında Türkçe ve Türk kültürü dersi olmasını ister misiniz?

- () Kesinlikle isterim () İsterim () Farketmez
 () İstemem () Kesinlikle istemem

- c. **Kiminle evlenmek istersiniz?**
 Müslüman Türk Müslüman Alman Hıristiyan Alman
 Evlenmeyi düşünmüyorum Diğer (Belirtiniz)
- d. **İçinde domuz eti olduğunu bildiğiniz bir yemeği yer misiniz?**
 Kesinlikle yemem Yemem Farketmez
 Yerim Kesinlikle yerim
- e. **Size göre Türk erkekleri sünnet olmalı mıdır?**
 Kesinlikle sünnet olmalı Sünnet olmalı Farketmez
 Sünnet olmamalı Kesinlikle sünnet olmamalı
- f. **Kız/ Erkek arkadaşınız (flört) var mı?**
 Müslüman Türk bir arkadaşım var
 Müslüman Alman bir arkadaşım var
 Hıristiyan Alman bir arkadaşım var
 Arkadaşım yok
 Diğer (Belirtiniz)
16. **Diskoya gidiyor musunuz?**
 Sürekli gidiyorum Sık sık gidiyorum Bazen gidiyorum
 Sadece bir kere gittim Hiç gitmedim
17. **Boş zamanlarınızda daha çok kimlerle birlikte oluyorsunuz?**
 Hep Türklerle Genellikle Türklerle Farketmez
 Genellikle Almanlarla Hep Almanlarla
18. **Türkiye'yi hangi sıklıkta ziyaret ediyorsunuz?**
 Yılda birden fazla ziyaret ediyoruz.
 Yılda bir kere ziyaret ediyoruz.
 2-3 yılda bir ziyaret ediyoruz.
 4 yıl veya daha çok yılda bir ziyaret ediyoruz.
 Bugüne kadar sadece bir kere ziyaret ettik.
 Hiç ziyaret etmedik.
19. **Size göre vatan ne demektir? Sizin için en öncelikli seçeneği (X) işaretleyiniz.**
 Doğduğum ülke
 Büyüdüğüm ülke
 Vatandaşı olduğum ülke

- Kùltùrel olarak bağlı olduğum ùlke
- İhtiyaçlarımı giderebildiğim ùlke
- Anne-babamın doğup büyüdüğü ùlke
- Diğer (Belirtiniz)

20. Almanya'da kim olduğunuz sorulduğunda ilk olarak kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

Size en uygun seçeneği (X) işaretleyiniz.

- Türk
- Kürt
- Alman
- Müslüman
- Alevi
- Avrupalı
- Müslüman Türk
- Avrupalı Türk
- Avrupalı Müslüman
- Avrupalı Müslüman Türk
- Diğer (Belirtiniz)

EK 2

TÜRK DERNEKLERİNDEN YARARLANMA SIKLIK ÖLÇEĞİ (TDYSÖ)

Türk dernek, lokal veya kurslarından hangi sıklıkta, ne amaçla yararlanıyorsunuz.

Size en uygun seçeneği (X) işaretleyiniz.

	Neredeyse Hergün	Haftada 1-2 gün	Ayda 1-2 gün	Ayda yılda bir çok seyrek	Hiçbir zaman
a. Sportif faaliyetler için (futbol, masa tenisi vb.)	()	()	()	()	()
b. Sanatsal faaliyetler için (müzik, folklor, koro vb)	()	()	()	()	()
c. Dil öğrenmek için (Almanca, Türkçe)	()	()	()	()	()
d. Okul derslerine destek almak için	()	()	()	()	()
e. Dini bilgiler almak için	()	()	()	()	()
f. Türkiye maçlarını izlemek için	()	()	()	()	()
g. İbadet etmek için	()	()	()	()	()
h. Oyun ve eğlence için (bilardo, santraç, tavla vb.) ...	()	()	()	()	()
i. Mesleki eğitim için (bilgisayar, el sanatları vb.)	()	()	()	()	()
j. Kütüphanesinden (Bucherei) faydalanmak için	()	()	()	()	()
k. Arkadaşlarıyla birlikte olmak için	()	()	()	()	()

EK 3

TÜRK DERNEKLERİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ (TDYTÖ)

Aşağıda ifadelere ne kadar katılıyorsunuz? Sadece bir seçeneği işaretleyiniz.

	Tamamen katılıyorum	Biraz katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1. Türk derneklerinin çok faydaları olduğuna inanıyorum.....	()	()	()	()	()
2. Almanya'daki hayatımda derneklerin varlığı bana hep destek olmuştur...	()	()	()	()	()
3. Ne zaman derneğe gitsem kendimi ülkemde hissettim.....	()	()	()	()	()
4. Türk derneklerinin çok gerekli olduğunu düşünmüyorum.	()	()	()	()	()
5. Bu kentte bir Türk derneğinin olması ya da olmaması beni ilgilendirmiyor.....	()	()	()	()	()
6. Türk dernekleri olmasaydı, Türkiye'yle ilgili bilgileri doğru dürüst alamazdım.....	()	()	()	()	()
7. Türk derneklerinin sorunlarımı çözmeye başarılı olduğunu zannetmiyorum..	()	()	()	()	()
8. Keşke Türk derneklerinin sayısı daha fazla olsaydı.	()	()	()	()	()
9. Yaşamını kolaylaştırmada Türk derneklerinin bana faydası hiç olmadı.	()	()	()	()	()
10. Derneklerinin evime yakın veya uzaklığı dernekten faydalanmamı etkilemiyor.....	()	()	()	()	()
11. Derneklerine gitmeyi buradaki Türk arkadaşlarıma öneririm.	()	()	()	()	()
12. Genelde dernek faaliyetlerini son anda duyarım.	()	()	()	()	()
13. Dernekte yapılan her aktiviteye katılmak isterim.	()	()	()	()	()
14. Elimde olsa hiç derneğe gitmezdim.	()	()	()	()	()
15. Dinimi dernek olmasaydı öğrenemezdim.	()	()	()	()	()
16. Okuldaki başarımın artmasında derneklerin çok faydası olmadı....	()	()	()	()	()
17. Ne zaman başım sıkışsa Türk derneklerine başvururum.	()	()	()	()	()
18. Türk derneklerinden faydalanan olduğunu zannetmiyorum.	()	()	()	()	()
19. Öyle zamanlar olur ki, beni sadece Türk dernekleri rahatlatır.	()	()	()	()	()
20. Türk dernekleri evime uzak olsa hiç gitmezdim.	()	()	()	()	()
21. Derneğe her gidişimde kendimi daha mutlu hissediyorum.	()	()	()	()	()
22. Derneğe zorunluluk olmadıkça gitmiyorum.	()	()	()	()	()
23. Dernek hizmetinden yararlandığımda kendimi iyi hissediyorum.	()	()	()	()	()
24. Derneklerinden destek aldığım zaman					

- kendimi daha güvenli hissediyorum..... () () () () ()
25. Eğer Türk dernekleri olmasaydı kendimi burada çok yalnız hissedirdim. () () () () ()

EK 4

YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME ÇİZELGESİ

Türk Dernekleri Çatı Örgütleri Üst Düzey Yöneticileri İle Yapılan Mülakatların Soruları

1. Teşkilatınız ne amaçla ve ne zaman kuruldu?
2. Yönetimi, örgütlenme biçimi, şubeleri hakkında bilgi verir misiniz?
3. Öncelikli hedef kitleniz kimdir? Hedef kitlenizden yeterince karşılık bulabiliyor musunuz?
4. Derneklerinizin gençlikle ilişkileri ve gençliğin derneklere bakışı nasıl? (Dernek faaliyetlerine katılımları ne düzeyde? Gençliğin kuruluşunuzdan ne tür talepleri oluyor? Kuruluşunuz bu beklentileri ne ölçüde karşılayabiliyor?)
5. Kuruluş olarak ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz ve Almanya'daki Türk gençleri için ne tür farklı faaliyetlere ihtiyaç var?
6. Faaliyetlere Türkler dışındaki milletlerden de katılım oluyor mu?
7. Periyodik eğitimleriniz var mı yoksa zaman zaman faaliyetler mi düzenliyorsunuz?
8. Öğretmen ve din görevlisi ihtiyacını nasıl ve nereden karşılıyorsunuz?
9. Türkçe'nin öğretilmesi üzerinde duruyor musunuz?
10. Alman okullarında din dersi ile görüşleriniz nedir? Türkçe mi Almanca mı olmasını savunuyorsunuz?
11. Almanya'daki Türklerin kurdukları Sivil Toplum Kuruluşları içinde, kendinizi nerede görüyorsunuz?
12. Ortak sorunlar karşısında diğer Sivil Toplum Kuruluşları birlikte hareket ediyor musunuz?
13. Sizce Almanya'da yaşayan Türklerin en önemli problemi nedir?
14. Bu sorunun çözümünde kuruluşunuz ne gibi bir rol üstleniyor.
15. Sorunlarda göçün ilk yıllarından bu yana dönemsel olarak ne gibi değişiklikler oldu?
16. Federal Almanya Devleti'nin Türk göçmenlere bakışını, izlediği politikayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

17. Bir Sivil Toplum Kuruluşu olarak faaliyetlerinize baktığınızda en baştan bugüne kadar hiç değişmeden sürekli yaptığınız bir faaliyetiniz var mı? Zaman içinde değişen veya yapmaktan vazgeçtiğiniz faaliyetler oldu mu?
18. Faaliyetlerinizde ne tür bir yöntem izliyorsunuz? Modern bir eğitim metodunuz var mı?
19. Türkiye'nin AB katılması çabalarına nasıl bakıyorsunuz? AB sürecinde STK'ların rolü nedir?
20. Buradaki Türkler arasında "yeni bir milliyetçilik"ten söz edilebilir mi? Sizce Almanya'da yaşayan Türkleri etnik olarak nasıl tanımlamak lazımdır?
21. Türkiye siyasetinin buradaki yansımaları nedir? Türkiye'nin sorunları Almanya'daki Türkleri ne kadar bağlıyor veya ilgilendiriyor?
22. Göçmenlerin Türkiye'ye bakışındaki değişimden bahsedebilir miyiz?
23. Türkiye'ye geri dönme konusuna nasıl bakıyorsunuz?
24. Alman vatandaşlığına geçmeyi destekliyor musunuz?
25. Vizyonunuz nedir? Önümüzdeki 5 yıllık, 10 yıllık dönemler için hedefleriniz var mı?

EK 5**MÜLAKAT LİSTESİ****Türk Dernekleri Çatı Örgütleri Üst Düzey Yöneticileri İle
Yapılan Mülakatların Listesi**

SIRA	YETKİLİ KİŞİ	TARİH	TEŞKİLAT	GÖREV	YER
1	Fuat Mansuroğlu	01.02.2004	ABAF	Genel Başkan	İstanbul
2	Y. Çelik Karahan	21.01.2004	MİLLİ GÖRÜŞ	Genel Başkan	Köln
3	Recep Yıldırım	18.02.2003	NİZAM-I ALEM	Genel Başkan	Frankfurt
4	Turan Şen	17.02.2003	TÜRK FEDERASYON	Genel Başkan Yard.	Frankfurt
5	Erol Pürlü	15.02.2003	İKMB	Genel Sekreter	Köln
6	Seydi Koparan	14.02.2003	AABF	Genel Sekreter	Köln
7	Fikret Ekin	14.02.2003	ATİB	Genel Başkan	Köln
8	Işık Ugurlu	14.02.2003	DİTİB	Eğit. Kült. Müd.	Köln
9	Dursun Atılğan	14.02.2003	AADDF	Genel Başkan	Köln
10	Ali Yüksel	12.02.2003	MİLLİ GÖRÜŞ	Eski Genel Başkan	Köln
11	Mustafa Can	12.02.2003	EĞİTİMCİ	Öğretmen	Köln
12	Abdurrahman Şahin	07.02.2003	ATİB	Darmstad Der.Başk.	Frankfurt

EK 6

ÇATI KURULUŞLARI YETKİLİLERİ İLE YAPILAN MÜLAKATLARIN ÇÖZÜMLERİ

EK 6.1

Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu (ABAF) Genel Başkanı Fuat MANSUROĞLU ile 1 Şubat 2004 Tarihinde İstanbul, Flamingo Otel’de Yapılan Mülakat

Teşkilatınız ne amaçla ve ne zaman kuruldu?

Ben 16 yıldır Dünya Ehl-i Beyt Alevi Vakfı Başkanı Fermani Altun ile birlikteyim. 1997’de Türkiye’deki vakfın kurulmasından iki yıl sonra, Avrupa Temsilcisi oldum. 1999’da Almanya Mönchengladbach’da Dünya Ehl-i Beyt Vakfı’nın Avrupa Temsilciliğini kurdum. İlerleyen iki yılda temsilcilik bazındaki bir yapılanmanın yeterli olmadığını görerek 7 teşkilatın biraraya gelmesiyle federasyonlaşmanın ilk adımları atıldı.

2001 yılının Eylül ayında 5 arkadaş biraraya gelerek federasyon çalışmalarını başlattık. Bir ay sonra da, 20 Ekim 2001’de 5 bin kişilik büyük bir organizasyon yaparak Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu’nun kurulmasını kutladık.

Bizim Avrupa’da teşkilatlanmaya gitme amacımız şudur. Avrupa ve Almanya’daki Alevi toplumunun ve Alevi inancının bir takım kişi ve kurumlar tarafından yozlaştırıldığını görüyoruz. İslami bir inanç biçimi olan Alevilik, bir takım ideolojilere alet edilmektedir. Alevilik adı altında Almanya Alevi Toplumuna Ateizm, sapkınlık veya başka dinsizlik propagandaları yapılmaktadır. Aleviler dinsizlik tehlikesiyle karşı karşıya bırakılarak inanç olarak yıpratılmakta ve psikolojik olarak ezilmektedir. Biz

Ehli Beyt Alevileri olarak Topluma gerçek Aleviliği anlatmak istiyoruz. Federasyon olarak ilk amacımız, Sünni veya Alevi herkesin inancını özgürce yaşabilmesine katkıda bulunmaktır.

Bize göre Alevilik bir din değildir. İslam inancı içerisinde, tüm mezheplerin birleştiği bir noktadır. “Hz. Ali hangi mezheptendir?”, “Hz. Ebubekir hangi mezheptendir?” diye sorulursa ne cevap verebilirsiniz? Alevilik önce müslümanlıktır, Kur’an ve Sünnete bağlı olmak, Ehli Beyte bağlı olmaktır. Özümüz birdir. Kökümüz Ehl-i Beyt’tir. Alevilik bazılarının iddia ettiği gibi “saz çalmayı” bir ibadetmiş gibi görmez. Bu konuda hem “Aleviyim” diyenlerin, hem de diğerlerinin yanlış yönlendirmeleri ve kanaatleri var. Alevi “Hz. Ali gibi yaşayan”dır. Müslüman olduğunu söyleyen herkes de Peygamberimizin en yakın dostu olan Hz. Ali’yi sevmek ve onun gibi yaşamak durumundadır. Bu yüzden bizim teşkilata bağlı camilerde Sünniler de var, Caferiler de var, Aleviler de var.

Yönetimi, örgütlenme biçimi, şubeleri hakkında bilgi verir misiniz?

Federasyonumuzun 5 kişilik bir yönetim kurulu bulunmaktadır. Yönetim Kurulunda bir başkan olmak üzere, bir Başkan Yardımcısı, Genel Sekreter, Muhasebeci ve Halkla İlişkiler Sorumlusu var.

İSLAMRAT Üyesi olan federasyonumuzu, 7 teşkilatın biraraya gelerek kurmuştur. Şu anda bize bağlı 63 dernek bulunmaktadır. Teşkilatların 58 tanesi Almanya’da, 3’ü Hollanda’da, 2’si ise Belçika’dadır. Federasyona bağlı derneklerden faydalananların sayısı 15 bini bulmakla birlikte, bunlardan 10 bin tanesi aidat ödeyen üyelerdir.

Avrupa’daki Alevilerin örgütlemesiyle ortaya çıkan, tabandan teşkilatlanma henüz olmamıştır. Teşkilatların tamamı Federasyonunun kuruluşundan sonra kendi istekleri ile bağlanan derneklerden oluşmaktadır. Bizim federasyonu kurmamızdan sonra açılarak bize bağlanmış bir teşkilat yok.

Federasyonumuza bağlı camilerin birçoğunda çay salonu var. Bazılarında ise market ve gasilhane bulunmaktadır.

Öncelikli hedef kitleniz kimdir? Hedef kitlenizden yeterince karşılık bulabiliyor musunuz?

Öncelikle hedef kitlemiz Avrupa çapında sayıları 1 milyon civarında olan Alevi vatandaşlarımızdır. Bunlar arasından Alevi olduğu halde, Aleviliğin ne olduğunu tam bilmeyen, bildiği halde inancını yaşayamayan kişiler bizim hedef kitlemizdir. Bunlar içinde de önceliğimiz gençlerdir. Alevilerin bir kısmı maalesef bazı yanlış yönlendirmelerle ideolojik saplantıları olan, bir inanç biçimi olan Aleviliği siyasete alet eden kişi ve kurumlarla muhatap olmuşlardır. Bu insanlara da Aleviliğin ne olduğunu anlatmak istiyoruz.

Hedef kitlemizden yeterince karşılık bulduğumuzu söyleyebilirim. Çünkü biz henüz 3 yıl önce federasyonlaşmış bir teşkilatız. 7 dernek ile yola çıktık. Şu an 63 derneğimiz var. Daha önce söylediğim gibi bunların hepsi de daha önce kurulmuş olup, bizim samimiyetimize inanarak bize bağlanan teşkilatlardır.

Kuruluş olarak ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz? Derneklerinizin gençlikle ilişkileri ve gençliğin derneklere bakışı nasıl? Gençlere yönelik ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz?

Bizim faaliyetlerimizin ortaya koyulmasında en büyük yönlendiriciler gençlerimizdir. Onlar bize gelerek “şöyle bir faaliyet yapsak nasıl olur?” diye soruyorlar. Biz de onları yönlendiriyoruz. Çalışmalarınız destekliyoruz.

Şu anda federasyon merkezimizde gençlere yönelik olarak folklor ve müzik kursları, biçki-dikiş kursları, spor kursları, bilgisayar, tekstil, tesisat üzerine mesleki kurslar var. Bize bağlı cami derneklerinde ise hafta sonlarında Kur’an kursu ve dini bilgiler kursları oluyor. Ayrıca her yıl bilgi yarışmaları ve Kur’an okuma yarışmaları düzenleniyor.

Her ay yetişkinlere yönelik olarak seminerlerimiz oluyor. Bir avukat davet ederek vatandaşlarımızın hukuki konulardaki sorularını cevaplandırıyoruz. Bunun dışında

sigortacılık olabilir veya belediyeden bir yetkilinin belediye hizmetlerini anlatması şeklinde olabilir mutlaka her ay bir seminerimiz oluyor.

Ayrıca ailelere yönelik olarak Almanca ve Türkçe kursları düzenliyoruz. Aileler her iki dile de hakim olursa, çocuklarına da sahip olurlar, onlara da öğretirler diye düşünüyoruz.

Federasyon olarak her yıl Türkiye’de düzenlenen Evrensel Ehl-i Beyt Kurultayı’na ve Hacı Bektaş-ı Veli Anma Törenlerine ekip olarak katılıyoruz.

Faaliyetlere Türkler dışındaki milletlerden de katılım oluyor mu?

Hedefimiz ve cemaatimizin çoğunluğu Türkiye kökenliler. Ancak az sayıda da olsa başka milletlerden ve başka ülkelerden de cami derneklerimize gelenler var.

Öğretmen ve din görevlisi ihtiyacını nasıl ve nereden karşılıyorsunuz?

Din görevlisi ihtiyacımızı Almanya’daki vatandaşlarımız arasından karşılıyoruz. Ama İstanbul Alibeyköy’de inşaatı devam eden Akademi tamamlandığında, kendi ihtiyacımız olan elemanlarımızı yetiştirme olanağına sahip olacağız. Akademinin bir benzerinin de Almanya ve Hollanda’da kurulması planlanmaktadır.

Alman okullarında din dersi ile görüşleriniz nedir? Türkçe mi Almanca mı olmasını savunuyorsunuz?

Din derslerinin Almanca okutulmasını istiyoruz. Bu sayede Müslümanlar kendilerini Almanya’da daha rahat ifade edebilirler ve İslam’ı daha güzel anlatabilirler. 11 Eylül’den sonra Almanlar arasında İslam’a karşı bir ilgi başladı. İslam’ın ne olduğunu müslümanlara soruyorlar. Bu yüzden Almanca İslamı anlatma konusunda yeterli olmamız gerekir.

Nitekim biz İslam Konseyi'ne bağılı 23 federasyondan biri olarak İslam Din Dersi konusunda mücadele veriyoruz. Bunun sonucunda bazı eyaletlerde Almanca olarak İslam Din Dersi verilmesi hakkı elde edildi.

Almanya'daki Türklerin kurdukları Sivil Toplum Kuruluşları içinde, kendinizi nerede görüyorsunuz? Ortak sorunlar karşısında diğler Sivil Toplum Kuruluşları birlikte hareket ediyor musunuz?

Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu olarak hem Türklerin, hem Müslümanların ortak sorunları karşısında birlikte hareket etmek istiyoruz ve ediyoruz. Biraz önce bahsettiğim İslam Konseyi ile birlikte yapılan İslam Din Dersi çalışması buna örnektir. Bizim hiçbir teşkilatla problemimiz yok. Herkes ile iyi ilişkilerimiz var.

Sizce Almanya'da yaşayan Türklerin en önemli problemi nedir?

Buradaki Türklerin inanç, din, dil, kültür, eğitim vs gibi bir çok sorunu var. Ama bize göre Avrupa'daki Türklerin en önemli sorunu kimlik sorunudur. 4. Nesil kimliğinde tamamen kararsız kalacaktır. Kendisini Türk olarak mı kabul edecek Alman mı?

Bu konuda teşkilatlarla birlikte Türkiye Cumhuriyeti'ne büyük görevler düşmektedir. Buradaki vatandaşlara sahip çıkılmalıdır. Ben 5 yıldır Avrupa'da teşkilat işleri ile ilgileniyorum. Bir federasyon başkanımı. Bugüne kadar bana sadece 2 kere resmi bayram kutlaması anlamında davetiye geldi. Bunun dışında büyükelçilikten veya konsolosluklardan hiçbir toplantı veya tören daveti filan almadım. Sadece bize karşı böyle olduğunu düşünmüyorum. Resmi makamlar bu konuda çok yetersiz kalmaktadır.

NRW eyaleti Kültür Bakanlığı yabancıların eğitim sorunu ile ilgili bir toplantı düzenledi. Bir çok ülkenin konsolosu geldiği halde bizim ülkemizinki gelmedi. Halbuki yabancıların en büyük kesimini Türkler oluşturuyor.

Federal Almanya Devleti'nin Türk göçmenlere bakışımı, izlediği politikayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Almanya kendi devlet çıkarları doğrultusunda bir politika izliyor. Türklerin birlikte hareket edememesi, parçalanması işlerine geliyor. Biz ortak hareket edemediğimiz için bazı hakların elde edilmesinde sıkıntı çekiyoruz. Alman Devleti bir cemaatle anlaşma imzalıyor ve her ay 3 milyon Euro yardım ediyor. Türkler böyle bir yardım almıyor. Yardım alan Yahudi cemaatinin Müslümanlar karşısındaki nüfusları dikkate alınacak kadar değil. Biz ortak hareket etsek her hakkımızı alırız.

Almanya resmi görüş olarak itiraf etmemekle birlikte gizli bir asimilasyon politikası izliyor. Şartları öyle oluşturuyor ki bu yol asimilasyona çıkıyor. Türkler olarak bir talepte bulunduğunuz zaman “hayır” demiyor. Ama öyle şartlar öne sürülüyor ki yerine getirmeniz mümkün değil. Ayrıca çifte vatandaşlığı karşı çıkmaları da asimilasyonist politika izlediklerinin en açık göstergesi. Diğer AB ülkeleri kabul ederken, Almanya çifte vatandaşlığı kabul etmiyor.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılması çabalarına nasıl bakıyorsunuz?

Türkiye'nin AB'ne üyeliğine destek veriyoruz. Federasyon olarak loby çalışmalarını katılıyoruz. Bireysel çalışmaların sonuç vermesi çok zor. Biz diğer teşkilatlarla da birlikte hareket ederek ortak girişimlerde bulunuyoruz. Ancak bunun elde edilmesi için Türkiye'nin teslimiyetçi bir tavır içinde olmasını doğru bulmuyoruz. AB konusundaki çatlak seslere kulak tıkanılmamalı, Türkiye'nin farklı alternatifleri ve çıkış yolları olduğu unutulmamalıdır.

Sizce Almanya'da yaşayan Türkiye kökenlileri kimlik olarak nasıl tanımlamak lazımdır?

Bize göre buradaki Türkiye kökenliler “Avrupalı Müslüman” olarak tanımlanmalıdır.

Türkiye siyasetinin buradaki yansımaları nedir? Türkiye'nin sorunları Almanya'daki Türkleri ne kadar bağlıyor veya ilgilendiriyor?

Buradaki insanların Türkiye ile bağları devam ediyor. Herkes Türk televizyonlarını izliyor. Özellikle Türkiye’de doğanların gözleri Türkiye’de. Almanya’da doğanlar ise hem Alman, hem Türk kanallarını izleyebiliyor.

Alman vatandaşlığına geçmeye nasıl bakıyorsunuz?

Artık Türkiye’ye geri dönüş diye bir şey söz konusu değildir. Öyleyse, Alman vatandaşlığına geçilmesi desteklenmelidir. Almanya’daki toplumun bir parçası olarak siyasi açıdan söz sahibi olunması gerekir. TC konsolosluklar yoluyla Türkiye kökenlilere sahip çıkmalı, yol göstermelidir. Buradaki Türkler, Alman vatandaşlığına geçti diye sırt dönmemeli, gönüllerin Türkiye’de olduğu gözardı edilmemelidir.

Vizyonunuz nedir? 2010 yılı için kendinize koyduğunuz bir hedef var mı?

Önümüzdeki dönemlerde semah kursları ve okul derslerine yardım kursları yapmayı planlıyoruz. 2010 yılına kadar Almanya’da Türklerin yoğun olduğu her yerde tabandan başlayarak bir örgütlenmeye gitmeyi amaçlıyoruz. Böylece 50 bin üye sayısına ulaşmayı hedefliyoruz.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Ben teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

EK 6.2

İslam Toplumu Milli Görüş (IGMG) Genel Başkanı Yavuz ÇelikKarahan ile 21 Ocak 2004 Tarihinde Boshstr. Kerpen/ Köln Adresindeki IGMG Genel Merkezi'nde Yapılan Mülakat

IGMG Teşkilatı ne amaçla ve ne zaman kuruldu?

Aslında Milli Görüş hareketinin, insanımızın Avrupa'ya gelişiyle başladığını söyleyebiliriz. 1972'li yıllarda önce Avrupa Türk Birliği, sonra İslam Birliği şeklinde bu çalışmalar yürütüldü. 1985'te AMGT olarak, 1994-1995 yılından itibaren de IGMG olarak, Avrupa'da gelişen ve değişen ihtiyaçlar, kalıcılığın getirdiği sorumluluklar çerçevesinde gelişerek çalışmalarımızı yürütüyoruz. Şu anki ismiyle IGMG 1994 ve 1995 yılından beri resmi olarak bu isimle faaliyetlerini yürütüyor. Teşkilatımız Avrupa'da hizmette öncü kuruluş olarak telakki edilir. İnsanımızın geldiği günden bugüne, kalıcılığın getirdiği önceliklerle birlikte çalışmalarımız devam ediyor. İnsanımızın dini, sosyal ve kültürel alanlardaki ihtiyaç, talep ve gereksinimlerini yerine getirmek için çalışan bir İslami, dini kuruluş olarak faaliyetlerini yürütüyor.

Yönetiminiz ve teşkilatlanma biçimi konusunda bilgi verebilir misiniz?

Teşkilatımızın yapısı üç boyuttadır. İşlerin planlandığı, programlandığı ve takip edildiği yer olan Genel Merkez; Avrupa'da insanımızın yaşadığı ülke ve eyaletlere göre şekillenen Bölgelerimiz var. Bunların sayısı Avrupa'da 30 tane. Amerika/Kanada ve Avusturya ile beraber 32 bölgemiz bulunuyor. Bölgelerin altında da şubeler, yani teşkilatlar, cemiyetler ve temsilcilikler var. 514 tane cami, cemiyetimiz var. Gençlik Teşkilatı, Üniversiteliler ve Kadın Kolları Teşkilatları yanında, Spor Klüpleri ve İşadamları/Müteşebbisleri de sayarsak toplam 2137 tane şubemiz var.

IGMG bünyesindeki bizzat aidat ödeyen aktif üye sayımız 87 bin civarındadır. Ama camilerimize gelip giden, dini hizmetlerden, eğitim ve sosyal hizmetlerden yararlananların sayısı 300 binin üzerindedir. Tabi bunlar kişisel hizmet alanlar. Bunu

aile olarak ele alırsak, anne, baba ve iki çocuk olarak düşünürsek bizim hizmetlerimizin ulaştığı kişi sayısı aileleriyle birlikte 1 milyon 200 bin civarındadır.

Milli görüş olarak öncelikli hedef kitlenizi kimler oluşturuyor?

Anadolu’da bir tabir vardır, yediden yetmişe diye. Milli Görüş de “doğumtan ölüme kadar hizmet” diye bir iddiamız ve sloganımız var. Teşkilat olarak bizim çalışmalarımız 0-1 yaştan 12 yaşına kadar Çocuk Klübü’nde başlıyor, 12 yaşından sonra erkekler Gençlik Teşkilatımızın ortaöğretim bölümüne yönlendiriliyor, kızlar ise Kadın Kollarının genç kızlar bölümüne yönlendiriliyor. Bu yönlendirilme ile okul ödevlerine yardım kursları başlıyor.

Biliyorsunuz, Avrupa’ya ilk gelen neslimiz genelde tahsili olmayan, ekonomik imkanları zayıf, Anadolu’nun kırsal kesimlerinden birkaç yıllığına para kazanmak amacıyla gelen insanlardır. Para kazanıp Türkiye’ye dönecekler, ev, aş, iş veya eş sahibi olacaklardı. Ama iki yıllığına gelenlerin kalma süresi önce dört yıla, ardından altı yıla, altı yıl da 42 yıla çıktı.

Avrupalılar önce “gastarbaiter”/ misafir işçi, sonra yabancı dediler. Türkiye’dekiler de “Alamancı” dediler. Sonra burada göçmen meclisleri oluşturuldu. 2000’li yıllara geldiğimizde hem biz Türkler, hem de içinde bulunduğumuz toplumun insanları artık bizi artık Avrupalı Yerli Topluluk olarak kabul etmeye başladılar.

Bu süreçte biz toplumumuzun, hassaten gençlerimizin, bir işçi çocuğu şeklinde, işçi olarak değil, asimile olmadan entegrasyona katkıda bulunan, entelektüel olarak yetişebilmeleri, eğitimlerini ve akademik kariyerlerini tamamlayabilmeleri için gayret ediyoruz. Elbette babaları işçidir. Bu suç veya günah değildir. Ama çocukları illa babalarının mesleğini yapmak durumunda değildir. Bunun için çocuklarımızı, çocuk kulübü sonrası gençlik teşkilatımızın orta öğretimine alıyoruz. Biz her camimizi bir okul olarak da değerlendiriyoruz. Hafta içinde ortaokul ve lisedeki çocuklarımızın ev ödevlerine yardımcı kurslar açıyoruz. Şu anda 250’nin üzerinde bu şekilde kursumuz var. 4 binin üzerinde de öğrencimiz var. Her geçen gün hem kurs, hem de öğrenci

sayımız artmaktadır. Kalıcığımızın getirdiği zorunluluktan ortaya çıkmış bu çalışma, 3-4 yıldır yapılmaktadır. Bu eğitimlere katılan çocuklara büyük katkılar sağlanmaktadır. Birinci dönem dersleri zayıf olan çocukların ikinci dönemde derslerinin düzeldiğini ve başarılı oldukları görüyoruz. Zaten kursa gelen çocuklarımızın durumunu yakından takip ediyoruz. Avrupa'daki okullarda zorunlu 4 ders vardır. Bulunduğu ülkenin lisanı, matematik, İngilizce ve Latince dersleri. Üniversiteye, iyi üniversitelere gitme konusunda bu dersler önem arz ediyor.

Daha sonra gençlik teşkilatımız bünyesindeki çocuklarımız üniversite çağına geliyor. Avrupa'daki üniversitelerde 40 bine yakın Türkiye kökenli öğrenci var. Sevindirici bir haber olarak, kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencileri yakalamış durumda. Düne kadar Avrupa'da başörtüsü problemi de yok idi. Ama maalesef insan haklarının, özgürlüklerin, inanç ve düşünce özgürlüklerinin öncüsü olduğunu iddia Avrupa'da, hem etnik köken konusunda, hem de dini inançlar konusunda sıkıntılar, çifte standartlar baş göstermeye başlamıştır. Bunlar endişe verici ve ürkütücü gelişmelerdir. Bunlar Almanya'da böyle bir olay yaşanmıştı. Ama bu konuda Anayasa Mahkemesi inanç hürriyetine giren bir konu olduğu için yasaklanamayacağına karar vermişti. Bu konuda eyalet parlamentolarında, toplumun inanç özgürlüğü noktasındaki sıkıntılarını giderici düzenlemelerin yapılması yönünde kanunlar yapılması gerektiğine karar verdi. Burada bazı eyalet veya siyasiler hemen yasaklayacağız demişlerdi ama, Anayasa her şeyin üzerinde. Yasaklasalar bile Anayasa Mahkemesinden dönecektir.

**Gençlere yönelik derslere yardım dışında ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz?
Gençlerin bunlara ilgisi nasıl? Katılımları ne düzeyde?**

Hafta içinde okul derslerine yardım kursları düzenlerken, hafta sonlarında ise dini ve kültürel eğitimler veriliyor. Ayrıca Almanya'da ikişer üçer haftalık ara tatilleri çoktur. Sonbahar tatili, yılbaşı tatili, ilkbahar tatili gibi ara tatiller var. Ve Almanya'da 6 hafta, diğer ülkelerde ise 2 ay yaz tatili bulunmaktadır. Yaz tatilinde 10-15 yaş arası 20-25 bin arasındaki genç milli kültürlerini kazanmaları ve korumaları için eğitime alınıyor. Ayrıca hafta sonu eğitimlerinde okuyanların sayıları 93 bin civarındadır. Avrupa'daki

dini ve kültürel bilgiler almak üzere teşkilatımıza gelen ortaöğretimdeki bu 93 bin gencin yüzde 60'ını Almanya'daki gençler oluşturuyor.

Bu eğitim çalışmaları dışında gençlerden gelen farklı talepler oluyor mu?

Bu eğitimler dışında Gençlik Teşkilatımız “Ortaöğretim Eğitim Seminerleri” adı altında gençlerin gezdiği, eğlendiği, çeşitli sportif aktiviteleri de kapsayan faaliyetler yapılmaktadır. Bu eğitimler kiralanan “Gençlik Dinlenme Evleri”nde yapılmaktadır. Yine yılbaşı tatilinde çocuklarımız, düzenlediğimiz alternatif gecelerde içki, uyuşturucu ve huzur bozan fiillerden uzak olarak eğlenebilmektedir. Ayrıca Ramazan ve Kurban Bayramları'nda hem çocukların, hem de ailelerinin katılabileceği Bayram Şölenleri yapılmaktadır.

Düzenlediğiniz faaliyetlere Türkler dışından da katılımlar oluyor mu?

Teşkilatımızın hizmetlerinden ağırlıklı olarak Türkler yararlanmaktadır. Ama artık Avrupalı olmamız münasebetiyle hangi etnik kökenden gelirse gelsin, herkesin ortak dili Almanca. Diğer ülkelerde de o ülkelerin ana dillerini konuşanlar biraraya geliyor. Şu anda Batı Avrupa'da 22 milyon müslüman var. Bunun 4 milyonunu Türkiye kökenliler oluşturuyor. Dolayısıyla Türkü, Arabı, Almanı kim olursa olsun bulunulan ülkenin lisansı ortak dil oluyor.

Hafta içi ve hafta sonu yaptığımız eğitim faaliyetleri dışında, periyodik olarak yapılan farklı bir eğitim veya faaliyet var mı?

Bunlar dışında bulunduğumuz ülkenin statülerine uygun olarak kurulmuş resmi kurs ve okullarımız var. Örnek vermek gerekirse, Almanya'da kız kolejimiz var, Belçika'da İbni Sina Kız Kolejimiz var. Viyana'da İslamische Gymnasium adında kız ve erkek talebeler için bir Gymnasium var. Danimarka'da 2 adet okul var. Bunların eğitim dili Danimarkaca. Ama Türkiye'deki İmam Hatiplerdeki gibi dini derslerin de okutulduğu okullar bunlar. Danimarka'da geçen yıl bu okullar üniversiteye öğrenci yerleştirme bakımında ülke çapında ikinci oldular. Hollanda'da yoğun bir şekilde ilköğretim, ortaokul,

lise seviyesinde 30'un üzerinde okul sözkonusu. Yine Belçika'da normal Belçika okullarında din dersleri serbest ve bunların öğretmenlerini oradaki federasyon tespit etmekte. Ama maaşlarını Belçika hükümeti vermektedir. Berlin'de İslam Federasyonu Almanca din derslerini 3 yıldır resmi olarak vermektedir. 30'a yakın okulda 3-4 bin müslüman çocuğun Almanca din dersi almasını sağlamaktadır.

Öğretmen veya din görevlisi ihtiyaçlarınızı nasıl ve nereden karşılıyorsunuz?

Henüz kendi öğretmen ve din görevlisi yetiştirme seviyesine geldiğimiz söylenemez. Ancak ihtiyaçlara göre bunlar gerçekleştiriyoruz. Camilerimizde Avrupa lisanlarını bilen imam ihtiyacı her geçen gün artıyor. Bu konuyla ilgili tespit ve teminlerimiz de sürmektedir. Bugüne kadar genelde Türkiye'de yeşil pasaporta sahip, serbest dolaşım hakkı bulunanlar birkaç ay gelip misafir olarak hizmet ediyorlardı. Artık bu ihtiyaçlar çok arttı ve genişledi. Bir de üçüncü kuşak Türkçeyi çok az biliyor. Mutfak Türkçesi biliyor. Dolayısıyla bu konularda sohbet, vaaz, eğitim ve irşad konularında yerel lisanların ağırlığı artmaktadır. Bu ihtiyacı da teşkilat görmüş olup, buna göre hazırlık yapmaya başlamıştır.

Ayrıca teşkilatımızın Eğitim Bakanlığı Almanya'da Ausbildung verme yetkisi almıştır. Ausbildung yetkisi sayesinde çeşitli mesleki eğitimler de verilebilmektedir.

Türkçe öğretilmesi konusunda sistemli bir çalışmanız var mı?

Bizim camilerimizdeki eğitimlerimiz, ara tatiller ve yaz tatili eğitimlerimizde Türkçe kullanılmaktadır. Yeterli mi? Değil elbette. Bu konuda hem bizim kanunlarımız, hem de Avrupa yasaları buna müsait. Ancak bugüne kadar devletimiz ve hükümetler istenilen ağırlığı vermediler. Normal olarak bir okulda 12 çocuk velisi "ben çocuklarıma ana dilimi öğretmek istiyorum" dediğinde Alman devleti ve okulları bunu yapmakla yükümlü. Aslında bizim buradaki çalışmamız ve önceliğimiz Türkçe Almanya'da yoğun olarak kullanılan ikinci dildir. Dolayısıyla okullarda seçmeli dil olarak okutulmalıdır. Alman Hükümeti veya Türkiye Devleti de bunu ele almalıdır. Böyle olduğu zaman daha yaygın olacak. Çocuklar nasıl İngilizce'yi, İspanyolca'yı seçiyorsa,

Türkçe'yi de seçebileceklerdir. Bu konuda imkanlarımız dahilinde çalışmalarımızı yürütmekteyiz.

Alman okullarında din dersi ile görüşlerinizi öğrenebilir miyiz? Türkçe mi Almanca mı verilmesini savunuyorsunuz?

Türkçe verilecek diye çocuklarımıza dini inançlarını öğretmekte zorluklar içine gitmemeliyiz. Türkçe seçmeli dil olmalıdır. Ama buradaki dini öğrenme konusunda eğitim dili yerel dil olmalıdır. Çünkü burada yalnız Türk toplumu yok. Başka lisanları konuşan topluluklar da var. Dolayısıyla Alman yetkililer de “biz her etnik topluluk için ayrı dil de din dersi koyamayız. Ortak eğitim dili Almanca’dır. Bu konuda istiyorsanız yapın diyor ve kolaylık gösteriyor. Ama bizim buradaki çeşitli kuruluşlar illa Türkçe olacak diye zorluk çıkarıyorlar. Milli Görüş olarak biz bulunulan ülkenin yerel dili ile din eğitiminin verilmesini savunuyoruz. Bunun da mücadelesini veriyoruz.

Almanya’da Türklerin kurdukları sivil toplum kuruluşları, dernek ve cemiyetler içinde kendinizi nerede görüyorsunuz? Milli Görüş olarak diğerlerinden ayrılan yönünüz ve farklılığınız nedir?

Milli Görüş İslami bir kuruluş olarak, paralelindeki tüm kuruluşlarla kardeş bir kuruluş olarak dayanışmayı ve birlikte hareket etmeyi arzu eden ve bu konuda gayret sarfeden bir kuruluştur. Herkes bu çalışmalarda birileri bir işi iyi yapıyorsa onu takdir ediyor ve kıskanmıyor. IGMG sivil bir yapıya sahip. Ümmetçi bir ruha sahip. Kalıcılığı önceden görmüş ve yakalamıştır. Avrupa’ya yönelik çalışmalara öncelik veren, bunu bu toplumla paylaşan bir yapıya sahiptir. Biz Avrupa’da kalıcı olduğumuz görmüş ve bu konuda çalışmalar yapan bir kuruluşuz. Diğer kuruluşlar hakkında herhangi bir şey söylemek doğru olmaz. Biz kendi ilkelerimizi ortaya koyalım. Sivil, herhangi bir devlet veya sivil baskı olmaksızın, insanımızın ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalarını yürüten, Avrupa’da faaliyet gösteren dini bir teşkilatız.

Almanya'daki Türkleri ilgilendiren konularda diğer sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket edebiliyor musunuz?

Elbette. Burada İslam Konseyi diye bilinen, dini kuruluşların üye olduğu bir çatı kuruluş var. Bu kuruluş, Almanya ve Avrupa'daki insanımızın dini problemlerini ele alan bir çatı kuruluş. Biz de IGMG'nin içinde bulunduğu Türk Topluluğu Konseyi RTS isimli bir çatı kuruluş var. Burada da dini, kültürel ve sosyal faaliyetlerde bulunan dernekler de işin içindedir.

Size göre Almanya'daki Türklerin en büyük problemi nedir?

Aslında temel problem asimilasyon ve entegrasyon meselesi. İçinde bulunduğumuz ülke yetkilileri asimilasyonu, entegrasyon ile kamufle etmeye çalışmakta. Biz IGMG olarak bunların ayrılması gerektiğini söylüyoruz, asimilasyona hayır, entegrasyona evet diyoruz. Bizim öncelikli gördüğümüz, temel problem budur.

Bu problemin çözümü konusunda kuruluşunuz ne gibi bir rol üstleniyor?

Söylediğimiz gibi, biraz önce saydığımız faaliyetlerle insanımızın entegre olmasını kolaylaştırıyoruz. Asimile olmamalarını temin etmeye çalışıyoruz. Zaten IGMG'yi burada farklı tanımlamaya çalışanlar, "asimileye engel oldukları için biz onları bu şekilde suçluyoruz" ifadesini de kullanmaktalar. IGMG'nin herhangi bir kriminal olayı yok. Ama asimileye engel olan en büyük güç, teşkilat olarak ifade ediyorlar.

Almanya'ya gelişimizin üzerinden 42 yılı aşkın bir süre geçti. Bu süre zarfında hem Almanya Türk toplumu, hem de Alman toplumunda bazı değişiklikler oldu. Türklerin sorunlarını dönemselsel olarak ele alırsak, göçün ilk yıllarından bugüne ne gibi değişiklikler oldu?

Çarpıcı olarak ifade etmek gerekirse, ilk gelen insanımız öncelikle birkaç kuruş kazanıp dönmek niyetindeydi. Şimdi ise çoluğu çocuğu, gelini kızı burda. Öncelikle İslami

kimliklerini korumak ve müslümanca yaşamak niyetindedeler. Ekonomik sıkıntılar değil, nesil ve gelecek konusunda sıkıntılar var. Bunu aşmak istiyorlar.

İlk geldiğimizde namaz kılacak bir mekan yoktu. Onun için heim dediğimiz işçi evlerinin, fabrikaların altında ramazan ve kurban bayram namazlarını, Cuma namazlarını kılacak bir yer edinmeye çalıştılar. Kendisini tanımlayıp anlatacak dil problemi vardı. Şimdi ise bu meseleler halledilmiş durumda. Ama bugün dini ve millî kimliğini korumak, kişiliğini muhafaza etmek, entegrasyon ve asimilasyon en öncelikli konular. Bunun beraberinde birinci kuşak yaşlandı. Evlatları Avrupa mentalitesiyle yetiştikleri için, yaşlı birinci kuşağın huzur içinde yaşaması için huzurevlerine ihtiyaç var. Bu konuda da teşkilatımızın proje ve çalışmaları mevcuttur.

İlk, orta ve son dönem olarak değerlendirirseniz, Almanya'nın Türklere bakışında ve politikalarında ne tür değişiklikler oldu?

Almanların Türklere önce de yabancı işçi deneyimi olmuştu. İspanyol işçiler Almanya'ya gelmişler ve daha sonra tekrar ülkelerine dönmüşlerdi. Türklere de ülkelerine geri döneceklerini düşünerek ilk gelen Türk işçilerine gıstarbaiter- misafir işçi olarak adlandırıyorlardı. Daha sonra işçilerin kalışı uzadı ama yine de dönecekler diye düşünüyorlardı. Ama artık hem Almanlar, hem de bizim toplumumuz kalıcılığı kabul etmiş durumda. Ona göre de yaklaşımlar değişti. Ama hala değişmeyen ve zaman içinde geçmesini ümit ettiğimiz önyargılar değişmedi. Bu yalnızca Alman toplumunun değil, bizim toplumumuzun da eksikleri var. Onların da artı ve eksileri var, bizim de. İnşallah bunları en makul noktada, barış, huzur ve kardeşlik içinde halledeceğiz. Bu konuda başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkese görevler düşüyor. Bizim teşkilatımız da zaden bunun için var.

Federal Almanya Türk göçmenlerine nasıl bakıyor. İzledikleri politikayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Alman hükümeti, şartları uygun olup müracaat eden herkesi vatandaşlığa kabul ediyor. Kendi vatandaşı olarak görüyor. Diğerlerine de vatandaşlığına geçerek, Almanların

sahip oldukları hakları almaları yönünde kolaylıklar gösteriyor. Bunun da teşvikini yapıyor. Alman vatandaşı olan herkes etnik olarak farklı olsa bile Almanya'nın ve Avrupa'nın bir vatandaşı oluyor.

Alman vatandaşlığına geçmeyi destekliyor musunuz?

Bunu teşvik ediyoruz. Çünkü artık burada geçici değil kalıcıyız. İnsanlarımızın vatandaş olarak buradaki yasal hakları kazanmaları elbette insanımızın faydasıdır. AB'nin ömrü 50-52 yıl. İçinde bulunduğumuz Türk toplumunun da geçmişi 40-42 yıl. AB ile neredeyse Almanya'daki Türk toplumu olarak aynı yaştayız.

Geri dönme konusuna nasıl bakıyorsunuz?

Geri dönüş yok diyemeyiz. Dönülüyor. Ama nasıl? Birinci kuşak veya daha sonraki kuşaklardan vefat edenler, tabutta dönüyorlar. Onun dışında en son dönüş, teşvikli olarak 1984 yılında. Bir kısım Türkler geri dönmüş ama onlar da pişman olmuşlar, bir fırsat kollayıp tekrar Almanya'ya gelme yollarını aramaktadırlar.

Cenazeler sizce ne zamana kadar Türkiye'ye gidecek?

Müslüman mezarlıklar da var Almanya'da. Yaygınlaşıyor. Cenazesini buraya defnetme olayları her geçen gün artıyor. Doğru olanın da bu olduğuna inanıyoruz. Cenazelerin Türkiye'ye göndermek yerine, buraya gömülmelerinin yanlış bir uygulama olmayacağını, buraya da defnedilebileceğini söylüyoruz. Bununla alakalı buradaki yerel yönetimlerle görüşerek müslüman mezarlığı için yerler ayarlanmalıdır. Bu sayı her geçen gün artmaktadır.

Türkiye siyasetinin buradaki yansımaları nedir? Türkiye'nin sorunları Almanya'daki Türkleri ne kadar ilgilendiriyor?

Sosyolojik ve psikolojik olarak baktığımızda değişimler bir anda olmaz. Avrupa'daki 4 milyon insanın doğum yeri ve ülkesi Türkiye'dir. Bu birkaç kuşak daha böyle olacaktır.

Zaten Türkiye Avrupa Birliği'ne girdiğinde Avrupa'nın bir parçası olacaktır. İnşallah 2004 yılı sonunda da müzakere için bir tarih verirler. Verileceği inancındayız, gelişmeler onu gösteriyor.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme çabalarını destekliyor musunuz?

Desteliyoruz. Bu konuda çalışmalarımız yoğun biçimde devam ediyor. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesinde çok büyük faydalar var. Bu konuda da üzerimize düşen loby çalışmalarını yürütüyoruz.

Buradaki Türkler arasında yeni bir milliyetçilikten bahsedilebilir mi? Sizce Almanya'daki Türkleri etnik olarak nasıl tanımlamak gerekiyor?

Elbette etnik olarak Türkiye'de doğmuş insanlar olarak Türküz. Etnik kökenimizi yok sayamayız. Ancak bundan sonra etnik kökenimizden çok dini kimliğimiz ön plana çıkmaktadır. Biz Avrupa'da Avrupalı Müslümanlar olarak kimliğimizi, ismimizi koyuyoruz. Öyle olması da gerekir. Şimdi reddedilse bile ilerde olacak gerçek budur. Etnik kimliğimizi reddetmiyoruz. Ama Avrupa'da bizim kimliğimiz Avrupalı Müslümanlar olarak gelişecek ve yerleşecektir.

Teşkilat olarak kuruluşumuzdan bugüne kadar hiç değişmeden sürekli yaptığınız bir faaliyet var mı? Zaman içinde değişen veya yapmaktan vazgeçtiğiniz faaliyetler de oldu mu?

Sürekli yaptığımız işlerin başında teşkilatçılık gelmektedir. İkincisi ise insanlarımızın irşadı. Onlara dini bir kimlik ve kişilik kazandırılması. Üçüncüsü eğitim. Eğitim deyince yalnız gençler değil, yaşlılar, kadınlar ve çocukların eğitimi. Bunu en başından beri artırarak devam ettiriyoruz. Dördüncüsü entegrasyon. Her geçen sürede bu konuda daha fazla gelişerek ve tecrübe kazanarak çalışıyoruz. Beşincisi toplumda huzur, barış ve kardeşliğin artması ve yaygınlaşması noktasında azama gayret gösteriyoruz. Dini hizmetler olarak yaptığımız ve takdir kazanan, bu yıl 33.'sünü Hac organizasyonu, 8-10

yıldır Avrupa'daki müslümanların ümmete bir hediyesi olan Kurban Kampanyaları artarak devam ediyor.

Keşke bunu daha önce de yapsaydık dediğimiz şey, insanımızın Türkiye'ye artık geri dönmeyeceği 1980'li yıllarda anlaşılmıştı. O zamanlarda kalıcılığa yönelik faaliyetleri daha önce başlatsaydık bugün daha fazla kazanımlara sahip olurduk. Şunu da yapmasaydık dediğimiz, pişman olduğumuz bir faaliyetiz olmamıştır. Çünkü insanımızın ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda faaliyetler planlanmakta ve yürütülmektedir.

Şu an teşkilatınızı değerlendirerek mutlaka ileriye dönük planlarınız vardır. Bu çerçevede vizyonunuzda ne var? Önümüzdeki 5-10 yıllık dönemler için hedefleriniz nelerdir?

Biz artık günübirlik, birer ikişer yıllık plan ve programlar değil, 5, 10 ve 50 yıllık plan ve programları önümüze koyuyoruz. Bununla ilgili strateji ve iştişare toplantıları sürekli yapılıyor. Buna göre gelişmeleri, gelecekte bizi ve nesilleri bekleyen problemleri ve gereksinimleri şimdiden düşünüyor ve ona göre planlamasını yapıyoruz.

IGMG olarak Avrupa'daki insanımızın yüzde 30'una ulaşmaktayız. Bizim teşkilatlanmada, eğitimde, üyelerde ve kitle olarak 5, 10, 20, 50 yıllık hedeflerimiz var. Biz buradaki insanımızın yüzde yüzünün kimliğini koruması ve Avrupalı Müslümanlar olarak bir potansiyel oluşturmaları noktasında çalışmalarımızı yürütüyoruz.

2010 yılında insanımızın yaşadığı en küçük yerleşim biriminde dahi teşkilatlanmak istiyoruz. Tabi biz insanımızın yüzde 100'ünün kendi bünyemizde bulunmasını da hedefliyor değiliz. Bunun imkansızlığını görüyoruz. Diğer İslami kuruluşlarla, dini cemaatlerle bir bütünlük içinde çalışarak, her birimiz toplumumuzun bir kesimini kucaklayarak hepsine kucağımızı açmak ve insanlarımızın yüzde 100'üne ulaşmak için bir dayanışmamız da söz konusu.

İlginiz ve zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ediyorum. Sizlere başarılar diliyorum. Sizler gibi genç dimağlara, genç nesillere hem Türkiye’de hem Avrupa’da ihtiyacımız var. Böyle bir çalışma yaptığınız için sizleri tebrik ediyorum.

EK 6.3.

Avrupa Türk Kùltür Dernekleri Birliği NİZAM-I ALEM Genel Başkanı Recep YILDIRIM ile 18 Şubat 2003 Mittelseestr 25 D-60386 Frankfurt Main Adresindeki Federasyon Genel Merkezi'nde Yapılan Mùlakat

NİZAM-I ALEM ne zaman ve ne amaçla kuruldu?

Federasyonumuz 1994 yılında Berlin'de kuruldu. 1994'ten bu yana Almanya, Danimarka, Belçika, Hollanda, Fransa, Avusturya, İsviçre olmak üzere 7 ùlkede teşkilatlanmıştır. Kısa adı Nizam-ı Alem olan federasyonumuzun, 2002 yılında yapılan genel kurulda resmi isminin Avrupa Türk Kùltür Dernekleri Birliği olarak değiştirilmesine karar verildi.

Birliğe bağlı 47 dernek bulunmaktadır. Bunların 33 tanesinde mescit, hanımlar ve gençler için özel bölümler bulunmakta. 12 tanesinin mülkiyeti satın alınmış ve külliye haline getirilmiştir. Bunların 4 tanesi Almanya dışındaki ùlkelerde, 8'i Almanya'da bulunmaktadır.

Avrupa çapında yaklaşık üye sayımız 3 bindir.

Gençlere yönelik ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz?

Gençlere yönelik faaliyetler düzenliyoruz. Çocukların Gynasiumlara, Realschulelere, üniversiteler hazırlık faaliyetlerine ağırlık verilmektedir. Çünkü cami programları ve dini eğitimleri yürüten diğer dernekler olduğu için biz ağırlıklı olarak eğitim konusu üzerinde duruyoruz. Gençlerimizin üniversitelere daha yoğun gidebilmesi için neler yapılması gerektiğini tespit ediyoruz. Tespitten ziyade de uygulamaya koyuyoruz.

Sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlemekteyiz. Derslere yardım kursları bunların başında geliyor. Bunun yanında Türk olmamız hasebiyle, Türk kùltür ve geleneklerini unutmamaları için faaliyetler düzenliyoruz. Ama hepsinin ana noktası kùltürde

odaklanıyor. Gençlere yönelik folklor kursları, marş koroları, bu yıl planladığımız kültür, tarih ve geleneklerimizi tanımaları için Türkiye gezileri gibi faaliyetler var.

Şu an da bizim tespit ettiğimiz kadarıyla 17 bin Türk genci Almanya'da üniversitelere gidiyor. Bu yeterli bir sayı değil. Bu sayının 100 binlere ulaşması lazım. Gençlerimizin okulu bitirdikten sonra hemen iş hayatına atılmasını istemiyoruz.

Ne kadar genç sizin eğitim faaliyetlerinizden faydalanıyor?

Federasyonumuza bağlı teşkilatlara bakarsak, Amsterdam'da 370, Fransa'da 150, İsviçre'de 70, Avusturya'da 300, Almanya'da 2000 olmak üzere 3 bine yakın genç üniversite hazırlık ve diğer kurslara katılmaktadır. Bu rakam düzenli olarak faaliyetlere katılan gençlerin sayısıdır. Özellikle Hollanda Amsterdam'da hükümetle ortak eğitim yapılıyor ve eğitim sonunda sertifika verilmektedir.

Gençlerin sizden beklentileri konusunda neler söylemek istersiniz?

Gençler bilhassa sosyal ve kültürel faaliyetlere ağırlık verilmesini istiyorlar. Bunun haricinde derneklerimizin sadece birer ibadethane değil, aynı zamanda birer kültür merkezi olmasını istiyorlar. Gençlere özel bölümler olmasını istiyorlar. Cenab-ı Allah bütün yeryüzünü ibadethane olarak yaratmıştır. İbadetimizi her yerde yapabiliriz. Ama derneklerimizin birer kültür merkezi, külliye halinde olması gençlerimize rahat hareket etme olanağı sunabilir. Bunu dile getiren gençlerimiz de en doğal haklarını istiyorlar diye düşünüyoruz.

Türklerin kurdukları ve Almanya'daki Türklere hitabeden diğer derneklerden en önemli farkınız nedir? Ayırıcı özelliğiniz nedir?

Biz diğer derneklerin hataları ve eksiklikleri üzerine siyaset yapan veya faaliyet yapan bir kuruluş değiliz. Bugüne kadar böyle olmadık, inşallah bundan sonra da olmayız. Her zaman elbirliği, gönül birliği içinde müşterek hareket edebilme zemini oluşturabilmek için de gayret sarfetmeye hazırız. Almanya'da 3200'ün üzerinde Türk Derneği olduğu

iddia ediliyor. Bu derneklerin üye olanlar, Almanya'daki toplam Türklerin yüzde 20 veya 30'u olduğu söyleniyor. Yüzde 70'i, yüzde 80'i nerede? Bizim hangi dernek olursa olsun, bu küçük yüzde içinde yeralan insanlarla işimiz yok. Biz hiçbir derneğe gelmeyen yüzde 80'lik kesime ulaşmaya çalışıyoruz. Hiçbir kuruluşla da yarış halinde değiliz.

Nizam-ı Alem olarak “biz kimiz?” sorusunu nasıl cevaplıyorsunuz? Buraya Türkiye'den gelen göçmenleri nasıl tanımlıyorsunuz?

Avrupa'da Müslüman Türk kimliğinin varlığını kaybetmeden yaşayabilmesi için Batı Avrupa Türklüğü'nün lokomotiflerinden biri olarak görüyoruz. Yani kendimizi Batı Avrupa Türklüğü'nün Türk İslam davasında “uç beyleri” olarak görüyoruz. Bu bizim üslubumuz. Belki başkalarının üslubu da buna yaklaşabilir. Ama neticede aynı kapıyı çalmış oluyoruz diyebiliriz.

Burada yaşayan Türklere bir kimlik vermek istesek ne diyebiliriz?

Batı Avrupa Türkü diyebiliriz. İki dilli, iki vatanlı, tek dinli bir topluluk olarak niteleyebiliriz. Biz artık burada misafir değiliz. Misafir üç gün olur, beş gün olur. 42 yıllık misafirlik olmaz. Biz Batı Avrupa Türk Toplumuyuz. Buradaki Türkiye'ye dönmek gibi bir niyeti yoktur.

Görebildiğiniz kadarıyla buradaki Türklerin en önemli sorunu nedir?

Biz şu anda “Batı Avrupa Türklüğü'nün Meseleleri” isimli bir proje üzerinde çalışıyoruz. Gerek gazeteci arkadaşlar, gerekse burada görev yapan öğretmen, din görevlileri, avukat, doktor arkadaşlarımız şu anda üzerinde çalışıyorlar. Bu arkadaşlarımızın hazırladıkları raporlar harmanlanacak. Bu ayın sonunda oluşturacağımız bir komisyonla Türkiye'ye gideceğiz. Başta TBMM Başkanı olmak üzere, Başbakan ve diğer yetkililere Batı Avrupa Türklüğü'nün Meseleleri Raporu'nu sunacağız. Kendi üslup ve anlayışımızla meselelerimiz bir rapor haline getirdik. Araştırmamızda kendi insanlarımız dışında, bizim camiamızdan olmayanların da görüşlerine başvurarak böyle

bir araştırma yaptırıyoruz. Bu araştırma sonuçlarını bir kitapçık haline getirip Türkiye'ye götüreceğiz. Çünkü biz kendimizi Batı Avrupa'daki Türklerin meselelerini Türkiye'ye iletmekle görevli sayıyoruz. Türkiye'deki siyasetçiler, seçimden seçime veya işleri düşerse bizleri hatırlıyorlar.

Görebildiğimiz kadarıyla şunu söyleyebilirim. Buradaki Türklerin en büyük problemi dil. Dil ve uyum. Bir de yanlış yönlendirme.

Dilden kastınız Türkçe mi Almanca mı?

Almanca. Almanya'da yaşayan insanlarımızın Türkçe'yi kaybetmeden Almanca'yi iyi öğrenmeleri gerektiğini düşünüyoruz.

Bu sorunun giderilmesi için neler yapıyorsunuz?

Biraz önce bahsettiğim gibi derneklerimizde Almanca kursları ve bayanlara yönelik dikiş-nakış kursları var. Bilhassa bayanlara yönelik Almanca kursları var. Yaşadığımız ülkenin dilini bilmek zorundayız. Almanya'daki Türk gençlerinin başarılı olamamasının yegane sebebi yeterince Almanca öğrenmeye ilgi ve alaka göstermemelerinden kaynaklanıyor. Bunda da velilerin büyük sorumlulukları vardır. Veliler “çocuklarımız bir an önce 9. sınıfa bitirsin, iş hayatına atılsın, bize para getirsin” istiyorlar. Bu düşünceyle gençlerin istikbalini karartıyorlar maalesef.

Türkiye'nin AB çabalarına nasıl bakıyorsunuz? Destekliyor musunuz?

Biz Türkiye'nin AB'ne alınacağına inanmıyoruz. Sadece oyalama taktiği olarak görüyoruz. Türkiye'nin ve Türk insanının menfaatine olacaksa alınsın. Ama ben inanmıyorum.

Alman vatandaşlığına geçişi nasıl değerlendiriyorsunuz? Üyelerinizi ne şekilde yönlendiriyorsunuz?

Türk gençleri başta olmak üzere arkadaşlarımızın çoğu Alman vatandaşlığına geçmek üzereler. Maalesef Türkiye Cumhuriyeti'nin önceki hükümeti döneminde yanlış uygulaması sebebiyle pembe kart sebebiyle zor durumda kalmışlardır. Ama buna rağmen Alman vatandaşlığına geçiş eskisine göre hızlanarak devam ediyor. Ben bunda bir mahsur ve zarar görmüyorum. Alman vatandaşlığına geçmek demek Türklüğünü kaybetmek demek değil. Biz bu konuda insanları tercihlerine bırakıyoruz. Bizim üyelerimiz arasında da çok yoğun biçimde Alman vatandaşlığına geçmiş insanlar var.

Çok ana hatlarıyla 40 yıllık süreci bir gözden geçirirseniz burada yaşayan Türklerin Türkiye'ye bakışında ne gibi değişiklikler oldu?

İlk geldiğimizde “nasıl olsa 2 sene sonra vatanımıza döneceğiz” diye düşünüyorduk. Ama şu anda böyle bir düşüncemiz yok. Türkiye'deki idareciler başta olmak üzere oradaki her türlü olumlu gelişmelerden buradaki insanlarımız 40 değil, 50 yıl da geçse gurur ve sevinç duymaktalar. Olumsuz gelişmelerden dolayı da üzülmedirler. Her ne kadar Türkiye'de “Alamancı”, Almanya'da ise “yabancı” diyerekten hor görülse de. Bunun en güzel örneğini son Dünya Kupası'ndaki başarımızda, “kulağında küpe var” diye horladığımız Türk gençleri bile, Ay yıldızlı Türk Bayraklarıyla Alman sokaklarını bir miting alanına çevirdiler. Türk hiçbir zaman için gittiği yerde aslını ve neslini inkar etmez ve kaybetmez. O iman ölçüsü içinde o dergahtan, camiden biraz olsun geçmişse bunları kaybetmesi mümkün değildir.

Bir kanaat önderi olarak önümüzdeki 5-10 yıllık süreçte bir plan, program, uygulamayı düşündüğünüz veya uyguladığınız bir kimlik politikanız var mı?

Biraz önce bahsettiğim gibi, Batı Avrupa Türklüğü'nün Meseleleri projemiz var. Buradaki meseleleri Türkiye'ye aktarmakla birlikte, sorunların burada çözümü için çatı örgütlerle bir işbirliğine gideceğiz. Kimliğimizin devamı açısından en büyük problemimiz olan ana okulları konusunda bu örgütlerle işbirliği yapacağız. Bizim hedeflerimiz diye bir çalışmamız var. Bu hedeflerimiz arasında Türkiye'de kreş denilen, burada kindergarden denilen yerlerin açılmasıyla ilgili bir çalışmamız var. Tek başımıza başarabileceğimiz bir mesele değil bu. Diğer kuruluşlarının siyasi görüşlerini,

kimliklerini bir kenara koyup bu konuda ortak hareket etmelidirler. Biz her türlü fedakarlığa hazırız.

Bir de üniversiteye giden gençlerimizin sayıları çok az. Bunu 500 binlere kadar çıkarmaya çalışmalıyız.

Dernekleri bir siyasi partinin şubesi durumuna düşürmemek lazım. Derneklerimizi bir nevi bulunduğu bölgenin meclisi durumuna getirmemiz lazım. Hiçbir kimse veya kuruluş dinin temsilcisi değildir. Hiçbir kuruluş da devletin temsilcisi değildir. Diyanet İşleri 1985 yılında Avrupa'ya gelmiştir. Bu tarihe kadar da burada Türk Toplumunu vardı. Onun için hiçbir siyasi menfaat gözetmeksizin, Türk Toplumunun menfaatleri doğrultusunda Türk derneklerinin biraraya gelmesini arzu ediyoruz. Çatılar ayrı olsa da, faaliyetler birlikte olabilir. Çünkü birlikte hareket edeceğimiz bir sürü konu var.

Din dersleri konusundaki görüşünüz nedir? Almanca mı okutulsun Türkçe mi?

Bu konuda derneklerin farklı farklı görüşleri var. Aslında Türkçe okutulmasını isteriz ama, biz böyle istersek Pakistanlı Pakistanca okutulmasını ister, İtalyanlar İtalyanca okutulmasını ister. “Her millet kendi dilinde okutulmasını isterse, kaos olabilir” düşüncesi var bizde. Bunu şöyle düşünüyoruz. Bugün TC Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gönderilmiş, bayramlarda ramazanlarda gelenleri de katarsak Almanya’da 1000’e yakın din görevlisi var. Bunların yüzde 90’ı tam manasıyla Almanca bilmemektedir.

Bir sırp papazı, bir italyan papazı televizyona çıkıyor, İngilizce, Almanca kendi dinini, dilini çatır çatır anlatabiliyor. Biz istiyoruz ki Türkiye’den gelen din adamları bir Alman okuluna gidip Almanca din dersi okutabilsin. Din dersini siyasi çıkar amaçlı grupların eline vermenin Türk devleti ve milletin bütünlüğü bakımından uygun görmüyoruz. Din eğitimi, Türkiye’nin eğittiği imamlar tarafından verilmesinden yanayız. Aksi halde devlet ve millet düşmanı gençlerin yetişmesine fırsat verebiliriz, Allah korusun.

Alman hükümetinin burada yaşayan Türklere bakışında bir değişiklik var mı?

Maalesef var. Bundan 15-20 sene öncesine göre çok daha olumsuz bakılıyor. Temel sebebi işsizlik. Türk gençleri bizim tespitlerimize göre, hatta iki hafta evvel criminal şubesinden gelen bilgiye göre, yabancılar arasında suç oranında yüzde 80 ile ilk sırada.

İşsizlik ve iş bulma, ev bulma konularında bize bakışları eskisi gibi değil tabi. Onlar da anladı ki Türkler burada kalıcı. Biz Türkler onlarla iyi geçinmenin, bulunduğumuz ülkenin kanunları çerçevesinde yaşamamız lazım. Burada Türkiye'nin kanunları geçerli değil.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Biz kesinlikle bir menfaat için kurulmuş bir dernek değiliz. Batı Avrupa Türklüğü'ne hizmet etmek için diğer bütün Türk derneklerle işbirliği içinde faaliyetler yapmak için gayret sarfedeceğimizi ifade etmek isterim. Çünkü Türk'ün Türk ile uğraşacak zamanı olmaması lazım. Hele hele müslümanın müslümanla uğraşacak zamanı olmaması gerektiğini düşünüyoruz. Hangi siyasi görüşten olursa olsun, bizim ortak noktamız İslam, bizim ortak noktamız Türk oluşumuzdur. Ortak noktamız olmayan siyasi görüşte olanlarla bir adım iler gidemeyiz. Ortak noktada buluşmak üzere her türlü fedakarlığa hazır olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim.

EK 6.4

Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu (ADÜTDF) TÜRK FEDERASYON Genel Başkan Yardımcısı TURAN ŞEN ile 17 Şubat 2003 tarihinde Friesstr 2 60388 Frankfurt Main Adresindeki Türk Federasyon Genel Merkezi'nde Yapılan Mülakat

Türk Federasyon ne zaman ve ne amaçla kuruldu?

Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu 1978 yılında kuruldu. Kuruluş amacı size takdim ettiğim kitapta ayrıntılı biçimde yer alıyor. Buradaki derneklerimize yönelik çalışmalarımız Türk insanlarına yönelik çalışmalardır. Türk insanın kendi kimliğini, milli ve manevi değerlerini kıyamete kadar koruması, yaşadığımız toplum içerisinde, kanunlara saygılı ve uyum içinde yaşaması, yaşadığımız toplumun dinine, adet ve geleneklerine saygılı olarak yaşayabilmesine yöneliktir. Aynı şekilde biz de yaşadığımız toplumun yöneticilerinden ve içinde yaşadığımız toplumdan bu karşılığı bekliyoruz.

Almanya genelinde 13 bölgeye bağlı 200'e yakın derneğimiz bulunmaktadır. Bölge Başkanlıkları oluşturulmuş ve bunlara bağlı olarak dernekler faaliyetlerine devam etmektedir. Derneklerimizde 1995'ten beri bir yapı değişikliğine gidildi. Bu da artık Avrupa'da Türk insanının kalıcı olduğuna kanaat getirilmesinden sonra, derneklerin de bu yapıya uygun hale gelmesidir. Ailenin bütün fertlerini içine alan bir teşkilat yapısını hedefliyoruz. Çocukların daha iyi eğitim alması, kaynaşması, ailelerin birbirleriyle irtibatı koparmamaları, bizim yarınlara ümitle bakabilmemiz için önemli bir konudur. Onun için teşkilatlanma yapısı bu şekilde geliştirilmeye çalışılıyor. Çocuklardan, yaşlılara kadar her kesime hitabetmeye çalışıyoruz. Bu yüzden çocukların aileleriyle birlikte teşkilatlara devam etmelerini sağlamaya çalışıyoruz.

Bu amaca yönelik olarak ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz?

Dernekler bazında eğitim faaliyetleri düzenliyoruz. Din dersi kursları, milli, dini ve kültürel sohbet ve seminerler düzenliyoruz. Teşkilatın kurulduğu yerdeki üyelerin ağırlıklarına göre değişen, folklor, halk dansları grupları oluşturuyoruz. Hacivat-Karagöz, orta oyunları, piyes, tiyatro etkinlikleri yapıyoruz. Yaz aylarında piknikler ve şölenler düzenleniyor. 19 Mayıs, 23 Nisan gibi önemli günlerde, milli bayramlarda dernekler bünyesinde yaptığımız faaliyetlerle yaşatmaya ve insanlarımıza unutturmamaya, tanıtmaya çalışıyoruz. Dini bayramlarda biraraya gelinerek bayramlaşma yapıyoruz. Mübarek aylarda, Ramazan ayında, bu ayın ruhuna uygun olarak faaliyetlerimiz devam ediyor. Gençler için gezi düzenliyoruz. Bu geziler Türkiye gezisi ve Almanya içi oluyor. Kadın kolları için gene aynı şekilde, genç kızlarımız için geziler düzenliyoruz. Çevremizde bulunan diğer kurum ve kuruluşlarla medeni ilişkilerimiz, karşılıklı görüş alışverişimiz, işbirliklerimiz oluyor.

Hangi konularda diğer STK'lar ile işbirliği yapıyorsunuz?

Buradaki Türk insanının ortak menfaatleri ve çıkarları doğrultusunda, burada ihtiyaç duydukları birlik ve beraberlik konusunda, mağdur oldukları konularda, haksızlıklara uğradıklarında diğer kuruluşlarla ortak hareket ediyoruz.

1995 yılı sonrasındaki yaptığımız teşkilat yapılanmasında tüm aileyi kapsayan faaliyetlere ağırlık verdiğinizi söylemiştiniz. Bu yeni yapılanmada gençlerin yeri nedir?

Bizim derneklerimiz gençlik ağırlıklıdır. Faaliyetlerimiz çoğunlukla onların talepleri doğrultusunda yapılmaktadır. Bunlardan bazıları, eğitim faaliyetleri, gençlerin meşgul olacakları, hoşça vakit geçirecekleri ortamların sağlanması, geziler ve yarışmalar düzenlenmesi, teşkilata geldiklerinde bütün gün vakit geçirecekleri kumar sınıfına girmeyen meşru oyunlar, bilgisayar kursları ve internet giriş imkanı sunulması sayılabilir. Başlarında da mutlaka bir eğitimci, bir yönetici bulunuyor. Faaliyetlerin verimli olabilmesi için bunlar takip ve kontrol altında tutuluyor.

Derneklere gelen gençlere baktığımızda Türkiye’de doğanların çoğunlukta olduklarını görüyoruz. Almanya’da doğup büyüyenler derneklerde yoklar. Bu gençlerin oranına bakarsak en fazla yüzde 2-3 olduklarını görürüz.

Yayın organınız var mı?

Bizim şu anda internette bir web sitemiz var. www.turkfederasyon.com. Bir de aylık bir bültenimiz var. Dergileşme çalışmalarına ağırlık verdiğimiz için, bültene bir süre ara verdik.

Aylık Bülten’den İstikbal’i mi kastediyorsunuz?

Hayır o değil. Gazete şeklinde. İsmi bülten.

Bülten kimlere dağıtılıyor?

Derneklerimize ve üyelerimize dağıtılıyor. Trajımız derneklerin talepleri oranında değişiyor. 40-50 bin civarında basıyoruz.

Türkler tarafından kurulmuş diğer STK’lardan Türk Federasyon’un farkı nedir? Sizi diğerlerinden ayıran en önemli özellik hangisidir?

Türk Federasyon olarak derneklere bakarsak, bunların bir kısmının cemaatlardan oluşan, sadece belirli bir cemaate hizmet eden kurum ve kuruluşlar, bunun yanında dini hizmet veren kuruluşlar var. Tabii burada sadece dini hizmet vermeye çalışan Diyanet Teşkilatı var. Alman Devleti zaten DİTİB’i bir STK olarak görmüyor. Ateşeliklerin kontrolünde ve güdümünde oldukları için Türkiye Cumhuriyeti’nin uzantısı olarak görüyorlar.

Almanların buradaki derneklere bakışı çok iyi sayılmaz. Tahammülleri yok. “Bu dernekler var oldukça Türk kimliği kalabilir” diye düşünüyorlar? Demokrasi denen şeye

de fazla güvenmemek lazım. Aslında Almanlar hoşlarına gitmeyen bu dernekleri bu anlamda kısıtlayabiliyor.

Arkasında fazla kitle olmayan, ama sağda solda birkaç derneği bulunan, Almanya genelinde üye sayısı 150-200'ü geçmeyen dernekler muhatap alınmak isteniyor. Alman Hükümeti tarafından görülmek ve muhatap alınmak istenenler, bu ardasında kitle olmayan kitle kuruluşlarıdır.

Türk Federasyon ne sadece din eğitim, ne de bir cemaat yapısına sahip. Hepsini içine alan bir kuruluş. Teşkilat olarak faaliyet gösteriyor. Oturma yerleri, dersaneleri, ailedekilerin bütün ihtiyaçlarına cevap verecek yerler bulunuyor. Kız çocukların yemek kurslarından, kadınlarımızın eğitimlerine kadar, daha küçük yaştaki, ana okulu çağındaki çocuklarımızın eğitimleriyle ilgilenmeye, onlara kültürümüzü sevdirmeye kadar gereken yerler tahsis ediliyor. İleri yaş grubundakilere, daha yaşlılara da ortam hazırlanıyor. Nesiller arası kopukluğun giderilmesi için tedbirler alınıyor.

Almanya Devleti'nin 1960'tan günümüze kadarki süreçte, Türklere yönelik politikasında ne gibi değişiklikler oldu?

1970'li yıllarda, burada yaşayan Türklerin yüzde 90'dan fazlası bekar olarak buradaydı. 1986'dan sonra aileler birleşmeye başladı. 1995 yılında yaptığımız araştırmada insanlarımızın yüzde 90 gibi büyük bir çoğunluğunun burada kendilerini kalıcı olarak gördüklerini anladık. Tabii başlangıçta, 1970'lerde, buralarda yaşayan insanlarımızda sorumluluk duygusu daha azdı. Ancak ailelerini ve çocuklarını getirdikten sonra daha hassas davranmaya, derneklere daha fazla önem vermeye başladılar. Eğitim alacakları, çocukları için bir takım hizmetleri görebilecekleri yerlere meyletmeye başladılar. Almanya'da dernekleşme hızla arttı. Alman vatandaşlığına geçişler artmaya başladı. Bunun yanında ilk zamanlar Almanya'da misafir işçi, auslander, guestarbeiter olarak nitelendirilen, Türkiye'de gurbetçi olarak görülen Türk insanı, artık "Avrupa Türkü" olarak kabul edilmeye, burada kalıcı olması sebebiyle dikkat çekmeye ve haklarında da bir takım iyileşmeler görülmeye başladı. Bu gelişerek artacaktır. Biz yaşadığımız

toplumla birarada, uyum içinde yaşıyoruz. Bizim uyum diye bir problemimiz yok. Ancak asimile olmaya da karşıyız.

Türk Federasyon olarak buradaki Türklerin kimliklerinin ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Avrupa Türkleri diyoruz. Bu deyim de ortaya atan Türk Federasyondur. Israrla üzerinde durarak kamuoyuna da kabul ettirmiştir.

Düzenlediğiniz faaliyetlerde belli bir sistematik var mı? Bir sınıf ortamında, takip edilen bir müfredat filan var mı?

Buradaki insanımızın yapısını göz önüne alarak bazı yerlerde, aile ortamına insanlarımızı alıştırmaya çalışıyoruz. Bunu sağladığımız yerlerde de çocuklarımıza düzenli dersler veriliyor. Okullarda önemli olan matematik, Almanca, İngilizce, fizik, kimya gibi derslerde ileri sınıflardaki gençlerimiz kurslar ve dersler veriyorlar. Üniversitede okuyan gençlerimiz yardımcı oluyor. Bunların olmadıkları yerlerde de saat ücretleri ödenerek öğretiler tutuluyor.

Türkiye'nin AB'ne girme çabalarına nasıl bakıyorsunuz?

Türkiye'nin AB'ne girmesini istiyoruz. Ama AB'ne girerken kendi onurumuzu, çıkarımızı ve haysiyetimizi koruyarak girmeliyiz. Her şeyimizi bu uğurda harcayarak değil.

Almanya'daki Türkler, Türkiye'deki politikalardan ve siyasetten nasıl etkileniyor?

Etkilemekle birlikte, eskisi kadar değil. Çünkü buradaki insanların Türkiye'de yakınları var. Türkiye'ye izine gidip geliyorlar. Bunlardan etkilenmemeleri mümkün değil. Hali hazırda vatandaşlarımızın büyük bir bölümü de Alman vatandaşlığına geçmedikleri için, Almanya'daki veya diğer Avrupa ülkelerindeki haklarının birçoğunu Türkiye ile bu

lkeler arasındaki anlaşmalar ile elde edebiliyorlar. Bu arada buradaki Türklerin Türkiye'deki seçimlerde oy kullanabilmesi için de mektupla oy kullanabilmeyi çıkar yol olarak görüyoruz. Binlerce insanın sınırlarda veya konsolosluklarda oy kullanması mümkün değil.

Geri dönüşe nasıl bakıyorsunuz? Buradaki Türkler sizce nasıl bakıyor?

Buradaki Türklerin içerinde çok az da olsa geri dönmek isteyenler oluyor. Allah onlara kolaylık versin. İnsallah o dileklerine kavuşurlar. Geri dönmek isteyenlere de söyleyecek birşeyimiz yok. Biz arzu etsek de etmesek de büyük bir çoğunluk "burada kaldık" olarak bakıyor kendilerine.

Türkleri Almanya'da nasıl bir gelecek bekliyor? Türk Federasyon'un bu gelecekte nasıl bir rolü olacak?

Tedbir alınır, çocukların, gençlerin eğitimleriyle yakından ilgilenilirse iyi bir gelecek bekliyor. Yetişmiş, yüksek vasıflı insanların çoğaldığı bir toplum olur. Türk insanın çok girişimci ve cesur olduklarını düşünüyoruz. Bu cesaretleri ile her platformda isimlerini duyuracaklarına inanıyoruz. Ama tedbir alınmazsa, ne yaşadığımız topluma, ne de Türk insanına faydalı olmayacağı, her iki toplumun da başına bela olacağı kanaatindeyiz.

Türk Federasyon olarak bu gerçeği gördüğümüz için yapılanmamız ve çalışmalarımız bu doğrultuda. Çalışanlarımızın, gençlerimizin burada iyi bir eğitim almaları, kendi kimliklerinden, inançlarından, değer yargılarından kopmamaları yönünde çalışmalarımız devam ediyor. Gençlerimizin hem Alman, hem Türk toplumuna faydalı olacak biçimde eğitmeye çalışıyoruz.

Din Dersi'nin Türkçe mi Almanca mı olmasını istiyorsunuz? Bu konudaki politikanız nedir?

Biz Türk Federasyon olarak din derslerinin Türkçe okutulmasını istiyoruz.

Alman vatandaşlığına geçişi destekliyor musunuz?

Almanya'da yaşayan Türklerin Alman vatandaşlığına geçmelerini destekliyoruz. Böylece Almanya siyasetinde söz sahibi olabiliriz. Biz buradaki Türklerin Almanya siyasetinde yer almaları konusunda yönlendiriyoruz. Belli bir siyasi partiye ynlendirmiyoruz. Hangi parti olursa olsun önemli değil. Son seçimlerde 500 bine yakın Türk oy kullandı. Bu küçümsenecek bir rakam değil.

Teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim.

EK 6.5

İslam Kültür Merkezleri Birliği (İKMB) Genel Sekreteri EROL PÜRLÜ ile 15 Şubat 2003 tarihinde Vogelsangerstr 290 Köln Adresindeki Genel Merkezde Yapılan Mülakat

İslam Kültür Merkezleri ne zaman ve ne amaçla kuruldu?

İslam Kültür Merkezleri'ne bağlı yapılanmalar ilk olarak 1973 yılında kurulmaya başlandı. Bu yapılanmalar 1980 yılında İslam Kültür Merkezleri Birliği çatısı altında biraraya geldi.. 5 yerde resmi yatılı kuran kursumuz bulunuyor. Bunun haricinde 300'e yakın dernek birliğin çatısı altıdadır. Düzenli olarak aidatını ödeyen 20 bine yakın üyemiz bulunmaktadır.

İslam Kültür Merkezleri müslümanlara dinlerini öğretmek, dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuş, siyasi açıdan bağımsız ve partiler üstü bir yapıdır. Merkezimiz Alman Anayasasına göre "dini cemaat" statüsü bulunan, "kamu yararına dernek" durumundadır. Şu an merkezimizin başkanlığını Tahsin Şafak yapmaktadır. Merkezimiz Köln'dedir.

1970'li yıllarda işçilerimizin Cuma namazlarını kılmak üzere mescitler açmaları ile başlayan ilk yapılanmalar, 1973'ten sonra ailelerin ve çocukların da Almanya gelmesiyle yeni bir döneme girmiştir. Mescitler artık namaz kılma işlevi yanında çocuklara dinlerini öğretmek gibi yeni bir görev de üstlenmeye başlamışlardır.

Mescitlerin ibadethane olma işlevlerine zamanla yeni fonksiyonlar da eklenmeye başlamıştır. Şu an İslam Kültür Merkezleri'ne bağlı derneklerin bir çoğunda cami, kütüphane, çay ocağı, misafirhane, dershane gibi bölümler bulunmaktadır.

İslam Kültür Merkezleri genel olarak hangi faaliyetlerde bulunuyor?

Faaliyet alanımız özellikle dini konularda vatandaşlarımızı bilgilendirmek. Kuran Kursları ve dini bilgiler kursları düzenlemek. Bunun yanında içinde yaşadığımız Alman

toplumunun İslami konulardaki istek ve taleplerine de cevap vermeye çalışıyoruz. Alman heyetleri, sivil toplum kuruluşları, kiliseler islam hakkında, camiler hakkında bilgi istiyorlar. Onlar bu konularda hem bilgilendiriliyor, hem de zaman zaman camiler gezdiriliyor.

Hatta 10. ayda Alman Birleşme Günü'nde Almanlar başta olmak üzere diğer dinlere mensup kişilere cami tanıtımları yapılıyor. Almanlar'ın "Tag der Offenen Moscheen" dedikleri "Açık Cami Günü" yapılacağında gazetelere ilanlar veriliyor. Hangi saatte, hangi camilerin tanıtılacağı herkese duyuruluyor.

Ramazanlarda iftarlar veriliyor. Sadece Türkler'e değil diğer milletlerden, hatta farklı dinlerden insanlar bu iftarlara davet ediliyor.

İslam Kültür Merkezleri olarak gençlere yönelik ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz?

Merkez olarak Almanya'daki tüm vatandaşlarımıza, hatta tüm müslümanlara hizmet etmekle birlikte asıl faaliyetler yeni nesillere yönelik olarak yapılmaktadır. Derneklerimizde gençlerimize yönelik olarak dini bilgiler, Kuran Kursları, ödev yardımları yapılmaktadır. Kültürel faaliyet anlamında geziler ve toplantılar organize edilmektedir. Derneklerimizde dini dersler Türkçe olarak yapılmaktadır. Ancak hafta sonları yaptığımız Kuran kurslarına sayıları az olmakla birlikte Araplar ve Bosnalı çocuklar da gelmektedir.

Derneklerimizde Alman okul sistemi ile ilgili bilgiler de verilmektedir. Bu konuda gençlerimiz ve ailelerinin yönlendirilmeye ve yardıma ihtiyaçları var.

Faaliyetlerinizi yürüten öğretmen ve din görevlilerini burada mı yetiştiriyorsunuz, Türkiye'den mi geliyorlar?

Burada 30 yılı aşkın bir süredir teşkilatlanmış olduğumuz için çoğunlukla kendi din görevlilerimizi yetiştiriyoruz. Ama bazı arkadaşlarımız da ihtiyaç oldukça Türkiye'den getiriliyor.

Diğer sivil toplum kuruluşlarından ayrılan en önemli özelliğiniz nedir?

Geniş bir toplumsal tabana sahip, Almanya'da ilk örgütlenen yapıyız. 30 yıldır hizmet veriyoruz. Sürekli olarak Kuran kursları ve dini bilgiler eğitimleri yapıyor. Bu anlamıyla çok istikrarlı bir teşkilatız.

Gençler başta olmak üzere buradaki Türkler'in en büyük problemi nedir sizce?

En büyük problem işsizlik problemidir. Alman kamuoyunun Türk gençlerinden en büyük şikayeti de bu noktada. Gettolarda yaşıyor olmak ve Almanca'ya yeterince hakim olamamak da görülen diğer problemlerden. Gençler kendi anadillerini de çok iyi bilmiyorlar. Dini bilgileri çok zayıf. Uyuşturucu kullanımı ve diğer kötü alışkanlıklar da gençler arasında oldukça yaygın. Biz gençlerle yaptığımız eğitim çalışmalarında bu konularda onları aydınlatmaya çalışıyoruz.

Din dersinin Almanca mı Türkçe mi verilmesini savunuyorsunuz?

Alman okullarında din dersi ancak Almanca verilebilir. Türkçe verilmesi mümkün olmadığı için biz de bu görüşü savunuyoruz. Almanca olarak da İslam anlatılabilir. Çünkü bu din dersini tüm müslümanların alması lazım. Türkçe verildiği zaman sadece Türkler faydalanabilir, diğerleri ise derse giremezler.

Ayrıca gençlerimiz din dersini Türkçe alırlarsa Almanlara dinlerini anlatamıyorlar. Gerekğinde dinini savunabilmesi için de Almanca verilmesi önemli.

Öte yandan Almanlar okul sistemlerinde verilen tüm müfredatı, dersleri kontrol ediyorlar. Eğer din dersleri Türkçe verilirse, Almanların bu dersleri kontrol edebilmeleri mümkün olmaz.

Türk Toplumuna hitabeden diğer sivil toplum kuruluşları ile ilişkileriniz nasıl? Gerekğinde işbirliği yapabiliyor musunuz?

Bizim hem Türk, hem Alman kamuoyu ile ilişkileriniz çok iyi düzeyde. Kamuoyu ile münasebetlere çok önem veriyoruz. Ve gerektiğinde hem Türkler, hem Almanlarla işbirliğine gidebiliyoruz. Ancak buradaki Türkleri ilgilendiren konularda ortak hareket edilirken, her zaman DİTİB kendisini ön plana çıkarıyor ve bireysel davranmayı tercih ediyor.

Türkiye'nin AB çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye'nin AB'ne üye olmasını isteriz. Bu konudaki çalışmalarını destekliyoruz. Türkiye'nin AB'ne girmesi, hem Türkiye'deki, hem buradaki Türklere yeni haklar ve menfaatler getirecektir.

Türklerin Alman vatandaşlığına geçişine nasıl bakıyorsunuz?

Alman vatandaşlığına geçişe sıcak bakıyoruz. Ama çifte vatandaşlık olursa tabii ki onu daha fazla isteriz.

Alman makamları ile ilişkileriniz nasıl?

Alman kamuoyu ile olduğu gibi Alman resmi makamları ile de ilişkilerimiz çok iyi. Gerekğinde resmi görüşmeler ve yazışmalar yapılıyor. 2002 ve 2003 yılı Alman Cumhurbaşkanlığı Resepsiyonu'na davet edildik ve katıldık.

Eyaletlerde Alman makamları tarafından din dersi konusunda yuvarlak masa toplantıları yapılıyor. Bu toplantılara sürekli resmi olarak davet ediliyoruz.

Federal Almanya Devleti'nin Türk göçmenlere bakışını, izlediği politikayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

CDU "Leit Kültür" denilen bir politikayı savunuyor. Ama bu politika bizim tarafımızdan kabul görmediği gibi, Almanlar tarafından da eleştiriliyor.

Almanya entegrasyonu savunuyor ama bunun da tam bir tanımı yapılmış değil. Herkes istediği gibi anlıyor. Bizim anladığımız entegrasyon, yaşadığı ülkeye adapte olarak, kendi kimliğimiz ile yaşayabilmektir. Bunun için de eğitim ve Almanca'nın önemli olduğunu düşünüyoruz.

Yayın organınız var mı?

Herhangi bir yayın organımız yok.

Almanya'da yaşayan Türkleri kimlik olarak nasıl tanımlıyorsunuz?

Biz müslümanız. Ama hiç kimse de kökenini inkar etmemeli. Türk olmakla gurur duyuyoruz. Bu yüzden kimlik olarak tanımlamak gerekirse, "Müslüman Türk" olarak tanımlayabiliriz.

Teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim.

EK 6.6

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF) 2. Başkanı ve Genel Sekreteri Av. SEYDİ KOPARAN ile 13 Şubat 2003 tarihinde, Stolbergerstr 317 Köln Adresindeki Federasyon Merkezinde Yapılan Mülakat

Federasyonunuz ve bağlı dernekler hakkında genel bir bilgi verir misiniz?

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu 1991 yılında Aleviler adına hak talep etmek, Aleviliği yaşatmak ve Alevileri sahiplenmek amacıyla kurulmuştur. Federasyon Merkezinin bulunduğu bu bina 5 bin metrekare alan üzerine kurulu olup iki kattan oluşuyor. Aleviler adına Avrupa'da kurulmuş ilk Sivil Toplum Kuruluşuyuz. Daha önceleri, 1980'li yıllarda Türkiye Yurtseverler Birliği adında örgütlenmeler vardı. Buralar ağırlıklı olarak Alevilerin faal oldukları derneklerdi.1988 yılına kadar faaliyetlerini sürdürdüler. Daha sonra dağıldılar.

Doğu blokunun düşmesinden sonra derneklere yoğun bir talep oldu. Mevcut dernekler güçlendiler. Yeni dernekler de ortaya çıkmaya başladı. Aleviler adına hak talep etmek amacıyla da derneklerimiz kurulmaya başladı ve 1991 yılında da federasyonlaştı.

Bu tarihe kadar Aleviler, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde de olduğu gibi çeşitli sivil toplum örgütlerinde, siyasi partilerde, sendikalarda yer aldılar. Bu tarihten sonra Alevilerin çıkarları ve kültürel değerleri yaşatma, onlar adına hak talep etme adına federasyonlaştılar.

Federasyon Avrupa genelinde 96 derneği çatısı altında bulundurmaktadır. Düzenli aidat ödeyen, derneklere gelip giden ve faaliyetlere katılan yaklaşık 20 bin üyesi bulunmaktadır.

Kuruluş amacınız ve misyonumuz nedir?

İlk etapta buradaki Alevilerin ihtiyaçlarına cevap vermektir. Alevilerin sorunlarıyla ilgilenmek ve Alevilerin Alevi kimliklerinden dolayı uğradıkları bir haksızlık varsa bunları çözmektir. Diğer bazı sivil toplum kuruluşların yaptığı gibi her türlü problemle ilgilenmiyoruz. Türkiye'deki vasat hukuki durumun ve uygulamaların bir benzeri de Almanya'da var. Biz buna müdahale ediyoruz. Aleviler adına burada hak talep ediyoruz.

Aleviler tek başına bir inanç topluluğudur. Bundan doğan kültürel farklılıkları vardır. 6 ay önce tüzüğümüzde bir değişikliğe gittik. Buna göre Federasyon Alman Anayasasına göre kendisini bir "inanç kurumu" olarak tanımlamıştır. Alman Anayasası inanç kurumlarına bazı haklar vermiştir. Biz de bir inanç kurumuyuz ve bu haklardan yararlanmak istiyoruz. Bunlardan başta geleni din dersi. Alevi öğretisinin Alman okullarında okullarında okutulması. Şu an çalışmalarımızın önceliği burada.

Diğer taraftan Türkiye'ye yönelik çalışmalarımız var. Türkiye'de Aleviliğin resmen tanınmasını istiyoruz. Gayr-i resmi yollardan devlet erki tarafından Alevi kimliği defalarca kabul edildi. Fakat sağlam bir hukuki yapı yok. Ancak bunun sadece Alevilikle de bağlantısı yok. Türkiye'de biliyorsunuz 1925'te çıkan bir yasa ile tüm tekke ve zaviyeler ilga edilmiştir. Buradan kaynaklanan bazı sorunlar var. Anayasadan kaynaklanan sorunlar var. Resmen kabul edilme yolunda Türkiye'deki Alevilerin talepleri var. Biz de bu çabaları destekliyoruz.

Diğer taraftan Diyanet Alevilere hizmet vermiyor. Başka inanç kurumları ve tarikatlara da vermiyor. Sünni, Hanefi mezhebine dayalı bir inanç oturtulmaya çalışılıyor ve teşvik ediliyor. Biz bunun yanında biz Sünnilikten farklı bir inanç yapısı olan Aleviliğin tanınmasını istiyoruz. Haklarının verilmesini ve insanların Aleviliklerinden dolayı bir kovuşturmayla, bir zorlanmamalarını veya şiddete maruz kalmamalarını istiyoruz. Bunların yapılması Türkiye'de demokrasinin önünü de açacaktır. Zaman zaman yalan

yanlış iftiralara uğruyoruz. Bizler Türkiye'nin milli, ulusal çıkarlarını her zaman gözetmek suretiyle çalışıyoruz.

Vizyonunuzu nasıl tanımlıyorsunuz?

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini destekliyoruz. Yayınlarımızda, katıldığımız toplantılarda, dernek yöneticilerimizle biraraya geldiğimizde bu konuları yoğun biçimde işliyoruz. Türkiye'nin AB siyasi kriterlerini, Kopenhag kriterlerini yerine getirmesi Türkiye'nin demokratikleşmesine katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla kimliklerinden dolayı insanlar bir baskıya maruz kalmayacaklardır. Tabulaştırılmış bir takım sorunlar ve konular enine boyuna tartışılıp hoşgörünün oturtulması gerekiyor. Biz bundan yanayız. Topluma hoşgörünün hakim olması gerekiyor. Biz buna yönelik elimizden ne gelirse, gücümüz çerçevesinde katkıda bulunmaya çalışıyoruz.

Türkiye'de Alevilik kurumlarının ve Alevilerin haklarının verilmesinden sonra, hukuk nezdinde bir problem kalmayınca bizim bir Alman örgütü olarak, Almanya'da yapılanmış bir kurum olarak kök salıp burada kalmak istiyoruz. Zaten burada yaşıyoruz. Bir çoğumuz Alman vatandaşıyız.

Alman Vatandaşlığına geçişe nasıl bakıyorsunuz?

Alman vatandaşlığına geçişi yoğun bir biçimde destekledik. Bunun için maddi açıdan Alman İşleri Bakanlığı'nın desteklediği, 3 yıl süren büyük bir proje yaptık. Önce kursiyerleri yetiştirdik, ardından derneklerimizde kurslar verdik. Türk vatandaşlığı, çifte vatandaşlık, çifte vatandaşlığın sorunları, askerlik sorunları gibi konular işlendi. Bunlar yanında Alman vatandaşı olarak cebinize bir kimlik koymak problemleri çözmedi. Bazı hak ve yükümlülükler getiriyor. Şartlardan birisi de Alman Anayasasına sadık kalmak. Biz buna "sadakat yasası" diyoruz. Bunları insanlarımızımıza anlattık. Büyük ölçüde kabul gördü. Ama hiçbir zaman insanlarımızı vatandaşlığa geçişe zorlamadık. Sadece bilgilendirdik. "Bizim gönlümüzden sizlerin Alman vatandaşı olmanız geçiyor. Faydaları bunlar, zararları bunlar. Seçim sizlerin" dedik. Vatandaşlıkla birlikte seçme ve

seçilme hakkı kazanıyorsunuz. Bu hak yok ise kitle gücü olmanız ve taleplerinizi kabul ettirmeniz mümkün değil.

Örgütlenme Biçiminiz nasıl?

Alevi Bektaşî Kültür Merkezleri adıyla örgütleniyoruz.. Cemevi adıyla örgütlenmiş derneğimiz yok diyebiliriz. Birkaç tane Cemevi yaptırma derneği var. Bu derneklerimiz veya Alevi Bektaşî Kültür Merkezleri adıyla örgütlenen derneklerimiz cemevi için bazı yerleri alıp, tamir edip dayayıp düşüyorlar. Fakat ibadet yerleri ile normal güncel idari işlerimizi gördüğümüz yerleri ayırıyoruz.

Diğer STK'lardan ayrılan yönleriniz nelerdir?

Türkiye kökenli diğer STK'ların çoğu bir siyasi amaçla kurulmuştur. Çoğu da dine, bazıları etnik kökene dayalı kuruluşlardır. Yaşlılık, çocukların suça karışması vs gibi göçmenlerin genel sosyal sorunlarıyla ilgilenmiyoruz. Bunlar Alevilikten veya Sünnilikten kaynaklanan bir sorun değil. Herkesin ortak sorunu. Bunlarla da zaman zaman ilgilenmeye çalışıyoruz. Ama öncelikli olarak Alevi kimliğine yönelik çalışmalar yapıyoruz. İnsanlardaki kendi kimliğine yönelik duyarlılığı artırma ve onun içini doldurmayı amaçlıyoruz. Bizim ayırıcı özelliğimiz Alevi kimlik ve kültürüne yönelik çalışmalarımızdır.

Diğer Alevi derneklerinden kendinizi nasıl ayırıyorsunuz?

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu ve bağlı dernekler bağımsızdır. Bunu sık sık tekrarlıyorum ve söylemekte bir sakınca görmüyorum. Biz bununla gurur duyuyoruz. Biliyorsunuz Milli Görüş Teşkilatı vardır. Bu teşkilat 1971-74 yıllarında Necmettin Erbakan'ın talimatıyla Almanya'da kurulmuştur. Yani bu örgüt Türkiye'den yönlendirilmiştir. Diyaneti ele aldığımızda biliyorsunuz Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yönlendirmesiyle burada camiler oluşmuştur. Nurcular ve Süleymancılara burada kurumları, birlikleri, dernekleri vardır. Onlar da tabii ki Türkiye'den tarikat ve siyaset yoluyla getirilmiş ve burada kurulmuştur. Ama biz hiçbir kimse tarafından

yönlendirilmedik. Almanya’da yaşayan Aleviler, kimsenin yönlendirmesi olmadan, özgürce biraraya gelerek derneklerini kurmuşlar ve çatı örgütlerini oluşturmuşlardır. Bu da Alman demokrasisini de güçlendiren son derece demokratik bir girişimdir.

Bu babta şunu da söyleyelim Cem (Cumhuriyetçi Eğitim Vakfı) Vakfı 1960’lı yıllarda Türkiye’de kurulmuştur. Bu vakfın tüzüğüne baktığınızda bir tek Alevi Bektaşî kelimesi bulamazsınız. Tabii ki Alevilik namına hizmet yapmaya çalışıyorlar. Buradaki derneklere de Türkiye’den müdahale ve yönlendirme söz konusudur. Bizim kesinlikle kimseyle böyle bir bağımız yoktur. Türkiye’den yönetilmiyoruz.

Göçmenlerin sorunları konusunda diğer STK’larla ortak çalışmalar var mı?

Diğer STK’lar ile ortak çalışmalarımız nadiren oluyor. Bazı ortak sorunlarda biraya geldiğimiz oldu. Almanya’daki İslam tartışmalarını ele alan toplantılarda, panellerde, etkinliklerde biraraya geliyoruz. Hatta Mehmet Sabri Erbakan ile bir toplantıda yanyana oturduk. O kendi kurumuna, ben kendi kurumumuza yönelik konuştum. Son 4-5 ay içerisinde demokratik STK ile birlikte “Avrupa Türk Platformu”nu oluşturduk. Bu platform, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyeliğini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Bu konuda dernekleşmeye gitmemiş bir sivil inisiyatif oluşturuldu. Ama şunu kesinlikle belirtmeliyim ki böyle bir platformda dahi göreceli kavramlar olmakla birlikte şeriatçı ve gerici-faşist olarak nitelendirdiğimiz, örneğin bir MHP tabanı ile, bir Milli Görüş tabanı ile biraya gelmemiz düşünülemez. Bunu da kimse beklemesin bizden. Bunun sebeplerini de biliyorsunuz. Daha dün kadar Sivas’ta katliam yapan bu tabandaki insanlardı.

Yayın organınız var mı?

Aylık Türkçe ve Almanca olarak yayımlanan bir Alevilerin Sesi isimli bir dergimiz var. Bu ay 53. sayıyı yayımladık. Yeni nesil maalesef Türkçe’ye vakıf olmadığı için son iki yıldır Almanca ve Türkçe olarak iki dilli olarak yayımlıyoruz. Türkçe’nin gelişmesi için Alman okullarında sağlıklı dersler verilmiyor. Ben şahsen 10 yıl Ana Dili Tamamlama Dersi olarak adlandırılan bu derslere katıldım. Küçük de olsa faydasını gördüm. Ama bu

derslerle kalsaydım, Şu anda yarım yamalak da olsa size bu sorduğunuz soruların cevaplarını veremezdim.

Faaliyetler, özellikle gençlere yönelik olarak yapılan faaliyetler neler?

Biz eksiklikleri bildiğimiz için Almanca yayınlar yapıyoruz. Almanya Alevi Gençler Birliği diye bir kurum var. Bu kurum gençlere yönelik olarak Alevi öğretisindeki motifler, faktörler, Alevilik tarihi konularında seminerler yapıyorlar. Bizim de desteğimizle geçen yıl büyük bir Folklor Festivali düzenlediler. Bu festivale Avrupa genelinde 5 bin genç katıldı. Rakama baktığımızda büyük ve başarılı bir organizasyon olduğunu anlayabiliriz. Katılan gençlerin büyük bir çoğunluğu tabii ki Alevi kökenliydi.

Düzenli yaptığınız eğitim faaliyetleri var mı?

Tüm bağlı derneklerimizde bağlama kurslarımız var. Faaliyet olarak en zayıf derneğimizde bile bağlama kursu vardır. Birçok derneğimizde Almanca dersleri verilmektedir. Maalesef halen problem olduğu için okuma yazma kurslarımız var. Halk oyunları ve folklor kurslarımız var. Bunun yanında birçok derneğimizde semah kursları bulunuyor. Halk müziği koro çalışmalarını yapıyor.

Gençlere yönelik farklı/ alternatif neler yapılabilir?

Gençlerin anadillerinde çok eksik olduklarını görüyoruz. Anadilleri biliyorsunuz Türkçe, Kürt kökenlilerde Kürtçe. Biz bu konuda eğitim veremiyoruz. Okullarda da yeterince verilemiyor. Çocuklar anadillerini konuşamıyorlar. Bu konuda bir projemiz yok. Ancak çoğu eyaletlerde Eğitim Bakanlıkları Türkçe derslerini kaldırmak istiyorlar. Öğretmen sayılarını azaltıyorlar. Buna karşı girişimlerde bulunuyoruz. Siyasi platformlarda yapılan girişimleri destekliyoruz. “Bu dersleri kaldırmanız, öğretmen sayılarını azaltmanız yanlıŐtır” diyoruz. Böyle bir tavrımız. Radyolarda anadilde yayınları budadılar. Bunlara karşı basın açıklamalarımız oldu. Anadilinin önemli olduğunu, dokunulmaması gerektiğini vurguladık.

Gençlerin derneklere bakışları/ ilgileri nasıl?

Burada yetişen nesil Almanya'da sunulan en zayıf eğitimi alsa bile hepsinde belirli bir perspektif beliriyor, bir ufukları oluyor. En zayıf eğitim kurumunda bile 5. sınıfta sağlam bir İngilizce eğitimi alıyorlar. Dünyanın her tarafında başlarının çaresine bakacak kadar İngilizce öğreniyorlar. Gençlerin derneklere beklentileri daha fazla içerikli faaliyetler yapılmasıdır. Yani onlara sunulan bu inanç ve motiflerin hepsini daha derin almak istiyorlar. Bunları da yapabilmek için eğitilmiş insanlara ihtiyaç var. Bunları tam manasıyla veremiyoruz. Bu da tabii ki bizim için üzücü.

Almanya'daki Türkleri nasıl bir gelecek bekliyor?

Birkaç kuşak sonra bu derneklerin güçleri azalacak. Sırf inanca yönelik olan derneklerin geleceği var. Bizim gibi belli bir inanç etrafında örgütlenmiş derneklerin bir geleceği var. Almanya'daki etnik kimliğe dayalı derneklerin, hemşehrilik derneklerinin bunların geleceği yok. Kuşak değiştikçe bunların etkileri azalacaktır. Almanya'da inançlara ve inanç kurumlarına son derece geniş imkanlar tanınıyor ve hoşgörülü davranılıyor. Kurumlar bu imkanlardan ne kadar faydalanabilirlerse o derece kök salacaklardır. Kendimiz adına konuşursak, ne derece örgütlenebilirsek, kurumsallaşabilirsek ve haklarımızı talep edebilirsek geleceğimiz o kadar iyi olacaktır. Ama diğer kurumların geleceklerini pek parlak görmüyorum.

Almanya'daki siyasi sistem, Kanada veya Amerika modelinde olduğu gibi Türklerin gettolaşmasını, biraraya gelmesini, bir kimlik oluşturmalarını ve bu kimliğin devamlılığını istemiyorlar. Almanya gettolara kesinlikle karşıdır. Örneğin Amerika'da China Town vardır. Fransız azınlık vardır Kanada'da. Böyle bir azınlığın oluşması istemiyor Almanya. Almanya'da anayasal zeminde azınlık olarak tanınmış olduğu Zorglar ve Kuzeyde Danimarkalı azınlıklar var. Bir de bizim Çingene olarak nitelendirdiğimiz gruplar var. Onları tanıyor. Bunlar azınlık olarak tanınmış oldukları için belli hakları var. Bunlar gibi bir zümre daha oluşturup bazı haklar vermek istemiyorlar. Eskiden üstü kapalı olarak söylerken, artık bunu açık açık ifade ediyorlar. Böyle bir azınlık oluştuğunda resmi dairelere eleman kota koymak zorunda olacak.

Örneğin bu şehirde Türk azınlıktan şu kadar insan yaşıyorsa, idarede de şu kadar Türk memur çalıştırması gerekecek. Kesinlikle bunun önünü almak istiyorlar ve buna yönelik çalışmaları var.

Almanya'nın Türk politikası nasıl?

Almanya kesinlikle yeni nesle sağlam bir Almanca öğreterek ana dillerini unutturmak. Şu an her ne kadar Türkler dikkat etmeye çalışsalar da birkaç kuşak sonra ırklar karışacak zaten. Bu şekliyle ortak dil Almanca olması gerekiyor. Resmi siyaset bunun üzerine. Dolayısıyla zamanla kendine has yeni bir kültür oturtuluyor. Örneğin birçok Türk artık Noel kutlamalarına, karnavallara katılıyor. Türkler de Hristiyan Alemiyle birlikte 23-24 Aralık'ta İsa'nın göğe çıktığını düşünerek geri dönmesini bekliyorlar. Kutlamalarda evlerini ışıklandırıyorlar, çam ağacı satın alıyorlar. Böylece kendine has yeni bir nesil, yeni bir kültür oluşacak. Belki 100-200 yıl sonunda yeni nesile ad konulacak.

Din Dersi hangi dilde verilmeli?

Din dersinin Almanca olarak verilmesini istiyoruz. Bu güncel siyasetten kaynaklanan bir taleptir. Aslına bakılırsa Alevi öğretisini Almanca'ya veya başka herhangi bir dile çevirmek çok zor. Çünkü karşılık gelen kelimeleri bulamazsınız.

Bu bir çelişki değil mi?

Değil. Çünkü Alman anayasasına göre din dersleri Almanca olmak zorunda. Ancak Almanca olursa Alman okullarında okutulabilir. Biz de bu dersi istedik. Almanca olması ilk etapta müfredat olarak bizleri zorlar. Detaylar tam istediğimiz gibi olmayabilir. Ama diğer taraftan diğer yabancıların da din dersini öğrenmeleri gerekiyor. Bu açıdan da bu politikayı doğru buluyoruz.

Teşekkür ediyorum

Ben teşekkür ediyorum ilginiz için. Başarılar diliyorum.

EK 6.7

Avrupa Türk İslam Birliği (ATİB) Genel Başkanı Fikret EKİN ile 14 Şubat 2003 tarihinde Sachsenring 20 Köln Adresindeki ATİB Genel Merkezi'nde Yapılan Mülakat

ATİB ne zaman ve ne amaçla kuruldu?

Avrupa Türk İslam Birliği 17 Kasım 1987 yılında Almanya'nın Nieder-Olm/Mainz kasabasında kuruldu. Kuruluş sebebi 40 yıllık göçümüz içinde, o zamanlar 40 yıl değildi ama, geri dönmeyi düşünmeyen, burada kalıcı olduğumuzu hesaplayan ve kalıcı olduğumuza yönelik bir teşkilatlanma düşüncesiyle kuruldu. Ancak kurucuları 1977 yılından itibaren sivil toplum kuruluşları ile meşgul olan insanlardan oluşuyordu. Bu ekip aynı zamanda Türk Federasyon'un kurucuları idi. Kuruluş gayemiz, burada kalıcı oluşumuzdur.

ATİB'in amacı, kalıcı oluşumuzun getirdiği süreç içinde, insanlarımızın milli ve dini kimliklerini koruyabilmeleri için, göçün, insanlarımızın milli ve manevi değerlerinde yozlaşma meydana getirmedi, eşit haklarda varlığını sürdürebilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır.

ATİB'e bağlı kaç kuruluş bulunmaktadır?

Bir çatı örgüt olan ATİB bünyesinde Hollanda, Belçika, Almanya toplamda 127 teşkilat bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak Almanya'da tabii ki.

Üye sayınız?

ATİB ve bünyesindeki teşkilatlara bağlı 10 bin civarında üye bulunmaktadır.

Teşkilatlanma biçimi nedir? Teşkilatlanmada nelere dikkat ediliyor?

ATİB teşkilatların biraraya gelerek kurdukları bir çatı örgütüdür. Bazı kuruluşlarda, önce çatı kurulup sonra ona bağlı dernekler oluşturuluyor. Oysa ATİB'ten önce de teşkilatlar vardı. O yüzden teşkilatlarımız bölgeleri, bölgeler de merkezi, ATİB'i oluşturuyor. Teşkilatların birliğe bağlılığı şube olma şeklinde değil, gönüllü bir bağlılıktır. Yani istedikleri zaman ayrılabilirler.

Gençlere yönelik olarak ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz? Gençliğin sizden ne tür talepleri oluyor?

İsterseniz gençlere değinmeden evvel, topluma bir bakalım. Çünkü gençler o toplumun bir parçası. Gençlerin problemleri dediğimiz zaman, bir gençlerin öncelikli problemleri var, ikincisi bizim öncelikli gördüğümüz problemler var. Bizim öncelikli gördüğümüz problem, gençlerimizin kimliklerini kazanmaları. Çünkü kimliksiz yetişen insanların ne kendilerine ne de içinde yaşadıkları topluma bir faydası olmuyor. Bu sosyolojinin bir gerçeği.

Bizim sadece buraya göçten kaynaklanan değil, Türkiye'den kaynaklanan bir kimlik problemimiz var. Çünkü biz uzun yıllardır kendi değerlerine sırt çevirmiş, batıya kapı açmış bir toplumuz. Bunun neticesinde ister istemez ortaya kimliksiz bir toplum çıkarmış. Kendi değerlerine karşı kompleksli, talip olduğu batılı değerlere de kavuşamamış, arada kalmış bir toplumuz biz. O toplumun belli bir kesimi buraya gelmiş. O toplumun maalesef en az eğitim görmüş kesimi buraya gelmiş.

Burada yıllardan beri talip olduğu batılı değerleri içerden yaşama imkanı bulmuş bir toplum var. İster istemez bu kendi değerlerine doğru bir yöneliş ortaya çıkarmış. Ama bu yönelme istenildiği gibi şuurlu bir yöneliş olamamış. Yine ortada kendi değerlerinden istendiği gibi haberdar olmayan, talip olduğu değerleri de tam manası ile kavrayamayan, kimliksiz, kişiliksiz bir toplum ortaya çıkmış. Böyle olunca bizim yarınlarda talip olduğumuz, "eşit haklar için güçlü toplum" hedefimiz, kimlikli,

şahsiyetli, kendi toplumundan haberdar, içinde yaşadığı toplumu da tanıyan, o değerlere saygı duyan bir toplum oluşturmaktır.

Hedefimiz bu olunca, çocukluktan itibaren eğitime ağırlık verilmesi gerekliliği ortaya çıkıyor. Eğitim dediğimiz zaman da ortaya okul, çevre ve aileyi içine alan bir sacayağından bahsediyoruz. Üçe ayırdığımız eğitimde okulu ele alırsak, okulun bizim kontrolümüzde olmadığı görülüyor. Çünkü ister istemez yaşadığımız toplumdaki okullara göndermek zorundayız çocuklarımızı. Çevre ve aileyi kontrol altına alarak istediğimiz gibi bir nesil oluşturmak amacındayız. Aileyi kontrol altına alabilmek için, kadın kollarının faaliyetleri, camilerdeki sohbetler, vaazlar gibi hizmetlerle aile için eğitimler verilmeye ve korunmaya çalışılıyor. Çevre olarak da çocuklar ve gençlerin bu teşkilatlara gelmeleri sağlanarak iç eğitimler, konferanslar, seminerler verilerek kuşatılıyor. Okulu kontrol etmemiz mümkün olmadığı için, eğitimde etken olan diğer iki önemli faktör üzerinde duruyoruz.

Olay buradan bakınca gençlerin bize göre en önemli problemi kimliktir. Kimlik problemi dediğimiz zaman, bunun için tarihi, dini, dili gibi bir milleti millet yapan temel değerlerin öğretilmesi, sevdirmesi, geçmişinden haberdar edilmesi, geleceği ile ilgili bir hedef sahibi yapılması yönündeki işler bizim öncelikli faaliyet alanlarımız içerisine giriyor.

Gençler tabii ki bu eğitim sürecinin temelden, çocukluktan başlaması gerekiyor. Ama biz bugünkü yetişmiş gençleri ve yaşlıları bırakalım, sıfırdan çocuklarla ilgilenelim demek durumunda değiliz. Toplumun tamamına hitabetmek zorundayız. Mevcut gençlerimiz var. Bunlar içinde çocukluktan itibaren bizimle birlikte olanları var. Yetişkin olduktan sonra bize katılanlar var. Bunları da hesap etmek durumundayız. Bu yüzden ATİB olar bünyemizde Gençlik Kolları organizemiz var.

Gençlik Kolları, gençlere yönelik olarak, bizim değerlerimize uygun eğlencelerden, yatılı eğitim kamplarına, seminerlere, konferanslara, bilgi yarışmalarına kadar pek çok noktada hizmet götürüyor. Gençleri teşkilatlarımıza çekmek, onları bizim değerlerimizden haberdar etmek, birlik ve beraberlik içinde tutmak, onların içinde

yaşadığı toplumda sağlam bir eğitim almalarını temin etmek, kapitalist toplumda mesleksiz insanın toplumda tutunma şansının olmadığı bilincini vererek en azından bir meslek sahibi kılabilmek, üniversiteyi bitirecek altyapıyı hazırlamak gibi destekleyici pek çok çalışma yürütülüyor.

Bu kadar farklı alanda hizmetler veriyorsunuz. Bunlar dışında gençlerin sizden özel bir talepleri var mı? Planladığınız, fakat henüz başlamadığınız faaliyetler var mı?

Takdir edersiniz ki 40 yıllık göçün 20 yılı tekrar Türkiye'ye dönmek üzere hesaplanmış. 20 yıl önce kalıcı olunacağı yavaş yavaş dillendirilmeye başlanmış. 15 yıl önce ATİB kurulduğunda, ilk defa Avrupa Müslüman Türklüğü'nden bahsettiğimizde toplumun geniş bir kesimi tarafından tebessümle karşılandık. İnsanımızın burada kalıcı oluşumuzu kabullenışı 10 yılı geçmeyen bir süreç. 10 yıl önce yeni yeni ciddi teşkilatlanmalar ortaya çıkmış. Dolayısıyla kaybedilmiş koca bir 30 yıl var. Bu son 10 yıl içinde kalıcılığa yönelik faaliyetler yapılırken istediğimiz şekilde gençlere ulaştığımızı söylemek abes olur.

Burada yetişen gençlerin bir çok taleplerinin olduğu kesin. Bu taleplerin karşılanması bir sivil toplum kuruluşu olarak bizim gücümüzü aşıyor. Eleman, maddiyat, imkanlar bakımından bizi aşıyor. Buna rağmen, ulaşabildiğimiz kadarıyla gençlerimizin bizden talepleri meslek eğitimi konusunda yoğunlaşıyor. Gençlerimizin yarısı meslek eğitimini yarıda kesmek zorunda kalıyor. Alman toplumuna kıyaslarsak, gençlerin liseye gitme oranı yüzde 26 iken, bizim gibi göçmen olan Yunanlılarda bu oran yüzde 25 iken, bizde hala yüzde 2,6 civarlarında seyrediyor. Bizim gençlerimiz arasındaki bu oranı meslek eğitimi, Realschule ve üniversiteye gitmeye vurursanız gene en alt sıralarda olduklarını görürsünüz.

Bunun çözülebilmesi için çocukların Alman eğitim sistemine uygun olarak desteklenmesi gerekir. Biz bunun için bünyemizde 10 yıl önce başlattığımız AKEV Dershaneleri adını verdiğimiz bir projeyi hayata geçirdik. AKEV'de çocukların eğitimlerine katkı olarak ev ödevi desteği veriyoruz. Çünkü bizim ailelerimiz Alman

eğitim sistemini tanımadıkları için çocuklara gerekli desteği sağlayacak durumda değiller. İşçi oldukları için çocukları için tek tek özel özel öğretmen tutma imkanları da yok. 10-15 çocuğu biraraya getirerek ortak dersler oluşturduk.

Yine bizim üniversitede okuyan gençlerimize de ekonomik bir katkı sağlayarak, ilkokuldakilere ve lisenin birinci ikinci deneme yıllarında ev ödevlerine yardım sağlayan bir kurs olarak planladık. AKEV Dershaneleri'ndeki derslere yardım eğitimleri dışında, aynı çocuklara Cumartesi Pazar günleri Alternatif Eğitim dediğimiz bir çalışma yürütülüyor. Alternatif eğitimlerde Türk tarihi, coğrafyası, milli ve manevi değerlerimiz, önemli günlerimizin kutlanması yapılarak kimlik kazandırılmaya çalışılıyor.

Yaklaşık 10 yıl önce başlayan bu proje ciddi neticeler vermeye başladı. Daha önce AKEV'de öğrenci olanlar, şimdi öğretmenlik yapmaya başladılar. Tabi bunu bütün şubelerde gerçekleştirdik demek yanlış olur. Teşkilatların durumu, bina yapısı uygun olan 15-16 teşkilatta bu sistem oturmuş durumda.

Gençlere ulaşmakta sıkıntı çekiyor musunuz? Ne gibi güçlüklerle karşılaşıyorsunuz?

Buranın şartlarını biliyorsunuz. Bu sebeple mutlaka bazı sıkıntılar çekiliyor. Sizin temele inmeniz lazım. Oysa Alman eğitim sistemi belli. Almanya büyük devlet olmanın eğitimden geçtiğinin gereğini kavramış. Almanlar kendi değerlerini empoze eden kaliteli bir eğitim veriyorlar. Bu eğitime karşı mücadele vermek zorundasınız. O eğitimin verdiklerini çocukların beyninden boşaltmalısınız ki yerine kendi değerlerinizi koyabilesiniz. Bu konuda büyük sıkıntılar var. Her geçen süre bu sıkıntıları artırıyor.

Gençlerin dil problemi var. Türkçe konuştuğunuz zaman sizi anlamakta zorlanıyorlar. Anadilini analarının kullandığı dil olarak anlıyorlar. Kullandıkları kelime 200'ü geçmiyor.

Dini konularda bilgisizler. Aileden bu konuda yeterli eğitim alamıyorlar. Teşkilatların bu konudaki yapılanması geciktiği için klasik eğitimden bir türlü dini eğitime geçememişler.

Gençlerimizin büyük bir kısmı boşlukta yetişmiş. Genç insan, kanı deli olan insandır. İyi yönlendirilirse faydalı olur, yönlendirilemezse zararlı olur. Gençlerimizin büyük bir kısmı iyi yönlendirilemiyor. Bu yüzden de hapisanelerde çok gencimiz var.

Gençlere istenildiği şekilde ulaşıldığı söylenemez. En önemli problemlerimiz, anadili ve Almanya'nın verdiği eğitime alternatif olacak bir eğitim sisteminden mahrum oluşumuz.

Özellikle üçüncü kuşak gençlerin Almanca dil problemi olduğu söylenebilir mi?

Dil probleminden bahsederken kastım Türkçe olmakla birlikte, üçüncü kuşak da dahil olmak üzere Almanca yetersizliği de bir sorundur. Kendi diline hakim olmayan, yabancı bir dile ne derece hakim olabilir.

Bir sivil toplum kuruluşu olarak ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz. Alman devleti ile ilişkileriniz ne düzeyde. Olumlu veya olumsuz ne tür tepkiler alıyorsunuz?

Bir mücadele vermenin her yerde her zaman zor olduğu malum. Ciddi manada fedakarlık isteyen bir iş. Kaldı ki Almanya gibi hedefi belli, sizinle ilgili düşünceleri çok net ve bununla ilgili her türlü imkanlarını seferber eden, sizi asimile etmeyi çok açıkça ifade eden bir ülkenin arzularının tersine bir mücadele sürdürüyorsunuz. Öyleyse ister istemez bazı sıkıntılarla karşılaşacaksınız. Zaten sivil toplum örgütlerinin ortaya çıkışları da bu olsa gerek.

Ancak bizim temel sorunumuz Alman Devleti ile bir anlaşmaya varamamamız değil. Türkiye ile de bizim bir anlaşamayışımız var. Türkiye, buradaki insanların asimile olmasını istemiyor, milli kimlik sahibi olmasını istiyor görünüyor. Ama milli kimlik

konusunda Türkiye'dekilerle bir anlaşmazlığımız var. Milli kimlik nedir, nasıl kazanılır? Kimlik değerleri nedir? Bu konuda Türkiye'nin çok sağlam bir bakış açısı olduğu söylenemez. O yüzden Türkiye'den de engellemelerle karşılaşyoruz. Bütün bu zorluklara rağmen ortaya çıkmış ise bir şeyler yapılması lazım. Sonuçtan biz mesul değiliz. Önemli olan sonuca giden yoldan hata yapmadan yürüyebilmek lazım.

Ancak takdir etmek lazımdır ki. Buradaki sivil toplum kuruluşların tamamına yakını Türkiye'den yönlendiriliyor. Türkiye'deki hareketlerin uzantısı şeklinde. Türkiye'de son yıllarda idealizmin bitmesi, burayı da bitirdi. Bu etkileşim itibariyle de istediğiniz elemanı bulmakta, altyapıyı kurmakta zorlanıyorsunuz. Bu tür sıkıntılar her geç en gün biraz daha kendisini hissettiriyor.

Teşkilatınızın diğer sivil toplum kuruluşlarından ayrılan en önemli özelliği nedir?

ATİB'in diğer teşkilatlardan ayrılan en önemli özelliği, ortaya çıkış sebebi olan Avrupa'daki Türkler'in burada kalıcı oluşunu dillendirişidir. Diğer teşkilatların tamamı, istisnasız yakını Türkiye'dekilerin uzantılarıdır. Ama ATİB Türkiye'deki bir hareketin doğrudan veya dolaylı uzantısı değildir. Bağımsız, bağlantısız; Avrupa'da kalıcı oluşumuza yönelik, milli ve manevi değerlerimizi koruyarak; kimlikli, eşit haklara sahip, ezilmeden horlanmadan varlığımızı sürdürmeyi amaçlayan bir teşkilattır. Dolayısıyla en önemli farkımız, bağımsız oluşumuz ve kalıcılığa yönelik çalışmalar yapıyor olmamızdır.

ATİB olarak Almanya'ya karşı ne tür bir politika izliyor ve savunuyorsunuz? Göçmen politikası mı, azınlık politikası mı? Veya başka bir şey?

Biz burada göçmen olarak yaşıyoruz ve ileride azınlık hakkını almak istiyoruz. Biz bunları çok fazla birbirinden ayırmıyoruz. Bir yerde göç varsa, bir süre sonra orada azınlık ortaya çıkacak demektir. Ve azınlık ortaya çıkmıştır. Bugünkü modern sosyolojinin bir yerde göç yaşanmışsa üç farklı durum ortaya çıkabilir diyor: ya geriye dönülür, ya kalınır ve ikinci sınıf vatandaş olarak yaşanır veya asimile olunur. Biz üçüne de talip değiliz.

15 sene önce “bu toplum geriye dönmeyecek “dediğinde istihza ile karşılanan bir teşkilatız. Bu toplumun asimile olmasını da kabul etmemiz mümkün değil. Bu konuda elimizden gelen herşeyi yapmaya kararlıyız. Asimilasyon ile entegrasyon Türkiye’de hep kasten yanlış kullanılıyor. Bu konuda büyük sıkıntılar var. Hala ne Türkiye’deki ne de buradaki aydınların kafasında asimilasyon nedir, entegrasyon nedir netleşmiş değil. Ama Alman tarafı entegrasyon isterken, asimilasyon istediğini çok net belirtiyor. Şu andaki İçişleri Bakanı bakan olduğunda yaptığı bir açıklamada, “benim için entegrasyon, asimilasyonun birinci basamağıdır” demişti. Hatta “Türklerin anadili Almanca olmalı” diyecek kadar işi ileri götürmüştü. Yabancılar Sorumlusu Fraubeck bir konuşmasında entegrasyon istediğini söylerken, “Türk annelerinin Almanca ninniler öğrenmesi gerektiğini” iddia etmişti. Demek ki bunların entegrasyondan anladıkları asimilasyon.

Bizim asimilasyonu kabul etmemiz mümkün değil. Eğer entegrasyon uyum içinde birarada yaşamak ise, biz zaten bu konuda büyük gayret sarfediyoruz. İçinde yaşadığımız toplumun değerlerine ters düşecek herhangi birşeyi savunmamız sözkonusu değil. Biz insanımız kendi değerleri sahip varlığını sürdürmeli diyoruz.

Geriye kalan, ikinci sınıf olarak varlığını sürdürme. Bunu kabul etmemiz hiç mümkün değil. Biz en başında “eşit haklar için güçlü toplum” demişiz. Bu da teşkilatlanma ile mümkün. Biz insanımızın her sahada teşkilatlı bir toplum olmasını istiyoruz. Yani “sadece ATİB var, başka teşkilata ihtiyaç yok” demiyoruz.

İş adamları teşkilatlanmalı diyoruz. Bunu demekle kalmıyoruz, gerçekleşmesi için de bir fiil mücadele ediyoruz. Mesela ilk işadamları teşkilatlanması TİDAF’ı ATİB kurdurmuştur. Ama ATİB’lilerden müteşekkil değildir. Her görüşten işadamları vardır. Ama maalesef başka gruplar kendileri de işadamları dernekleri kurarak, kurulmuş organizasyonları zayıf duruma düşürüyorlar. Hangi konuya el atılıyorsa, o konuya el atılıyor ve zayıflatılıyor. Biz TİDAF’ı kurana kadar bir tek işadamları derneği yoktu. Ama şu anda üç veya dört tane işadamları derneği var.

Peki bu işadamları dernekleri birlikte hareket edebiliyorlar mı?

Edemiyorlar tabii ki. İster istemez ayrılıyorlar. ATİB'in dünya görüşü budur. İşadamları ayrı, akademisyenler ayrı örgütlenmelidir. Dünya görüşleri önemli değildir. Onları biraraya getiren görüş etrafında toplanmalıdırlar. Ancak böyle olursa burada güçlü bir toplum olabiliriz. Akademisyenlerle ilgili olarak bundan 14 yıl önce Almanya'da bir ilk olarak Interakademi'yi kurduk. Buradaki elit kadroyu, akademisyenleri, üniversitedeki çocuklarımızı biraraya getirelim dedik. Entelektüel bir yapı oluşturma çabasıdır bu. Bu konuya da el atıldı. Konsoloslüğümüz ayrı bir oluşuma gitti. Milli Görüş ayrı bir oluşuma gitti.

Şu görüşçü, bu görüşçü değil, Türk oluşumuzdan kaynaklanan sorunların çözülmesi için Türk Vatandaşları Konseyi RTS çatı örgütünün kurulmasına öncülük ettik. RTS'in kuruluşundan sonra yine bu konuya el atılarak Türkische Gemaine - Türk Toplumu kurularak bölünmüş oldu.

Müslüman oluşumuzdan kaynaklanan sorunlarımızın çözülmesi için İslam Çalışma Grubu başlatmışız yıllar önce ve bunu tüzüklü hale getirmişiz. Önce İSLAMRAT diye bir çatı organizasyon oluşturuldu. Orada Milli Görüş'ün bazı yanlışlarından dolayı ayrılarak ATİB'in öncülüğünde ve ev sahipliğinde SANTARAT diye Almanya Müslümanları Merkez Konseyi oluşturulmuştur. Başlangıçta DİTİB'i de, İslam Kültür Merkezleri'ni de, yani buradaki İslami kuruluşların tamamını bünyesinde toplayan bir kuruluştur. Büyük ümitler vermişti. Ama daha sonra Türkiye'den müdahale edildi ve DİTİB çekilmek zorunda kaldı son anda. İki, üç yıl sonra İslam Kültür Merkezleri çekilmek zorunda kaldı. Şu anda 21 tane İslami Teşkilatı bünyesinde toplayan Alman makamlarının muhatap kabul ettiği, özellikle 11 Eylül sonrasında büyük ölçüde muhatap kabul ettiği bir kuruluş olarak varlığını sürdürüyor.

Dünyaya, buradaki olaylara bakışımızı örneklendirmek anlamında bunları anlatıyorum. Burada bir toplum yaşıyor. Bu toplumun 7'den 70'e kadın çocuk hepsinin ihtiyaçları var. Bu sorunların aşılması için, Türk oluşumuzdan, Müslüman oluşumuzdan kaynaklanan üst çatı organizeler kurulmalı. Hatta göçmen oluşumuzdan kaynaklanan

problemlerin çözümü için diğer milletlerden göçmenlerle birlikte bir platform oluşturulmalı gibi düşüncelerimiz var. Bu düşüncelerimizin bir kısmını, biraz önce saydığım gibi hayata geçirdik.

15 yıldır faaliyet gösteren bir Teşkilat olarak hiç aksatmadan yürüttüğünüz, süreklilik arzeden ne gibi çalışmalarınız var?

ATİB sürekliliğe önem vermektedir. Her başladığımız faaliyete gelenekselleştirdiğimizi söyleyebilirim. Hiç aksatmadan, her yıl yaptığımız çalışmaları şu şekilde özetleyebilirim:

Mesela okul tatillerinde yaptığımız bir Türkiye gezisi etkinliği var. Bu gezi yanılmıyorsam bu yıl 13. kez yapılacak. ATİB kurulduktan iki sene sonra başladı ve devam ediyor. 10 günlük bir gezi. 50-100 arasında gencimiz katılıyor. İstanbul ve Bursa geziliyor. Tarihi mekanlar, Bursa'da Osmanlı'nın kurulduğu yerler gösteriliyor ve hoş vakit geçirmeleri açısından bir de Uludağ gezisi yapılarak program tamamlanıyor. Türkiye'de temasta olduğumuz kimselerle de irtibata geçilerek seminerler veriliyor.

Yine kurulduğumuz yıldan beri hiç aksatılmadan yürütülen bir iç eğitim programımız var. Yılda bir kez ATİB yöneticilerinin katıldığı 3 günlük yatılı bir eğitim programı yapılıyor. Bu sene 15.si yapıldı.

Kuruluşumuzdan beri sürekli gençlere yönelik olarak yapılan yatılı eğitim kampımız var. Bölgelerde yılda bir kere gençlere yönelik, bölgelerde ve genel olmak üzere iki kere de hanımlara yönelik yatılı eğitim kampı çalışmamız oluyor.

Gençlik Kolları bünyesindeki Bilgi Yarışmalarının bu yıl 9.su gerçekleştirildi. Kadın Kolları bünyesindeki bilgi yarışmalarının 6.sı yapıldı. Gençlik Kollarındaki programın olumlu olduğu görülünce, Kadın Kolları tarafından da organize edilmeye başlandı. Kuran'ı Kerim okuma yarışmalarının bu yıl 8.sini gerçekleştirdik. Bu yıl ilk defa kadınlara yönelik olarak da Kuran'ı Kerim okuma yarışması düzenleyeceğiz.

AKEV Dershanesi 10 yıl önce ATİB bünyesinde kurulmuş bir yapıdır ve hiç kesintisiz hizmet vermeye devam ediyor. Interakademi 11 yıldır faaliyetlerini sürdürüyor. Zaman zaman paneller yapılarak üniversiteli gençlerimize ulaşılmaya çalışılıyor.

Her yıl düzenli olarak iki konu alırız ve bu iki konu üzerinde paneller yaparız. “Göçün 30. Yılı”, “Göçün 35. Yılı” kitap haline de geldi. Göçün 40. yılı ile ilgili de panel yaptık. Göçün 35. yılı ile ilgili Türkiye’de panel yaptık. Bu yıl “aile” konusunu işleyeceğiz. Her yıl düzenlenen iki panelden biri “Kutlu Doğum Haftası” ile ilgili olur.

Hacc organizasyonlarımızın bu yıl 11.sini gerçekleştirdik. Cenaza Nakil Fonumuz 13. yılını doldurdu.

Camilerimizde kesintisiz süren, teşkilatların klasik veya modern, bina imkanlarına göre yapılan Kuran Kursu çalışmalarımız var. Gençlere, kadınlara, çocuklara, yaşlılara ayrı ayrı yapılmakta. Ramazan programlarımız, Bayram ve Kandil kutlamalarımız en baştan beri yapılıyor.

Sürekli olarak sürdürdüğümüz, önemli şahsiyetlerin doğum ve ölüm yıldönümlerinde, diğer önemli günlerde yaptığımız etkinlikler var. M.Akif Ersoy, Seyit Ahmet Arvasi’nin ölüm yıldönümleri gibi, Mekke’nin fethi gibi günlerde etkinlikler yapıyoruz. Çünkü biz eski değerlere sahip çıkmayan toplulukların yeni değerlere sahip çıkabileceklerine inanmıyoruz. Bu değerleri insanlarımıza tanıtmak istiyoruz ve gittikçe yelpazeyi genişletiyoruz.

Peki bu süre zarfında gereksiz bularak daralttığımız veya sürdürmekten vazgeçtiğiniz faaliyetler de oldu mu?

Müziğin gücünü ve insan üzerindeki tesirini biliyoruz. Bu yüzden kurulduğumuzdan beri yürüttüğümüz “Kültür ve Sanat Geceleri” dediğimiz faaliyetimiz var. Ozan geleneğinin devamına, sazın sevdirilmesine, bizim geleneğimizin sevdirilmesine yönelik olarak önemli bir faaliyettir. Bu konuda ticari yönünü da ön plana çıkararak

yapan çok fazla kuruluş ortaya çıktı. Biz yavaş yavaş bu alandan çekilmeye başladık ve faaliyetlerimizi azalttık.

Almanca ve Türkçe kitapların yer aldığı, Almanları tanıtıcı yayınların olduğu, kitap sergileri beri sürekli yapılırken, kitap fuarlarının çok yaygınlaşmasıyla birlikte bunlara da ara verildi.

Aşure kutlamaları, Hz Adem ve Hz. Nuh ile ilgili olduğu için üç semavi dine de hitabediyor. Bu kutlamalar çerçevesinde yaptığımız Almanlar ile diyalog çalışmalarına 5 yıldır ara vermiş durumdayız.

ATİB olarak AB'ne nasıl bakıyorsunuz? Türkiye'nin AB çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

AB nasıl bakıyorsunuz dediğiniz zaman ben gerçekten bir tuhaf oluyorum. Türkiye mentalitesi ile AB baktığımız zaman “sanki karşıymışız gibi” algılanıyor. Bence “Biz AB nasıl bakıyoruz?” değil, “AB bize nasıl bakıyor?” diye olaya bakmak daha akıllıca olur. Bizim girmek istememiz veya istemememiz bir şey ifade etmiyor. AB bizi istiyor mu, istemiyor mu bu önemli. Burada bizim bir irademiz yok ki şu şekilde bakalım. Bir mana ifade etmiyor.

Biz zaten AB içindeyiz şu anda. AB içindeki bir sivil toplum kuruluşu olarak olumsuz bakmamız zaten mümkün değil. “Türkiye'nin AB'ne girmesi mümkün müdür?”, “Türkiye'yi AB'ne alacaklar mı?” diye sorarsanız sorunun şekli biraz daha değişir. AB sosyal bir vakiadır. Bu sosyal vakiaya hem olumlu, hem olumsuz yönleri ile ele almak lazım. Türkiye, zararına olacak yönler iyi tespit edip, yararlı hale getirecek altyapıyı hazırlarsa AB'ne girmesi dünyaya yeniden açılması gibi çok güzel tarihi bir hadise olur. Ama bırakan dezavantajları avantaja çevirmeyi, Türkiye'nin elindeki avantajları bile koruyamayacağı ortada. Bu da Türkiye'nin bitişi olur. Şu anda Türkiye hiçbir AB veya üye ülkesinin yapmadığı bir şeyi yaparak büyük bir hata etti. Siyasi platforma girmeden, ekonomik birlikteliği sağlayarak en büyük hatayı yapmış oldu. Bu da gösteriyor ki Türkiye bu işler çok da akıllıca yapmıyor. Bu konuda endişelerimiz var.

Fakat herşeyden önce ben AB'nin Türkiye'yi birliğe alacağına inanmıyorum. AB birilerinin zannettiği gibi, 1940'lı yıllarda Roma'da biraraya gelmiş insanların oluşturduğu Kömür Birliği'nden gelmiş bir hadise değildir. AB, ta Fransa Kralı Karl der Grose dediğimiz, Sharlke diye tanıdığımız bir zatın büyük hayalinin bugüne uzanmasıdır. Ekonomik değil, hatta kültürel değil, siyasi bir birlikteliktir. Kültürel birlik zaten siyasinin içindedir. AB; bilhassa son zamanlarda resmen, ABD gibi dünyada süper bir güç olacak coğrafi - siyasi bir birlik olma yolunda. Ne Sharlke'nin idealinde, ne sonra işin takipçisi olan Napolyon'un, ne Bismark'ın, ne de bu işi başka bir yöntemle hayata geçirmeyi deneyen Hitler'in idealindeki AB sınırları içinde Türkiye yok. Ancak Türkiye AB için ihmal edilecek bir ülke de değil. Çünkü AB'nin Türkiye'yi arka bahçe olarak elde tutması lazımdır. AB Türkiye'yi hiçbir zaman dışlamayacak, ama içine de almayacaktır. Bugüne kadar yaptığı çalışmalar bu yöndedir.

ABD Türkiye'nin AB girmesini istemektedir. Bunun nedeni ABD tarafından AB içine zorla sokulmuş bir İngiltere'nin zaman zaman yalnız kalıyor olmasıdır. ABD kontrolünde bir Türkiye'nin de AB'de olması, ABD'nin AB'ni iki taraftan kontrol altında tutmasına yöneliktir. Zaten AB'nin Türkiye'yi almamak için direnmesinin en önemli sebeplerinden biri de budur. Türkiye, Amerika siyasetini devam ettirdiği sürece, AB'ne alınmamak için bir bahane bulunacaktır.

Türkiye siyasetinin Almanya Türk toplumuna yansımaları nasıl? Türkiye'den etkilenme ne düzeyde?

Sözümüzün başında belirttiğimiz gibi, buradaki teşkilatların kuruluşları Türkiye'den yönlendirilmiş. Türkiye'deki siyasi hareketlerin buradaki uzantıları konumundalar. O açıdan bunun bir çırpıda sökülüp atılması mümkün değil. Türkiye'deki her türlü hareket burada yankısını buluyor. Bir zamanlar çıkarılan Kürtçülük meselesi nasıl yankı bulmuşsa, Türkiye'nin geleceğinde AB'nin kullanacağı Alevilik meselesi de son zamanlarda ciddi yankı bulmaya başlamıştır. Enteresan gelişmeler yaşanmaktadır. Türkiye'den esen her rüzgar burayı etkilemektedir. Son zamanlarda maalesef Türkiye'den "Sam" esiyor. Bu da buradaki toplumun verimini düşürüyor. Ama her geçen gün Türkiye'ye yönelik bakışlar yerini burada kalıcı oluşumuza, kendi meselemiz

ile düşünmemiz gerektiğine bırakıyor. Özetlemek gerekirse henüz Türkiye'deki olayların buralara etkisi bitmiş değil ama kısa vadede tükenecek gibi görünüyor. Kendi meselelerini çözmek üzere, istese de istemese de, buradaki Türkler ortak hareket etmek zorunda.

Almanya'da yaşayan Türkleri kimlik olarak nasıl tanımlıyorsunuz?

Bu sorunun cevabı bizim ismimizde var zaten. Avrupa Türk İslam Birliği. Buradaki insanlar Avrupalı Müslüman ve Türk'türler. Türkiye'dekilerin bir sakat bakış açısı var. Kimlik, alt kimlik ve üst kimlik mevzuunu birbiriyle kavgalıymış gibi gösteriyorlar. Oysa alt kimlik üst kimliğin bir parçasıdır. Üst kimlik alt kimliği tamamlar. Biz müslümanız. Bizim bir "müslüman" kimliğimiz var. Aynı zamanda Türküz, bir de "Türk" kimliğimiz var. Şu anda Avrupa'da yaşıyoruz. Öyleyse kimliğimiz Avrupalı Müslüman Türk'tür.

Alman vatandaşlığına geçişi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Burada kalıcı isek, en azından siyasi olarak söz sahibi olabilmemiz lazım. Bunun için de Alman vatandaşlığına geçmemek düşünülemez. Ancak bir çekincemiz var. Alman vatandaşlığına geçilmelidir, ama yarın burada Türk yok, Müslüman yok dememeleri için Türk kimliğinden de vazgeçilmemelidir. Yani çifte vatandaşlık hakkından kesinlikle vazgeçilmemelidir.

Türkiye'nin pembe kart vermesi buradaki topluma büyük bir ihanettir. İnsanlarımız o yüzden Alman vatandaşlığına geçişte ağırdan almaktadır. Olumludur da bu ağırdan alma. Hiç Türkün kalmadığı anda Türkçe ile ilgili hiç ders verilmeyecektir. Şimdiden Türkçe ile ilgili doğru dürüst bir ders vermiyorlar. Verdikleri dersi de kesmeye çalışıyorlar. Yarın burada Türk yok, hangi Türk kültüründen, hangi Türkçe'den bahsediyorsunuz dediklerinde zaman haklı duruma geçerler.

Çifte vatandaşlık hakkı tanınmalı, buradaki sivil toplum kuruluşu da azınlık statüsü kazanmak için çalışmalıdır. Şu anda azınlık hakkını elde etmiş üç topluluk var, bir dördüncüsü de neden Türkler olmasın.

40 yılı aşkın süredir burada yaşayan Türkler kendi kültürel ve müzik anlayışı oluşturabildiler mi? Türkiye'den farklı bir yapı oluşturulabildi mi?

Türkiye'deki gibi burada da kendi içimizden yetişenler, rapçi oluyor, popçu oluyor. Kendi müziğimizi, sanat anlayışımızı, gurbet edebiyatımızın oluştuğunu söylemek henüz erken. Çalışmalar var fakat yeterli değil. Henüz erken diye düşünüyorum..

Periyodik bir yayın organınız var mı?

Yıllık gerçekleştirdiğimiz faaliyet raporları dışında periyodik bir yayınlımız yok. Daha önce vardı. Vatana Hasret vardı. Daha sonra 3 yıl devam eden bir gençlik bülteni çıkardık. 2, 3 sayfalık, 3 yıl kadar devam eden ATİB BÜLTENİ'ni çıkardık. 2 sayfa Türkçe, 2 sayfa Almanca yayımlanan DİYALOG diye bir dergi çıkardık. Ama şu anda bir süreli bir yayınlımız yok. Ama yayımlanmış kitaplarımız var. Göçle ilgili 30. yıl, 35. yıl panelleri kitap haline geldi. Burada yetişmiş, Ozan Yusuf Polatoğlu'nun 3 şiir kitabını bastık. Tarih boyunca Müslümanlar ve Müslüman olmayanlar arasındaki ilişkileri Türkçe-Almanca olarak bastık. Ninnilerimiz ile ilgili derleme bir ninni kitapçığı bastırdık. Din dersi ile ilgili mücadeleyi anlatan bir kitabımız var.

Şu anda ne din dersi, ne din bilgisi dersi veriliyor. Sadece geriye döneceklere Anadili dersleri içinde, 2 saat din bilgisi dersi veriliyor. Biz bunun yeterli olmadığını, burada kalıcı olduğumuzu, Türkçe derslerinin ayrı, Din Dersi'nin de Anayasada tarif edildiği gibi ayrı olarak verilmesi gerektiğini savunuyoruz. Bu konuyla ilgili mahkemeler var. Berlin'de din dersi şu anda başlamış oldu.

Son zamanlarda Almanya ekonomik durumu bahane ederek Türkçe olmayan, Anadilini geliştirme dersini de kısımaya başladı. Bilhassa bu bölgede öğretmenlere çıkış verilmeye başlandı. Tam bir kaos var. Verilen zaten Türkçe değil. Din dersi de vatandaşlara yanlış

anlatılıyor. Din dersi zaten hiç verilmedi bugüne kadar. din bilgisi dersi veriliyor. Aradaki fark nedir dersiniz, din bilgisi dersi, seküler bir toplumda yetişen çocuklara, herhangi bir dine mensup olmayanlara verilen hristiyan kültürü ile yetiştirilmesine yönelik bir ders. Dolayısıyla, bizim çocuklarımız müslümandır ve din bilgisi dersi değil, din dersi verilmelidir. Din dersi verilecekse de, müslümanlar öğretmenin seçiminden muhtevaya kadar söz sahibi olmalıdır.

Din dersi Almanca mı, Türkçe mi verilmelidir?

Her ikisinin de avantajları ve dezavantajları vardır. İşin ehli olanlar tarafından oturulup tartışılmalıdır. Almanca verilirse, Almanlar'ın da müslüman olmasına yönelik olarak bir ümmet şuuru geliştirilebilir. Biraraya gelemediğimiz diğer milletlerle biraraya gelmemiz mümkün olabilir. Kürtler ve diğerleri gibi. Böylece burada güçlü bir topluluk oluşturabiliriz. Ama dil ile ilgili bir sıkıntı olacağı yönünde eleştiriler yapılıyor. Ama bunun kavgası ayrı verilmelidir. Kesinlikle Türkçe dersinden vazgeçilmemelidir. Türkçe ikinci yabancı dil olarak kabul ettirilmelidir. Çocuklarımıza Türkçe ikinci yabancı dil olarak verilebilirse, din dersleri de Almanca verilirse bu daha faydalı olur diye düşünüyorum.

Fakat burada bir mahsur var. Din Almanca verilecekse bunun kavramlarını da biz belirlemeliyiz. Cihat kavramı, Allah kavramı doğrudan Almanca'ya çevrilirse, din kaybeder. Bu şartlar içinde Almanca verilmesi uzun vadede faydalı olur.

Teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim.

EK 6.8

Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB) Eğitim ve Kültür Müdürü Işık UĞURLU ile 14 Şubat 2003 tarihinde, Venloerstr 160 Köln Adresindeki DİTİB Genel Merkezi'nde Yapılan Mülakat

DİTİB ne zaman ve ne amaçla kuruldu?

Diyanet İşleri Türk İslam Birliği DİTİB, Mayıs 1985'te kurulmuştur. Amacı ise Almanya'da yaşayan Türk vatandaşların sosyal, kültürel ve dini konulardaki ihtiyaçlarına yardımcı olmaktır.

Dernek yönetimi, örgütlenme biçimi ve şubeleri hakkında bilgi verir misiniz?

DİTİB Alman yasalarına göre "toplum yararına" kurulmuş bir cemiyettir. Normal dernek seçimleri gibi seçimler yaparak başkan, başkan yardımcıları ve yönetim kurullarını seçmektedir.

Gençliğin kuruluşunuzdan ne tür talepleri oluyor, beklentileri nelerdir?

Almanya'da gençlik genellikle ne istediğini bilmiyor. Ama az da olsa gelen talepler oluyor. Bunlar da sportif, sosyal ve kültürel faaliyetlerdir. Bu alanlarda kendilerine hizmet verecek yapılanmalar bekliyorlar. Sportif faaliyetlerde tekvando, karete, futbol gibi spor dallarına ilgi gösteriyorlar. Bu alanlarda salon ve saha talepleri oluyor. Derneklerin büyük bölümü bu konuda önemli ölçüde aşama kaydetti. Sadece DİTİB'e değil, diğer kurumlara bağlı derneklerde de bunlar büyük ilgi görüyor.

DİTİB çatısı altındaki derneklerin çoğunda alt dernek olarak spor dernekleri bulunuyor. Özellikle kültür kursları alanında saz ve bağlama kursları başta olmak üzere enstrüman kursları; folklor alanında ise Türk halk oyunları kursları gençler tarafından ilgi görüyor. Bu kurslara katılım da her geçen gün artıyor. Ayrıca gençler, rahatlıkla gelip çeşitli sosyal ve sportif aktivitelerde bulunacakları 'gençlik merkezi' talep ediyorlar. Bu

merkezlerde bilardo, pin pon gibi gençlerin bildikleri klasik oyun türleri olmasını istiyorlar. Birlikte oturup sohbet edebilecekleri, maçları izleyebilecekleri bir mekan istiyorlar. Özellikle Türkiye ligi maçları ve Türkiye Milli Takımının maçlarına ilgi gösteriyorlar.

Köln DİTİB merkezi bu gençlere yönelik bu tür faaliyetler açısından sadece DİTİB bünyesinde değil, diğer dernekler arasında da Almanya'da en iyi durumda olan kuruluştur. Şu anda burada 400'e yakın genç sportif kurslara devam etmektedir. En az bu sayıda genç kültür kurslarına devam ediyor. 2002 yılı sonu itibariyle Eğitim ve Kültür Müdürlüğü bünyesindeki diğer kurslara yaklaşık 1800 öğrenci katılıyor. Kurs ve seminerlere devam eden toplam öğrenci sayısına bakıldığında yaklaşık olarak 2200 olduğu görülmektedir.

Ayrıca DİTİB bazı konularda 'danışmanlık hizmeti' de vermektedir. DİTİB'e bağlı spor, eğitim ve gençlik gibi alt birimlerin her birinde bir danışmanlık hizmeti bulunmaktadır. 2002 yılı sonu itibariyle sadece Eğitim ve Kültür Müdürlüğü bünyesinde 2500 kişiye danışmanlık hizmeti verilmiştir. Bize genellikle eğitim ağırlıklı danışmanlık talepleri gelmektedir. Türkiye'den Almanya'ya veya Almanya'dan Türkiye'ye eğitim ve yatay geçiş yapmak isteyenlerin problemleri ve talepleri konusunda konuşulmaktadır.

Ayrıca Almanya içindeki okullardaki yatay geçiş problemleri, mesela Hauptschule'den Realschule'ye, Realschule'den Gymnasium'a gibi kalite farkı olan okullardaki yatay geçişler konusunda da bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yatay geçişlerde belli usuller bulunuyor. Herkesin istediği okula gitme şansı yok. Bu konularda şartlar ortaya konuluyor. Hatalar varsa vatandaşlar veya Alman kurumları uyarılıyor. Gerekliğinde Türk kuruluşlarına da bu konularda bilgilendirmeler yapılmaktadır. Ancak DİTİB'in gücüyle bu tür bilgilendirmelerin yeterli olduğu söylenemez. Yeterli olabilmesi için Almanya çapında DİTİB'e bağlı 800'e yakın derneğin hepsine bu hizmetin ulaşması lazım. Bu da zamana bağlı bir olay. Zamanla bunların tamamına bunun yayılması lazım.

DİTİB'in diğer Türk Sivil Toplum Kuruluşlarından en önemli farkı nedir?

Diğer derneklerde de güzel faaliyetler bulunmakla birlikte, çoğunda siyasi faaliyetler ağırlıkta. Türkiye'deki siyasi kesimlerin Almanya'da uzantısı durumundalar. Bu da siyasi bir yapının devamı gibi oluyor. DİTİB'in siyaset yapma gibi bir lüksü yok. Çünkü kendi bünyesindeki vatandaşlar toplumun her kesiminden. Hal böyleyken bunlara kalkıp taraflı bir siyaset yapmak bizim prensip ve ilkelerimize ters düşer. Bu açıdan DİTİB partiler ve siyaset üstü bir politika takip ediyor. Bu yaklaşım, hem bizim buradaki vatandaşlarımız, hem de Alman kurumları tarafından dikkatle izlenip takdir edilmektedir.

Diğer kurumlarla DİTİB'i bir de eğitim faaliyetleri açısından karşılaştırır mısınız?

Diğer kurumlarla aramızdaki en büyük farklardan biri bu zaten. Diğer taraftan DİTİB söylediği şeylerin büyük bir kısmını yapmaktadır. Az önce ifade ettiğim gibi sadece Köln merkezde eğitime gelen 2200 civarında genç var. Demek ki DİTİB eğitim ağırlıklı bir politika izliyor. Bu eğitimin içerisine dini hizmetleri de katarsak ne kadar hayırlı işler yapıldığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ama "yeterli mi?" dersanız, yeterli değil. 2,5 milyon Türk'ün ne kadarına ulaştığı konusunda bile doğru bilgimiz yok.

Dernekler Almanya'da yaşayan Türklerin ne kadarına ulaşabiliyor?

Köln'de yaklaşık 80 bin Türk yaşıyor. 25 bini 25 yaşın altındadır. Bunlar bizim eğitim ve kültür olarak hedef kitlemizdir. Biz bu hedef kitleden yaklaşık 2200 gence ulaşıyoruz. Diğer derneklerin tamamının toplamı da yaklaşık bu kadardır. Yani Türk dernekleri Köln'de yaklaşık 5 bin gence ulaşabiliyor. Ortada ulaşılamayan 20 bin kişilik bir kesim var. Yüzde 80'ine ulaşılamıyor. Çok iyimser olsak bile en az üçte ikisine ulaşılamıyor. Bazılarının bunlara ihtiyacı olmayabilir ama gerçekler bunlar.

DİTİB'te kurs ve ders veren görevliler nereden temin ediliyor? Bunların maaşları nasıl ödeniyor? Katılımcılardan ücret alınıyor mu?

Kurslarımız genellikle ücretsiz. Almanca dil kurslarının finansmanını Alman Dil Kurumu Sprechbank tarafından karşılanıyordu. 2003 yılından itibaren bu kursların finansmanı İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir daire tarafından karşılanacak. Şu andaki prosedür bu. Ancak ilerde ne gibi bir durum olur bunu zaman gösterecek. Kurslara katılanlar genellikle Türkiye'den yeni gelenler veya burada bulunup da Almanca'nın önemini yeni kavrayanlardır. Ayrıca 23 değişik ülkeden yabancı da bizim kurslarımıza katılmaktadır. 2001 yılı itibariyle 350 civarında bizim Almanca kurslarımıza katıldı. Ayrıca Almanlar Türkçe kurslarına ilgi gösteriyorlar. Türk çocukları için Türkçe kurslarımız var. Ama okullarda da kısmen aldıkları için daha ileri düzeyde yapamıyoruz.

Öğretmenlerin maaşları genelde Alman Çalışma Bakanlığı'na bağlı Sprechbank tarafından ödeniyor. Öğretmenlerin alacakları maaşların miktarlarını da onlar belirliyorlar.

Alman Kurumlarıyla ilişkileriniz nasıl?

Doğrusunu söylemek gerekirse, genelden bahsediyorum, Alman makamlarıyla ilişkilerimiz yeterli değil. DİTİB olarak, Alman Dil Kurumu'yla ilişkilerimiz çok güzel. Alman Polis Teşkilatı ile ilişkilerimiz güzel. Şehir İdareleri, Gençlik Merkezleri, İş ve İşçi Bulma Kurumu ile ilişkilerimiz iyi. Hatta İş ve İşçi Bulma Kurumu ile her sene 4, duruma göre 5 kişiye kadar ücretsiz öğretmen veya diğer eleman alma gibi kolaylığımız var. Alman Devleti'nin sağladığı bir politikaya göre işsiz öğretmenler DİTİB gibi büyük kurumlarda değerlendirilebiliyor. Bu öğretmenler, Türk çocukları için okul derslerine yardım kurslarında değerlendiriliyor. Haftanın 5 günü saat 2 ile 6 arasında bu kurslar yapılıyor. Bu öğretmenlerin ücretlerinin yüzde 90'ı İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından, yüzde 10 ise bizim tarafımızdan ödeniyor.

İlişkilerimiz fena değil, iyi sayılır ama daha iyi olması gerekiyor. Yeterli olmadığını söylerken sadece DİTİB için değil bütün toplum için söyledim.

Diğer Sivil Toplum Kuruluşlarıyla Almanya'daki Türklerin ortak problemleri konusunda birlikte hareket edebiliyor musunuz?

Ortak problemlerin çözümü konusunda zaman zaman ortak hareket edilmeye çalışılıyor. Ama ne derecede çözülüyor bilemiyorum. Bunu DİTİB Yönetim Kurulu daha iyi bilebilir.

Almanya'da yaşayan Türklere Almanların bakışı nasıl?

Kişisel gözlemlerime göre Batı'da ortak bir kanaat, Türklere şüpheli özellikleriyle bakıyorlar. Şu bir gerçek ki Türk toplumunu oluşturan bireyler de özellikle gençleri sorumluluklarını yerine getirmiyorlar. Bu büyük bir toplumsal zaaf. Mesela yabancılar arasında en fazla suç işleyenler bizim toplumumuz, Türkler. Öğrenci velileri arasında çocuklarına en ilgisiz olanlar Türkler. Öğretmenler toplantısı olduğu zaman, çocuğunu sormaya gelmeyenler arasında en büyük oran Türklerde. Bu bir diyalog kopukluğunu meydana getiriyor.

Suç işleyen çocuklar üzerine yapılmış olan anketlere bakıyorsunuz, okulunda başarısız olan çocuklar suç işlemeye daha yatkın. Öğretmen aileye durumu anlatamazsa, bu durum çocuğun suç işlemesine ve okulda daha da başarısız olmasına sebep oluyor. Bu bakımdan Türk toplumu olarak gerek müesseseler, sivil toplum kuruluşları, gerekse vatandaşlar olarak sorumluluklarımızı büyük oranda yerine getiremiyoruz. Bu da bilgisizlikten ve rehbersizlikten kaynaklanıyor.

Sizce buradaki Türklerin en büyük problemi nedir?

Bence en büyük sorun, kültürel manada bakılırsa kimlik sorunu. Ekonomik bakımdan bakılırsa işsizlik. Ve tabii ki eğitim sorunu. Hepsinin temelinde de eğitim sorunu yatıyor. Eğitim denildiği zaman işin içine cami, okul, dernekler, aile, aile ile birlikte anne-baba ve fertler girer. Okul dediğiniz zaman öğretmenler girer. Şimdi burada Türkiye'de ortaokul mezunu olup da Türkçe dersi veren öğretmenler var. Herhangi bir yoldan öğretmenliği ele geçirmiş, Türkiye düşmanları kadar Türkiye'yi kötüleyenler

var. Bunlar da Almanya'da Türklerin uyumuna büyük bir engel. Bu kişilere Türk gençleri, bütün kimlik eksikliklerine rağmen karşılık veriyorlar. Bu karşılık verme ise öğrenci-öğretmen, öğrenci-okul ilişkilerine zarar veriyor. Okul-aile-öğretmen ilişkilerine büyük bir problem meydana geliyor. Devleti idare eden büyüklerimiz bu konuya nasıl parmak basacaklarını bilemiyorlar. Bu büyük bir sıkıntı. Sivil kitle örgütleri bu konuda yetersiz kalıyor.

Avrupa'da bir özellik var. 8-10 kişi biraraya gelip de tepkinizi yazılı olarak ortaya koyarsanız, karşı tarafta mutlaka bir muhatap bulursunuz. Ve o muhatap da sizi ciddiye almak durumundadır. Size zarar verenlerin de mutlaka kulakları çekilir. Türk toplumu bireysel olarak bunu yapamıyor. Yani 8 kişi biraraya gelemiyor, birilerinden medet bekliyor. Ya derneklerden, ya eğitim ateşeliklerinden medet bekliyorlar. Dernekler de bu konuda yetersiz kalıyor. Neden? Çünkü doğru dürüst Almanca konuşan dernek başkanı yok Almanya'da. İletişimi nasıl kuracaksınız?

Türk televizyonları Avrupa'daki insanlarımıza katkı noktasında bir şey veremiyorlar. Müzik ve fantezinin ötesine geçemiyorlar. Olmaz. Ben TRT'nin dışında hiçbir kanalda, kimlik kazandıracak, Türkiye'yi tanıtacak bir yayın görmedim. Türkiye'den bir sanatçı geliyorsa, Avrupa'daki insanlara o sanatçının rezillikleri ile tanıtıyorlar.

Alman hala Türkiye'yi deve sırtındaki figürlerle tarif ediyor. Yani Türkiye'ye en fazla turist Almanya'dan geldiği halde Alman kurum ve kuruluşları, basını, gazetelerinde, kitaplarında Türkiye'yi tanıtırken deveyle tanıtıyorlar. Ya olayda bir kasıt var, ya da bilgisizlik var. Kasıt da olsa, bilgisizlik de olsa buna müdahale edilmesi gerekiyor. Buna müdahale edecekler de ya resmi, ya da gayri resmi kurumlar. Bu kurumlar yeterince aktif olmadıkları için, Alman kurumları Türk toplumunu şamar oğlanına çeviriyorlar.

Bir örnek vereyim. 24 bin Türk çocuğu Almanya'daki özürülüler okuluna gidiyor. Bu kadar örgütlenmiş olmamıza rağmen, hiçbir Türk derneğinin bünyesinde bu çocuklarla ilgilenen bir birim yok. 24 bin Türk çocuğunun en az yarısı inanıyorum ki haksız yere bu okullara gidiyor. Bir istihdam problemi var. Bu okullara bu kadar öğrenci gitmezse o okulun öğretmenleri açıkta kalacak. Bu istihdamı sağlamak için çocuklarıyla

İlgilenmeyen velilerin çocukları yalan yanlış imzalarla bu okullara yönlendiriliyor. Bu okullar gerçekten özürlü olan çocuklar için bir nimet. Ama sağlam bir öğrenci için bir sıkıntı. Bu ailede büyük bir sıkıntı yaratıyor. Çocuğu sonderschule'ye giden bir aile kendisi de bu okullara gidiyormuş gibi sıkıntı çekiyor. Toplumsal olarak kendisini küçülmüş, alt sınıf olarak görüyor. Çocuğunu toplum içine çıkaramıyor. Bu Almanlarda böyle değil. Hiçbir Alman çocuğu haketmiyorsa bu okullara gitmez. Ben DİTİB Eğitim ve Kültür Müdürü olarak burada her yıl ortalama 15-20 tane öğrenciyi kendi ilişkilerimi kullanarak buralara gitmesi önlüyorum. Bizim buradaki derslere yardım kurslarımıza gelen öğrencilerden bu okullara gidenler varsa ilgileniyoruz. Eğer çocuk bu tür okullara değil, normal okullara gitmesi gereken bir öğrenciyse, durum düzeltmek için kanuni ne tür yollar varsa yardımcı oluruz. Bunda da yüzde 99 başarılıyız. Çünkü orada bir cinayet işleniyor. Bu büyük bir sıkıntı.

Her derneğe şu sorunun sorulması lazım: Emeklilerle ilgilenen bir biriminiz var mı? Sonderschule'ye giden çocuklarla ilgilenen bir biriminiz var mı? Evden kaçan kızlarımız ile ilgilenen bir biriminiz var mı? Uyuşturucu ile mücadele eden bir biriminiz var mı? Bu sorulara eğer yalan söylemezlerse yüzde 99 hayır diyecekler. Var derlerse yalan söylerler. Tanıdığım için söylüyorum. AIDS ile ilgili bir sorun bakalım yardımcı olacak bir birimleri var mı? Toplumsal problemlerimizin başlıklarını akıllarınıza getirip sorun. İnanıyorum ki cemaatlerin yüzde 80'nin bu problemlerin biriyle veya birkaçıyla ilgili yakından ilişkisi var. Ya oğlu, ya kızı, ya kendisi, ya diğer bir yakını mutlaka bu problemleri yaşıyor.

Bu anlamıyla derneklerin misyonlarını tam olarak yerine getiremediklerini söyleyebilir miyiz?

Derneklerin misyonlarını tam olarak yerine getirebilmeleri için seçtikleri insanlarda belli bir formasyonun olması lazım. Birinci hata formasyona sahip insanları başa getirememiş olmaları. Bazen bulamıyorlar, bazen de getiremiyorlar. Dernekçiliği sadece hafta sonlarında gelip orada oturup sohbet etmek, dedikodu yapmak, kahve çay içmek veyahut da maç seyretmek ötesinde göremiyorlar. Senede bir iki defa bayram namazı

olacak da gelip orada bayram namazı kılacaklar. Bunun ötesine götüremiyorlar. Götüremedikleri için zaten bu problemler yaşanıyor.

Almanya'da uyuşturucu, diskotek ve oyun salonları arasında yakın bir ilişki var. Şimdi oyun salonlarına giden insan para bulamıyorsa, kesinlikle uyuşturucu satabiliyor. Diskoteğe giden bir genç uyuşturucu satanların pazarı halinde. 16 yaşını geçmiş Türk gençlerinden oyun salonlarına gidenlerin oranı üçte bir. Zaten normalde 18 yaşından küçükler gidemiyor. Diskoteklere de aynı şekilde gidiyor. Şuna inanın Türk gençlerinin en az üçte biri uyuşturucuyu denemiştir.

Almanya'da 0-30 yaş arası 1 milyon 300 bin insanımız var. Yaklaşık olarak 3 bini cami, bin tanesi de diğer olmak üzere 4 bine yakın dernek var. Bu 4 bin dernekten bu sorunlarla ciddi olarak ilgilenenlerin sayısı 50-60'ı geçmez.

Almanya'da 13 büyük uyuşturucu merkezi var. Bunlardan biri de Köln. Bu uyuşturucu merkezlerinin çoğu Kürtlerin elinde. Yaklaşık olarak yılda 3 milyar Euro para kazanıyorlar. Bu para ile de gençler satın alınıyor. PKK faaliyetleri yapıyor ve kontrol ediliyor.

Gözlemlediğiniz kadarıyla buradaki Türkler, özellikle gençler kendilerini kimlik olarak nasıl tanımlıyorlar?

Genellikle Türk olarak tanımlıyorlar. Türk kimliğini reddedip, kendisini Alman gibi hissedenler de yüzde 5 gibi bir oranda var. Dernekler ve derneklere gelenler "Türk ve Müslümanım" diyorlar. Türk kanalları içi boş da olsa yüzeysel olarak bir "Türk" adının kalmasına, korunmasına katkıda bulunuyorlar.

Kimlik, din, dil, folklor gibi faaliyetlerin artırılmasıyla yaşatılıp, geliştirilebilir. Biz DİTİB olarak "Türkülerle Türkçe" öğretiyoruz. 60 kişilik bir korumuz var. Her türküde çocuklar 15-20 yeni kelime öğreniyorlar. 2 yıldan beri de her hafta bir türkü ezberletiliyor. Ninniler, destanlar, kahramanlık türküleriyle beraber Türkçe öğretiliyor.

Almanya'daki Türkler geri dönüşe nasıl bakıyorlar?

İlk yıllarda biraz çalışıp geri dönme düşüncesi vardı. Bu insanların buraya gelip yerleşeceğini ne göçenler, ne de devlet düşünmemişti. Bunun için hiçbir plan program yapılmamış. Oysa ki tarih boyunca Türkler hep Batıya doğru göç etmiş ve hiçbir zaman da geri dönmemiştir. Birkaç sene öncesine kadar Türkiye'ye dönme düşünce bazında da olsa vardı. Yenen bir takım kazıklardan ve yapılan hatalardan sonra Türkler, Almanya'da tamamen kalıcı olduklarına karar verdiler.

Türkiye'den gayri menkul almak, işçi şirketleri kurmak ve ortak olmak, holdinglere para vermek gibi maddi olarak kendilerini zarara uğradan tecrübelerden sonra dönmeyi kesinlikle kafalarından çıkardılar. Holdinglere sadece söze, itimada ve basit kağıtlara dayanarak ortak oldular. Paralarını batırdılar. Bunlar bir yana asıl kayıp, buradaki Türkler arasında güven kaybıdır. Artık kimse kimseye borç veremez hale geldi. Eskiden birbirlerinden kolayca borç alıp verenler artık güven anlayışı zedelendiği için senetsiz vermiyor.

Okullarda din dersinin Almanca mı Türkçe mi okutulmasını savunuyorsunuz?

Din dersinin Almanca verilmesini istiyoruz. Bu ümmet bilincini de geliştiriyor. Öte yandan sınıfta Türk, Arnavut, Bosnalı, Faslı vs bir sürü milletten çocuk var. Eğer belli bir sayı tutturulamazsa hiç verilememesi gibi bir tehlike var. Böyle olursa, müslüman çocuklar din derslerini kilisede almak zorunda kalabilirler.

Din dersleri şu anda Türkçe derslerinin içinde veriliyor. Türkçe'nin zorunlu ikinci yabancı dil olarak okutulması gerekmektedir. Tüm Türk sivil toplum kuruluşları ve devlet kuruluşları bu konuda mücadele vermesi lazım.

Teşekkür ederim.

Ben teşekkür ediyorum, başarılar diliyorum.

EK 6.9

Almanya Atatürkçü Düşünce Dernekleri (AADDF) ve Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı DURSUN ATILGAN ile 14 Şubat 2003 tarihinde, Richmodstr 7 51063 Neumart / Köln Adresindeki Federasyon Merkezinde Yapılan Mülakat

Almanya'daki Türkler ile ilgili çalışmalarınıza ne zaman ve nasıl başladınız?

Adımız Almanya Atatürkçü Düşünce Derneği olduğuna göre tabii ki amacımız herşeyden evvel Atatürkçü düşünceyi buradaki gençlerimize, çocuklarımıza ve aynı zamanda buradaki topluma anlatmak. Atatürkçü düşüncenin ne olduğunu anlatmaktır. Bu anlamda Ulus Devlet TC; laik, demokratik, özgürlükçü Türkiye Cumhuriyeti konusunda yurttaşlarımızı, gençlerimizi, çocuklarımızı bilgilendirmektir.

Kuruluşumuz 27 Mart 1994'te gerçekleştirildi. Köln Genel Merkez olarak açıldı. Bize genel kuruldan verilen yetki gerektiğinde Almanya çapında şubeler açmaktı. Almanya'nın çeşitli eyaletlerinde şubelerimiz var. Şubeler genellikle eyalet bazında açılıyor.

Almanya'da toplam 17 şubemiz var. 8 ülkede şubemiz bulunuyor. Avusturya'da 4 şube var. Onun dışında federasyonumuza bağlı Fransa, Hollanda, İsviçre, İngiltere, Norveç, Başkent Brüksel'de Atatürkçü Düşünce Derneği Merkezleri var. Bunların şubeleri yok. Almanya'da 4 bin üyemiz var. 2 bin tane de diğer ülkelerde olmak üzere Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonunun 6 bin üyesi bulunuyor.

Almanya çapında hafta sonu yaptığımız seminerlere 300 civarında gencimiz katılıyor. Etkinliklerimiz duyurmak üzere kurduğumuz bir SMS ve e-mail grubumuz var. Bu grupta 72 gencimizin numarası ve e-mail adresi var.

Dernekleri kurarken ve yöneticilerini belirlerken nelere dikkat ediyorsunuz?

Şubelerimizi kuracak kişileri özgeçmişleriyle tanıyoruz. Bugüne kadar neler yaptıklarını biliyoruz. Ondan sonra da bizim tüzüğümüze uygun olarak onların şube kurmalarına izin veriyoruz.

Kuruluş olarak ne tür faaliyetler düzenliyorsunuz?

Birincisi ulusal bayramlarımızda, ikincisi devrim yasalarının çıktığı günlerde, üçüncüsü Cumhuriyet tarihinde Türk ulusuna mal olmuş önemli günlerin yıldönümlerinde toplantı, seminer, panel ve sempozyumlar düzenliyoruz. Özellikle seminerleri gençlere yönelik olarak yapıyoruz. Çünkü gençlik geleceğin yöneticisi olacaktır. Ülkemiz hakkında, devletimiz, ulusumuz hakkında duyarlı olacakları bilgiler kazandırıyoruz. Bizim gücümüz bilgiden oluşuyor. Onlara bilgi gücü kazandırıyoruz ki okullarında hem Almanlarla hem de diğer uluslarla yaptıkları tartışmalarda Türkiye'yi bildiği kadarıyla savunabilsin.

Diğer taraftan Türkiye'deki çeşitli üniversitelerle öğrenci alış verişi yapıyoruz. Bu zamana kadar Gaziantep'ten Mersin'e, Antalya'daki Akdeniz Üniversitesi'nden, İzmir'deki 9 Eylül Üniversitesi'ne kadar çeşitli üniversitelerle 8 defa bu projeyi uyguladık. Bu projenin adı, "Çağdaş Türkiye'yi Tanıtma" projesi. Bizim kuruluşumuzun çalışmasının temel amaçlarından birisi de bu zaten.

Diğer taraftan Türk kimliğini bulabilmek için Türk dilini konuşabilmek lazım. Türk dili, ulusal dil ulusal kimlik açısından çalışmalarımız oluyor. Bunlar çok önemli. Çünkü çok kültürlü bir toplumda yaşadığımız için burada kültürel bakımdan varlığımızın anlam kazanması gerekir. İnsanın kültürü var ise varlığı anlam kazanır.

19 Mayıs'ta Ren Nehri üzerinde başta gençler olmak üzere herkesin katılımına açık gemi gezileri düzenliyoruz. Türk Halk ve Türk Sanat Müziğinin yetkin seslerine konserler verdireyoruz. Böylece bu tür önemli günlerde, çokkültürlü bir ülke olan Almanya'da kendi kültürümüzün ürünlerini ortaya koymaya çalışıyoruz.

Sürekli, düzenli ve periyodik olarak yaptığımız çalışmalar var mı?

Burada Atatürk Kültür Merkezi'nde her hafta sonu gençlerle bilgi seminerlerimiz var. Bu seminerlerde Türkiye Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Söylev, Almanya Toplumunu konularını işliyoruz ve genel olarak Türkiye'nin AB çabalarına destek veriyoruz. Avrupa Tarihi konusunda da bilgilendirme yapıyoruz. Bu toplumlar biliyorsunuz şu veya bu şekilde Türkiye'ye suçlamalarda bulunuyor. Onların yaptıkları yanlışları ortaya koyacak, onların düne kadar tarihlerindeki yanlışları gösterecek bilgiler veriyoruz.

Bunları yaparken bazı şeylere dikkat ediyoruz. Birincisi, biz bunu ırkçı bir anlayışla yapmıyoruz. Almanya ırkçı bir devlet. Bizim burada ırkçılık yapmamızın bir anlamı yok. Ama kendi devletimize ve ulusumuza bağlılığımızı her platformda dile getiriyoruz.

Hükümetler bizi ilgilendirmiyor. Şu bakımda ilgilendirmiyor. Biz burada parti politikası yapmıyoruz. Türkiye politikası yapıyoruz. Hükümetleri yerine göre eleştiriyoruz. Ama genel olarak dış ve iç politika açısından Türkiye'nin içinde bulunduğu durum önemli.

Şunu da söyleyeyim ki biz buraya Rauf Denktaş'ı davet ederek konferans verdirdik, Almanlara, Alman politikacılara ve basın mensuplarına. Bu konferansı verdirdik ki ilk elden Kıbrıs konusunda yapılan yanlışlığı görsünler diye. Diğer taraftan çeşitli konferanslarla Türkiye'nin AB'ne girme konusundaki çabasına destek veriyoruz.

Bu seminer ve konferansları verecek kişiler kimler ve nasıl tespit ediliyor? Seminerler hep aynı kişiler tarafından mı veriliyor?

Aynı kişiler değil, Türkiye'de aklınıza gelecek en yetkin hocalar, en yetkin bilim adamları ve konularında uzman kişiler kimse onlar buraya geliyor. Mesela Prof. Dr. Şerafettin Turan'dan Dr. Mustafa Kemal Palaoğlu'na kadar; rahmetli Ahmet Taner Kışlalı'dan Uğur Mumcu'ya kadar, ulusal dil ve ulusal kültür konularında Adnan Binyazar'dan, Emin Özdemir'e kadar Türkiye'nin en yetkin ulusal dil uzmanlarını buraya getiriyoruz.

Genel Yaklaşım olarak bu uzmanlar Türkiye’den mi seçiliyor, Almanya’dan da seminer vermek üzere çağırıldıklarınız oluyor mu?

Genellikle Türkiye’den üniversite hocalarını getiriyoruz. Öğrenci götürdüğümüz zaman da zaten biz orada Atatürk devrim ve ilkelerini anlatıyoruz. Öğrenci değişimi kapsamında biz her yıl ortalama 20 kişi götürüyoruz.. 8 yıldır yaptığımıza göre yaklaşık 150-160 öğrenci bu projeden faydalanmış oluyor. Fazla göndermiyoruz. Fazla iyi olmaz.

Almanya’da Türklerin kurdukları diğer STK arasında kendinizi nerede görüyorsunuz? Aranızda yaptığınız faaliyetler açısından ne gibi bir farklılık var.

Atatürkçü Düşünce Derneği olarak bizim için yurttaş önemlidir.Dini kuruluşlarla bizim herhangi bir ilişkimiz yok. Diğer kuruluşlar sözkonusu olduğunda, biz Türkiye’yi bölmeye çalışan bölücü ve irticacı güçlerle hiç alakamız yok. Onlara karşı olduğumuzu her zaman söylüyoruz. Ancak, “hangi kuruluşlarla işbirliği yapıyorsunuz?” diye sorarsanız. Laik, demokratik, uniter devlet yapısına itirazı olmayan kuruluşlarla yerine göre birlikte olabiliyoruz. Mesala geçen yıl Berlin Yürüyüşü’ne katıldık. Çünkü kendisini Türk sayan, Atatürk’ün söyledi anlamda, hani “Ne mutlu Türküm diyene” diyoruz ya bu anlamda, kuruluşlar bu yürüyüşe katılıyorlar. Birinci kuşak yapacağını yapmıştır, görevini tamamlamıştır.Biz özellikle gençler için bilinçli bir şekilde ulusal kültür, ulusal kimlik, ulusal dil açısından yapılacaklar konusunda ne yapılırsa yapmaya çalışıyoruz.

Yayın organlarınız, kitap, kitapçık, broşürleriniz var mı?

İki ayda bir çıkardığımız 19 Mayıs adlı bir dergimiz var. Almanca olarak çıkarılan bir cep kitabı var, Mustafa Kemal Atatürk, Yaşamı, İlkeleri ve Eserleri adında. Bir diğer kitap Cumhuriyete Giden Yol. Cumhuriyetin 75. yılında çıkardık. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kuruluşunun 80. yılı dolayısıyla çıkardığımız Ulusal Egemenliğe Giden Yol kitabı. Bu yayınlarla hem Almanca konuşan, hem de Türkçe konuşan insanları bilgilendirmeyi amaçlıyoruz.

Yayımlarınız Almanca mı Türkçe mi?

Dergi çift dilli olarak çıkıyor. Kitapların ise sadece biri Mustafa Kemal Atatürk kitabı Almanca. Diğerleri Türkçe.

Dergiye gençlerin katkıları oluyor mu?

Tabii ki. Hatta derginin başında genç, öğrenci bir arkadaşımız var.

Gençlerin yapılan faaliyetler dışında talepleri bulunuyor mu?

Tabii ki gençlerin taleplerini dikkate alıyoruz. Mesala bu Pazar saat 15.00'te bir toplantımız var. Toplantıda ilk olarak gençlerimize diksiyon dersleri vereceğiz. Bu dersi buradaki saygın gazeteci arkadaşımız Turhan Dikkaya verecek. Gençlerin Türkçe olsun, Almanca olsun, düşündüklerini iyi ifade edebilmeleri için böyle bir organizasyon yapacağız. Çünkü anadilini bilmeyen insanların yabancı dili öğrenmeleri daha zor. Biz dile önem veriyoruz. Türkçe'yi bilmeyen, Almanca'yı İngilizce'yi de iyi öğrenemez. Atatürk'ün buyruğu bu. Türk dili ve Türk tarihi konusu önemli. İki önemli kurum var. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu. Ama ne yazık ki Kenan Evren döneminden itibaren yozlaştırdılar. Türkiye'nin tarihi ve kültürel zenginliği konusunda bilgilendiriyoruz ki buldukları yer ile bir kıyaslama yapabilsinler.

Yaptığınız bu faaliyetler dışında, gençlere yönelik başka ne tür faaliyetler yapılabilir?

Farklı olarak zaten bir seminerleri gençlerle yapıyoruz. Mesela Almanya'daki Türk Gençliğinin Sorunları diye bu ayın sonunda bir seminerimiz var. Aynı zamanda hem sorunları, hem de Türkiye ile ortak çalışma zeminlerinin neler olabileceğini tartışıyoruz. Bu konuda Türkiye'de devleti yönetenlerin bizlere çok büyük destek vermeleri gerekir.

Seminerler kitaplaştırılıyor mu?

Gerektiğinde yapıyoruz. Size önemli bir bilgi vereyim. 19-20 Aralık 1917'de Mustafa Kemal Atatürk, Almanya'nın ana askeri karargahının bulunduğu Batkreuzna kentine geldi. 1997 yılında o kentte bir Atatürk Salonu açtık. 2001 yılında da ilk kez Türkiye'de yapılmayan bir şeyi yaparak I. Türk Tarih Sempozyumu'nu yaptık. Bizim özellikle seçtiğimiz konular açısından önem olanları kitap haline getiriyoruz. Kitap haline getirmek için o seminerleri çalışmalarımız var. Türkiye, Rusya, Fransa ve Avusturya'dan Sempozyuma katılan bilim adamları tarafından dile getirilen şeyleri kitaplaştırıyoruz. Sempozyum ve seminerdeki konuları ya not olarak gençlerin ellerine veriyoruz, ya da kitaplaştırıyoruz. Böylece herkesin okumasına imkan sağlanıyor. Onu da Almanca-Türkçe yapıyoruz. Bunun nedeni de I. Dünya Savaşı'nda azınlıkların tutumu. O öyle olunca elbette böyle yapacaksınız. Bizim çalışmalarımız bütün kuruluşlara örnektir ve kalıcıdır.

Gençlere ulaşmakta güçlük çekiyor musunuz? Onlara nasıl ulaşıyorsunuz? Gençlerle aranızdaki iletişim kanallarını nasıl kuruyorsunuz?

Normal olarak siz de takdir edersiniz ki bunu yapan medya kuruluşlarıdır. Fakat TRT dışındaki kanallar, özel kanalların bu konudaki faaliyetleri sıfır çarpı sıfır eşittir sıfır. Özellikle TRT bizim etkinliklerimizi veriyor. Özel kanallar sadece reyting peşinde zavallılar. Bu yüzden onlarla böyle bir ilişkimiz olmuyor. Siz de biliyorsunuz, biz gençlere nasıl ulaşacağız? Tek tek insanların adreslerine mektup gönderemezsiniz. Bilemezsiniz adreslerini. Burada çeşitli toplantılar oluyor. Buralarda faaliyetlerimizle ilgili broşürlerimiz oluyor, dağıtıyoruz. Ama özel kanallar da eğer ulusal kimlik, bilinç, dil ve kültür alanlarında duyarlı iseler neden bizim çalışmalarımızı yansıtmıyorlar? Kim engel oluyor onlara? Biz engel olmuyoruz. Bir de burada gazeteler var. Türklerin çıkardıkları gazeteler. Onlar da ellerinden geldiği kadar çalışmalarımızı duyuruyorlar.

Çok önemli konulara değiniyoruz. Bu açıdan çok kesin ve çok açık konuşuyorum dikkat ederseniz. Ben buna da büyük önem veriyorum. Araştırmanın daha da derinleşmesini istiyorum. Ne de olsa ben sizin abinizim. Elektrik yüksek mühendisiyim. Biz burada 9

yıla yaklaşan bir süredir çalışıyoruz. 8 projeyi koyduk. 9. projeyi bu yaz uygulayacağız. Mart 2003'te, yani bir ay sonra 9 yıllık bir kuruluş olacağız.

Çalışmalarımızın tamamını size sözlü olarak anlatmamız mümkün değil. Size bir internet sitesi vereceğim. Oraya bakın son çalışmalarımızı göreceksiniz. Herşey olmasa da orada çok şey var. İnternet sitemiz çok sık olmasa da zaman zaman güncelleniyor. Dergimizin son bir iki sayısı orada var. Gürkan Koşar diye genç, kaliteli, dürüst bir arkadaşımız var sitemizi hazırlayan. Gençlik Sözcümüz Yüksek Elektrik Mühendisi Cevat Gürsoy var. Saymanımız Yüksek İktisatçı Mustafa Bey var. Herkes kendi konusunda şu veya bu şekilde özgürce çalışıyor. Birlikte oturup belirli projeler üzerinde konuşuyoruz. Arkadaşlarımız bunları uygulamaya koyuyorlar.

Derginin daha fazla internette yayınlanmasında fayda var. Çünkü bize ulaşamayanlar buradan ulaşıyor. Özellikle Türkiye'den arkadaşlarımız chatleşiyor, mail atıyorlar. Yani Atatürk'ün söylediği neyse biz onu yapıyoruz. Türkiye'de gelmiş geçmiş Milli Eğitim Bakanları ne yazık ki istediğimiz gibi yapamadılar. 1950'den sonradan bahsediyorum. Çünkü bu tarihlere kadar Hasan Ali Yüceller filan var. Türkiye'de bütün okullarda, üniversiteler de dahil, Nutuk'un, yani Söylev'in okutulması lazım. Okutulduğu zaman hangi olaylar karşısında Atatürk ne gibi önlemler alıyor, onu görüyorsunuz. Onu okumadığınız için Atatürk'ü tanımıyorsunuz. Biz Türkiye'de elimizden geldiği kadar bunu yaptık. Size bunu samimi olarak söyleyeyim. Bizim çalışmalarımız kolay kolay mukayese edilecek çalışmalar değil. Bizim vizyonumuz büyük. Kolay şeyler değil.

Vizyonunuzda neler var? Önümüzdeki döneme ilişkin neler yapmayı planlıyorsunuz?

Bu yıl Cumhuriyetin 80. yılında Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı'nı yurtdışında ortaya koyacağız. Cumhuriyet Bayramı ile Atatürk'ün bedensel olarak aramızdan ayrılışı arasındaki günleri kapsayan bir etkinlik programı yapacağız. Burada çok değerli arkadaşlarımız, yurttaşlarımız var. Hem Alman, hem Türk edebiyatına katkıları bulunan arkadaşlar. Bu arkadaşlarla birlikte bunun çalışması içindeyiz.

Önümüzdeki 3, 5 veya 10 yıla ilişkin ulaşmak istediğiniz bir hedef var mı? Kendinize vizyon olarak koyduğunuz bir hedef?

Biz daima yıllık plan yapıyoruz. Onu da ancak bütçemize göre yapıyoruz. Bütçemiz de bağışlar ve üye aidatlarından oluşuyor. Yıllık planlar yapıyoruz. Böylesi çok daha realist oluyor. Çalışacak arkadaşlarımızdan bazıları başka yerde iş bulup gidiyor. Ya da bayan arkadaşlar evlenip gitmiş oluyorlar. Onun için biz yıllık çalışmalar yapıyoruz. Bir örnek vereyim. 2001 yılının 19 Mayıs'ı Atatürk'ün 120. doğum yılı olması nedeniyle bizim için çok önemliydi. Bunun için Yekta Güngör Özden'i buraya davet ettik. Hem Suna Kan'ı, hem de $19 + 5 + 19 + 19 = 62$ kişilik bir senfoni orkestrası ile, hem Türklerin, hem Almanların yoğun katılımı ile Flarmoni Salonu'nda bir konser düzenledik. Demek istediğim biz 2004 yılının projesini hazırlarken, o zamanlarda Atatürk'ün doğumundan ölümüne kadar yaşadığı süreçteki önemli olaylarla ilgili günlerde etkinlikler planlayacağız.

Vatandaşlığa geçişe nasıl bakıyorsunuz?

İzlediğimiz sistemli bir politika yok. İsteyen vatandaşlar geçebilir. Ancak Türkiye'nin vatandaşlar Alman vatandaşlığına kabul edilsin diye, Türk vatandaşlığından çıkarmasına karşıyız. Çünkü çıkarmasa, doğrudan çifte vatandaş olma durumları var.

Türkiye ile bir bağınız var mı?

Türkiye'deki ADD ile gönül bağımız var. Ancak hukuki bir bağlantımız yok.

Teşekkür ederim.

Ben teşekkür ediyorum.

EK 6.10

Eski Şeyh-ul İslam ve İslam Toplumu Milli Görüş (IGMG) Eski Başkanı Ali YÜKSEL ile 12 Şubat 2003 tarihinde, Keuptstr 121 51063 Mülheim / Köln Adresindeki Bürosunda Yapılan Mülakat

Almanya'daki Türkler ile ilgili çalışmalarınıza ne zaman ve nasıl başladınız?

1984-1995 yılları arasında İslam Toplumu Milli Görüş'ün Genel Sekreterliği'ni, 1995-1999 yılları arasında da Genel Başkanlığı'nı yaptım. Almanya'ya ilk defa 1974'te Olgunlaşma Enstitüsü'nde Müdür Yardımcısı iken, Diyanet aracılığı ile geldim.

Burada binlerce Türk vatandaşı olmasına rağmen Türkiye Devletinin bu insanlar için yaptığı hiçbir şey yoktu. Herkes kendi adına, kendi başına birşeyler yapmaya çalışıyordu. O zaman buradaki insanlar sahipsiz olduğunu ve birşeyler yapılması gerektiğini rapor ederek Diyanete sundum. İlk çalışmam bu şekilde başladı diyebilirim.

Sivil Toplum Kuruluşlarının kurulması nasıl başladı?

Türkiye buradaki işçileri çok ihmal etmiştir. Alman hükümeti alacağı işçileri dışlerine, idrarlarına varana kadar çok sıkı bir denetimden geçirip alırken, çok hassas davranırken, Türkiye maalesef gönderdiği insanları sahipsiz bırakmıştır. Almanya'ya gönderilmeden evvel birkaç günlük bile olsa gidecekleri ülke ile ilgili eğitim verilmemiştir. Türk işçileri dinleri, dilleri, kültürleri, kimlikleri çok farklı, hakkında hiç bir şey bilmedikleri bir ülkeye baştan atılırcasına gönderilmiştir. Buradaki ateşelikler ve konsolosluklarda bu işçiler için hiçbirşey yapmadılar.

Sahipsiz ve başıboş kalan Türk işçileri kendi el yordamlarıyla, düşe kalka dini, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını giderecek yapılanmaları kurmaya çalışmışlardır. Çok yeterli şartlara sahip olmayan camiler, dernekler, spor klüpleri vs kurdular.

O yıllarda insanlar bayram namazlarını kılacak yer sıkıntısı çekiyorlardı. Bu sıkıntılarını gidermek için kiliseler, kapalı spor salonları, kapatılmış fabrika binalarını geçici olarak kiralyıyorlardı. Daha sonra aynı şekilde Cuma namazlarının kılınması için yer arayışları gündeme geldi. Yer temin etme yanında insanları da namaz kılınacak yer ve zamandan haberdar etmek gerekiyordu. Türkler birbirlerini bizzat görüşerek veya telefonla haber vererek namaz kılmak için çağırıyorlardı. Bu işleri daha düzenli hale getirmek amacıyla ilk dini dernekler ortaya çıkmaya başladı.

Öte yandan sosyal ve kültürel amaçlı derneklerin ilk çıkışı da işçi heimlerindeki çay sohbetleriyle başlamıştır. 1974'e kadar Köln'e iki tane cami vardı. Biri Barboros Camii, diğeri ise şimdiki adıyla İslam Kültür Merkezleri'ne bağlı Fethiye Camii. Fethiye Camii de 1974'te açılmıştı. Şimdi ise Köln ve çevresinde en az 60-70 cami ve mescit bulunuyor. Bugün Almanya'daki Türklerde dini değerler, kültür ve kimlik adına küçük de olsa birşeyler varsa, bunlar camiler ve dernekler sayesinde olmuştur.

Gençlerin buradaki derneklere ilgileri nasıl?

Aileleri, çevreleri bu derneklere üye iseler, gelip gidiyorlarsa onlar da geliyorlar. Aksi halde gençleri buralara getirmek mümkün olmuyor. Bu derneklerden uzak Türk çocuklarının çoğu Almanların düzenledikleri etkinliklere katılıyorlar. Bu faaliyetler sadece sosyal ve kültürel faaliyetlerle sınırlı kalmıyor. Bunlar içinde kilise faaliyetleri de var. Konuşmaktan, itiraf etmekten herkes kaçınıyor ama burada küçümsenemeyecek kadar hristiyanlaşan Türk var. Bir Alman müslüman olunca gazetelerimize manşet oluyor. Öte yandan hristiyanlaşan Türkleri kimse görmüyor. Özellikle yahova şahitleri kapı kapı dolaşarak insanlarımızı kendilerine çekmeye çalışıyorlar. Cahil ve bilgisiz insanlarımızdan bazıları da maalesef bunlara kanıyor.

Buradaki dernekler Türkiye'deki siyasetten etkileniyorlar mı?

Mutlaka etkileniyorlar. 28 Şubat sürecinin başlamasıyla birçok dernek içine kapandı. Öte yandan 11 Eylül olayları İslam'a ve Kur'an'a olan ilgiyi artırdı. Kur'an ve diğeri İslami kitapların satışlarında büyük bir artış oldu.

Teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür eder, başarılar dilerim.

EK 6.11

Theo Bureau Schule Türkçe Öğretmeni (Realschule) Mustafa CAN ile 12 Şubat 2003 tarihinde, Keuptstr'deki Cafe Cengizhan'da yapılan Mülakat

Önce buraya nasıl geldiğinizden ve mesleğinizden bahseder misiniz?

1980'de Türkiye'den doktora yapmak amacıyla geldim. O tarihten beri burada mahalli öğretmenlik yapıyorum. Buradaki Türkçe öğretmenleri Türk değil, Alman hükümeti eyalet kararına göre atıyor. Öğretmenler de Türkiye'den değil, buradaki Türkler arasından alınıyor.

Köln'de yaklaşık 1 milyon kişi yaşıyor. 134 bini yabancı ve bunlardan resmi rakamlara göre 88 bini Türk. Resmi kayıtlar dışındakileri de hesaba katarsak en az 100 bin Türk yaşıyor Köln'de. Yani sokakta karşılaştığımız her 10 kişiden biri Türk.

Size göre Almanya'daki Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının önemi ve işlevi nedir?

Yabancı bir kültür içinde yaşayan üyelerini kimliklerini yitirmeden bu toplum içinde yaşatmaya çalışıyorlar. Bilgi, gelenek ve göreneklerini koruyarak, cemaatleşerek her yeni olay ve probleme karşı alınacak tedbirlere ve tepkilere öncülük etmelerinin bu derneklerin görevleri olduğuna inanıyorum. Buradaki Türk toplumunun sorunlarının çözümüne öncülük ederlerse, bunlara karşı plan ve program geliştirebilirlerse görevlerini yapmış olurlar.

Görevlerini yerine getirebiliyorlar mı? İdeal bir hizmet sunulabiliyor mu?

Buna evet demek maalesef mümkün değil. Çünkü buradaki STK'ların bir plan ve programları yok. Bunları yapacak pedagojik, psikolojik, sosyolojik ve felsefi altyapıya sahip, teorileri oluşturacak ve uygulayacak yetişmiş elemandan yoksunlar. Bu tür yetişmiş elemanlar Almanya'daki Türkler içinde mevcut olmakla birlikte, STK'lar bunların fahri olarak, ücret talep etmeden yapmalarını talep ediyorlar. Yetişmiş insanlar

boş zamanlarında bu işlere baktıkları için verimli olamıyorlar. STK'ların maddi durumları da zaten buna müsait değil. Üyelerden alınan cüzi aidatlarla da bunları yapmak zor.

STK'lar para kazanmak zorunda olmayan, vakit öldürmek isteyen insanların daha çok ilgilendikleri bir yer durumuna düşüyor. Böyle olunca faaliyet filan yapılmıyor, yapıyormuş gibi yapılıyor. Bu aldatmacanın ortadan kalkmasının ilk şartı da dediğim gibi maddi sıkıntıları aşmak.

Maddi sıkıntı nasıl aşma noktasında neler yapılabilir?

Birçok cemaat maddi kazanç için içlerinden birini görevlendiriyorlar. Bu kişi dernek adına ticaret yapmaya çalışıyor. Bilgi ve tecrübe olmadığı için doğal olarak iflas ile sonuçlanıyor. Maddi durumu iyi olan üyeler de sürekli yüksek bağışlarda bulunmuyorlar veya bulunamıyorlar.

Alman devleti bazı STK'ları ve faaliyetlerini destekliyor. Ama bunun için sizin asimilasyona yönelik faaliyetler yapmanız lazım. Buradaki Türklerin kimliklerini korumaya yönelik kültürel faaliyetler yaparsanız Almanya'dan destek alamazsınız.

Türkiye de buradaki STK'ları politik olarak sınıflıyor. Dini dernekleri kendisine uzak olarak kabul ediyor. Tabii Türkiye'den kaçanların kurdukları dernekleri de burada saymak lazım.

Eski komünistler buradaki Atatürkçü Dernekleri kurdular. Türk tarihini cumhuriyet ile sınırladılar. Binlerce yıllık Türk tarihini yok sayıyorlar. Atatürk'ü bir nesne, maske olarak kullanıyorlar.

Türkiye devleti yurtdışındaki Türkler ile ilgili neler yapacağına karar vermeli ve bir program hazırlamalıdır. Buradaki tüm dernekleri tek çatı altında toplamalıdır. Bunu yaparken kesinlikle 'üst yapı DİTİB olsun' dememelidir.

Üçüncü kuşak Türk gençlerinin en önemli sorunu nedir sizce?

Üçüncü kuşağın en önemli sorunu kimlik sorunudur. 'Ben kimim?' sorusunun cevabını verememektir. Gençlerimizin Kafaları karışık. Galatasaray galibiyeti sonrası kafaları çekip çekip, 'Türkiye, Türkiye' diye bağıyorlar. Türk bayrağı, Galatasaray bayrağı sallayarak, sarhoş sarhoş sokaklara çıkıyorlar.

Türkçe bilmemek de bir diğer sorun. Bazı çocuklar 'ben Türkçe biliyorum' deyip Türkçe derslerine gelmiyorlar. Onlara şunu soruyorum: okulda Almanca dersi yok mu? Var. Peki neden Almanlar zorunlu olarak Almanca dersi alıyorlar. Onlar Almanca bilmiyorlar mı?

Maalesef buradaki öğrencilere yönelik olarak kaliteli bir Türkçe kitabı da yok. Kullandığımız kitap Soest Enstitüsü'nce hazırlanmış. Tamamen uydurma bir içeriğe sahip. Metinlerin tamamı belli bir siyasi görüşü yansıtan kişilere ait ideolojik metinler.

Ayırdığınız zaman ve verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ediyorum. Başarılar.

EK 6.12

Darmstad Türk İslam Kültür Derneği Başkanı Abdurrahman ŞAHİN ile 7 Şubat 2003 tarihinde Darmstad / Frankfurt'taki Dernek Merkezi'nde Yapılan Mülakat

Derneğiniz ne zaman ve ne amaçla kuruldu?

Darmstad Türk İslam ve Kültür Derneği 1976 yılında kuruldu. 1987 yılında ATİB'in kurulmasıyla da bu çatı altında hizmet vermeye başladı. Biz bu derneği Türkiye'den gurbete gelmiş olan insanlarımızı birarada tutmak, çocuklarımızı kendi kültürel değerlerimize uygun olarak yetiştirebilmek için kurduk. Devlet işçilerini gurbete gönderdi ama ondan sonra hiç bir şekilde ilgilenmedi. Burada insanlarımızın kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması noktasında Türk Devleti destek vermedi. Buradaki insanların dini ihtiyaçlarını karşılamak üzere din görevlisi filan göndermedi. Buradaki insanlar da dernekleşme yoluna giderek kendi başlarının çaresine bakmaya çalıştılar. Ben şahsen çocuklarımı Türk İslam kültürü üzerine yetiştirebilmek için elimden gelen gayreti göstermeye çalışıyorum. Bu yüzden Türkiye gezilerine çocuklarımı yolluyorum. Yine bu sebepten oğlumu 20 yaşında hacca gönderdim.

Almanya'ya geldiğiniz için mutlu musunuz? Ya da keşke gelmeseydim dediğiniz oluyor mu?

Oluyor tabii. Almanya'ya geldiğime pişmanım diyebilirim. Burada üçbeş kuruş para kazanıyorsunuz ama her zaman ikinci sınıf olarak yaşamaya mahkum oluyorsunuz. Hatta kendi ülkenize gittiğinizde bile artık size yabancı gibi bakıyorlar. Yani Almanya'da yabancı, Türkiye'de Alamancı diye dışlanıyor ve küçümseniyoruz.

Derneğinizin de bugün içinde bulunduğu inşaatı kısmen devam eden Emir Sultan Külliyesi hakkında bilgi verir misiniz?

Hessen Bölgesi'nde bugün 7 farklı cemiyet var. ATİB'e bağlı olan bizim derneğimizin bulunduğu cami çifte minareli, hatta tek minareli camidir. Şu an dışarıya ezan sesi

verilmiyor. Din görevlilerimiz Türkiye'den geliyor. Bundan sonra kendi elemanlarımızı kendimiz yetiştirmek istiyoruz. Bu yüzden Emir Sultan Külliyesi'ni kurduk. Darmstad ile Bursa kardeş şehirler. Camimiz de ismini Bursa'daki Emir Sultan'dan alıyor.

Külliyemiz 2300 metrekare alan üzerine kurulu. 650 metrekare üzerin 3 kat bulunuyor. Bunun 230 metrekaresi cami. 2 salonumuz var. Birini düğün, nişan, konferans, gençlik geceleri vs için kullanıyoruz. Diğeri ise televizyon izlenen salonumuz, bilardo, langırt ve şark köşesinin bulunduğu salon. Bunun dışında külliye de, dernek başkan odası, küçük bir sergi salonu, lokanta, berber ve misafirhane var.

Derneğinizin üye sayısı, gelirleri ve faaliyetleriniz hakkında bilgi verir misiniz?

Derneğimizin 196'sı bankadan, 22'si de elden olmak üzere aidat ödeyen 218 üyesi bulunmaktadır. Dernek gelirleri üye aidatları, bağışlar, Salonumuzun düğün, nişan gibi organizasyonlar için kiraya verilmesi, restoran ve çay ocağındaki küçük getirilerden oluşuyor.

Haftasonları çocuklarımıza ve gençlerimize yönelik olarak dersler düzenlemekteyiz. Kurslarda 4 farklı öğretmen Din Dersi, Türkçe, Arapça, Tarih gibi dersler veriyor.

Her yıl gençlerin katıldığı Türkiye gezileri düzenliyoruz. Okulların tatile girmesiyle İstanbul, Bursa ve Konya'yı kapsayan gezilerimiz oluyor. 1990 yılından beri bu gezileri düzenliyoruz.

1978'lerde cenaze ve Cuma namazlarını kıldırarak imam bulamazdık. Çarşamba gününden itibaren Cuma günü namaz kıldırarak adam aramaya başladık. Biz 1990'lardan itibaren kendi din adamlarımızı yetiştirme gayretine girdik. Kürsüye çıkacak adam yetiştirmeye başladık.

Kadın kollarımız hanımlara yenilik sohbet programları ve Kur'an kursları düzenliyor. Dernekte zaman zaman sazlı sözlü çiğ köfte partileri düzenliyoruz. Derby maçları ve

kupa maçlarında dev ekranda yaklaşık 400 kişi maç seyrediyor. Bu gibi küçük aktiviteler bizlerin burada Türkiyeyi ve Türklüğümüzü hatırlamamızı sağlıyor.

1985'te kurulmuş bir futbol takımımız var. Yüzme, basketbol, masa tenisi gibi spor dallarında profesyonel sporcularımız var. 1989 yılından beri hac ve umre organizasyonları yapıyor. 1992'de folklor ekibimizi kurduk. Halen kız çocukları folklor çalışmalarını sürdürüyorlar. 1993'te saz kurslarını başlattık. 1995 yılından itibaren de bilgi yarışmaları düzenliyoruz. 1996 yılında bilgisayar kursları organize ettik. Şu an devam etmiyor.

Yabancılar haftasında etkili faaliyetler yapmaya çalışıyoruz. Folklorumuz ve Türk mutfağını tanıtmak için faaliyetler düzenliyoruz.

3 Kasım'da Almanlar'ın birleşme günü var. Biz de bu günde "Açık Cami Kapısı" günü yapıyoruz. Almanların, müslüman olan olmayan herkesin camileri gezmesine olanak sağlıyoruz. Camiler ziyaret ediliyor, ikramlar yapılıyor. 2001'de camimizi 5 kişi ziyaret etmişti, 2002'de ise 11 Eylül olaylarından dolayı camimizi ziyaret eden Almanların sayısı 1500'e düştü.

Türklerin kurdukları ve Almanya'daki Türklere hitabeden diğer derneklerden en önemli farkınız nedir? Ayırıcı özelliğiniz nedir?

Hessen bölgesinde 7 farklı cemiyet var. Bunların hepsinin farklı farklı görüşleri var. Biz hoşgörülü bir dernek olarak hepsiyle iyi ilişkiler içindeyiz. Bizim en önemli özelliklerimizden biri hoşgörülü olmamızdır. Her cemiyeti severiz. Gerekğinde birlikte hareket edebiliyoruz. Yazışıyoruz, konuşuyoruz. Özellikle Türklük ve İslam konularında neler yapılabilirse yapmak üzere iyi ilişkilerimizi sürdürüyoruz.

En eski derneklerden biri olduğumuz için, diğer cemiyetleri kuranlar da bizim arkadaşlarımızdan zaten. 1982 yılında bizim derneğimizden ayrılanlar DİTİB'i kurdular. Frankfurt din ateşesi Osman Nuri Görsoy kurmuştu. 1985'te ise bu bölgede Milli Görüş'ü kuranlar bu cemiyetten ayrılanlardı.

Alman toplumu ve kurumlarıyla ilişkileriniz nasıl?

Hristiyan Almanlarla ve kiliselerle diyaloglarımız çok iyi. Hatta bu caminin yapımına Ortadokslar 3 bin, Katolikler 500 mark yardım ettiler.

Resmi kurumlarla, Alman makamlarıyla iyi ilişkilerimiz var. İslam ile ilgili bilgi almak isteyen Almanlar, kurumlar, okullar, öğretmenler bizlere başvurmaktadır. Biz de elimizden geldiği ölçüde yardımcı olmaya çalışıyoruz. Yabancılar meclisinde 6 üyeyle en fazla temsile sahip derneğiz.

Almanların Türklere bakışında son zamanlarda göreceli bir kötüleşme oldu. Daha önce daha hoşgörülü davranılıyordu. Bunun en büyük sebeplerinden biri Almanya'da işsizliğin had safhaya ulaşması. Bunun sebebinin Türkler olduğunu düşünenler var. Bizim bu yargıları değiştirmek için çaba göstermemiz lazım.

Yaptığınız işlerde öncelikli muhatabınızın kimler olduğunu düşünüyorsunuz?

Başta Türkler olmak üzere, tüm müslümanlar, hatta zaman zaman Almanlar bizim muhatabımızdır. Biz cemaatimize her konuda yardımcı olmaya çalışıyoruz. Bunun dışında camiye hiç gelmeyen kişiler de yardım talebinde bulunabiliyor.

Şu an hafta sonlarındaki kurslarımıza gelen 140 talebemiz var. Bunlar çok büyük oranda Türkler. Ama bunun yanında sayıları az da olsa, Faslılar ve Boşnaklar da var.

Cuma namazlarına her milletten onlarca insan geliyor. Ramazanda iki posta teravih kılıyoruz. Her seferinde kadınların da bulunduğu 250-300 kişilik cemaat namaz kılıyor.

Sizce Almanya'da yaşayan Türklerin en önemli sorunu nedir?

İşsizlik. Maddi problemler diyebiliriz. O da işsizlikten kaynaklanıyor. Bir de maddiyata fazla düşkün olan ailelerin sorunları daha fazla oluyor. Evlilikleri düzgün gitmiyor, çocuklarına gerekli yatırımı yapmıyorlar.

1970'lerin sonlarına kadar sorun yalnızlık idi. Aynı sınıfta okuyan İtalyan ve Türk itilmişlik duygularıyla birbirlerine sahip çıkabiliyorlardı. Şimdi ise bu aşılmış durumda. Türklerin sayısı artık milyonlarla ifade ediliyor.

Almanya'daki Türkler Türkiye'deki sorunların hepsinden çok etkileniyorlar. Sürekli kendi aralarında siyaset konuşulmaktadır. Türkiye'deki herşey buradaki insanları etkiliyor.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme çabalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ben Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini istemem. Almanların da bizi istediklerini düşünmüyorum. AB'ne alma bahanesiyle bazı yaptırımlar uyguluyorlar ama haklarımızı vermezler. Biz AB standartlarını Türkiye olarak kendimiz yakalayalım. Kimse bizi bunlara zorlamasın. Bunları yaptıktan sonra da zaten almalarına gerek kalmaz.

Almanya'da yaşayan Türkleri kimlik olarak nasıl tanımlıyorsunuz?

Almanya'daki Türklere etnik kimlikleri sorulduğunda benim tahminim yüzde 10'u kendisini Alman olarak tanımlar. Yüzde 30'u Avrupalı Türk, yüzde 40'ı Müslüman Göçmen, yüzde 20'si Türk olarak ifade eder. Bunlar da dönmeyi düşünenlerdir.

Türkiye'ye geri dönme konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Aslında burada yaşayanlara sorsanız yüzde 80'i geri dönmeyi düşündüğünü söyler. Ama bu artık mümkün değil. Yüzde 10'u ancak geri dönmeyi gerçekleştirebilir.

Alman vatandaşlığına geçişe nasıl bakıyorsunuz?

Ben şahsen Alman vatandaşlığına geçmedim ve geçmeyi de düşünmüyorum. 3. nesilin yüzde 80'i zaten Alman vatandaşı. Vatandaş olsan da olmasan da yine 'yabancı' yaftasından kurtulamıyorsun. Birde vatandaşlığa geçmeden de oy kullanmak dışında ben bütün haklardan faydalaniyorum. Bu yüzden gerek duymuyorum.

Bizim üyelerimizin yaklaşık yüzde 30'u Alman vatandaşlığına geçmiş durumda. Biz burada "geçin" veya "geçmeyin" diye bir yönlendirme yapmıyoruz.

Almanya'daki seçimlerde kimi destekliyorsunuz?

Derneğimiz çevresindekiler genellikle Yeşillere ve Alman Demokrat Partisi SPD'ye oy verdi. CDU Türklere hiç hoş bakmayan ve bizi istemeyen bir parti.

Dernek olarak vizyonunuzda neler var. Kısa, orta ve uzun vadeli plan ve projeleriniz var mı?

Önümüzdeki 5 yıl içinde Anaokulu kurma projemizi hayata geçirmek istiyoruz. Şu an kabası bitmiş durumda bulunan külliyesimizi tamamlamayacağız.

Artık biz kendi din görevlilerimizi, öğretmenlerimizi kendimiz yetiştirmek istiyoruz. Eğitim konusunda rastgele değil, pedagojik formasyona sahip kişilerden destek almak istiyoruz.

Külliyesimizin bulunduğu arsa Alman Devletinden 99 yıllığına kiralandı. Aylık 800 Euro kira veriyoruz. Önümüzdeki 10 yıl içerisinde bu arsayı satınalmak istiyoruz.

Ayrıca arsa alıp yatılı bölge okulu yapma gibi bir niyetimiz var. Düşüncemiz resmi olacak İmam Hatip tarzındaki bu okulda dinini bilen tahsil sahibi gençler yetiştirmek.

Dernek olarak herhangi bir yayın organınız var mı?

Bizim herhangi bir yayın organımız yok. Ama Türkçe gazeteleri takip ediyoruz. Türkiye'deki bazı gazetelerin Almanya baskıları var. 1970'li yıllarda Tercuman, 1980'li yıllarda Tercuman ve Türkiye, 1990'lı yıllarda Türkiye ve Zaman, 1995'ten günümüze ise Türkiye, Zaman, Yeni Şafak ve Akit gazetelerini takip ediyoruz.

Türkiye'den herhangi bir beklentiniz var mı?

Türkiye'den beklentim biran önce kültürsüzlükten kurtulması. İnsanlarımızın daha dürüst olması, hak, hukuk ve eşitliğe değer vermeleri. Demokrasinin hakim olması, sağlık ve sosyal hakların düzeltilmesi. Ve bizim açımızdan en önemli şey de bizi artık bir para makinesi olarak, yolunacak kaz olarak görmemeleri. Buradaki Türkler arasında işsizlik çok yaygın. Hatta ekmek bulamayan insanlarımız var.

Buradaki insanlar para toplayan holdingler büyük darbe vurdu. İnsanlar bunlara güvenip yıllardır yaptıkları birikimleri verdiler. Hesapta hem memleketlerine hizmet gidecek, hem yatırım yapıp para kazanacaklardı. Ama hepsi sahtekar çıktı. Gurbetteki insanları sömürdüler. Bu sömürünün ekonomik boyutundan çok sosyal boyutu var. Şöyleki eskiden insanlar birbirine güvenirdi. Paraya ihtiyacı olan bir selamla, bir telefonla borç alabilirdi arkadaşından. Şimdi kimse kimseye güvenmiyor. En yakın arkadaşınız size senetsiz beş kuruş vermiyor. Benim asıl üzüldüğüm nokta burası. Bu holdingler yalnız paralarımızı değil, birbirimize olan güveni ve hoşgörüyü de çalıp götürdüler.

Vakit ayırdığınız için teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim.

EK 7: Türk Gençleri İle Yapılan Mülakatların Listesi

Doktora Tez çalışması kapsamında Almanya'nın Köln şehrinde yapılan mülakatlardan aşağıda özellikleri verilen 4 tanesinin çözümleri ekte sunulmuştur:

<u>Adı Soyadı</u>	<u>Tarih</u>	<u>Yaş</u>	<u>Okulu</u>
Kürşat Bahadır	25 Ocak 2004	19	Gymnasium Öğrencisi
Cemal Cankatar	25 Ocak 2004	17	Berufs Kollege Öğrencisi
Melinda Tenger	22 Ocak 2004	11	Gymnasium Öğrencisi
Oğuz Farsak	19 Ocak 2004	15	Realschule Öğrencisi

EK 8: Türk Gençleri İle Yapılan Mülakatların Çözümleri

EK 8.1 KÜRŞAT BAHADIR

Boş zamanlarında daha çok kimlerle birlikte oluyorsun? Türk arkadaşlarınla mı veya Alman arkadaşlarınla mı?

Ben daha fazla Türk arkadaşlarımla birlikte oluyorum. Alman arkadaşlarımla okulda görüşüyorum. Bir problemim yok. Okul dışında ise Türk arkadaş grubumuz var. Onlarla birlikte oluyoruz.

Okulunuzda çok Türk öğrenci var mı?

Okulun toplam mevcudu 600 kişi filan. Bunlardan 80-100 tanesi Türk. Benim sınıfımda 2 Türk var. 5. Sınıfta bu okula başladığımda bizim sınıfta 10 Türk vardı. Şu an 13. sınıftayım. 2 kişi kaldı. Okuma konusunda Türkler pek istekli değiller. Bu konuda başarılı olamıyorlar.

Neden başarılı olamıyorlar. Zeka düzeyi olarak Türkler daha mı geri?

Hayır onu demek istemiyorum. Okuma istekleri yok. Çünkü çoğunluğu işçi çocukları. Anne babaları çok üzerlerine gidiyorlar. Çok baskı yapıyorlar. Çocuklar da düşünüyor, “Annem babam işçi. Okumamışlar ama para kazanıyorlar. Ben de işçi olurum. Niye daha fazla okuyayım ki” diye düşünüyorlar. Bir an önce para kazanmak istiyorlar.

Okulda öğrenciler veya öğretmenlerin arasında Türklere diğerlerinden daha farklı davrananlar, düşmanlık yaptıklarını düşündüklerin oluyor mu?

Bazı öğretmenlerde olduğunu düşünüyorum. Ama sen çalışkan olursan, dersi iyi takip ediyorsan, bir şey yapamıyor. Not kırmak için yer arıyor. Bulamayınca mecbur sana iyi not vermek zorunda kalıyor. Yazılıda iyi not alınca “acaba kopya mı çekti?” diye düşünüyorlar. Almanlar da kopya çekiyor. Ama sınıfta biz iki Türk’üz. Kopya çekeriz diye bizi yanyana oturtmuyorlar.

Yeterince Türkçe bildiğini düşünüyor musun? Almanca’yı mı Türkçe’yi mi daha iyi konuşabiliyorsun?

Bence insan önce kendi anadilini iyi öğrenmeli. Anadilini iyi bilmeyen diğer bir dili de iyi öğrenemez. Ben Almanca'yı daha rahat konuşuyorum. Almancam daha ileri. Türk kanallarında tartışma programlarını izliyorum. Anlamadığım kelimeler çıkıyor.

Aile içinde hangi dili konuşuyorsunuz?

Annem ve babamla Türkçe konuşuyoruz. Ablamla bazen Türkçe, bazen Almanca konuşuyoruz. Konuşurken bazı kelimelerin Türkçesi aklıma geliyor.

Okulunuzda Türkçe dersi var mı?

Türkçe dersi yok. Okulda 80-100 Türk öğrenci var. Kendi aralarında imza toplayıp isterlerse Türkçe dersi koyulabiliyor. Ama kimse girişimde bulunmadı. "Çocukların Almanca'sı zayıflar" diye anne babaları istemiyor.

Kiminle evlenmek istersin? Evleneceğin kişi Türk mü, Alman mı olmalı?

Eğer müslümansa Alman da olabilir. Bence önce dini önemli. Müslüman olması gerek. Çocuklarımın İslam'ı tanınmasını ve yaşamasını isterim.

Türkler içinde domuz eti olabileceğini düşündüğünüz şeyleri yiyor mu?

Biz dikkat ediyoruz. Şüphelenirsek soruyoruz. Almanlar söylüyor. Hatta Türklere satarken içinde "domuz eti var" diye uyarıyorlar. Ama bazı arkadaşlar, bazı alevi arkadaşlar dikkat etmiyorlar. Sıkıntı duymadan, rahatça yiyebiliyorlar.

Türkiye'yi ziyaret ediyor musunuz? Türkiye'nin neyini seviyorsun? Özlüyor musun?

Akrabalarımızın hepsi Türkiye'de. Buradaki Türkleri bu açıdan kıskanıyorum. Çoğunun akrabaları burada. Hep görüşebiliyorlar. Biz tatillerde ve bayramlarda burada akrabamız olmadığı için ziyaret edip, bayramlaşmıyoruz. Türkiye'yi çok seviyorum. Annemin memleketi Isparta'yı, babamın memleketi Samsun'u çok seviyorum. Eğirdir gölünde yüzmek çok hoşuma gidiyor. Özlüyorum. Samsunda kuzenlerim var. Onlarla parkta oturup çekirdek yiyerek sohbet etmeyi çok özledim. Onlarla halı saha maçları yapmayı özledim.

Türkiye'ye gittiğimizde akrabalarımızı ziyaret ediyoruz. Almanya'ya geldiğimde arkadaşlar, "Türkiye'de hiç bronzlaşmamışsın" diyorlar. Almanlara göre akraba ziyaretlerinin bir anlamı yok. Ama menfaatleri için bazılarını seviyorlar. Mesela emekli olmuş büyükbabalarını ve ninelerini ziyaret edip paralarını alıyorlar.

Türkiye'de hoşuna gitmeyen ne var?

Türkiye'de bize "Alamancı" demelerinden çok rahatsız oluyorum. Biz Türküz. Türkçe konuşuyoruz. Bize Türk olmayı yakıştıramıyorlar.

Sana göre vatan ne demek?

Kalbimde vatanım Türkiye. Pasaportum da Türk. Ama Alman pasaportum olsa bile vatanım Türkiye olur. Kendimi Türk hissediyorum, milletim Türkiye'de önemli olan bu. İşimiz burada olsa bile, burada doğmuş olsam bile kültürümüz Türk ve biz Türkiyeliyiz.

Türk derneklerine gidiyor musun?

Çok az gidiyorum. Bana hitap eden etkinlikleri yok. Beni çekecek şeyler yok. İlgimi çekecek seminer, konferans filan olursa gidiyorum.

Derneklerde seni rahatsız eden şeyler oluyor mu?

Ben genel olarak derneklerin birbirini suçlamasından hoşlanmıyorum. Tüm Türk derneklerinin tek çatı altında toplanamaması beni huzursuz ediyor. Ortak hareket etmeleri gerekiyor. Birlik olmalılar.

Teşekkür ediyorum.

Ben de Türkçe sohbet etme imkanı sunduğunuz için size teşekkür ederim.

EK 8.2 CEMAL CANKATAR

Arkadaş seçiminde nelere dikkat ediyorsun? Türk veya Alman olması senin için önemli mi?

Benim için karakterli olması önemli. Karakterli ve ahlaklı olduktan sonra Türk veya Alman olması benim için fark etmez. Ama ben daha fazla Türklerle arkadaşlık yapıyorum. Boş zamanlarımı da daha çok Türk arkadaşlarımla geçiriyorum. Alman arkadaşlarım da var. Ama Almanlarla çok iyi anlaşamıyorum. Bize soğuk davranıyorlar. Türk olduğumuz için korkuyorlar. Çünkü burada çok Türk var.

Türklerin çok olması onları neden korkutuyor?

Türk gençleri de kendilerinden korkulacak kötü işler yapıyorlar. Çoğu doğru yolda değil. Discolarda vakit geçiriyorlar. Bazı Türkler küfür ediyorlar, uyuşturucu kullanıyorlar, uyuşturucu satıyorlar, hırsızlık yapıyorlar. Bu gibi arkadaşların olması Türkleri Almanların gözünde farklı gösteriyor. İmajımız iyi olmuyor.

Uyuşturucu kullanmak ve satmak yasak değil mi?

Çevrede kullanan çok kişi var. Yasak ama her yerde satılıyor. Çoğunlukla yabancılar yapıyorlar bu işi. Türkler de çok. Okulda esrar satılıyor. O çok yasak değil. Okulun dışında çok daha sert uyuşturucular satılıyor.

Öğretmenlerinizin Türk olduğunuz için farklı davrandıkları oluyor mu?

Sınıfa ilk geldiğimde olmuştu. Benim sınıfım çok başarılı öğrencilerin olduğu bir sınıftı. Bir Türk'ün böyle bir sınıfta olmasını garip karşıladılar. Ben ilk zamanlarda "Türk olduğum için bana böyle davranıyorlar" diye düşünüyordum. Zamanla öğretmenler beni tanıdıça böyle bir problem kalmadı. Gerçekten hakkımla geldiğimi anladılar.

Sana göre Türkler ile Almanlar arasındaki fark nedir?

Bana göre Türkler Almanlardan daha ahlaklı. Türkler ailelerine daha bağlı. Almanlar 18 yaşına geldikleri zaman ayrı eve çıkıyorlar. Almanların çoğunda Allah inancı yok. Kiliseye de gitmiyorlar. Yani çoğu dinsiz ateist.

Türkler Müslümandır. Türkler, karakterli, çalışkan, dürtüst, inançlı, dini görevlerini yapan iyi bir insan olmalıdır.

Bir Türk ile Alman'ı uzaktan görünce ayırt edebiliyor musun?

Hareket olarak değil de, tip olarak Türkleri tanıyorum. Yoksa hareket olarak çoğu Almanlar gibi yaşıyorlar.

Türk arkadaşlarıyla bir araya geldiğinizde neler yapıyorsunuz?

Maç yapıyoruz. Cafeye gidiyoruz. İskambil oynuyoruz. Bilgisayarda oyun oynuyoruz veya chat yapıyoruz.

Kimlerle chat yapıyorsunuz?

Hem Almanlarla, hem Türklerle chat yapıyoruz. İnternette kendi gruplarımız var. Messengerda arkadaş grupları oluşturuyoruz.

Okulda Türkçe dersi alıyor musunuz?

Okulda Türkçe dersi yok. Ama olmasını isterdim.

Türkçeyi çok güzel konuşuyorsun. Nerede öğrendin?

Ailem Türk. Türkçe bilmeden nasıl Türk olacağız? Kültürümüzü tanımamız lazım. Hep Türk televizyon kanallarını izliyorum. Dernekte filan da Türkçe konuşuyoruz. Okul dışı zamanlarımda hep Türkçe konuşuyorum. Ailede zaten tamamen Türkçe konuşuluyor.

Okulda din dersi var mı?

Evet. Zorunlu Religion dersi var.

Derste neler anlatılıyor?

Daha çok sosyal içerikli şeyler anlatılıyor. Sadece Hıristiyanlık anlatılmıyor. Tarafsız anlatılıyor. Öğretmenimiz Hıristiyan. Ama az buçuk İslamı da biliyor. 11 Eylül olaylarının İslama göre iyi bir şey olmadığını söyledi. Başörtüsü konusunda da tarafsız. "Herkesin kendi fikri. İsteyen başını kapatabilir" diyor.

Kiminle evlenmek istersin?

Müslüman Türk biriyle evlenmek isterim.

Senin Türk erkek arkadaşların daha çok kimlerle flört ediyorlar?

Türkler daha çok şunlarla arkadaş oluyorlar diyemem. Kişiyeye göre değişiyor. Uzun süreli bir ilişki düşünüyorsa, ilerde evlenmeyi filan düşünüyorsa Türkle çıkıyor. Ama gönül eğlendirmek için Almanlarla arkadaşlık yapıyorlar.

Diskoya gidiyor musun?

Ben gitmiyorum.

Discolarda neler var biliyor musun?

Genelde müzik var. Çok kız var. Dans ediliyor. Yeni arkadaşlarla tanışılıyor. Uyuşturucu ve içki var.

Türklerin gittiği diskolarda farklı bir şeyler var mı?

Türk gençlerin çok gittiği Don Bosco O.T. var. Yani Don Bosco Gençlik Merkezi. Orada oyun salonları filan var. Zaman öldürmek için gidiyorlar. Daha çok berduşlar takılıyor. Uyuşturucu kullanılıyor. Dövüş yapılıyor. Dövüş yapan Türk çeteleri var.

Türkiye'ye gidiyor musunuz?

Her yaz gidiyoruz. İstanbul'a, Rize'ye, Isparta'ya gidiyoruz. Akrabalarımızı ziyaret ediyoruz. Onları buradayken özleyorum. Türkiye bana daha sıcak geliyor. İnsanları daha samimi. Dostluklar daha farklı.

Türkiye'de yabancılik çekiyor musun?

Evet bazen yabancılik çekiyorum. Alamancı demelerinden çok rahatsız oluyorum. Almanya'da yaşadığımızı öğrenince kazıklamaya çalışıyorlar. Bunlara çok üzülüyorum. Kalbim kırılıyor.

Sence vatan ne demek?

Ben Almanya'da doğdum. Ama vatanım Türkiye. Ben Türküm. Akrabalarım Türkiye'de. Annem, babam oradan gelmiş.

Alman vatandaşlığına geçtin mi? Sence bu gerekli mi?

Ben Türk vatandaşım ve böyle kalmak istiyorum. Ama iş bulamazsam belki Alman vatandaşlığına geçebilirim. Alman vatandaşı olunursa belki daha kolay iş bulunabilir. Ama bazı öğretmenler Türk ve Müslüman olduğunuz zaman iş bulamazsınız diyorlar. Alman vatandaşı olmak da çoğu zaman iyi bir iş bulmaya yetmiyor.

Türk dernekleri ile ilişkilerin nasıl? Gidip geliyor musun?

DİTİB'e gidiyorum. Din, dil, kültür öğrenmek için oraya gidiyorum. Şimdi aynı zamanda derslere yardım kurslarına katılıyorum. DİTİB'in Futbol kulübünde de oynuyorum.

Bu güzel ve samimi sohbet için teşekkür ediyorum.

Bir şey değil.

EK 8.3 MELİNDİ TENDER

Kendini ifade etmek için daha çok hangi dili kullanıyorsun? Türkçe mi, Almanca mı sana daha kolay geliyor?

Bana Almanca konuşmak daha kolay geliyor. Çünkü çevrem hep Almanlarla dolu. Oturduğumuz bölgede Türk fazla yok. Benim sadece 3-4 tane Türk arkadaşım var. Okulda zaten hep Almanca konuşuyoruz. Okuldaki Türkçe dersinde öğretmenle Türkçe konuşuyoruz. Ama arkadaşlarla daha çok Almanca konuşuyoruz. Türkçe konuşurken ya da dinlerken anlamını bilmediğimiz çok kelime çıkıyor. Hemen onun Almanca'sını söylüyoruz. Aynı cümlede hem Türkçe, hem Almanca kelimeler oluyor.

Evde hangi dili kullanıyorsunuz?

Evde daha çok Türkçe konuşuyoruz. Ben sizinle bu konuşmayı yapacak kadar Türkçe biliyorsam ailemde Türkçe konuşulduğu içindir. Okulda Türkçe dili adına bir şey öğrenemiyoruz. Normalde Türkçe dersine kayıtlı 13 kişi var. Ama sadece 6 kişi devam ediyor.

Türkçe dersine gelmeyenler Türkçe'yi iyi bildikleri için mi gelmiyorlar?

Hayır. Bilmiyorlar. Türkçe'nin gerekli olduğunu düşünmüyorlarmış. "Almanya'da yaşıyoruz. Türkçe'yi kiminle konuşmak için öğrenelim?" diyorlar. Böyle yaparlarsa, onlar Türkiye'ye gittiklerinde hiç Türkçe konuşamazlar. Bence Anne babalarının konuştuğu dili öğrenmeleri lazım. Ama öğretmen derste hep aynı şeyleri anlatıyor. Mesela ben üç yıldır Türkçe dersi alıyorum. Öğretmen hiç yeni bir şey öğretmiyor.

Hangi tür müzik dinlemekten hoşlanıyorsun? Türkçe müzik dinliyor musun?

Ben daha fazla İngilizce müzik dinlemeyi seviyorum. Almanca müzik dinlemiyorum. Türkçe müzik kanallarını da izliyorum. Türkler'den Tarkan'ı, İbrahim Tatlıses'i, Ebru Gündeş'i, Sibel Can'ı dinliyorum.

Arkadaş seçiminde nelere dikkat ediyorsun? Türk veya Alman olması senin için önemli mi?

Benim ailemde kimse sigara içmiyor. Alkol çok seyrek kullanılır. Ben ailesinde çok fazla alkol kullanan kişilerle arkadaşlık yapmıyorum. Ayrıca kendisi içki ya da sigara kullanan kişilerle de arkadaşlık yapmıyorum. Bu kişilerle anlaşamam. Anlaştıktan sonra Türk veya Alman olması o kadar önemli değil.

Alman arkadaşların veya öğretmenlerin, Türk olduğun için farklı davrandıkları oluyor mu?

Genelde olmuyor. Zaten anlamıyorsanız arkadaşlık yapmıyorsunuz. Öğretmenler de yapmıyorlar. Ama bir kere olmuştu. Bizim sınıfta iki Türk, iki de Rus vardı yabancı olarak. Almanca'sı yeterli olmayanlara okulun normal dersleri bittikten sonra seçmeli olarak Almanca veriliyordu. Alman öğretmen sınıfı daha tanımadan, beni bilmeden hemen seçmeli Almanca dersine geleceksin dedi. Halbuki ben çok iyi Almanca biliyorum. Sınıftaki bazı Almanlardan daha iyi konuşuyorum. Ama "Türkler Almanca bilmez" diye hemen seçmeli derse çağırmıştı.

Dini eğitim aldın mı?

Biraz aldım. Yani okuldaki Türkçe dersinde Nurten öğretmen yüzeysel bir şeyler anlattı. Ama annem daha fazla anlattı.

Şehadet kelimesinin ne olduğunu biliyor musun?

Bilmiyorum onu.

Sence dini bilgilerin yeterli mi?

Bence yeterli sayılır. Daha fazla bilgiyi sonra öğrenirim.

Dinini öğrenmek için camiye veya başka bir derneğe gitmek ister misin?

Aslında gitmek isterdim ama vaktim yok. Okulum var. Kurslarım var. Okul daha önemli. Geleceğim için öyle olduğunu düşünüyorum. Ama okulda olursa iyi olur. Hem zaman kaybı olmaz bizim için. Türkçe dersinin içinde olsa bile bir şeyler öğrenebiliriz.

Hiç ibadet ediyor musun? Namaz kılmak, oruç tutmak veya dua etmek gibi?

Namaz kılmayı bilmiyorum. Ama bu yıl 1 hafta oruç tuttum. Oruç tuttuğum günler ailem ile birlikte iftar yaptık. O zaman çok mutlu oldum. Gün boyu bir şey yemeden içmeden durduktan sonra su içebiliyorsun. Bu güzel bir şey. Hergün yatarken dua ediyorum. “Allah’ım bütün insanları koru. Annemin, babamın ve abimin işleri iyi olsun” diyorum.

Daha çok Türklerin mi Almanların mı programlarına katılıyorsun?

Almanların programlarına katılıyorum. Bu çevrede Türk az. Onların da hiç programlarına rastlamadım.

Kiminle evlenmeyi tercih edersin? Evleneceğin erkek Türk mü olsa iyi olur, yoksa Alman mı?

Kimi seversen onunla evlenirsin. Ben önce evleneceğim kişi ile arkadaşlık yaparım. Ondan hoşlanırsam, anlaşabilirsem evlenebilirim. Tercih olarak Türk olmasını isterim. Ama anlaşabiliyorsam Almanla da evlenebilirim.

Evlenmeyi düşündüğün bir Alman arkadaşının müslüman olmasını ister misin?

Böyle bir şey istemem. Arkadaşım Alman ise ona “müslüman olmalısın” demem. Kendisi bilir.

İçinde domuz eti bulunan bir yemeği yer misin? Dışarıda yemek yerken buna dikkat ediyor musun?

Ben domuz eti yemiyorum. Dışarıda olduğum zaman da soruyorum. Domuz eti varsa yemiyorum. Ama yanımdaki Türk arkadaşlardan yiyenler olursa onlara da karışmam. Kendi tercihleri. Beni ilgilendirmez.

Sence Türk çocuklarının sünnet olması gerekiyor mu?

Farketmez. Olabilir. Benim çocuğum olursa küçük yaşta sünnet ettirmek isterim.

Çıktığın biri, yani flörtün var mı?

Şu anda yok. Ama ben 16 yaşına geldiğimde kendime bir flört seçerim. Bu arkadaşımın Türk veya Alman olması o kadar önemli değil. Farketmez.

Türkiye'yi ziyaret ediyor musunuz?

Ailemle 2 sene de bir gidiyoruz. Antalya'da 2 hafta tatil yapıyoruz. Bir de babamın ailesini görüyorum. Onları görmek hoşuma gidiyor. Türkiye'yi ve akrabalarımızı özlüyorum.

Vatan denilince ne anlıyorsun? Sence vatan ne demek?

Bence vatan anne babamın doğup büyüdüğü yer. Ama benim vatanım Almanya. Türkiye de benim vatanım. Çünkü Türkiye'de beni çeken bir şey var.

Türk derneği denilince ne anlıyorsun?

Saz kursu veya folklor gibi şeyler aklıma geliyor.

Dernek, kurs veya spor kulübü gibi Türklerin bulunduğu herhangi bir yere gidiyor musun?

Saz kursuna gidiyorum. Oradaki herkes Türk. Hep Türkçe konuşuyoruz. Kursta sıcak bir ortam var. Kursta gittiğimde kendimin Türk olduğunu hissediyorum. Mutlu oluyorum.

Zaman ayırdığın için teşekkür ediyorum.

EK 8.4 OĞUZ FARSAK

Boş zamanlarında daha çok kimlerle birlikte oluyorsun?

Farketmiyor. Mesela şu anda yanımda oturan arkadaş İtalyan. Türk arkadaşlarım da var, Alman arkadaşlarım da.

Okulunuzda çok Türk öğrenci var mı?

Çok var. Okul yaklaşık 500 kişi. 300'e yakını Türk. Mesela bizim sınıf 24 kişi. Bunun 16'sı Türk, 6'sı İtalyan, sadece 2 tanesi Alman.

Disko'ya gidiyor musun?

Çok sık gitmiyorum. Ama Türklerin çoğu gidiyor.

15 yaşındakileri diskolara alıyorlar mı?

16 yaşından küçükler için de diskolar var. 12 yaşından sonra gidilebiliyor. Bunlar için olan diskolar biraz farklı. Oyun salonları, bilgisayar filan var.

Diskoya ne için gidiliyor?

Eğlenmek için gidiliyor. Güzel müzikler var. İçecekler var. Kızlar var. Bedava internet var. Mesela İeBay diye bir yer var. İnternet kafe gibi bir yer. Saati 2 Euro. Chat yapıyoruz. Genellikle Almanlarla chat yapıyoruz. Handy numaralarını alıyoruz. Buluşuyoruz. Konuşuyoruz. Geziyoruz. Zaten Alman aileler kızlarının erkek arkadaşlarından rahatsız olmuyorlar. O.T. diye bir yer daha var. Orda da büyük salonlar var. Bilardo, bowling oynanıyor. İnternet var. Müzik var. Rap yapılıyor. Kız arkadaşlarla buluşuluyor.

Kız arkadaşları Türklerden mi Almanlardan mı seçiyorsunuz?

Çoğu Türk Alman kızları tercih ediyor. Bence daha güzel oluyorlar. Bir de serbest oluyorsunuz. Daha rahat ilişkiniz oluyor.

Türklerin yoğun olduğu diskolarda Türkçe müzik mi çalınıyor?

Onun için gidilmiyor diskolara. Zaten diskoda herkes Türk olsa bile kendi aralarında Almanca konuşuyorlar. Alışkanlık olmuş. Çünkü bazen yanımızda Yugoslav, İtalyan arkadaşlar oluyor. Onlara ayıp olmasın diye Almanca konuşuyoruz. Sonra hep öyle oluyor.

Sence Türklerle Almanlar arasında ne gibi bir fark var?

Bence Türk kızları Alman kızları gibi giyinmez. Mesela Türk kızları mini rock giymez. Mini rock giyilince, etek çok kısa olduğu için çamaşırları görünür. Türk kızları böyle yapmaz. Yapmamalı.

Sence buradaki Türk gençleri kendi kültürlerine uygun yaşayabiliyorlar mı?

Çoğu Türk kültürünü bilmiyor. Kimlik olarak Türklükle alakası yok. Çoğu bilerek domuz eti yiyor. İçki içiyorlar. Kızlarla yatıp kalkıyorlar. Özellikle Alevi arkadaşlar domuz eti konusunda rahat davranıyorlar. “Bize haram değil. Biz yiyebiliriz” diyorlar. Saçları boyalı, küpeli, kollarına garip dövmele yaptırın Türkler var. Aynı Almanlar gibi.

Okulda öğrenciler veya öğretmenlerin arasında Türklere diğerlerinden daha farklı davrananlar, düşmanlık yaptıklarını düşündüklerin oluyor mu?

Matematik dersinde öğretmene soru soruyoruz kızıyor. Cevap vermiyor. Ya da kızarak, söylenerek anlatıyor. Ama Alman öğrenci sorunca iyi bir şekilde kızmadan anlatıyor.

Okulunuzda Türkçe dersi var mı?

Şu an bizde yok. Vardı kaldırıldı. Türkçe ve Fransızca seçmeli olarak vardı. Şu an sadece Fransızca var. Ama 5. Ve 6. Sınıflarda var.

Türkçe dersinde neler anlatılıyordu? Dini bilgiler anlatılıyor muydu?

Türkçe dersinde dini bilgiler anlatılmıyordu. Coğrafya veya Tarih gibi şeyler anlatılıyordu.

Okulunuzdaki Türk öğrencilerin derneklerle ilişkileri nasıl? Senin buradaki Türk dernekleriyle ilişkin var mı?

Çoğu arkadaşın derneklerle bir alakası yok. Bizim okuldaki 300 kişiden en fazla 100 tanesi derneklere gidip geliyordur. Ben internet, Kur'an ve din dersi için Nizam-ı Alem derneğine gidiyorum. Futbolu sevdiğim için de DİTİB Futbol Kulübü'ne gidiyorum. Buradaki arkadaşların tamamı Türk. İnsan kendisini daha rahat hissediyor. Daha rahat konuşuyorum. Türkçe espriler yapabiliyorum.

Zaman ayırdığın için teşekkür ediyorum.

Önemli değil.

ÖZGEÇMİŞ

Yusuf Adıgüzel, 1 Haziran 1973 tarihinde Adana'nın Kozan ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kozan'da tamamladı. 1995'te Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Basım ve Yayımcılık Bölümü'nü bitirdi. 1998'de Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisansını tamamlayarak aynı bölümde doktora programına başladı. Haziran 2004'te "Kimliğin Korunmasında ve Üretilmesinde Türk Derneklerinin Rolü (Almanya/ Köln Örneği)" başlıklı tezi ile doktorasını tamamladı.

2001 yılında Şehir Yayınları'ndan çıkan "Kültür Endüstrisi" isimli bir kitabı bulunan Adıgüzel, evli ve üç çocuk babasıdır.

